

Folketingets
ombudsmands
beretning
for året
1962

A/s J. H. SCHULTZ
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KØBENHAVN
1963

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
Indledning	5
 I. Embedets almindelige forhold:	
A. Personaleforhold	7
B. Inspektioner	7
 II. Oversigt over sagsbehandlingen i 1962:	
A. Statistiske oplysninger	9
B. Kritik	11
C. Henstillinger m. v.	12
D. Andre sager	13
 III. Supplerende oplysninger vedrørende sager omtalt i tidligere beretninger:	
A. Beretningen for året 1958: ad 27. Ekspeditionstiden i Matrikeldirektoratet	14
B. Beretningen for året 1961: ad 31. Autoradiolicens	14
ad 37. Aktindsigt i invalidepensionssager	15
ad 41. Færdselssagers behandling uden for København	15
ad 45. Arbejdsdirektoratets ankevejledning	16
ad 46. Underretning om forsvarerbeskikkelse for forvarede	17
ad 47. Ankevejledning ved præmieforhøjelse for den lovpligtige ulykkesforsik- ring	18
ad 49. Forretningsorden for Værnepligtsnævnet	18
ad 50. Tilbagelevering af konfiskerede billeder	18
ad 52. Tegningsregel for bestyrelsen for Statens Åndssvageforsorg	19
 IV. Sager, der har givet anledning til kritik, henstillinger m. v., samt andre sager af almindelig interesse:	
1. <i>Politiets</i> behandling af sag vedrørende udpantning	20
2. <i>Gebyr</i> for bistand fra Udenrigsministeriet	21
3. Indløsning af <i>beskadigede sparebeviser</i>	22
4. <i>Fangers</i> adgang til at stemme	23
5. <i>Arbejdsdirektoratets</i> vejledningspligt	25
6. <i>Omtarifiering</i> efter fejltarifiering	27
7. <i>Tilbagebetaling af told</i>	28
8. <i>Politiets</i> udlevering af et i bevaring taget beløb	30
9. <i>Tilkaldelse</i> af arresthuslæge	31
10. <i>Statsbanernes</i> behandling af en lønningssag	32
11. <i>Politiets</i> ransagning	32
12. <i>Ankemeddelelsers</i> formulering	34
13. <i>Underskrifters</i> læselighed	35
14. <i>Indsættelse</i> af bøderestant til <i>afsoning</i>	35
15. <i>Sygeforsikringslovens</i> § 52, stk. 1	36

	side
16. <i>Skatteråds behandling af en sag</i>	37
17. <i>Invalideforsikringsrettens sagsbehandling</i>	38
18. <i>Flyverkommandoens svar på en ansøgning</i>	38
19. <i>Finansministeriets behandling af en toldsag</i>	39
20. <i>Indkaldelse af domfældt til afsoning</i>	45
21. <i>Bekendtgørelsen om apotekervæsenets pensionsordning</i>	47
22. <i>Disciplinærsag mod fængselsfunktionær</i>	51
23. <i>Dispositionsplaner contra byplaner</i>	52
24. <i>Samkvemsret i henhold til myndighedslovens § 27</i>	62
25. <i>Indlemmelse af kommune. (Landkommunallovens § 39, stk. 2)</i>	63
26. <i>Fangers aktindsigt i henhold til lov af 2. februar 1866</i>	68
27. <i>Ministeriet for Grønlands behandling af en lønningssag</i>	70
28. <i>Tilbagebetaling af told</i>	72
29. <i>Eksamination af kørelærer aspirant</i>	74
30. <i>Lomme penge til folkepensionister på alderdomshjem</i>	76
31. <i>Landbrugsministeriets fordeling af „Sveriges pengene“</i>	77
32. <i>Direktoratet for Ulykkesforsikringens behandlingen af tilskadekomstsag</i>	83
33. <i>Forretningsordener for udvalg under Handelsministeriet</i>	84
34. <i>Politiets anholdelse af en cyklist</i>	85
35. <i>Behandlingen af ny begæring om invalidepension</i>	85
36. <i>Elektricitetsrådets pålæg til en el-installatør</i>	87
37. <i>Københavns amts behandling af en sag vedrørende folkepension</i>	89
38. <i>Bortfald af underholdsbidrag</i>	91
39. <i>Personligt tillæg til kontorassistent</i>	92
40. <i>Toldfritagelse i henhold til toldtariffens kap. 84, bestemmelse 5</i>	93
41. <i>Medlems udelukkelse fra nævns møder</i>	95
42. <i>Statens Jordlovsudvalgs behandling af en ejerskiftesag</i>	97
43. <i>Statens Ligningsdirektorats ekspeditionstid</i>	99
44. <i>Fyrdirektoratets behandling af en sag om færøtillæg</i>	100
45. <i>Bevaringstagelse i henhold til toldloven</i>	103
Sagregister til beretningerne for 1955—62	107

Til Folketinget.

I medfør af § 10 i loven om folketingets ombudsmand, lovbekendtgørelse nr. 342 af 1. december 1961, afgiver jeg hermed beretning for året 1962.

Afsnit I (s. 7) omtaler embedets almindelige forhold, og i afsnit II (s. 9) findes statistiske oplysninger m. v. angående de i 1962 indkomne sager. Afsnit III (s. 14) indeholder supplerende oplysninger om 10 sager, som er omtalt i beretningerne for 1958 og 1961. I afsnit IV (s. 20) redegøres der for 45 sager, der har givet anledning til kritik, henstillinger m. v., eller som er af almindelig interesse.

København, i september 1963.

STEPHAN HURWITZ

I. Embedets almindelige forhold.

A. Personaleforhold.

Den 1. august 1962 fratrådte fuldmægtig Torben Svønné Schmidt sin stilling for at overtage en stilling som amanuensis og lektor ved Århus universitet, og den 10. august 1962 ansatte jeg i stedet for cand. jur. Vagn Ulrik Carstensen som sekretæraspirant.

I årets løb har 2 medarbejdere fået til ladelse til at have formiddagsbeskæftigelse, henholdsvis på et advokatkontor og hos Dansk Sygeplejeråd.

B. Inspektioner.

I årets løb har jeg til dels i forbindelse med verserende sager besøgt Blegdamsvejens fængsel, marinekasernen på Holmen, ungdomsfængslet på Søbysøgård samt statsfængslet og ungdomsfængslet i Nyborg. Endvidere har jeg besøgt et areal, hvorpå en kommune ønskede at opføre et biologisk spildevandsrens anlæg.

Den 15. januar 1962 besøgte jeg Blegdamsvejens fængsel, i anledning af at en varetægtsfange havde klaget over de hygiejniske forhold, bl. a. over vaskekummerne i cellerne. Det blev oplyst, at fængslet, der havde plads til 105 fanger, næsten altid var fuldt belagt. 6 andre varetægtsfanger, som jeg talte med, havde ikke noget at beklage sig over. Det blev endvidere oplyst, at det var påtænkt at udskifte vaskekummerne med andre svarende til dem, der allerede var opsat i stueetagen.

Sagen gav anledning til, at jeg henstillede til Direktoratet for Fængselsvæsenet at overveje, om der ville være anledning til at søge udskifningen af kummerne på 2. sal fremskyndet. Direktoratet svarede, at det ville have opmærksomheden henledt på, at arbejdet blev iværksat hurtigst muligt, og at det ville stræbe efter, at arbejdet blev tilendebragt i løbet af de kommende 2 finansår.

Den 24. januar 1962 besøgte jeg marinekasernen på Holmen, hvis kostforplejning få

dage forinden havde været genstand for kritik i et københavnsk dagblad. Jeg besøgte køkkenet, spisesalen og opvaskerummet samt en sovesal med tilhørende baderum og en samlingsstue. Mit helhedsindtryk var, at der vel var tale om en gammel kaserne, som på flere områder kunne trænge til reparation, men at dagbladsartiklen i nogen grad var overdrevet.

Besigtigelsen gav anledning til en drøftelse med Forsvarsministeriet. Da det herunder blev oplyst, at ministeriet selv havde taget sagen op til undersøgelse, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre, bortset fra at jeg anmodede om at blive holdt underrettet om, hvad der passerede i sagen. I sommeren 1962 blev der foretaget en ombygning af spisesalen og af den ene sovesal.

I tiden 27.-28. marts 1962 besøgte jeg ungdomsfængslet på Søbysøgård samt statsfængslet og ungdomsfængslet i Nyborg. Såvel indsatte som funktionærer havde lejlighed til at tale med mig.

På Søbysøgård, der består af en hovedafdeling og 3 afsnit, besøgte jeg smedien, køkkenet og brødrummet. 3 funktionærer og 8 indsatte ønskede en samtale, og på grundlag heraf blev 2 sager optaget til nærmere undersøgelse.

I ungdomsfængslet i Nyborg, der er en lukket afdeling, besøgte jeg især straffecellerne og en nylig indrettet afdeling for psykisk afvigende fanger. Der var 106 indsatte. Heraf var 13 i straffecelle, hvorved bemærkes, at også disciplinærstraffe idømt på ungdomsfængslerne på Søbysøgård, Møgelkjær og Kærshovedgård afsones i Nyborg. Endvidere besøgte jeg værkstedet og kontorlokalerne. 1 funktionær og 4 indsatte ønskede en samtale, men ingen af samtalerne gav grundlag for at indlede undersøgelse. Inspektionen gav anledning til en drøftelse med Direktoratet for Fængselsvæsenet bl. a. om beskæftigelsesmulighederne, og det blev herved oplyst, at der var planlagt forskellige foranstaltninger til forbedring af disse.

På statsfængslet i Nyborg besøgte jeg besøgs-

lokaler, køkken, toiletter og baderum samt en nyindrettet centralopvask i kælderen. 22 indsatte ønskede samtale, men ingen af samtalerne gav grundlag for at indlede en undersøgelse. Inspektionen gav dog ligesom for ungdomsfængslets vedkommende anledning til en drøftelse med Direktoratet for Fængselsvæsenet.

Den 14. december 1962 besigtigede jeg et areal ved Roskilde Fjord, idet Jyllinge-Gundsømagle kommune havde klaget over, at Ministeriet for kulturelle Anliggender havde nægtet den tilladelse til at opføre et biologisk spildevandsrens anlæg på det pågældende areal, hvorpå der af strandfredningskommissionen var fastlagt byggelinie.

II. Oversigt over sagsbehandlingen i 1962.

A. Statistiske oplysninger.

I 1962 indkom der 1080 sager, der nedenfor er fordelt på de enkelte måneder i 1962. Til sammenligning er anført de tilsvarende tal for 1960 og 1961.

	1962	1961	1960
Januar	148	82	98
Februar	106	90	98
Marts	102	92	120
April	106	79	88
Maj	71	81	80
Juni	74	93	77
Juli	74	85	94
August	93	64	72
September	78	100	107
Oktober	89	103	83
November	88	111	106
December	51	85	77
	<u>1080</u>	<u>1065</u>	<u>1100</u>

Af de 1080 sager blev 152 optaget til nærmere undersøgelse, mens 928 blev afvist. En væsentlig del af de afviste sager gav dog anledning til undersøgelser, gennemsyn af akter og mundtlige drøftelser med vedkommende myndigheder, før afgørelse om sagens afvisning blev truffet. Af de afviste sager blev 250 oversendt til andre myndigheder heraf 4 til det af Folketinget i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, valgte tilsyn.

Fra 1. april 1962 blev visse dele af den kommunale forvaltning inddraget under ombudsmandens tilsyn, men kun for så vidt angik forhold, der lå efter dette tidspunkt. Af de 928 afviste sager indkom der efter 1. april 1962 74 vedrørende den kommunale forvaltning, og i den nedenstående oversigt er antallet af disse sager anført i parentes.

De 928 sager blev afvist af følgende årsager:

a) Klagen var for sent indgivet	41
b) Klagen angik domme og dommers embedsførelse	97
c) Klagen angik kommunale forhold, der ikke henhørte under ombudsmandens kompetence (30)	55

d) Klagen vedrørte andre forhold uden for ombudsmandens kompetence, lovgivningsspørgsmål, private retsforhold o. lign.	129
e) Klagen hørte under ombudsmandens kompetence, men gav ikke grund til at indhente udtalelse fra vedkommende myndighed (3)	239
f) Afvist på grund af adgang til klage til højere administrativ statsmyndighed (24)	181
g) Tilbagekaldte klager (4)	36
h) Forespørgsler m. v. uden egentlig klage (13)	119
i) Andre henvendelser herunder anonyme og meningsløse	28
k) Sager optaget til undersøgelse af egen drift og derefter henlagt	3
	<u>928</u>

I de under c) nævnte 55 sager skyldtes min inkompetence følgende:

Klagen indgivet før 1. april 1962	25
Klagen indgivet efter 1. april 1962, men angik forhold før dette tidspunkt	17
Klagen angik den samlede kommunalbestyrelse	1
Klagen angik sagsområder, hvor der ikke er rekurs til en statsmyndighed	12
	<u>55</u>

De under e) nævnte 239 sager vedrørte følgende administrationsgrene:

Ministerier	104
Politiet (13) og anklagemyndigheden (12)	25
Andre statsmyndigheder	107
Kommunale myndigheder	3
	<u>239</u>

Ovennævnte 239 sager omfattede – ligesom de foregående år – eksempelvis klager over afgørelser vedrørende underholdsbidrag, fastsættelse af regler for udøvelse af samkøvsret med børn, afslag på ansøgning om fri proces og anklagemyndighedens afvisning af at rejse tiltale. Forvaltningens afgørelser i disse sager

beror på et skøn, og såfremt klageren ikke anfører noget særligt til støtte for klagen og ikke klager over fejl ved sagsbehandlingen, bliver den som regel afvist.

Under c) medtages også de klager over den tidsmæssige behandling, hvor det alene på grundlag af telefoniske oplysninger har været muligt at afgøre, at der intet grundlag var for at kritisere ekspeditionstiden.

Til nærmere undersøgelse er herefter optaget 152 sager, der i flere tilfælde har vedrørt mere end een myndighed. Af disse blev 3 optaget af egen drift. I nedenstående oversigt over sagerne fordeling på de forskellige administrationsgrene er sagerne henført under den myndighed, de i det væsentlige vedrørte.

1. Ministerierne:

Justitsministeriet (13) og Direktoratet for Fængselvæsenet (3) ..	16
Finansministeriet (8) samt Skatte- departementet (6) og Departementet for Told- og Forbrugs- afgifter (11)	25
Boligministeriet	3
Forsvarsministeriet	9
Handelsministeriet	3
Indenrigsministeriet	5
Landbrugsministeriet	2
Ministeriet for Grønland	4
Ministeriet for kulturelle Anliggen- der	1
Socialministeriet	2
Udenrigsministeriet	1
Undervisningsministeriet	4

75

2. Politiet og anklagemyndigheden:

Rigsadvokaten og statsadvokaterne	1
Politiets virksomhed med straffe- sager	4
Politiets virksomhed iøvrigt	4

9

3. Andre statsmyndigheder:	
Amter	1
Ankenævnet for Invalideforsikrings- retten	1
Apotekerfonden	1
Arbejdshuset	1
Arbejdsnævnet	1
Arresthuse	4
Departementschefer	1
Direktoratet for Sygekassevæsenet ..	3
Direktoratet for Ulykkesforsikringen	6
Flyverkommandoen	1
Fordelingsnævn	1
Formanden for Monopolrådet	1
Forvaringsanstalter	3
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet	2
Invalideforsikringsretten	5
Københavns Overpræsidium	3
Landsskatteretten	1
Matrikeldirektoratet	1
Nævnformand	1
Overformyndieret	1
Overfredningsnævnet	2
Overtoldinspektorat	1
Provster	1
Revalideringscentre	2
Skatteråd	2
Statens Jordlovsudvalg	3
Statsbanerne	4
Statsfængsler	11
Trafikudvalg	1
Udvalg for kørelæreraspiranter ...	1
Ulykkesforsikrings-Rådet	1

68

152

Den nedenstående oversigt belyser de forhold, som de 152 undersøgte sager i det væsentlige vedrørte.

	Generelle spørgsmål	Afgørelser	Ansettelse, afskedigelse, lønning, pension m. m.	Sagsbehandling	Behandlingstid	Optræden, udtalelser m. m.	Ialt
Ministerierne	8	41	16	5	4	2	76
Politiet og anklagemyndigheden	1			5		4	10
Andre statsmyndigheder	5	8	6	23	15	9	66
Ialt ...	14	49	22	33	19	15	152

Pr. 1. juli 1962 henstod 1 af de i 1959, 2 af de i 1960 og 28 af de i 1961 indkomne sager som uafsluttede. Den 1. juli 1963 var behandlingen af 1 af 1960-sagerne, 26 af 1961-sagerne og 135 af de 152 i 1962 til undersøgelse optagne sager afsluttet, således at sagsrestancen pr. 1. juli 1963 udgjorde 21 sager.

1959-sagen, der angår Landbrugsministeriets administration af avlsdyreksporten til Jugoslavien, har på grund af verserende rets-sager endnu ikke kunnet afsluttes. 1960-sagen, der vedrører et lejemål i Nyboder, har i den væsentligste del af tiden beroet på klageren.

Af de 162 sager, hvortil der blev taget stilling i tiden 1. juli 1962-1. juli 1963, gav 36 sager anledning til kritik. I 14 sager rettede jeg henstillinger m. v. til vedkommende myndigheder enten vedrørende den konkrete sag eller vedrørende generelle spørgsmål. 118 sager gav hverken anledning til kritik eller henstillinger.

B. Kritik.

En del af de sager, der gav anledning til kritik, er ikke medtaget i afsnit IV, idet de kritiserede forhold var rene ekspeditionsfejl eller af mindre væsentlig betydning.

I sag nr. 1 (s. 20) udtalte jeg, at jeg med Justitsministeriet var enig i, at politiet efter en udpantningsforretning i en scooter ikke uden fogedens bistand burde have udtaget scooteren af ejerens besiddelse, når han ikke udtrykkeligt havde meddelt samtykke hertil. Politiet burde dernæst hurtigere end sket have givet ejeren meddelelse om, hvilket beløb scooteren havde indbragt.

Arbejdsdirektoratet burde have gjort et medlem af en arbejdsløshedskasse opmærksom på de vedtægtsbestemmelser, i henhold til hvilke direktoratets afgørelse vedrørende hans medlemskab var truffet (sag nr. 5, s. 25).

I sag nr. 6 (s. 27) kritiserede jeg, at Departementet for Told- og Forbrugsafgifter havde afslået at foretage omtarifering af 2 partier nylonvæv. Sagen gav iøvrigt anledning til en henstilling, se nedenfor s. 12.

Politiet burde på et tidligere tidspunkt end sket have sendt et beløb, som var blevet fundet i en fanges celle og taget i bevaring, til vedkommende fængselsinspektør (sag nr. 8, s. 30).

Personalet ved et arresthus burde have underrettet arresthuslægen om, at en fange angav at være syg og ønskede besøg af lægen (sag nr. 9, s. 31).

I sag nr. 10 (s. 32) kritiserede jeg, at en sag havde været forlagt i statsbanernes 2. distrikt, og at Generaldirektoratet for Statsbanerne ikke havde rykket for sagen.

I sag nr. 11 (s. 32) kritiserede jeg, at politiet i Bogense ikke havde indhentet skriftligt samtykke til en ransagning, og at vidner til ransagningen ikke var blevet tilkaldt. En sigtet, mod hvem undersøgelsen iøvrigt blev fortsat, burde have været underrettet om, at et af sagens forhold var blevet henlagt.

Det havde været det rimeligste, om en bøderestant først var blevet indsat til afsoning af bøden på det tidspunkt, da han var tilsagt til at møde hos politiet, og ikke da han få dage forinden frivilligt mødte hos politiet i anden anledning (sag nr. 14, s. 35).

Et skatteråd burde tidligere end sket have sendt en sag til udtalelse i den stedlige ligningskommission, ligesom rådet burde have besvaret en 3. erindringskrivelse fra Statens Ligningsdirektorat (sag nr. 16, s. 37).

Invalideforsikringsretten burde have underrettet en ansøger om, at hans sag var stillet i bero (sag nr. 17, s. 38).

I sag nr. 18 (s. 38) udtalte jeg, at det principielt er det rigtigste, at skriftlige ansøgninger fra ansatte besvares skriftligt af vedkommende myndighed.

Finansministeriets behandling af en sag vedrørende spørgsmålet om pålæggelse af antidumpingtold gav anledning til kritik (sag nr. 19, s. 39).

Særfængslet i Horsens burde have foranlediget en domfældt indkaldt til afsoning, selv om politiet havde lånt straffeakterne (sag nr. 20, s. 45).

I sag nr. 22 (s. 51) udtalte jeg, at en fængselsinspektør ifølge § 17, stk. 1, i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd burde have udleveret en fængselsbetjent en afskrift af de i et notat indeholdte sigtelsler for tjenesteforseelser, inden han indsendte notatet til Direktoratet for Fængselsvæsenet.

Ministeriet for Grønland burde tidligere end sket efter en telegrafists hjemsendelse fra Grønland have afregnet hans løn og tilbagebetalt depositum for udrustningsgodtgørelse (sag nr. 27, s. 70).

I sag nr. 32 (s. 83) kritiserede jeg, at en sag i Direktoratet for Ulykkesforsikringen ikke var blevet fremtaget til erindring til det forudsatte tidspunkt, og at direktoratet ikke havde anmodet Invalideforsikringsretten om at sende fotokopier af de afgørende lægeerklæringer, når sagens akter ikke kunne undværes i retten.

Ved anholdelse af en cyklist burde politiet ikke have efterladt cyklen uaflåset ved en landevej (sag nr. 34, s. 85).

I sag nr. 35 (s. 85) udtalte jeg, at det måtte betragtes som en fejl, at Invalideforsikringsretten ikke afgav en begæring om invalidepension, der var indkommet til retten inden udløbet af fristen for anke, til Ankenævnet for Invalideforsikringsretten til behandling som en ankesag, idet der ikke i begæringen sås at være påberåbt omstændigheder ved ansøgerens helbredstilstand eller erhvervsevne, som ikke allerede var oplyst i forbindelse med den tidligere begæring.

Elektricitetsrådet havde ikke hjemmel til at pålægge en el-installatør at gennemgå samtlige installationer, som han havde udført ved et områdes overgang til vekselstrøm (sag nr. 36, s. 87).

I sag nr. 37 (s. 89) kritiserede jeg, at Københavns amt ikke havde taget to klager vedrørende uberettiget oppebørsel af folkepension op til realitetsbehandling. Dernæst kritiserede jeg dels den tid, der var medgået til amtets besvarelse af nogle henvendelser vedrørende sagerne, dels det forhold, at amtet havde undladt at besvare en anmodning om en begrundelse for dets afgørelse.

Det havde været rigtigst, om formanden for et nævn, hvis medlemmer beskikkes af en minister, havde forelagt spørgsmålet om et medlems udelukkelse fra møderne for vedkommende minister (sag nr. 41, s. 95).

I sag nr. 42 (s. 97) udtalte jeg, at det havde været rigtigst, om Statens Jordlovsudvalg havde underrettet en advokat om, at en sag vedrørende overtagelse af et statslån var blevet sat i bero.

Det var særdeles beklageligt, at der var medgået så lang tid til Statens Ligningsdirektorats besvarelse af en forespørgsel angående beskatning af proventet ved salg af en besætning i forbindelse med en ejendoms overgang til anden driftsform (sag nr. 43, s. 99).

Fyrdirektoratet burde have søgt oplyst, om dets fortolkning af Finansministeriets skrivelse

af 2. juli 1958 om ydelse af færøtillæg var korrekt (sag nr. 44, s. 100). Sagen gav tillige anledning til en henstilling, se nedenfor s. .

C. Henstillinger m. v.

I en del sager fandt jeg anledning til at rette henstillinger o. l. til vedkommende myndighed enten vedrørende den konkrete sag eller vedrørende generelle spørgsmål.

I sag nr. 2 (s. 21) henstillede jeg til Udenrigsministeriet at overveje, om det ville være hensigtsmæssigt ved behandlingen af sager, for hvilke et gebyr er fastsat, på et så tidligt tidspunkt som muligt at gøre den bistandsøgende bekendt med, at der skal betales gebyr.

Finansministeriets praksis vedrørende indløsning af beskadigede sparebeviser omtales under sag nr. 3 (s. 22).

Under sag nr. 4 (s. 23) omtales fangers adgang til at stemme ved folketingsvalg.

I den ovenfor s. 11 nævnte sag vedrørende omtarifering af nylonvæv henstillede jeg til Departementet for Told- og Forbrugsafgifter at optage sagen til fornyet overvejelse (sag nr. 6, s. 27). En lignende henstilling gav jeg i sag nr. 7 (s. 28) vedrørende tilbagebetaling af for meget erlagt told for en kran.

Formuleringen af ankemeddelelser i straf-ankesager om, at tiltalte eller forsvareren senere vil få meddelelse om tidspunktet for domsforhandlingen, omtales under sag nr. 12 (s. 34).

Henstillet til Den danske Købstadforening og De samvirkende Sognerådsforeninger at overveje, om der var anledning til at henlede kommunernes opmærksomhed på spørgsmålet om underskrifters læselighed. – Henledt en politimesters opmærksomhed på Statsministeriets skrivelse af 25. juni 1960 angående underskrifter på skrivelser fra statsmyndigheder (sag nr. 13, s. 35).

Socialministeriets fortolkning af sygeforsikringslovens § 52, stk. 1, vedrørende lønarbejders dagpenge gav ikke anledning til kritik, men jeg henstillede til ministeriet ved en kommende revision af loven at søge tilvejebragt en tydeliggørelse af bestemmelsen (sag nr. 15, s. 36).

I sag nr. 21 (s. 47) henstillede jeg til Indenrigsministeriet at overveje, om der ved fremtidig ændring af bekendtgørelsen om apo-

tekervæsenets pensionsordning ville være anledning til i kap. V at optage en henvisning til § 18, stk. 4, i kap. IV.

Henstillet til boligministeren at foranledige, at en kommende kommission vedrørende landsbyggeloven og byplanloven tager spørgsmålet om forholdet mellem anvendelsen af dispositionsplaner og kravet i byplanlovens § 1, stk. 2 om tilvejebringelse af byplaner, op til overvejelse (sag nr. 23, s. 52).

I sag nr. 30 (s. 76) henstillede jeg til Socialministeriet at tage under overvejelse ved en kommende revision af loven om invalide- og folkepension at søge tilvejebragt formel hjemmel for, at reduktionsregelen i § 5, stk. 7, også finder anvendelse ved beregningen i henhold til § 18, stk. 3, af lommepenge m. v. til folkepensionister på alderdomshjem.

Henstillet til Landbrugsministeriet at overveje, om det fremtidig ved udbetaling af penge i henhold til overenskomst af 4. januar 1960 mellem Danmark og Sverige angående samhandel med landbrugsvarer indenfor Den europæiske Frihandelssammenslutning kan og bør søges fastlagt, til hvilke nærmere formål landbrugsorganisationerne kan anvende pengene (sag nr. 31, s. 77).

Spørgsmålet om ydelse af personligt tillæg i henhold til lønnings- og pensionslovens § 120, stk. 2, til en kontorassistent i Søværnet omtales under sag nr. 39 (s. 92).

I den ovenfor s. 12 nævnte sag henstillede jeg til Finansministeriet og Lønningsrådet at tage spørgsmålet om at yde Fyrvæsenets personale et løntillæg med tilbagevirkende kraft fra 1. april 1957 op til fornyet overvejelse (sag nr. 44, s. 100).

D. Andre sager.

I afsnit IV er der yderligere medtaget nogle sager, som ikke har givet anledning til kritik eller henstillinger, men som skønnes at have en mere almen interesse.

Under sag nr. 24 (s. 62) omtales spørgsmålet om, hvorvidt en enkemand i henhold

til myndighedslovens § 27 kan få fastsat nærmere regler om personligt samkvem med sit barn, når forældremyndigheden over dette midlertidig udøves af trediemand i henhold til myndighedslovens § 31.

Den af Indenrigsministeriet ved indlemmelsen af dele af Hasle-Skejby-Lisbjerg kommune i Århus købstadkommune anlagte fortolkning af landkommunallovens § 39, stk. 2, omtales under sag nr. 25 (s. 63).

Spørgsmålet om, hvorvidt loven af 2. februar 1866 om erklærings meddelelse til ansøgere og klagere kan finde anvendelse på de erklæringer, som fængselsmyndighederne afgiver til Direktoratet for Fængselsvæsenet i anledning af klager fra fanger, omtales under sag nr. 26 (s. 68).

Under sag nr. 28 (s. 72) omtales spørgsmålet om tilbagebetaling af told i de tilfælde, hvor tariferings- eller bevillingspraksis senere ændres til fordel for importørerne.

Justitsministeriets udvalg vedrørende afholdelse af kørelærerprøver i Københavns m. fl. politikredse havde ikke stillet en kørelærer- aspirant spørgsmål, som lå udenfor det pensum, han skulle kunne (sag nr. 29, s. 74).

Under behandlingen af en klage over Handelsministeriet anmodede jeg ministeriet om at oplyse, om der var udfærdiget forretningsorden for Håndværkerlåneudvalget. Dette var ikke tilfældet, men den 15. marts 1963 oplyste ministeriet, at det kort forinden havde stadfæstet en forretningsorden for udvalget samt forretningsordener for Skibslåneudvalget og Detailhandlerlåneudvalget (sag nr. 33, s. 84).

Spørgsmålet om, fra hvilket tidspunkt bidraget til en frasepareret hustru kunne bortfalde, når det oplystes, at hun samlevede med en mand, omtales under sag nr. 38 (s. 91).

Sag nr. 40 (s. 93) omhandler fortolkningen af bestemmelse 5 til toldtariffens kap. 84 om toldfritagelse for maskiner og maskindele.

Under sag nr. 45 (s. 103) omtales spørgsmålet om, hvorvidt bevaringstagselse i henhold til toldlovens § 192 skal ske under iagttagelse af bestemmelserne i retsplejelovens kap. 68.

III. Supplerende oplysninger vedrørende sager omtalt i tidligere beretninger.

De ved de enkelte sager anførte numre refererer til beretningen for det pågældende år.

A. Beretningen for året 1958.

27. *Ekspeditionstiden i Matrikeldirektoratet. (J. nr. 111/58; beretn. 1958, s. 154-56).*

Landbrugsministeriet nedsatte den 16. juli 1959 en kommission (Matrikelkommissionen af 1959) med den opgave at undersøge og afgive indstilling med hensyn til:

- 1) Tilrettelæggelsen af fremtidige fornyelses- og suppleringsarbejder vedrørende matriklen specielt ved anvendelse af fotogrammetriske opmålingsmetoder, således at matriklen med hensyn til ejendomsgrænser og arealer i videst muligt udstrækning bringes i overensstemmelse med de faktiske grænser i marken, og
- 2) Mulighederne for en forenkling såvel i udførelsen af større offentligretlige sager som for registreringen i matriklens dokumenter af de matrikulære forandringer, så-

ledes at en hurtigere ekspedition opnås, og i tilslutning hertil muligheden for at modvirke, at den stigende offentlige kontrol med udstykningssager m. v. forøger ekspeditionstiden af sagerne væsentligt.

Matrikelkommissionen afgav den 10. november 1962 en betænkning (nr. 317/1962) om anden del af kommissoriet. Betænkningen indeholdt forslag til lov om ændringer i udstykningsloven samt forslag til en lov om landinspektørvirksomhed.

Den 13. december 1962 fremsatte landbrugsministeren i Folketinget de af Matrikelkommissionen udarbejdede lovforslag, der blev endelig vedtaget af Folketinget den 16. maj 1963. Lovene er bekendtgjort som nr. 220 og nr. 226 af 31. maj 1963.

B. Beretningen for året 1961.

31. *Spørgsmålet om ophævelse af den særskilte autoradiolicens. (J. nr. 177/61; beretn. 1961, s. 122-123).*

Den 13. september 1961 henstillede jeg til undervisningsministeren at overveje spørgsmålet om en opgivelse af ordningen med særskilt afgift for radiomodtagere i private motorkøretøjer.

Ministeriet for kulturelle Anliggender, hvortil sager om radiospredning var blevet henlagt, oplyste overfor mig, at spørgsmålet om autoradiolicensens bortfald blev drøftet på et møde den 4. oktober 1961 med repræsentanter for Danmarks Radio. Dagen efter meddelte generaldirektøren for Danmarks Radio departe-

mentschefen i ministeriet, at spørgsmålet var blevet drøftet med Radiorådets Forretningsudvalg, der var af den opfattelse, at man ikke for øjeblikket kunne overse de tekniske vanskeligheder ved gennemførelsen af den af organisationen ønskede ordning, men at man ville være indstillet på fortsat at være opmærksom på spørgsmålet.

Den 28. marts 1962 forespurgte organisationen Forenede Danske Motorejere ministeriet, hvorvidt en opgivelse af den hidtidige ordning om autoradiolicensen kunne forventes

gennemført og i bekræftende fald fra hvilket tidspunkt. Den 18. juni 1962 meddelte ministeriet organisationen, at Radiorådet havde oplyst, at sagen ville blive taget op til behandling i rådet i forbindelse med udarbejdelsen af budgettet for finansåret 1963/64.

Den 14. august 1962 fremsendte Radiorådet budgetforslaget til ministeriet og anførte, at det i forbindelse med forslaget påny havde drøftet en eventuel afskaffelse af den særlige licens for radioer i automobiler. Rådet måtte dog være af den formening, at denne særlige licens måtte opretholdes dels under hensyn til, at dens bortfald ville reducere den beregnede merindtægt for finansåret 1963/64 med ca. 1,8 mill. kr., dels til at en lang række europæiske radiofonier (Østrig, Belgien, Finland, Italien, Luxemburg, Holland, Sverige og England) fortsat opretholder en særlig licensforpligtelse på dette område.

Den 2. oktober 1962 søgte ministeriet Finansudvalgets tilslutning til, at lydradio- og fjernsynslicenserne blev forhøjet med virkning fra 1. april 1963, og udtalte samtidig, at det i overensstemmelse med det af Radiorådet anførte måtte mene, at licensen for autoradioer fortsat burde opkræves.

Den 7. november 1962 tiltrådte et flertal af Finansudvalget ministeriets indstilling, og dagen efter meddelte ministeriet Radiorådet,

at det godkendte de foreslåede forhøjelser af licenserne. Samtidig underrettede ministeriet organisationen om licensforhøjelsen.

Den 22. november 1962 henstillede organisationen til mig, at jeg optog sagen til fornyet behandling for om muligt at få ophævet ordningen vedrørende autoradiolicensen.

Ministeren oplyste overfor mig, at han under et samråd med Finansudvalget vedrørende radioens budget for 1963/64 gjorde opmærksom på, at man fra dansk side ville sætte den svenske radiofoni i vanskeligheder, hvis Danmark uden videre ophævede ordningen med hensyn til autoradiolicens, og at han fik Finansudvalgets tilslutning til, at problemet skulle føres frem for et nordisk forum gennem radiofoniens nordiske samvirke og muligvis Nordisk Råd.

I overensstemmelse hermed anmodede ministeren den 8. november 1962 formanden for Radiorådet om at foranledige, at sådanne forhandlinger blev optaget.

Jeg udtalte, at jeg herefter ikke kunne foretage videre i sagen, da Finansudvalget havde tiltrådt ministeriets indstilling af 2. oktober 1962, og da jeg ifølge de bestemmelser, der gælder for min virksomhed, ikke kan tage stilling til de af Finansudvalget truffne afgørelser.

37. Aktindsigt i invalidepensionssager. (J. nr. 179/61; beretn. 1961, s. 135-37).

Den 14. december 1962 afsagde Østre Landsret dom i den af A mod Invalideforsikringsretten og Ankenævnet anlagte sag. I præmisserne udtalte retten, at den efter bestemmelsens forhistorie og formål fandt, at § 13, stk. 3, i lov nr. 238 af 10. juni 1960 og tidligere § 49, stk. 3, i lov nr. 182 af 20. maj 1933,

jfr. bekendtgørelse nr. 288 af 12. september 1957, måtte forstås således, at ansøgere, heller ikke efter at afgørelse var truffet, kunne gøre krav på at blive gjort bekendt med sagens akter.

Dommen, der ikke blev anket, er omtalt i Ugeskrift for Retsvæsen 1963, s. 433.

41. Politiets behandling af færdselssager udenfor København. (J. nr. 1084/60; beretn. 1961, s. 152-54).

Den 14. marts 1962 henstillede jeg til Justitsministeriet at overveje, om der for færdselssagers behandling udenfor København burde indføres tilsvarende regler som de for Kø-

benhavn fastsatte, idet jeg anførte, at jeg måtte anse det for at være af væsentlig betydning, at en sigtet eller part, der afhøres til rapport, bliver gjort bekendt med, at han kan

få sin forklaring oplæst og eventuel rids forevist, hvis han ønsker det, og at dette hensyn må tillægges lige stor vægt, hvadenten den pågældende afhøres i eller udenfor København.

Justitsministeriet indhentede fornyede udtalelser dels fra Foreningen af Politimestre i Danmark, der stadig var af den opfattelse, at den københavnske praksis ikke var påkrævet eller hensigtsmæssig udenfor København, dels fra rigsadvokaten, der fortsat fandt, at den københavnske ordning ikke burde indføres i provinsen.

Herefter udtalte Justitsministeriet, at det fortsat ikke fandt tilstrækkelig grundlag til at foranledige, at den i København praktiserede ordning indførtes udenfor København.

På mit spørgsmål om, hvorledes den københavnske ordning blev praktiseret, svarede politidirektøren i København den 31. oktober 1962, at den foreskrevne ordning, der meget

nøje blev fulgt, ikke havde givet anledning til vanskeligheder ved eller til nogen væsentlig forhaling af sagerne, og at fristen, indenfor hvilken den afhørte kunne få sin forklaring telefonisk forelagt til godkendelse eller indfinde sig på politistationen, blev fastsat efter omstændighederne som regel fra 1 til 4 dage. I modsætning til parter og vidner i påkørsels-sager var det meget sjældent, at de sigtede i initiativsager (sager uden anmeldelse) vedr. mindre overtrædelser gjorde brug af den omhandlede ret.

Den 31. januar 1963 forelagde jeg atter sagen for Justitsministeriet og udtalte, at jeg fortsat måtte finde det ønskeligt, at den i Københavns politikreds på det her omhandlede område gældende ordning, der nu findes i politidirektørens dagsbefaling af 26. november 1962, også bliver indført i politikredsene udenfor København.

45. Ankevejledning vedr. Arbejdsdirektoratets afgørelser. (J. nr. 842/61; beretn. 1961, s. 170-171).

Den 13. april 1962 henstillede jeg til Socialministeriet påny at overveje, om der måtte være anledning til, at Arbejdsdirektoratet ændrede praksis, således at det i alle afgørelser gør vedkommende medlem af en arbejdsløshedskasse bekendt med ankemuligheden. Jeg henviste herved bl. a. til, at Forvaltningskommissionen i sin 7. betænkning (1950), s. 31-32, havde anført:

»Det har været drøftet, om der i forbindelse med begrundelsen også bør kræves, at der gives ansøgeren en meddelelse om eventuel adgang til klage over afgørelsen og den fastsatte frist herfor. Selvom dette vil betyde en forøgelse af administrationens arbejde ved sagernes ekspedition, må det dog anses for principielt rigtigt at imødekomme det her fremsatte ønske i det tilfælde, hvor en speciel lovregel har etableret en overinstans; derimod kan en meddelelse om, at der kan ske henvendelse til højere myndighed, ikke anses for påkrævet, hvor der er tale om afgørelser, der træffes af myndigheder, der ressortmæssig er underlagt pågældende ministerium, idet det må anses for almindelig bekendt, at der i sådanne sager er adgang til i sidste instans at

fremføre klage over en administrativ afgørelse for ministeren.«

Den 11. december 1962 meddelte Socialministeriet, at sagen påny havde været forelagt Arbejdsnævnet og direktoratet, der havde henholdt sig til deres tidligere udtalelser, idet nævnet dog samtidig havde ønsket at henlede opmærksomheden på, at det i alle tilfælde, hvor der efter dets mening er grund dertil, ser bort fra, at ankefristen er oversiddet.

Ministeriet anførte, at det ovenfor citerede afsnit i Forvaltningskommissionens betænkning må forstås således, at kommissionen har været af den opfattelse, at der er et almindeligt udbredt kendskab hos borgerne til, at der også for administrative afgørelses vedkommende normalt er adgang til anke til højere ressortmyndighed.

Endvidere udtalte ministeriet, at det måtte finde, at spørgsmålet om, i hvilke tilfælde der er behov for meddelelse om klageadgang - i mangel af almindelige forskrifter og af en almindelig praksis - må afgøres for de enkelte sagsområders vedkommende efter en samlet vurdering af, om der for vedkommende sagsområde skønnes at være et rimeligt behov for

meddelelse om ankeadgang, således at en meddelelse af hensyn til borgernes retsbeskyttelse bør gives uanset den hermed forbundne fare for forøgelse af administrationen og dermed af det offentliges udgifter. Ved denne bedømmelse vil det efter ministeriets opfattelse bl. a. være af væsentlig betydning, om vedkommende selv allerede er i besiddelse af det fornødne materiale, hvori fyldestgørende oplysning om ankemulighederne er indeholdt, f. eks. hvis vedkommende lov, cirkulære m. v. eller ekstrakt heraf måtte være tilsendt pågældende, eller denne i tilfælde af medlemsforhold eller andet løbende retsforhold har modtaget medlemsbog, vedtægt eller lignende, hvori hans hele stilling, herunder de foreliggende klagemuligheder, udtrykkelig er angivet. Herefter måtte ministeriet fortsat mene, at der ikke med hensyn til Arbejdsdirektoratets afgørelser på det omhandlede område kan antages at være et rimeligt behov for generelt at henvise til de eventuelle ankemuligheder, herunder heller ikke til pågældende vedtægtsbestemmelse, da den vedtægt, der er udleveret til medlemmet, indeholder udtrykkelige bestemmelser om klagemulighederne. Hertil kommer, at medlemmerne normalt også til stadighed har kontakt med kassernes tillidsmænd i de lokale afdelinger, og at de i tilfælde af utilfredshed med en afgørelse således yderligere har en ganske nærliggende adgang til og mulighed for at søge bistand og oplysning bl. a. om eventuelle ankemuligheder. I denne forbindelse bemærkede ministeriet, at i tilfælde, hvor et medlem overfor Socialministeriet måtte beklage sig over en af Arbejdsdirektoratet truffet afgørelse, der i henseende til anke hører under Arbejdsnævnets kompetence, videresender ministeriet klagen til Arbejds-

nævnet til videre foranstaltning. Nævnets afgørelse af, hvorvidt der i et sådant tilfælde foreligger en rettidig anke, vil da blive bedømt efter datoen for pågældendes henvendelse til ministeriet.

Endelig tilføjede ministeriet, at dets standpunkt ikke var ensbetydende med, at der aldrig af Arbejdsdirektoratet skal eller bør gives et medlem meddelelse om muligheden for en eventuel anke af direktoratets afgørelser, idet der på dette som på andre områder i den enkelte sag kan foreligge særlige omstændigheder, der kan gøre sådan meddelelse naturlig, som f. eks. at direktoratet selv anser den truffene afgørelse for noget tvivlsom. Om der således i den konkrete sag måtte være specielle grunde til efter omstændighederne at give meddelelse om ankeadgang, må imidlertid bero på et skøn fra direktoratets side.

Jeg udtalte herefter, at efter min opfattelse må Forvaltningskommissionens betænkning forstås således, at det har været kommissionens opfattelse, at det alene må anses for almindelig kendt, at afgørelser i sidste instans kan påklages til vedkommende minister. På det her omhandlede område er der imidlertid etableret en særlig overinstans, Arbejdsnævnet, og i et sådant tilfælde anser kommissionen det i princippet for rigtigt, at der gives oplysning om klageadgangen.

Selvom jeg, bl. a. under hensyn hertil, fortsat principielt måtte mene, at direktoratet i vidst muligt omfang i afgørelser bør give oplysning om ankeadgangen, fandt jeg dog ikke for tiden grundlag for at foretage videre i sagen.

46. *Underretning om beskikkelse af forsvarere i prøveudskrivningssager. (J. nr. 785/61; beretn. 1961, s. 171-72).*

Den 21. maj 1962 henstillede jeg til Justitsministeriet at overveje, om det ville være hensigtsmæssigt at gennemføre en ordning, hvorefter der af myndighederne blev givet forvaringsanstalterne underretning om stedfundne beskikkelser af forsvarere i prøveudskrivningssager efter straffelovens § 70, stk. 3.

Efter brevveksling med rigsadvokaten, Foreningen af Politimestre i Danmark og Den

danske Dommerforening udtalte Justitsministeriet, at det ikke fandt tilstrækkelig anledning til at gennemføre en ordning som den nævnte.

Jeg forelagde derefter spørgsmålet for Foreningen af beskikkede Forsvarere i København, der kort efter underrettede mig om, at den til medlemmerne ville udsende et cirkulære og heri henlede opmærksomheden på det

formålstjenlige i, at forsvareren, så snart han er beskikket, underretter forvaringsanstalten herom og i øvrigt forsyner sine breve til klienten med påtegningen »lukket brev fra forsvarer, jfr. retsplejelovens § 738«, eventuelt såle-

des at brevet til den forvarede blev lagt i en konvolut med anstaltens adresse.

Foreningen foranledigede, at cirkulæret blev optaget i Advokatbladet (nr. 3 fra 1963, s. 37).

47. Ankevejledning ved præmieforhøjelse af den lovpligtige ulykkesforsikring. (J. nr. 939/60; beretn. 1961, s. 172-174).

Den 18. september 1961 henstillede jeg til Socialministeriet påny at overveje, om der var grundlag for at pålægge de anerkendte ulykkesforsikringsselskaber i meddelelser om præmieforhøjelser, der kan påklages til Direktoratet for Ulykkesforsikringen i medfør af ulykkesforsikringslovens § 15, stk. 11, at gøre forsikringstagerne bekendt med denne ankeadgang.

Den 21. december 1962 meddelte Socialministeriet, at direktoratet havde drøftet sagen med det af de anerkendte forsikringsselskaber nedsatte udvalg til forhandling med direktoratet om spørgsmål vedrørende ulykkesforsikringslovgivningen, og at direktoratet den 6. juni 1962 havde foreslået, at det i medfør af § 11 i mønsterbestemmelser til forsikringsbetingelser ændrer disse betingelsers § 6, således at der som nyt stk. 3 indføres:

»Såfremt selskabet i anledning af regulering af ulykkesforsikringslovens ydelser i henhold til lovens § 44 A foretager en præmieforhøjelse eller -nedsættelse i medfør af lovens § 15, stk. 11, og forsikringstageren mener, at en sådan præmieændring ikke svarer til den af

reguleringen forårsagede udgiftsændring for selskabet, kan forsikringstageren – dog kun indtil 1 måned efter modtagelsen af meddelelsen om præmieændringen – indbringe spørgsmålet for Direktoratet for Ulykkesforsikringen«.

Ministeriet udtalte dernæst, at det fortsat måtte være betænkelig ved at pålægge forsikringsselskaberne at give udtrykkelig meddelelse om ankeadgangen i hvert tilfælde, og at det iøvrigt var ministeriets opfattelse, at forsikringstagerens interesse varetages fuldt ud, når en bestemmelse som den af direktoratet foreslåede indføres i mønsterbestemmelserne. Ministeriet havde nu godkendt, at mønsterbestemmelserne ændres som foreslået af direktoratet, og havde samtidig anmodet dette om at give selskaberne pålæg om at optage denne tilføjelse i forsikringsbetingelserne.

Da der nu i forsikringsbetingelserne bliver givet oplysninger om ankemuligheden, fandt jeg ikke grundlag for at foretage videre i sagen.

49. Forretningsorden for Værnepligtsnævnet. (J. nr. 18/61; beretn. 1961, s. 174-76).

Den 28. november 1962 har Indenrigsministeriet udfærdiget en forretningsorden for Værnepligtsnævnet, der er bekendtgjort i Ministerialtidende under nr. 268 af 28. november 1962.

Om tavshedspligten indeholder forretningsordenen i § 8 følgende bestemmelse:

»Nævnets medlemmer og suppleanter, sekretæren og eventuelle medhjælpere er under ansvar efter borgerlig straffelovs §§ 152 og 263 forpligtet til overfor alle uvedkommende at hemmeligholde, hvad de gennem deres virksomhed i nævnet bliver vidende om.«

50. Udlevering af to billeder og en buste, der i 1937 var konfiskeret ved dom. (J. nr. 190/61; beretn. 1961, s. 176-78).

Ved anklageskrift af 21. marts 1962 blev kunstmaleren tiltalt for overtrædelse af straffelovens § 234, stk. 1, nr. 3, ved den 17. no-

vember 1961 offentligt at have udstillet to billeder, »Verdenskrigens faldne« og »Fornøjelsernes legionærer« samt en bemalet buste

kaldet »Sex-paralysappeal«, som kunstmaleren havde tilsigtet at fremstille som kopier af de tre frembringelser, der ved Østre Landsrets dom af 23. september 1937 blev anset for utugtige.

Ved en af Østre Landsret den 2. maj 1963 som ankeinstans afsagt dom blev kunstmaleren frifundet, og Justitsministeriet har derefter tilladt, at de i 1937 beslaglagte frembringelser udleveres til maleren.

52. *Statens Andssvageforsorgs ekspedition af en sag vedrørende køb af en ejendom. (J. nr. 919/61; beretn. 1961, s. 180-84).*

Under behandlingen af en sag vedrørende den tid, der var medgået til andssvageforsorgens køb af en ejendom, udtalte bestyrelsen for Statens Andssvageforsorg overfor mig, at sagen havde givet bestyrelsen anledning til at overveje en fremgangsmåde, hvorefter skøder og lignende dokumenter kunne blive underskrevet hurtigere.

Den 6. juni 1963 underrettede bestyrelsen

for Statens Andssvageforsorg mig om, at Socialministeriet havde godkendt en fuldmagt, hvorefter forsorgschefen i foreningen med to bestyrelsesmedlemmer bemyndiges til med bindende virkning for Statens Andssvageforsorg at underskrive dokumenter angående køb, salg og pantsætning af fast ejendom i overensstemmelse med bestyrelsens beslutning.

IV. Sager, der har givet anledning til kritik, henstillinger m. v., samt andre sager af almindelig interesse.

I det følgende refereres de sager, som jeg efter de i § 12 i instruks for folketingets ombudsmand givne retningslinier har ment at burde offentliggøre.

1. Politiet havde i forbindelse med en udpantning og dermed følgende bortsalg på tvangsauktion begået enkelte fejl. (J. nr. 322/62).

A besværede sig over en af Justitsministeriet den 20. marts 1962 truffet afgørelse vedrørende en klage over forskellige forhold i forbindelse med udpantning i og bortsalg af hans scooter til dækning af forfaldne underholdsbidrag.

Af sagen fremgik, at A's hustru den 18. juni 1960 anmodede politiet i Randers om inddrivelse af et pr. 4. maj 1960 forfaldet bidrag på 438 kr. til A's datter. Den 24. juni afkrævede politiet A bidraget, som han erklærede sig ude af stand til at betale. Politiet begærede den 23. juli 1960 udpantning for beløbet, som fogeden i begyndelsen af august 1960 godkendte til udpantning. Den 25. august 1960 mødte A efter indkaldelse på civildomsmerkontoret i Randers, hvor der efter hans påvisning blev foretaget udpantning i hans scooter for bidraget. Scooteren, der stod ved A's bopæl, blev ifølge udskriften af fogedbogen vurderet til 600 kr. Den 6. september 1960 anmodede politikontoret politistationen om, at scooteren snarest måtte blive udtaget af A's besiddelse med henblik på bortsalg, og dagen efter henvendte en polititjenestemand sig på A's bopæl, hvor A ikke blev truffet hjemme. Efter forelæggelse for sin overordnede tog polititjenestemanden scooteren, der stod i ejendommens port, med til stationen. Den 8. september 1960 meddelte politiet A, at scooteren var afhentet og henstod på politistationen, samt at den ville blive bortsolgt ved auktion den 25. september 1960, såfremt A ikke forinden indbetalte det skyldige beløb med omkostninger. A fik senere af auktionslederen meddelelse om, at scooteren først ville komme på offentlig auktion i november 1960. Ved auktionen blev der budt 200 kr. for

scooteren. Efter fradrag af andel i auktionsomkostninger, 30 kr., og udgifter til transport, 10 kr., udgjorde provenuet 160 kr., som auktionslederen sendte til Randers politi til afskrivning på bidragsrestancen.

A oplyste under sagen, at han ca. 1 måned efter auktionens afholdelse henvendte sig på politikontoret i Randers for at få oplysning om udfaldet af auktionssalget, og at en assistent udtalte, at der nok kom en afregning vedrørende salget. Da A efter endnu ca. 1½ måneds forløb ikke havde modtaget nogen afregning, henvendte han sig påny til assistenten, der oplyste, at der var afskrevet 160 kr. på bidragsrestancen, men A fik ikke oplyst, hvor meget scooteren havde indbragt på auktionen.

Det fremgik dernæst af sagen, at politimesteren i Randers overfor Justitsministeriet havde oplyst, at det er yderst sjældent, at en udpantning kommer så langt, at der bliver tale om at afhente effekter til bortsalg ved auktion. I de enkelte tilfælde, der hidtil havde foreligget, er effekterne blevet udtaget af den pågældendes besiddelse enten ved fogedens bistand eller af politiet med hans samtykke. Når A's scooter den 7. september 1960 blev afhentet uden hans samtykke og uden fogedens bistand, skyldtes det en beklagelig fejl.

Vedrørende spørgsmålet om underretning til A om auktionens udfald havde politimesteren overfor ministeriet udtalt, at de pågældende i de få tidligere tilfælde, der havde foreligget, selv havde holdt sig underrettet herom, således at underretning fra politiets side havde været uforholdsmæssig. Endvidere oplyste politimesteren, at A ved henvendelse på politikontoret havde fået forevist afregning.

Fremtidig ville der i alle tilfælde ved bortsalg ved auktion blive tilstillet vedkommende skriftlig opgørelse over salget.

Justitsministeriet henholdt sig overfor mig til sin afgørelse af 20. marts 1962, hvorved ministeriet havde tilkendegivet politimesteren, at scooteren ikke burde have været udtaget af A's besiddelse uden fogedens bistand, medmindre A udtrykkelig havde meddelt samtykke, og at A, straks efter at politimesteren havde modtaget afregning fra auktionslederen, burde være blevet gjort bekendt med, hvilket beløb der var indkommet på tvangsauktionen. Under hensyn til, at A dels af politiet dels af auktionslederen var blevet gjort

bekendt med, på hvilket tidspunkt auktionen skulle finde sted, fandt Justitsministeriet imidlertid ikke grundlag for at foretage videre i anledning af de begærede fejl.

Jeg udtalte, at jeg med Justitsministeriet var enig i, at politiet efter udpantningsforretningen ikke burde have udtaget scooteren af A's besiddelse uden fogedens bistand, når han ikke udtrykkelig havde meddelt samtykke, og at der, straks efter at politiet havde modtaget afregning fra auktionslederen, burde være blevet givet A meddelelse om, hvilket beløb scooteren havde indbragt.

2. Henstillet til Udenrigsministeriet at overveje, om det ville være hensigtsmæssigt ved behandlingen af sager, for hvilke et gebyr er fastsat, på et så tidligt tidspunkt som muligt at gøre den bistandsøgende bekendt hermed. (J. nr. 463/62).

Advokat A klagede over, at Udenrigsministeriet i skrivelse af 17. april 1962 havde krævet et gebyr på 297,50 kr. for varetagelse af arvingernes interesser i et dødsbo på New Zealand, skønt ministeriet ikke havde henledt hans opmærksomhed på, at der skulle erlægges et sådant gebyr.

Den 8. januar 1958 underrettede The Public Trust Office of New Zealand det danske gesandtskab i Wellington om dødsfaldet og om, at afdøde efterlod sig en slægtning i Danmark, B.

Gesandtskabet indberettede dødsfaldet til Udenrigsministeriet og anmodede ministeriet om at foranledige undersøgt, om og i bekræftende fald hvilke arvinger afdøde havde efterladt sig her i landet, og en sådan eftersøgning blev foretaget gennem Rigspolitichefens Eftersøgningstjeneste, hvorved man fandt frem til ialt 15 arvinger.

Under bobehandlingen rettede A i januar 1961 henvendelse til Udenrigsministeriet og anmodede ministeriet om at foranledige afdødes løsoreffekter på New Zealand realiseret og værdien heraf samt boets øvrige aktiver overført her til landet.

I slutningen af februar måned 1962 modtog den for arvingerne befuldmægtigede, B, provenuet fra realisationen af dødsboet på New Zealand, hvilket provenu med fradrag af forsendelsesomkostninger udgjorde 14.874,89 d. kr.

Efter at Udenrigsministeriet var blevet bekendt med, at provenuet var blevet tilsendt B direkte fra New Zealand, anmodede det i skrivelsen af 17. april 1962 A om at foranledige, at ministeriets gebyr i sagen, 297,50 kr., blev indbetalt til ministeriet.

A svarede, at han ikke tidligere var blevet gjort bekendt med, at der skulle betales et gebyr, at bobehandlingen var afsluttet pr. 31. marts 1962, og at udlodningen af arven var sket til ikke færre end 15 arvinger. Såfremt gebyret skulle erlægges, måtte han forudse, at han blev nødt til at udrede det af sit salær.

Herpå svarede Udenrigsministeriet den 27. april 1962, at det i § 1, nr. 6 a, i afgiftsreglementet for udenrigstjenesten af 10. februar 1955 er fastsat, at der for varetagelse af arvingers interesser i et dødsbo i udlandet erlægges en afgift til statskassen på 2 % af nettoværdien, dog ikke over 1.000 kr., og at afgiftsreglementet er offentliggjort i Ministerialtidende for 1955 og iøvrigt nævnt i Topsøe-Jensens Lovregister for 1961 under afsnit 31.

Når Udenrigsministeriet ikke tidligere havde fundet anledning til at henlede A's opmærksomhed på bestemmelsen, skyldtes det, at arvemidler fra udenlandske dødsboer, i hvis behandling udenrigstjenesten havde været inddraget, som alt overvejende hovedregel blev afregnet gennem ministeriet, og at det iøvrigt gik ud fra, at arvingernes repræsentant, såfremt beløbet tilgik ham direkte,

ville spørge, om ministeriet måtte have noget krav at gøre gældende, inden udbetalingen fandt sted.

Overfor mig udtalte Udenrigsministeriet, at det efter anmodning fra danske statsborgere eller disses repræsentanter påtager sig at yde bistand ved varetagelsen af danske interesser ved skifte i udlandet, og at der for denne tjenesteydelse er fastsat et gebyr, som ved afgiftsreglementet af 10. februar 1955 blev nedsat til 2 %, dog ikke over 1.000 kr.

På mit spørgsmål om, hvorvidt Udenrigsministeriet i de tilfælde, hvor en anmodning om bistand ikke kom fra en advokat, henledte vedkommendes opmærksomhed på afgiftsreglementet, udtalte ministeriet, at det i almindelighed ikke henledte arvingernes opmærksomhed på reglementet, der som nævnt er bekendtgjort i Ministerialtidende. Men når arvemidlerne afregnes – hvilket som alt overvejende hovedregel sker ved udenrigstjenestens mellemkomst – fradrages gebyret og de afholdte udlæg, forinden udbetaling finder sted. Når der rent undtagelsesvis finder afregning sted udenom udenrigstjenesten, har arvingerne efter opfordring fra ministeriet indbetalt det statskassen tilkommende gebyr til ministeriet.

I den foreliggende sag, hvor A i sin egenkab af advokat havde anmodet om udenrigstjenestens bistand ved varetagelsen af de danske arvingers interesser under et skifte på New Zealand, ville det efter ministeriets opfattelse have været naturligt, om han, forinden de direkte fra New Zealand modtagne arvemidler blev udbetalt til arvingerne, ved henvendelse til Udenrigsministeriet havde sikret sig, om der måtte være udlæg eller andet at refundere i sagen.

Endelig bemærkede Udenrigsministeriet, at sagen forinden afsendelsen af skrivelsen af 27. april 1962 var blevet refereret telefonisk for

Advokatsamfundets sekretariat, der havde udtalt, at det efter den givne fremstilling måtte være enigt i ministeriets syn på sagen.

Ifølge § 17 i lov om udenrigstjenesten, jfr. lovbekendtgørelse nr. 163 af 13. maj 1953, skal der for embedshandlinger i udenrigstjenesten erlægges afgift efter nærmere af Udenrigsministeriet fastsatte regler.

De nærmere regler findes som nævnt ovenfor i afgiftsreglementet for udenrigstjenesten nr. 16 af 10. februar 1955.

Jeg udtalte, at jeg ikke kunne kritisere, at Udenrigsministeriet den 17. april 1962 havde anmodet A om at foranledige det skyldige gebyr, 297,50 kr., indbetalt til ministeriet uden på noget tidligere tidspunkt at have henledt hans opmærksomhed på afgiftsreglementet, idet det ikke havde været ministeriets praksis at give en sådan underretning.

Sagen gav mig anledning til at anmode Udenrigsministeriet om at overveje, om det ville være hensigtsmæssigt at indføre en ordning, således at den, der anmoder Udenrigsministeriet om bistand i et tilfælde, hvor der for ydelsen af bistand er fastsat gebyr, på et så tidligt tidspunkt som muligt gøres bekendt med afgiftsreglementet. Jeg henviste herved til, at en anmodning til danske myndigheder om bistand normalt ikke var forbundet med erlæggelse af afgift.

Den 22. august 1962 meddelte Udenrigsministeriet mig, at det havde instrueret samtlige ministeriets kontorer om fremtidig ved behandlingen af sager, for hvilke et gebyr er fastsat, at ville gøre den bistandsøgende bekendt hermed på et så tidligt tidspunkt som muligt. En tilsvarende meddelelse var endvidere tilgået samtlige diplomatiske og konsulære repræsentationer i udlandet.

3. *Finansministeriets praksis vedrørende indløsning af beskadigede sparebeviser. (J. nr. 414/62).*

A klagede over, at Finansministeriet den 3. januar 1962 havde afslået at indløse 3 sparebeviser, der var blevet delvis ødelagt ved en brand, da mindre end halvdelen af beviserne var bevaret. Et af beviserne var i sin tid udstedt til A's søn, og af resterne af dette bevis

fremgik bevisets trykte nummer, ligesom den maskinskrevne tekst var bevaret. De to andre beviser var udstedt til A, og af resterne af det ene kunne man læse bevisets nummer og af det andet kun en del af nummeret.

Finansministeriet udtalte overfor mig, at

sparebeviserne var udstedt i medfør af lov nr. 43 af 14. marts 1955 om forbrugsbegrænsende foranstaltninger, og at de for hvert af skatteårene 1955/56 og 1956/57 – i et oprindeligt antal af 2,8 millioner stykker – var blevet udleveret gennem købstadkommunerne og amtstuerne for så vidt angik landkommunerne. Disse myndigheder anførte med maskinskrift på hvert enkelt bevis modtagerens navn og adresse, hvorfor beviserne er navnepapirer.

Finansministeriet henviste dernæst til, at det i § 42 i loven af 14. marts 1955 er bestemt, at loven af 13. april 1938 om mortifikation af værdipapirer ikke finder anvendelse på sparebeviserne, og at det i § 44 er fastsat, at udbetaling kun kan ske mod bevisernes tilbagelevering. Disse bestemmelser medfører, at ministeriet kun kan indløse sparebeviser, hvis ægthed ikke kan betvivles, og som er i behold i væsentlig omfang. Ved afgørelsen heraf mente ministeriet ikke at kunne tillægge den maskinskrevne tekst eller sparebevisets nummer, der begge findes på midten af bevisets forside, afgørende vægt som ægtheds-kriterium. Det kan ganske vist i mange kommuner – men ikke i alle – oplyses, til hvem de pågældende sparebevisnumre er udskrevet, men i betragtning af baggrunden for de strenge regler i loven af 14. marts 1955 om bortkomst fandt ministeriet ikke at burde pålægge kommunerne dette identificeringsarbejde, der som nævnt heller ikke er muligt i alle tilfælde.

Ministeriet følger derfor den regel, at mere end halvdelen af et beskadiget bevis må være i behold for at kunne indløses eller ombyttes med et nyt, idet man ønsker at sikre, at det samme sparebevis ikke bliver indløst eller godtgjort to eller flere gange. Skulle man yde godtgørelse efter en anden regel, f. eks. i et tilfælde hvor identificering er mulig, uden

hensyn til hvor meget af beviset der er i behold, måtte man for at undgå dobbelt godtgørelse nægte den i alle tilfælde, hvor bevisets maskinskrevne tekst er helt eller delvis borte. Dette ville efter ministeriets opfattelse i mange tilfælde være urimeligt, f. eks. når den midterste del af beviset er udvisket ved længere tids opbevaring i en tegnebog.

Jeg anmodede herefter ministeriet om at meddele, hvorvidt den myndighed, der i sin tid havde udleveret de omhandlede tre beviser, på grundlag af sine fortegnelser kunne bekræfte, at beviserne var udstedt til A og hans søn. Endvidere forespurgte jeg, om det måtte være muligt at følge en praksis, hvorefter det afgørende for, om et delvis ødelagt bevis kunne indløses, ikke alene er betinget af, hvor meget der er tilbage af beviset, men tillige af, om det af sagens omstændigheder iøvrigt kan anses for sandsynliggjort, at det pågældende bevis i sin tid er udleveret til indehaveren af det ødelagte bevis.

Finansministeriet svarede, at vedkommande myndighed overfor ministeriet havde bekræftet, at de pågældende beviser i sin tid var udstedt til A og sønnen.

Endvidere udtalte ministeriet, at det af hensyn til de praktiske vanskeligheder ved at kontrollere den enkelte persons indløsning i princippet måtte fastholde den hidtidige praksis, men at man dog, når der foreligger ganske særlige omstændigheder, ville fravige denne. Da der efter ministeriets opfattelse i nærværende sag forelå sådanne omstændigheder, havde det nu tilsendt A nye sparebeviser.

Jeg udtalte, at jeg herefter ikke fandt grundlag for at foretage videre i sagen.

4. Fangers adgang til at stemme ved folketingsvalg. (J. nr. 227/60).

I efteråret 1960 anmodede A om, at de indsatte i Statens Arbejdshus ved Sdr. Omme måtte få adgang til at stemme ved folketingsvalget den 15. november 1960. A henviste til, at de indsatte ifølge § 34 i kgl. anordning nr. 245 af 21. juli 1958 om behandling af mandspersoner, der indsættes i arbejdshus, jfr. § 3,

stk. 1, i arbejdshusets reglement, under visse betingelser kan få udgangstilladelse.

Direktoratet for Fængselsvæsenet oplyste, at ifølge lov nr. 171 af 31. marts 1953 med senere ændringer om valg til Folketinget sker afstemningen i almindelighed på den måde, at den valgberettigede skal indfinde sig på af-

stemningsstedet i den kommune, hvor vedkommende er optaget på valglisten, det vil som hovedregel sige i den kommune, hvor vedkommende er tilmeldt folkeregisteret. Direktoratet bemærkede herved, at en person, der indsættes til afsoning i statsfængsel, forbliver stående i det folkeregister, hvor han var optaget ved indsættelsen, jfr. Justitsministeriets cirkulære nr. 181 af 29. oktober 1956.

For de personer, som på afstemningsdagen er forhindret i at indfinde sig på afstemningsstedet i bopælskommunen, er der i valglovens kapitel VI givet særlige regler med hensyn til stemmeafgivningen ved indsendelse af stemmeseddel. Ifølge valglovens § 56, stk. 3 og 4, skal stemmeafgivningen i disse tilfælde finde sted på et folkeregister de tre sidste søgnedage før valgets afholdelse.

Den 8. september 1953 havde direktoratet i en cirkulærskrivelse til fængsels- og arrestinspektørerne udtalt, at frihedsberøvelsen medfører, at en fange ikke vil kunne udøve stemmeret, idet stemmeafgivningen ikke vil kunne finde sted i fængslet eller arresthuset, men skal foregå i de af vedkommende kommunalbestyrelse anviste lokaler på valgdagen eller på folkeregisteret de tre sidste søgnedage før valget.

På grund af de hermed forbundne praktiske vanskeligheder havde direktoratet i cirkulærskrivelsen bestemt, at der ikke kan gives fangerne adgang til med eller uden ledsagelse at forlade fængslet eller arresthuset for at afgive stemme på valgdagen, ligesom ansøgning om strafafbrydelse for at deltage i stemmeafgivningen ikke vil kunne forventes imødekommet.

Direktoratet udtalte dernæst, at kun 57 pct. af de i arbejds huset indsatte var berettiget til udgang, og at en imødekommelse af den fremsatte anmodning derfor efter direktoratets opfattelse ville få karakter af en forskelsbehandling, som ville være uheldig. Endvidere ville det forudsætte, at de pågældende indsatte blev ledsaget til det stedlige folkeregister, hvilket ville medføre så betydelige praktiske og ordensmæssige vanskeligheder, at direktoratet ikke mente at kunne inkludere sig herpå.

Endelig bemærkede direktoratet, at der efter indhentede oplysninger fra Indenrigsministeriet ikke kunne tilvejebringes en ordning, hvorefter folkeregisteret flyttes til anstalten for at modtage stemmesedlerne der.

Jeg udtalte den 9. november 1960, at jeg efter det således oplyste ikke fandt at kunne kritisere, at de i arbejds huset indsatte, uanset om de måtte være berettiget til udgang, ikke kunne stemme ved folketingsvalget den 15. november 1960.

Samtidig anmodede jeg direktoratet om at søge oplyst, hvilke bestemmelser der var gældende i Sverige og Norge med hensyn til fangers adgang til at stemme.

Efter at have modtaget disse oplysninger gjorde jeg i skrivelse af 7. juli 1961 til departementschef Vilhelm Boas, Justitsministeriet, rede for de grunde, der efter min opfattelse talte for, at fanger får mulighed for at udøve deres valgret. Jeg henviste herved til, at det afgørende principielle synspunkt måtte være, at frihedsberøvelse i henhold til en straffedom ikke medfører fortabelse af de borgerlige rettigheder, jfr. straffelovens § 78, stk. 1, således at der måtte foreligge tungtvejende praktiske grunde for at udelukke fanger fra at stemme. For behandlingen af fanger ville det formodentlig også være gavnligt, at de kan stemme, da man derved ville have mulighed for at fremme deres interesse for samfundets anliggender. Hertil kom, at det af en skrivelse af 5. december 1960 fra Justitsministeriet til Indenrigsministeriet, hvori Justitsministeriet henstillede, at der gennemførtes en ordning, således at fanger kunne udøve deres valgret, fremgik, at fængselsvæsenet fandt det ønskeligt, at der gennemførtes en sådan ordning, og at det særlig var de med stemmeafgivningen forbundne praktiske vanskeligheder, der hidtil havde hindret fangerne i at udøve valgretten. Efter denne skrivelse måtte man endvidere gå ud fra, at de sagkyndige fængselsmyndigheder mente, at det var muligt at finde frem til en fremgangsmåde, der kunne overvinde de praktiske vanskeligheder.

Endelig pegede jeg på, at det efter de foreliggende oplysninger fra Norge og Sverige måtte antages, at det også i disse lande var praktiske forhold, der hindrer, at alle fanger kan stemme, hvortil kom, at spørgsmålet i Sverige var genstand for en nærmere undersøgelse.

Endelig udtalte jeg overfor departementschefen, at jeg under hensyn til det således anførte, særlig ministeriets skrivelse

af 5. december 1960, havde meget svært ved at lade mig overbevise om, at praktiske hensyn skulle kunne hindre gennemførelsen af det i sig selv rigtige princip om, at fanger kan udøve deres valgret.

Den 4. juli 1962 meddelte justitsminister Hans Hækkerup, at han ganske var enig med mig i de anførte principielle betragtninger, hvilket også havde fundet udtryk i den danske tiltrædelse af Europarådets ministerkomité's resolution af 1. februar 1962, der bl. a. anbefaler medlemslandene at gennemføre en ordning, hvorefter fanger skal have adgang til at afgive deres stemme uden personligt fremmøde på valgstedet, såfremt sådan adgang er givet andre vælgere. Da den gældende valglov imidlertid kræver personligt fremmøde på valgstedet eller – ved afstemning pr. brev – på et folkeregister, og da vedkommende folketingsudvalg i 1961 forkastede et forslag om at udvide reglerne om stemmeafgivning pr.

brev til at omfatte vælgere, som på grund af indlæggelse på sygehus ikke var i stand til at møde på valgstedet, således at disse personer skulle kunne stemme hos sygehusets inspektør, mente ministeren ikke, at der for tiden ville kunne foretages videre i sagen.

Imidlertid ville ministeren være opmærksom på sagen, dersom der senere vil blive tale om at udvide adgangen til at afgive stemme uden fremmøde på valgstedet.

Justitsministeren tilføjede, at fængselsvæsenet ikke så sig i stand til at løse problemet på den måde, at de enkelte anstalter ledsager fangerne til de respektive valgsteder.

Den 10. juli 1962 tog jeg til efterretning, at ministeren var enig i mine principielle betragtninger i sagen, og at ministeriet ville være opmærksom på spørgsmålet, dersom der senere bliver tale om at udvide adgangen til at afgive stemme uden fremmøde på valgstedet.

5. Arbejdsdirektoratet burde i en afgørelse vedrørende medlemskab af en arbejdsløshedskasse have gjort vedkommende medlem opmærksom på de vedtægtsbestemmelser, i henhold til hvilke afgørelsen var truffet. (J. nr. 433/62).

A klagede over en af Arbejdsdirektoratet truffet og af Arbejdsnævnet tiltrådt afgørelse, hvorefter hans medlemskab af Arbejdsmændenes og Specialarbejdernes Arbejdsløshedskasse ikke godkendtes ud over 1. april 1961.

Af akterne fremgik det, at A's ret til understøttelse af kassen i medfør af vedtægtens § 26, stk. 1, bortfaldt den 15. maj 1957, fordi A ikke på dette tidspunkt havde haft 26 ugers arbejde inden for de sidste 3 år. Ifølge bestemmelsen genindtræder understøttelsesretten først, når den pågældende har haft arbejde som lønarbejder i 26 uger, der skal ligge inden for et tidsrum af 12 på hinanden følgende måneder efter datoen for udelukkelsen fra understøttelse.

Den 19. august 1960 klagede A til Arbejdsdirektoratet over, at kassen fortsat nægtede at udbetale ham understøttelse i hans ledighedsperioder. A anførte herved, at han i tiden 20. august 1959–9. juni 1960 havde været beskæftiget i 27 uger.

Direktoratet foretog en undersøgelse, hvorved det konstateredes, at A siden 17. juni 1959 havde haft følgende beskæftigelse:

I tiden 17. juni–20. juli 1959 var A beskæftiget i henholdsvis 21 dage og 5 dage hos private arbejdsgivere. Derefter var A i perioderne 20. august–6. oktober 1959, 8. januar–27. maj 1960 og 7. juni–9. juli 1960 henvist til beskæftigelsesforanstaltninger for erhvervshæmmede i ialt 190 dage. Endelig havde A i tiden 24. august–15. oktober 1960 46 dages arbejdsmandsarbejde for Vejle kommune.

Under direktoratets behandling af sagen meddelte kassens hovedledelse den 10. november 1960 direktoratet, at den havde besluttet, at der efter den 15. oktober 1960 kunne udbetales A understøttelse under ledighed, idet man dog ønskede at optage hans understøttelsesret til fornyet undersøgelse pr. 1. april 1961. Hovedledelsen henviste herved til, at A havde dokumenteret at have haft beskæftigelse i det private erhverv af mere end midlertidig varighed, og at han, indbefattet arbejdet ved beskæftigelsesforanstaltningen, havde haft mere end 26 ugers arbejde inden for det sidste år.

Den 3. januar 1961 meddelte Arbejdsdirektoratet A, at det efter samtlige foreliggende

oplysninger ikke havde fundet fornødent grundlag for at tilsidesætte det af hovedledelsen indtagne standpunkt.

I skrivelse af 8. maj 1961 oplyste hovedledelsen, at A, siden spørgsmålet om understøttelsesretten sidst var til undersøgelse, kun havde haft ca. 6½ dags beskæftigelse, og at A inden for samme tidsrum havde oppebåret understøttelse i 132 dage og fået 6 dages juleunderstøttelse. Under hensyn hertil mente hovedledelsen ikke, at der var grundlag for at godkende A's medlemskab ud over den 1. april 1961.

Direktoratet indhentede en udtalelse fra Amts-Arbejdsanvisningskontoret i Vejle, der meddelte, at A under en samtale med kontoret den 16. maj 1961 havde oplyst, at han havde søgt arbejde, men at han ikke kunne huske hos hvem. A havde ikke henvendt sig til kontoret for at søge arbejde. Kontoret anførte endvidere, at A, da kontoret tilbød ham roearbejde, nægtede at modtage det, idet han henviste til, at han ikke kunne tjene nok ved det.

Efter indhentet erklæring fra afdelingen oplyste hovedledelsen overfor direktoratet, at der efter forholdene var en ret stor ledighed i afdelingen, og at denne fandt det vanskeligt at anvise A passende arbejde af varighed.

Ved skrivelse af 12. juli 1961 tiltrådte direktoratet hovedledelsens indstilling om, at A's medlemskab ikke godkendtes ud over 1. april 1961, hvorfor han måtte udtræde af kassen eller overgå til bidragydende medlemskab.

Sagen blev indbragt for Arbejdsnævnet, der på et møde den 3. oktober 1961 uden dissens vedtog at tiltræde direktoratets afgørelse.

Arbejdsdirektoratet udtalte overfor mig, at det ved sagens behandling forud for afgørelsen den 3. januar 1961 var opmærksom på, at A allerede fra et tidligere tidspunkt end den 15. oktober 1960 havde haft over 26 ugers arbejde inden for 12 på hinanden følgende måneder og således for så vidt allerede før den 15. oktober 1960 opfyldte de i vedtægtens § 26, stk. 1, indeholdte betingelser for at genindtræde i understøttelsesretten. Direktoratet havde imidlertid lagt vægten på, at A - uagtet hans arbejdslyst og arbejdsvilje var karakteriseret som god - på grund af hans mådelige arbejdsevne ikke havde været i stand til at skaffe sig almindeligt forefaldende løn-

arbejde i et sådant omfang, at han med rimelighed havde kunnet anses for at opfylde de i vedtægtens § 9, stk. 3, jfr. stk. 2, indeholdte betingelser for nydende medlemsret, før han i perioden fra den 24. august-15. oktober 1960 havde haft 46 dages arbejdsmandsarbejde for Vejle kommune. I de nævnte bestemmelser i vedtægten er det bl. a. fastsat, at et medlem, der ikke henhører under den kreds af regelmæssigt arbejdende, for hvilke kassen er bestemt, vil være at slette af kassen eller at overføre til bidragydende medlemskab, selv om han iøvrigt fyldestgør de i vedtægten fastsatte betingelser om tilknytning til faget.

Direktoratet anførte endvidere, at afgørelsen om understøttelsesrettens genindtræden den 15. oktober 1960 ikke var baseret på spørgsmålet om, hvorvidt A opfyldte betingelsen om mere end 26 ugers arbejde inden for 12 på hinanden følgende måneder, men ud fra en vurdering af hans opfyldelse af betingelserne for at bevare nydende medlemsret i kassen. Under hensyn hertil og til at A i tiden forud for perioden fra den 24. august-15. oktober 1960 kun i ringe omfang havde haft almindeligt forefaldende lønarbejde, fandt direktoratet det rettest, at spørgsmålet om hans fortsatte adgang til som nydende medlem at oppebære understøttelse blev optaget til fornyet behandling pr. 1. april 1961.

Afgørelsen den 12. juli 1961 var ifølge Arbejdsdirektoratet ligeledes truffet i medfør af vedtægtens § 9, stk. 3, jfr. stk. 2, og direktoratet erklærede sig på min forespørgsel enig i, at disse bestemmelser af hensyn til A's muligheder for at bedømme grundlaget for den trufne afgørelse burde have været anført i direktoratets skrivelse til ham.

På grundlag af det oplyste udtalte jeg, at jeg ikke kunne kritisere det af Arbejdsdirektoratet og Arbejdsnævnet udøvede skøn over, om A opfyldte den i vedtægtens § 9, stk. 3, jfr. stk. 2, opstillede betingelse for at bevare nydende medlemsret i arbejdsløhedskassen.

Jeg måtte derimod finde, at Arbejdsdirektoratet i skrivelsen af 12. juli 1961 til A burde have gjort opmærksom på, at den i skrivelsen indeholdte afgørelse vedrørende hans medlemsret var truffet i henhold til de nævnte bestemmelser i vedtægten.

6. Kritiseret at Departementet for Told- og Forbrugsafgifter havde afslået at foretage en omtarifiering af 2 varepartier. (J. nr. 246/62).

Et aktieselskab klagede over, at Departementet for Told- og Forbrugsafgifter den 21. februar 1962 havde afslået at tilbagebetale en del af den erlagte told for 7 af selskabet i tiden 29. juli 1959–21. juni 1961 under pos. 51.04 indfortoldede partier nylonvæv til fremstilling af husholdningssigter.

Selskabet oplyste, at det i forbindelse med indklareringen af det første parti nylonvæv efter ikrafttrædelsen af toldloven i 1959 ved henvendelse til Toldvæsenets Prøvesamling havde fået oplyst, at vævet henhørte under pos. 51.04, 20 pct. af værdien. Selskabet indførte derefter i tiden 29. juli 1959–18. februar 1961 5 partier af varen under denne position. Ved indførselen af et parti den 5. april 1961 blev varen henført under pos. 59.17 D, 3 pct. af værdien. Da selskabet derefter den 10. maj 1961 skulle have et nyt parti indfortoldet, aftaltes det på grund af den opståede tvivl om varens rette tarifiering med kontrollen, at det nye parti skulle indfortoldes under pos. 51.04, idet der samtidig skulle indsendes en prøve af varen til departementet til afgørelse af tarifieringsspørgsmålet. Den 16. maj 1961 indsendte selskabet prøven til Prøvesamlingen.

Forinden departementets afgørelse forelå, indførte selskabet den 15. og den 21. juni 1961 2 partier nylonvæv, idet selskabet uden i klareringsangivelserne at tage noget forbehold eller at henvise til, at tarifieringsspørgsmålet var rejst for departementet, angav partierne som henhørende under pos. 51.04. For disse partier blev der betalt 20 pct. told med henholdsvis 358,20 og 349,60 kr.

Den 11. september 1961 meddelte departementet, at den indsendte prøve henhørte under pos. 59.17 D, og departementet tillod, at det den 10. maj 1961 indfortoldede vareparti blev omtariferet hertil, således at selskabet fik den ved denne lejlighed for meget erlagte told tilbagebetalt.

Selskabet anmodede derefter den 12. september 1961 om ligeledes at få tilbagebetalt den for meget erlagte told på de syv andre partier, der havde været indfortoldet under pos. 51.04.

Den 21. februar 1962 meddelte departementet, at det ikke kunne imødekomme det ansøgte, for så vidt angik de 5 første varepartier allerede fordi 6 måneders fristen i told-

lovens § 159, stk. 2, for kravets fremsættelse var overskredet for disse varepartiers vedkommende. Departementet anførte dernæst, at det heller ikke kunne bevilge omtarifiering for de to i juni 1961 indfortoldede varepartier, da de var tariferet i overensstemmelse med de af selskabet under klareringen afgivne oplysninger.

Prøvesamlingen udtalte overfor mig, at den ikke erindrede selskabets henvendelse i 1959, men at den ikke betvivlede, at man dengang havde meddelt, at varen henhørte under pos. 51.04, idet dette var i overensstemmelse med dagældende tariferingspraksis. Ved behandlingen af den af selskabet i maj 1961 indsendte prøve blev Prøvesamlingen opmærksom på, at der ved »Corrigenda« nr. 10 til Bryssel-nomenklaturen var foretaget en ændring af beskrivelsen i de forklarende bemærkninger til sigteflor, og senere i maj 1961 modtog Prøvesamlingen rettelse nr. 8–10 til de danske forklarende bemærkninger. På grundlag af disse ændringer indstillede Prøvesamlingen, at varen henførtes under pos. 59.17 D.

Departementet udtalte overfor mig, at beslutningen om ændring af tariferingspraksis først blev truffet i maj 1961. Når departementet den 11. september 1961 bevilgede omtarifiering af det den 10. maj 1961 indfortoldede vareparti, skyldtes det, at der forelå en toldplomberet prøve, der i samråd med toldopsynet var angivet under pos. 51.04. Derimod kunne departementet ikke bevilge omtarifiering for de to i juni 1961 indfortoldede partier, fordi departementet ikke kunne få sikkerhed for, at disse varepartier var af samme beskaffenhed som den indsendte prøve. Departementet henviste herved til, at selskabet ikke ved indklareringerne i juni 1961 havde gjort bemærkning om, at en tarifieringsforespørgsel var indsendt, og ikke anmodede om udtagelse af prøver, således at en sammenligning med den tidligere indsendte prøve kunne finde sted.

Den 11. juli 1962 udtalte jeg overfor generaldirektøren for toldvæsenet, at jeg på det foreliggende grundlag var enig i, at selskabet allerede på grund af overskridelsen af fristbestemmelsen i toldlovens § 159, stk. 2, ikke havde krav på regulering af

den for de fem første varepartier erlagte told. I denne forbindelse bemærkede jeg, at det iøvrigt var et spørgsmål, om den i tidligere praksis stedfundne henførelse af varen under pos. 51.04 kunne karakteriseres som en fejl, eller om der ikke efter det oplyste snarere måtte siges at være tale om en ændring af praksis. Ved Østre Landsrets dom af 25. januar 1962 (U. f. R. 1962, s. 424) blev det sidste antaget med hensyn til en af toldvæsenet foretaget omtarifiering af et kemisk produkt.

Hvad derimod angik de to i juni 1961 indførte partier, måtte jeg være af den opfattelse, at den fejlagtige tarifiering ikke alene kunne siges at skyldes den klarerende. Det måtte herved erindres, at toldopsynet ved indfortoldningen den 10. maj 1961 havde meddelt selskabet, at varen formentlig henhørte under pos. 51.04. Selskabet havde derfor – også i betragtning af bødeansvaret i toldlovens § 193, stk. 1, for urigtige angivelser – ikke anledning til i juni 1961, hvor departementets afgørelse på det rejste tarifierings-spørgsmål endnu ikke forelå, at foretage nogen anden angivelse af de to varepartier. Det havde vel været forsigtigere, om selskabet i de to klareringsangivelser havde henvist til den verserende tarifieringssag eller på anden måde taget forbehold, men

under de foreliggende omstændigheder fandt jeg ikke, at det med føje kunne bebrejdes selskabet, at sådant forbehold ikke blev taget.

Jeg henstillede derfor til generaldirektøren at optage spørgsmålet om en regulering af den erlagte told for de to i juni 1961 indførte varepartier til fornyet overvejelse.

Den 20. juli 1962 meddelte departementet, at det ikke ville modsætte sig, at de to i juni 1961 indfortoldede partier nylonvæv nu blev omtariferet fra pos. 51.04 til pos. 59.17 D.

Den 2. august 1962 udtalte jeg, at ifølge toldlovens § 159, stk. 2, kan regulering af told som følge af fejlagtig tarifiering ikke finde sted, såfremt den fejlagtige tarifiering alene må tilskrives urigtige oplysninger fra den klarerende. Som anført ovenfor fandt jeg ikke, at den fejlagtige tarifiering af de to i juni 1961 indfortoldede varepartier alene kunne siges at skyldes selskabet. Jeg måtte derfor være af den opfattelse, at det havde været rigtigst, om departementet under de foreliggende omstændigheder ikke den 21. februar 1962 havde afslået at foretage omtarifiering af de to varepartier. Da departementet nu havde erklæret sig indforstået med at foretage omtarifiering, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre i sagen.

7. Henstillet til Departementet for Told- og Forbrugsafgifter påny at overveje spørgsmålet om tilbagebetaling af for meget erlagt told. (J. nr. 684/61).

En advokat for et firma klagede over, at Departementet for Told- og Forbrugsafgifter, senest den 25. august 1961, havde afslået at tilbagebetale et beløb på ca. 11.000 kr., som firmaet ved indførelsen i marts 1961 af en kran havde betalt for meget i told. Beløbet fremkom, ved at kranen var indført under pos. 84.22 B, 12 pct. af værdien, mens den ifølge departementets afgørelse af 26. maj 1961 rettelig henhørte under pos. 87.03, 4 pct. af værdien.

Af det foreliggende fremgik det, at en funktionær i firmaet den 6. januar 1961 på forespørgsel til Toldvæsenets Prøvesamling fik oplyst, at kranen henhørte under pos. 84.22 B. I en af funktionæren afgivet erklæring var det anført, at Prøvesamlingens oplysning blev gi-

vet uden forbehold, og at det heller ikke var blevet anført, at udtalelsen var uforbindende for toldvæsenet.

Den 11. februar 1961 ansøgte advokaten departementet om toldfritagelse for kranen i henhold til bestemmelse nr. 5 til toldtariffens kap. 84. Advokaten anførte, at kranen ifølge Prøvesamlingens meddelelse henhørte under pos. 84.22 B, og han gav oplysning om, at hans klienter forgæves havde forsøgt at få en række danske firmaer til at fremstille en kran af den pågældende type.

Den 17. marts 1961 meddelte departementet, at det ikke uden at modtage mere detaljerede oplysninger kunne afgøre, om kranen henhørte under pos. 84.22 B eller – som en autokran – under pos. 87.03. Med hensyn til

spørgsmålet om toldfritagelse, der kun ville være aktuelt, hvis kranen henførtes under pos. 84.22 B, meddelte departementet, at kranen ikke afveg i tilstrækkelig grad fra her i landet fremstillede mobile kraner, til at toldfritagelsesbestemmelsen i kap. 84 kunne bringes i anvendelse.

Departementets skrivelse blev modtaget på advokatens kontor lørdag den 18. marts 1961. Samme dag havde et speditørfirma udfærdiget klareringsangivelse for kranen, der nu var kommet til landet. I angivelsen havde speditøren i overensstemmelse med Prøvesamlingens oplysning henført kranen under pos. 84.22 B samt anført: »Tolden reserveres. Ansøgning om toldfrihed indsendt«.

Den 20. marts 1961 havde en af advokatens medarbejdere en telefonsamtale med en assistent i departementet for at spørge, om indklarerings af kranen ville foregribe spørgsmålet om kranens tarifiering. Ifølge en af medarbejderen afgivet erklæring havde assistenten efter at have konfereret med sin kontorchef meddelt, at departementet måtte henvise firmaet til at henvende sig skriftligt.

Samme dag indfortoldede speditørfirmaet, der ikke var bekendt med departementets skrivelse af 17. marts 1961, kranen under pos. 84.22 B, og den 22. marts 1961 blev toldbeløbet (12 pct. af værdien) betalt.

I skrivelse af 27. marts 1961 til departementet gav advokaten de af dette ønskede mere detaljerede oplysninger om kranen og henstillede, om den skulle tariferes under pos. 84.22 B eller 87.03. Advokaten anmodede samtidig om, at der, hvis kranen blev henført under pos. 87.03, måtte finde regulering sted af den erlagte told.

Departementet svarede den 4. april 1961, at advokaten havde ansøgt enten om toldfritagelse i henhold til kap. 84 eller, såfremt der ikke var mulighed herfor, om tilbagebetaling af en del af den erlagte told ved omtarifiering af kranen til pos. 87.03.

Departementet udtalte dernæst, at der som meddelt den 17. marts 1961 ikke var mulighed for toldfritagelse i henhold til kap. 84, og at der ikke kunne ske omtarifiering til pos. 87.03. Endelig gjorde departementet opmærksom på, at bindende svar på tarifieringsspørgsmålet alene kunne gives af departementet.

Den 18. april 1961 anmodede advokaten departementet om, at spørgsmålet om tarifieringen af kranen måtte blive endelig afgjort,

og den 26. maj 1961 meddelte departementet advokaten, at en kran af den omhandlede beskaffenhed henhørte under pos. 87.03.

Samme dag anmodede advokaten departementet om at tage spørgsmålet om tilbagebetaling af det for meget erlagte toldbeløb 11.000 kr. op til fornyet overvejelse. Som begrundelse herfor henviste han til, at det forekom ham uantageligt at hævde, at den stedfundne urigtige tarifiering udelukkende skulle kunne siges at skyldes fejl fra hans klienters side, jfr. toldlovens § 159, stk. 2.

Departementet meddelte imidlertid, at det måtte henholde sig til afgørelsen af 4. april 1961, og efter at advokaten havde forelagt sagen for generaldirektøren for toldvæsenet, meddelte denne den 25. august 1961, at departementet hverken kunne meddele toldfritagelse i henhold til kap. 84 eller tillade omtarifiering til pos. 87.03.

Departementet oplyste overfor mig, at der er 150-200 mundtlige (herunder telefoniske) forespørgsler daglig til Prøvesamlingen. Ved besvarelsen af sådanne forespørgsler underrettes forespørgeren om, at oplysning om tarifieringen gives under forudsætning af rigtigheden af forespørgerens opgivende vedrørende de fakta, som har toldmæssig betydning, ligesom det iøvrigt fremhæves, at Prøvesamlingen kun kan give vejledning, men ikke er kompetent til at meddele afgørelser, der er bindende for toldadministrationen. Opslag, der orienterer publikum om, at det forholder sig som anført, er iøvrigt anbragt i Prøvesamlingens ekspeditionslokale, og den uforpligtende karakter af Prøvesamlingens vejledning er i det hele velkendt blandt importørerne. Departementet henviste herved til, at importørerne ikke har pligt til eller pådrager sig udvidet ansvar ved at følge – eller undlade at følge – Prøvesamlingens mundtlige anvisninger, når de ved indførselen foretager den ifølge toldlovens §§ 149 og 150 obligatoriske angivelse af varens art i relation til toldtariffen.

Departementet betegnede advokatens påstand om, at Toldvæsenets Prøvesamling skulle have givet en fejlagtig besvarelse af firmaets tarifieringsforespørgsel, som et postulat. Departementet henviste herved til, at besvarelsen ifølge sagens natur må være fuldstændig afhængig af, hvilke oplysninger forespørgeren meddeler om varens art og beskaffenhed, og at det ikke var godtgjort af firmaet, at Prøvesamlingen ikke havde besvaret

forespørgselen i overensstemmelse med de meddelte oplysninger om kranens beskaffenhed. Prøvesamlingen havde ingen mulighed for at sikre sig, at forespørgeren gav alle de oplysninger, der var relevante for den rette tarifiering. Der var følgelig ikke holdepunkt for at antage, at der var begået nogen fejl af Prøvesamlingen, og da departementet ydermere forinden indklareringsen havde gjort firmaets advokat bekendt med, at kranens tarifiering ikke kunne afgøres selv på det for departementet foreliggende grundlag, måtte det fastholde, at det alene måtte lægges firmaet til last, at det havde angivet og indfortoldet kranen under pos. 84.22 B, og at bestemmelsen i § 159, stk. 2, in fine, herefter utvivlsomt udelukkede en omtarifiering af kranen.

Efter departementets opfattelse kunne det ikke i skrivelsen af 17. marts 1961 have advaret mod indklareringsen under pos. 84.22 B på anden og bedre måde end sket, nemlig ved at gøre klageren bekendt med, at der efter det foreliggende kunne være tale enten om denne position eller om pos. 87.03, og at man ikke på grundlag af de indtil da meddelte oplysninger kunne tage stilling til, hvilken af de to positioner der ville komme til anvendelse. Advokaten blev iøvrigt ved denne skrivelse tillige gjort bekendt med, at der ikke var mulighed for toldfritagelse, såfremt kranen skulle henføres til pos. 84.22 B.

I skrivelse af 11. juli 1962 til generaldirektøren for toldvæsenet anførte jeg, at den funktionær hos firmaet, som rettede henvendelsen til Prøvesamlingen, i sin erklæring havde anført, at Prøvesamlingens besvarelse blev givet uden forbehold og uden at antyde, at svaret var uforbindende for toldvæsenet. Endvidere havde advokatens medarbejder oplyst, at han forud for den 17. marts 1961 havde telefonsamtaler med forskellige tjenestemænd i departementet om sagen, og at det ikke under disse samtaler, hvor han nævnte, at kranen ifølge Prøvesamlingen henhørte under pos. 84.22 B, blev meddelt, at Prøvesamlingen

var inkompetent til at udtale sig bindende om tarifieringsspørgsmålet, eller at der kunne være mulighed for, at kranen ikke henhørte under pos. 84.22 B.

Selvom Prøvesamlingens besvarelse i januar 1961 af firmaets forespørgsel ikke måtte kunne karakteriseres som en fejl, måtte jeg dog være af den opfattelse, at såvel firmaet som advokaten forud for den 18. marts 1961 var i den gennem henvendelserne til toldmyndighederne begrundede tro, at kranen henhørte under pos. 84.22 B. Når det dernæst blev taget i betragtning, at advokatens medhjælper efter det af ham oplyste i begyndelsen af ugen 12.-18. marts 1961 telefonisk havde oplyst departementet om, at kranen var ankommet og ville blive indklareret, måtte jeg finde, at det havde været rigtigst, om departementet, når det senere ville nægte at tillade omtarifiering til den væsentligt lempeligere toldbestemmelse i pos. 87.03, havde meddelt advokaten dette i skrivelsen af 17. marts 1961, hvori det gav oplysning om tvivlen, med hensyn til hvilken position kranen hørte. En sådan advarsel burde under de foreliggende omstændigheder i det mindste være givet, da advokatens medhjælper den 20. s. m. telefonisk spurgte, om en indklareringsen af kranen ville foregribe afgørelsen om kranens rette tarifiering.

Ud fra disse betragtninger måtte jeg finde det yderst tvivlsomt, om det med rette kunne siges, at den fejlagtige tarifiering ved indklareringsen den 20. marts 1961 alene skyldtes den klarerende, og jeg henstillede derfor til generaldirektøren at optage spørgsmålet om tilbagebetaling af den for meget erlagte told til fornyet overvejelse.

Den 16. august 1962 meddelte departementet, at det efter fornyede overvejelser ikke ville modsætte sig, at den den 20. marts 1961 indfortoldede kran blev omtariferet til pos. 87.03.

Jeg fandt herefter ikke grundlag for at foretage videre i sagen.

8. Kritiseret politiets ekspeditionstid med hensyn til tilbagesendelse af et pengebeløb, der var taget i bevaring. (J nr. 927/61).

A, der hensad i et statsfængsel, klagede i november 1961 over, at politimesteren i Glostrup ikke havde sendt fængselsinspektøren 2.650 sv.

kr. og 700 d. kr., som var blevet fundet i hans celle og taget i bevaring af politiet.

Politimesteren i Glostrup oplyste overfor

mig, at beløbet blev taget i bevaring den 11. november 1959, og at der herefter blev indledt efterforskning vedrørende pengene. I anledning af en klage fra A meddelte Justitsministeriet ham den 16. september 1960, at politimesteren havde oplyst, at beløbet efter undersøgelsens afslutning ville blive overgivet til fængselsinspektøren. Sagen blev forelagt for statsadvokaten for Sjælland, der den 26. juni 1961 meddelte politimesteren, at anklagemyndigheden kunne tiltræde, at der ikke var anledning til at rejse sigtelse mod A.

Den 16. marts 1962 blev beløbet sendt til fængselsinspektøren, og politimesteren modtog samtidig fra Københavns Politi anmodning om, at der måtte blive gjort udlæg i beløbet for de A påhvillende sagsomkostninger m. v. Politimesteren videresendte straks denne anmodning til dommeren.

Den politifuldmægtig, der havde behandlet sagen, beklagede overfor mig den sene ekspedition og anførte, at der i den forløbne tid havde været meget at bestille, og at mere preserende sager havde bevirket, at ekspeditionen af sagen var blevet udskudt.

Politimesteren udtalte, at beløbet burde have været oversendt til fængselsinspektøren straks efter modtagelsen af statsadvokatens skrivelse af 26. juni 1961.

Statsadvokaten for Sjælland og rigsadvokaten tiltrådte politimesterens udtalelse, hvortil Justitsministeriet henholdt sig.

Jeg udtalte, at beløbet burde have været sendt til fængselsinspektøren, umiddelbart efter at statsadvokaten for Sjælland den 26. juni 1961 havde meddelt, at der ikke skulle rejses sigtelse mod A.

9. Arresthuspersonalet burde have underrettet arresthuslægen om, at en fange ønskede lægebesøg. (J. nr. 452/62).

A, der afsonede en fængselsstraf i et arresthus, klagede over, at kreds-lægen ikke havde villet komme og tilse ham og en anden fange B.

B oplyste under sagen, at både A og han var syge i påskedagene i 1962, at han med A havde talt om at få tilkaldt læge, og at han havde overladt til A at anmode om lægebesøg. Både han og A blev opfordret til at tage temperatur, men A nægtede dette, formentlig fordi han mente, at han var så syg, at han ikke behøvede at dokumentere det ved at tage temperatur.

Arrestforvareren oplyste, at A den 22. april 1962, 1. påskedag, havde meddelt den tjenstgørende fængselsbetjent, at han følte sig syg, og at denne derfor havde givet A to tabletter mod hovedpine og forkølelse, mens der ikke var stillet A i udsigt, at læge ville blive tilkaldt. 2. påskedag havde A meddelt en anden tjenstgørende fængselsbetjent, at han følte sig syg, hvorfor betjenten havde henstillet til A at lade sin temperatur kontrollere, hvilket A imidlertid ikke havde ment var nødvendigt. Den 24. april 1962 var kreds-lægen i anden anledning til stede i arresten, og A havde anmodet om fremstilling. Da A imidlertid stadig havde afslået temperaturkontrol, havde kreds-lægen ikke ønsket at tilse ham. Da kreds-lægen

den 25. april atter var i arresten, var A efter anmodning blevet fremstillet for ham.

Arrestforvareren udtalte dernæst, at ingen af arrestens personale havde lovet eller stillet A i udsigt, at der ville blive ringet til kreds-lægen, idet man på forhånd havde været klar over, at denne ikke ville ulejliges på en helligdag, medmindre det drejede sig om mere alvorlige sygdomme. Arrestforvareren tilføjede, at der hver torsdag er fast lægedag i arresten, hvor de fanger, der anmoder derom, bliver fremstillet.

Kreds-lægen udtalte, at der ikke på noget tidspunkt i eller efter påske var blevet rettet henvendelse til hans bopæl fra arresthuset. Ved hans besøg i arresthuset den 24. april 1962 om formiddagen var det blevet meddelt, at der havde været to – dog kun delvis senge-liggende – syge den 22. og 23. april, antagelig af influenza, men at deres temperatur ikke var blevet taget. Kreds-lægen havde straks bedt om temperaturmåling, hvorved det viste sig, at B havde 37,9 grader, mens A havde nægtet at tage sin temperatur. Kreds-lægen udtalte til personalet, at man ikke kunne have influenza uden høj feber, og at han iøvrigt ville komme igen den følgende dag. Næste dag havde A ønsket sig fremstillet for kreds-lægen, idet han

havde anført, at han havde en »byld« i hal-sen. Kredslægen undersøgte A's svælg uden at kunne konstatere noget unormalt. Endelig oplyste kredslægen, at en embedslæges hvern som arresthuslæge ikke medfører nogen som helst pligt til at være hjemme for tilkaldelser på søn- og helligdage, hvor der altid er fast lægevagt i byen.

Politimesteren anførte, at han måtte anse det for fuldt ud korrekt, at arrestforvareren ikke havde tilkaldt arresthuslægen 1. og 2. påskedag, når A ikke havde ydre sygdomssymptomer og alligevel havde nægtet at lade sig temperaturkontrollere. Også kredslægens holdning måtte anses for korrekt, under hensyn til at A havde nægtet at tage sin temperatur. Kredslægens undersøgelse af A den 25. april syntes ligeledes at have bekræftet, at A ikke havde været syg i et sådant omfang, at han på noget tidspunkt havde haft behov for lægehjælp.

Direktoratet for Fængselsvæsenet udtalte,

10. *Statsbanernes behandling af en sag gav anledning til kritik. (J. nr. 582/62).*

Den 20. juni 1962 klagede A og nogle andre ekstraarbejdere ved Statsbanerne over, at de ikke havde fået svar på en henvendelse vedrørende deres lønmæssige placering, som de for flere måneder siden havde rettet til Generaldirektoratet for Statsbanerne.

Af det foreliggende fremgik, at de pågældende den 15. februar 1962 havde rejst spørgsmålet overfor generaldirektøren. I den anledning havde generaldirektoratet den 26. februar 1962 anmodet 2. distrikt om en udtalelse, og den 2. marts 1962 havde distriktet udbedt sig en erklæring fra den station, hvor de gjorde tjeneste. Den 10. marts 1962 var sagen af stationen blevet tilbagesendt til distriktet, men her var sagen blevet forlagt, efter at distriktet havde udarbejdet svar til generaldirektoratet og ladet skrivelsen renskrive. På

at det i § 50 i instruks for arrestforvarere af 22. august 1939 er fastsat, at arresthuslægen straks skal underrettes, såfremt en fange angiver at være syg. Ifølge instruksens § 39 skal arrestforvareren sørge for, at alle anmodninger om fremstilling for lægen ufortøvet forelægges denne. Under hensyn hertil fandt direktoratet, at arresthuspersonalet såvel den 22. som den 23. april 1962 burde have givet underretning til arresthuslægen eller i dennes eventuelle fravær til lægevagten, når A angav at være syg og anmodede om lægebesøg.

Jeg udtalte, at jeg under hensyn til bemærkelserne i instruksens af 22. august 1939 for arrestforvarere fandt, at det uanset de foreliggende oplysninger havde været rigtigst, om arresthuspersonalet havde underrettet arresthuslægen eller eventuelt lægevagten om, at A angav at være syg og anmodede om lægebesøg.

grund af en beklagelig fejl havde generaldirektoratet ikke rykket distriktet, og først efter at klagerne havde rettet henvendelse til mig, var distriktet den 29. juni 1962 blevet erindret om sagen. Samme dag blev svaret afsendt til generaldirektoratet, der ved skrivelse af 9. juli 1962 havde taget stilling til spørgsmålet.

Jeg udtalte, at det var beklageligt, at sagen havde været forlagt i 2. distrikt, og at generaldirektoratet ikke havde rykket for sagen før den 29. juni 1962. Da generaldirektoratet imidlertid allerede overfor klagerne havde givet udtryk for sin beklagelse af den sene ekspedition, gav de skete ekspeditionsfejl mig ikke anledning til at foretage videre.

11. *Kritiseret, at politiet ikke havde indhentet skriftligt samtykke til en ransagning og til, at man undlod at tilkalde vidner. – En sigtet, mod hvem undersøgelsen iøvrigt fortsattes, burde have været underrettet om, at et af sagens forhold var blevet henlagt. (J. nr. 1043/61).*

A, der havde været fængslet i tiden 16.–30. november 1961 sigtet for at have kørt bil i spirituspåvirket tilstand og for brugstyveri af

bilen, klagede bl. a. over, at kriminalpolitiet i Bogense den 16. november 1961 på et for spinkelt grundlag havde iværksat en ransag-

ning i hans hjem. Endvidere gjorde A gældende, at kriminalpolitiet havde overskredet sin kompetence ved at udlevere en på kontrakt købt kombineret husholdningsmaskine til afbetalingssælgeren, idet politiet skulle have konstateret, at A var bagud med afdragene.

Ransagningen den 16. november 1961.

Ifølge politirapporter af 16. november 1961 besigtigede to polititjenestemænd A's sommerhus. Det var anført, at besigtigelsen »fandt sted med den pågældendes tilladelse og i hans overværelse uden tilkaldelse af vidner«.

Politimesteren i Bogense udtalte overfor mig, at efter hans opfattelse måtte det foretagne efterforskningskridt betragtes som en besigtigelse, der, da den angik privat husrum, skulle foretages efter de regler, der er foreskrevet for ransagning, jfr. retsplejelovens § 742, stk. 1 og 5, og at forholdet formentlig burde henføres under de regler, der i retsplejelovens § 755 er foreskrevet for ransagning af en sigtets bolig. Når denne rutinemæssige undersøgelse blev iværksat, skyldtes det alene ønsket om at få undersøgt, om A havde nogen forbindelse med visse tyverier, der var en årlig tilbagevendende begivenhed i det pågældende stranddistrikt, og som oftest var særdeles vanskelige at opklare. Under hensyn til de A tidligere overgæede domme måtte det efter politimesterens opfattelse være forståeligt, at kriminalpolitiet i overensstemmelse med dets tjenesteplichter havde søgt at komme til klarhed på dette punkt.

Efter hvad der forelå for politimesteren havde A samtykket i undersøgelsen og positivt medvirket til gennemførelsen af den, idet A dog ønskede, at besigtigelsen skulle foregå så diskret som muligt, i hvilken forbindelse A overfor en kriminaloverbetjent havde givet udtryk for, at han ikke ønskede vidner til at overvære forretningen. Retsplejelovens regler syntes herefter at være iagttaget, bortset fra at kriminalpolitiet ikke havde sikret sig A's skriftlige samtykke.

Politimesteren var herefter af den opfattelse, at samtlige omstændigheder taget i betragtning var såvel A's som retsplejelovens interesser tilgodeset i et sådant omfang, at det ikke med rimelighed kan bebrejdes politiet, at undersøgelsen var foretaget som sket.

Statsadvokaten for Fyn udtalte, at den stedfundne undersøgelse i sommerhuset for-

mentlig ikke kunne betegnes som en besigtigelse i retsplejelovens forstand, men derimod som en sædvanlig ransagning, som det kan påhvile politiet at foretage som led i en efterforskning. A var fængslet som sigtet for brugstyveri og alvorlig overtrædelse af færdselsloven, men var ikke direkte sigtet for sommerhustyverierne. Da der imidlertid på dette tidspunkt forelå flere anmeldelser om tyveri fra sommerhuse det pågældende sted, da A tidligere var dømt flere gange for berigelsesforbrydelser (dog ikke tyveri), og da A's forhold og optræden i forbindelse med politiets kendskab til ham iøvrigt kunne give anledning til en mistanke mod ham, forekom det statsadvokaten nærliggende, at politiet foretog en undersøgelse af, om A havde noget med disse tyverier i hans nabolag at gøre. Statsadvokaten fandt det derfor helt korrekt, at politiet som led i efterforskningen, jfr. retsplejelovens § 801, skønnede at måtte foretage ransagningen, jfr. retsplejelovens § 807, stk. 1, hvorved statsadvokaten tillige fremhævede, at politiet netop ved sin efterforskning af forbrydelser ikke må begrænse efterforskningen til, hvad der er anmeldt eller iøvrigt kommet til kundskab. Den stedfundne undersøgelse af A's bolig var derfor efter statsadvokatens skøn i overensstemmelse med praksis og retsplejelovens forskrifter til politiet i denne relation.

Spørgsmålet om betingelserne iøvrigt for ransagningen var efter statsadvokatens opfattelse af mindre betydning, da det syntes notorisk, at A havde samtykket i den ransagningen på betingelse af, at vidner ikke blev tilkaldt. Statsadvokaten tilføjede, at vel var A ikke egentlig sigtet for sommerhustyverierne, men da A mistænkes, og da ransagningskridt for så vidt rettedes mod A, måtte det være beføjet at henføre ransagningen under retsplejelovens § 755; men selv forudsætningerne i retsplejelovens § 756 (om ransagning af en ikke sigtets bolig) var i realiteten til stede. Statsadvokaten måtte derfor efter det givne samtykke til foranstaltningen holde sig til politimesterens udtalelse, idet statsadvokaten dog ville have fundet det rettest, om samtykket var blevet sikret skriftligt, således som det ifølge politimesteren også regelmæssigt sker, jfr. instruksen i Rigsadvokatens Meddelelsesblad nr. 12, pkt. 1.

Rigsadvokaten udtalte, at det efter hans mening var tvivlsomt, om betingelserne efter retsplejelovens §§ 755 og 756 skal være op-

fyldt ved ransagning, der finder sted i henhold til samtykke, men i det foreliggende tilfælde, hvor der ikke forelå nogen sigtelse for tyveri, og hvor A ikke var kendt som tyvagtig, havde der næppe foreligget tilstrækkelig grund til at foretage en undersøgelse af A's bolig. Der var tillige begået en formel fejl derved, at der ikke var indhentet skriftligt samtykke til foretagelse af undersøgelsen og ikke var indhentet udtrykkelig tilslutning til, at ransagningen foretoges uden vidners nærværelse.

Justitsministeriet tiltrådte rigsadvokatens udtalelse.

Jeg udtalte, at jeg var enig med rigsadvokaten og Justitsministeriet i, at der var begået en formel fejl, ved at A's skriftlige samtykke ikke blev indhentet til ransagningen og til, at man undlod at tilkalde vidner.

Dernæst udtalte jeg, at det var tvivlsomt, om de i retsplejelovens §§ 755 og 756 angivne betingelser skal være opfyldt, når ransagningen finder sted med udtrykkeligt samtykke fra den, hos hvem ransagningen iværksættes. Jeg måtte dog være enig med rigsadvokaten og Justitsministeriet i, at der efter de foreliggende oplysninger næppe havde været tilstrækkelig grund til ransagningen af A's bolig.

Forholdet vedrørende husholdningsmaskinen.

Politimesteren oplyste, at en afbetalingskontrakt på den omhandlede husholdningsmaskine ved visitationen på Bogense politistation lå i A's tegnebog. Da A tidligere gentagne gange havde været straffet for under-

slæb også i afbetalingsforhold, iværksatte politiet rutinemæssigt en undersøgelse af dette forhold. Husholdningsmaskinen, der var hos en trediemand, blev taget i bevaring af kriminalpolitiet, efter at denne i første omgang overfor politiet havde forklaret, at hans hustru havde fået maskinen foræret af A. Da den videre efterforskning viste, at A ikke havde disponeret ulovligt over maskinen, blev sagen af politimesteren henlagt ved påtegning af 27. november 1961, og maskinen blev herefter den 11. januar 1962 udleveret til A. Politimesteren fandt således, at klagen i realiteten var grundløs, da der ikke var tale om, at kriminalpolitiet havde overskredet sin kompetence ved at udlevere maskinen til afbetalingssælgeren. Politimesteren fandt derimod, at A på sædvanlig måde burde have været underrettet om forholdets henlæggelse, ligesom maskinen burde have været udleveret til ham ved hans løsladelse den 30. november 1961. Dette havde politimesteren påtalt overfor kriminalpolitiets stationsleder og indskærpet, at der skal udvises omsorg med, at sigtede og anmeldere bliver underrettet om slutning af forhold, der kun udgør en del af en større sag, der videreføres til tiltale og dom, på samme måde som det sker, når en sag slutes i sin helhed.

Rigsadvokaten og Justitsministeriet beholdt sig til det af politimesteren anførte.

Jeg udtalte, at det var en fejl, at A ikke straks var blevet underrettet om forholdets henlæggelse, og at maskinen ikke var blevet udleveret til A ved hans løsladelse.

12. *Oplysning i visse ankemeddelelser om, at tiltalte eller forsvareren senere vil få meddelelse om tidspunktet for domsforhandlingen. (J. nr. 268/61).*

A, der havde anket en underrettsdom i en straffesag, klagede over, at det af ankemeddelelsen fra statsadvokaten i Ålborg fremgik, at domsforhandlingen i ankesagen ville blive foretaget i landsretten, »når der er lejlighed dertil, uden at de tiltalte har krav på yderligere underretning herom.«

Jeg meddelte A, at statsadvokaten overfor mig havde oplyst, at A, så snart domsforhandlingen var berammet, i overensstemmelse med statsadvokatens sædvanlige praksis skriftligt ville få meddelelse om tidspunktet for sagens behandling.

Under sagen oplyste statsadvokaterne for Fyn og Sjælland, at de uanset den nævnte passus i ankemeddelelserne, der i strafankesager er foreskrevet ved retsplejelovens § 947, stk. 2, jfr. §§ 963, stk. 3, og 965, stk. 1, underretter de tiltalte skriftligt om tidspunktet for ankesagens behandling i landsretten.

Da ankemeddelelsernes formulering kunne bibringe de tiltalte den opfattelse, at de ikke vil få underretning om tidspunktet for domsforhandlingen, og da der efter det oplyste, så snart sagen er berammet, bliver gi-

vet de tiltalte særskilt underretning herom, gav sagen mig anledning til at anmode rigsadvokaten om en udtalelse om, hvorvidt det i ankemeddelelserne kan oplyses, at de tiltalte senere vil blive underrettet om tidspunktet for domsforhandlingen.

Rigsadvokaten svarede den 25. oktober 1962, at han nu havde henstillet til samtlige statsadvokater, at der i ankemeddelelserne i højesteretssager og i landsretssager, der alene vedrører strafudmålingen, bliver givet meddelelse om, at tiltalte eller dennes forsvarer senere vil blive underrettet om tidspunktet for domsforhandlingen.

13. *Henstillet til Den danske Købstadforening og De samvirkende Sognerådsforeninger at overveje, om der var anledning til at henlede kommunernes opmærksomhed på spørgsmålet om underskrifters læselighed. – Henledt en politimesters opmærksomhed på Statsministeriets skrivelse af 25. juni 1960 angående underskriften på skrivelser fra statsmyndigheder. (J. nr. 936/62).*

A klagede over, at skrivelser, han havde modtaget fra en kommune, ikke var forsynet med læselige underskrifter.

Jeg meddelte A, at det ifølge ombudsmandsloven er en betingelse for, at jeg kan tage stilling til kommunale afgørelser, at de kan påklages til en statsmyndighed, og at det påklagede forhold ikke var undergivet rekurs til en statsmyndighed.

Selv om jeg således ikke kunne tage stilling til klagen, gjorde jeg dog formanden for De samvirkende Sognerådsforeninger og formanden for Den danske Købstadforening bekendt med sagen. Jeg henstillede endvidere til deres overvejelse, om der var anledning til at henlede kommunernes opmærksomhed på, hvilken fremgangsmåde der bør følges med hensyn til underskrift ved udfærdigelse af skrivelser til borgerne, jfr. Statsministeriets skrivelser

af 14. november 1949 og 25. juni 1960 angående underskriften på skrivelser fra statsmyndigheder. (Se beretning 1959, s. 201).

Købstadforeningen meddelte senere, at den havde henstillet til byrådene, at de på dette område fulgte samme praksis som staten, og Sognerådsforeningen svarede, at den i en notits i Sogneråds-Tidende for 15. november 1962 havde henledt opmærksomheden på det ønskelige i, at kommunernes skrivelser forsynes med tydelig underskrift, eventuelt således at underskriften gentages med maskinskrift eller stempel.

Da en politimester havde sendt mig en skrivelse, hvor hans underskrift ikke var gentaget med maskinskrift eller stempel, henledte jeg hans opmærksomhed på Statsministeriets skrivelse af 25. juni 1960.

14. *Udtalt, at det havde været det rimeligste, om indsættelse til afsoning af en bøde først var sket på det tidspunkt, da bøderestanten var tilsagt til møde hos politiet og ikke, da han få dage forinden frivilligt var mødt hos politiet. (J. nr. 891/62).*

A klagede over, at han, da han den 11. januar 1962 havde indfundet sig på stævningstjenestens kontor i vedkommende by, var blevet erklæret for anholdt til afsoning af en bøde den 26. april 1961 idømt bøde. A henviste til, at han havde modtaget en tilsigelse til at give møde den 13. januar 1962 på nævnte kontor med henblik på betaling eller hensættelse til afsoning af bøden.

Af sagen fremgik, at han bl. a. den 12. maj, den 5. juni og den 22. august samt den 2. og

den 16. oktober 1961 var blevet afkrævet bøden og sagens omkostninger, at A overfor politiet havde nægtet at betale nogen del af bøden og omkostningerne, og at han havde erklæret, at han intet ejede, der kunne tjene til genstand for udpantning. Den 11. januar kl. ca. 16.30 indfandt A sig på politistationen, og få minutter efter blev han anholdt til afsoning. Fra arresten forlangte A at tale med politimesteren eller en af fuldmægtigene og tilkendegav, at han nu ønskede at søge benåd-

ning. Da A ikke tidligere havde søgt derom, blev han efter at have betalt et afdrag på 100 kr. løsladt lidt før kl. 18.

Foranlediget af en klage til Justitsministeriet udtalte dette, at efter ministeriets opfattelse havde det været mest rimeligt først at iværksætte afsoningen den 13. januar, da A frivilligt havde givet møde den 11. januar, skønt han først var tilsagt til den 13. januar. Når man imidlertid tog hensyn til samtlige foreliggende omstændigheder, herunder politiets indgående kendskab til A's personlige og økonomiske forhold, og til at bøden allerede var idømt den 26. april 1961 og flere gange siden havde været afkrævet ham, fandt mini-

steriet ikke, at det af politiet udøvede skøn, hvorefter det fandtes rettest straks at iværksætte en afsoning, havde været uforsvarligt.

Jeg udtalte, at jeg ikke fandt at kunne kritisere politiets skøn, hvorefter inddrivelsen af den idømte bøde gennem udpantning ikke var mulig.

Jeg måtte derimod, jfr. herved også Justitsministeriets udtalelse, finde, at det havde været mest rimeligt, om afsoningen af bøden først var blevet iværksat den 13. januar 1962, til hvilken dato A var tilsagt til at give møde.

15. Henstillet til Socialministeriet at søge tilvejebragt en tydeliggørelse af sygeforsikringslovens § 52, stk. 1, 1. og 2. pkt., vedrørende lønarbejderdagpenge. (J. nr. 629/62).

A klagede over, at Direktoratet for Sygekassevæsenet den 20. september 1962 havde tiltrådt en af Dagpengeudvalget truffet afgørelse vedrørende hans ret til lønarbejderdagpenge.

Reglerne om disse dagpenge findes i lov nr. 239 af 10. juni 1960 om den offentlige sygeforsikring. Ifølge § 50, stk. 1, opnås retten til dagpenge efter mindst 40 timers beskæftigelse i løbet af de sidste 4 uger umiddelbart forud for sygdommens indtræden, og efter § 52, stk. 1, 1. pkt., udbetales dagpenge i hver sygeperiode i indtil 156 dage i løbet af 12 på hinanden følgende måneder. Efter § 52, stk. 1, 2. pkt., kan hjælpen ikke udbetales ud over i alt 468 dage i løbet af 3 på hinanden følgende regnskabsår, og ifølge § 52, stk. 2, kan retten til dagpenge på visse betingelser generhverves 240 dage efter, at den er endelig opbrugt efter stk. 1, 2. pkt.

Det fremgik, at A havde fået dagpenge i 156 dage fra den 18. juli 1961-15. januar 1962, og at han ikke siden havde kunnet genoptage sit arbejde. Vedkommende sygekasse havde afslået A's anmodning om påny at få udbetalt dagpenge fra 17. juli 1962 (1 år efter påbegyndelsen af den første udbetaling), forinden han havde haft 40 timers beskæftigelse, jfr. § 50, stk. 1. Dagpengeudvalget tiltrådte sygekassens afgørelse, idet Socialministeriet i en skrivelse af 30. marts 1962 havde udtalt, at personer, der havde opbrugt deres ret til dagpenge ifølge sygeforsikrings-

lovens § 52, stk. 1, pkt. 1, og som havde været sygemeldt i hele denne periode, ikke er berettiget til påny at oppebære dagpenge, før de har været raskmeldt og ved den nye sygemelding opfylder beskæftigelseskravet i § 50, stk. 1.

Den 20. september 1962 tiltrådte Direktoratet for Sygekassevæsenet Dagpengeudvalgets afgørelse.

Direktoratet udtalte overfor mig, at det måtte henholde sig til den trufne afgørelse, der var i overensstemmelse med Socialministeriets skrivelse af 30. marts 1962.

Socialministeriet henviste overfor mig til denne skrivelse, der er svar på en forespørgsel i en anden sag fra direktoratet angående det omhandlede problem. Dagpengeudvalget havde i denne sag udtalt, at personer, der på grund af sygdom er uarbejdsdygtige ud over 1 år, efter udvalgets opfattelse måtte henvises til at søge hjælp efter lovgivningen om invalidepension, revalidering eller særforsoresbestemmelser for de pågældende sygdomme, medens personer, der ikke kan få hjælp efter disse regler, måtte være henvist til underholdshjælp fra de sociale udvalg. Særlig for den sidste gruppes vedkommende ville et andet resultat medføre betydelig fare for misbrug af dagpengeordningen.

Direktoratet for Sygekassevæsenet havde anført, at direktoratet var tilbøjeligt til at mene, at ordvalget bl. a. i § 52, stk. 1, hvor der tales om dagpengeudbetaling i hver syge-

periode kunne give hjemmel for et krav om, at der skal foreligge mere end een og samme sygeperiode, for at udbetalingen af dagpenge kan genoptages, efter at hjælpen inden for 12 måneder har været opbrugt, jfr. § 52, stk. 1, 1. pkt.

Socialministeriet udtalte derefter i skrivelse af 30. marts 1962, at det kunne tiltræde direktoratets opfattelse. Ministeriet henviste til, at der ikke af reglen i § 52, stk. 1, 2. pkt., om varigheden af dagpengeretten i en samlet periode på 3 år kan drages nogen slutning om, at de sædvanlige betingelser (40 timers beskæftigelse, jfr. § 50, stk. 1) for at begynde dagpengeudbetaling ikke skal være opfyldt ved fornyet udbetaling i det 2. og 3. af årene i denne 3-årige periode, idet denne særlige regel tager sigte på en endelig afslutning af retten til dagpengeudbetaling, indtil den videregående betingelse i § 52, stk. 2, er opfyldt.

Den 18. december 1962 udtalte jeg bl. a., at jeg ikke mente at kunne kritisere

ministeriets fortolkning af sygeforsikringslovens § 52, stk. 1, 1. og 2. pkt., sammenholdt med § 50, stk. 1. Under hensyn til at det ikke klart fremgår af § 52, stk. 1, 1. og 2. pkt., at betingelsen efter § 50, stk. 1, skal være opfyldt ved genoptagelsen af dagpengeudbetalingen, meddelte jeg samtidig Socialministeriet, at jeg ville finde det ønskeligt, om det ved en revision af sygeforsikringsloven søgte at få tilvejebragt en tydeliggørelse af disse bestemmelser.

Den 4. februar 1963 meddelte Socialministeriet, at det var enig i, at det er ønskeligt at søge en sådan tydeliggørelse tilvejebragt, og at ministeriet med henblik herpå allerede i oktober 1962 med Direktoratet for Sygekassevæsenet og Dagpengeudvalget havde drøftet et udkast til en ændret formulering af den nævnte bestemmelse. Ministeriet ville således være opmærksom på spørgsmålet ved førstkommende lejlighed.

16. *Et skatteråd burde tidligere end sket have sendt en sag til udtalelse i ligningskommissionen, ligesom rådet burde have besvaret Statens Ligningsdirektorats tredie erindringskrivelse. (J. nr. 573/62).*

I juni 1962 klagede A over, at behandlingen af en skattesag, som han havde påklaget til Landsskatteretten, ikke var blevet afsluttet.

Af det oplyste fremgik det, at Landsskatteretten den 4. oktober 1961 modtog A's klage, som få dage efter blev tilstillet Statens Ligningsdirektorat med anmodning om en udtalelse. Den 10. oktober 1961 videresendte Ligningsdirektoratet sagen til skatterådet for Mors, der den 29. december 1961 sendte den til udtalelse hos ligningskommissionen i Nykøbing Mors. Skatterådet modtog sagen tilbage fra ligningskommissionen den 25. juni 1962, og samme dag blev den sendt til Ligningsdirektoratet, der den 28. juni videresendte sagen til Landsskatteretten.

Endvidere fremgik det af det oplyste, at Landsskatteretten havde rykket Ligningsdirektoratet den 10. januar og den 27. april 1961. Ligningsdirektoratet erindrede skatterådet om sagen ved skrivelser af 13. januar, 23. februar og 1. maj 1962, og disse erindringskrivelser blev straks efter modtagelsen vide-

resendt til ligningskommissionen, men blev i øvrigt ikke besvaret af skatterådet. I denne forbindelse oplyste Ligningsdirektoratet, at det ved de to første erindringskrivelser anser det for tilstrækkeligt alene at bringe sagen i erindring, medens det derefter anser det for påkrævet at bede oplyst, om der foreligger særlige grunde til forsinkelsen. De to første erindringskrivelser besvares i almindelighed ikke af skatterådene, hvorimod den tredie erindringskrivelse besvares i et vist omfang.

Ligningskommissionen i Nykøbing Mors oplyste, at den, forinden den tog stilling til A's klage, var interesseret i at se hans selvangivelse for skatteåret 1962/63. Da skattemeningen først var tilendebragt den 1. april 1962, kunne sagen først endelig behandles i april og maj måneder 1962. Ligningsdirektoratet bemærkede herved, at det ikke har kompetence til at foretage noget over for ligningskommissionen, hvis ekspedition i øvrigt kunne være sagligt velbegrundet.

Skatterådet for Mors oplyste, at når det

først den 29. december 1961 sendte sagen til ligningskommissionen, var årsagen muligvis den, at skatterådets medlemmer havde ønsket at drøfte sagen indbyrdes eller med ligningskommissionen. Skatterådet gjorde dernæst gældende, at der i nærværende tilfælde ikke var tale om en væsentlig forsinkelse. I denne forbindelse anførte Ligningsdirektoratet, at der efter dets formening normalt ikke bør hengå så langt et tidsrum som det nævnte mellem skatterådets modtagelse af en til høring fremsendt klagesag og videresendelsen til ligningsmyndigheden.

Skattedepartementet udtalte, at departementet kunne henholde sig til det af Ligningsdirektoratet anførte.

Jeg udtalte, at skatterådet burde have sendt sagen til ligningskommissionen på et tidligere tidspunkt end sket, og at rådet burde have besvaret Ligningsdirektoratets tredje erindringskrivelse af 1. maj 1962.

Endvidere udtalte jeg, at jeg ikke fandt helt tilstrækkeligt grundlag for at kritisere ligningskommissionen for den tid, der var medgået til kommissionens behandling af sagen. Jeg henviste dog herved til, at jeg alene havde kunnet tage stilling til kommissionens sagsbehandling, for så vidt angik tiden efter 1. april 1962, da jeg fik tilsyn med visse dele af den kommunale forvaltning.

Landsskatterettens og Ligningsdirektoratets behandling af sagen gav mig ikke anledning til bemærkninger.

17. Invalideforsikringsretten burde have underrettet en ansøger om, at hans ansøgning var sat i bero. (J. nr. 578/62).

I begyndelsen af juni 1962 klagede A bl. a. over, at Invalideforsikringsretten ikke havde taget stilling til et andragende om hjælp til anskaffelse af telefon.

Retten oplyste overfor mig, at ansøgningen indgik den 24. januar 1962, og at det den 3. marts 1962 blev besluttet at yde den ansøgte hjælp. Sagen blev imidlertid sat i bero under hensyn til, at forhandlingerne med telefonselskaberne om denne form for ydelser endnu ikke havde kunnet afsluttes. Efter forhandlingernes afslutning den 9. juni 1962 og den derpå følgende udfærdigelse af blanketformularer blev bevillingskrivelse afsendt den 30. juni 1962.

Invalideforsikringsretten udtalte dernæst, at der i tiden efter januar 1962 indgik et meget betydeligt antal begæringer om telefonhjælp, og at retten, i det omfang det kontormæssigt var gennemførligt, i tilslutning til begæringernes modtagelse påbegyndte realitetsbehandlingen. Retten var imidlertid, under hensyn til at man havde indledt principielle forhandlinger med telefonselskaberne om formen for ydelsen af hjælp af telefon, afskåret fra at ud-

sende meddelelse om afgørelserne, før forhandlingerne var afsluttet i juni 1962.

Under hensyn til at retten ved forhandlingernes påbegyndelse og mens de stod på måtte påregne, at de ville kunne afsluttes tidligt på foråret, således at en væsentlig forsinkelse af sagerne kunne undgås, fandt den ikke anledning til at udsende meddelelse om, at sagerne var stillet i bero, og sådan meddelelse blev følgelig heller ikke udsendt i A's sag.

Jeg meddelte, at den tid, der var medgået til rettens behandling af ansøgningen, ikke gav mig grundlag for kritik.

Jeg udtalte dernæst, at en ansøger normalt bør underrettes om, at hans sag stilles i bero. Uanset at retten forventede at afslutte forhandlingerne så tidligt, at en væsentlig forsinkelse af sagerne kunne undgås, og uanset der ifølge rettens oplysninger indkom et betydeligt antal ansøgninger, fandt jeg, at det havde været rigtigst, om retten havde underrettet A om, at sagens ekspedition var sat i bero på forhandlinger med telefonselskaberne.

18. Udtalt, at det principielt er det rigtigste, at skriftlige ansøgninger fra ansatte besvares skriftligt. (J. nr. 872/62).

I oktober 1962 klagede A, der var assistent ved flyvematerielkommandoen i Værløse,

over, at hun ikke havde fået svar på en skrivelse af 9. oktober 1961 til Flyverkomman-

doen angående beregningen af hendes anciennitet.

Af det foreliggende fremgik det, at A umiddelbart efter bekendtgørelsen af den nye HK-overenskomst af 4. august 1961 rettede telefonisk henvendelse til Flyverkommandoen, idet hun, under henvisning til at kontorfunktionærer antaget efter 1. juli 1961 i henhold til overenskomstens § 5 b kunne medtage indtil 10 års forudgående beskæftigelse ved kontorfaget, anmodede om at få ændret den lønmæssige placering i overensstemmelse hermed. Flyverkommandoen gjorde hende i den anledning opmærksom på, at det lå uden for Flyverkommandoens kompetence at foretage en sådan ændring, og da hun anmodede om, at spørgsmålet måtte blive taget op for hendes vedkommende, henviste man hende til skriftligt at redegøre for sit problem. Flyverkommandoen stillede samtidig i udsigt, at spørgsmålet herefter ville blive forelagt Forsvarsministeriet sammen med en række andre punkter i overenskomsten, om hvis forståelse Flyverkommandoen var i tvivl.

Efter at have modtaget A's skrivelse af 9. oktober 1961 forelagde Flyverkommandoen telefonisk spørgsmålet for Forsvarsministeriet,

der senere underrettede Flyverkommandoen om, at der efter ministeriets opfattelse ikke var mulighed for at fravige overenskomstens bestemmelser om en vis højeste lønmæssig placering ved nyansættelser af kontorfunktionærer. Herom blev A telefonisk underrettet af Flyverkommandoen, der samtidig meddelte, at man ikke så sig i stand til at foretage videre i sagen. Flyverkommandoen oplyste overfor mig, at man ved denne samtale fik det indtryk, at A ville rette henvendelse til HK for at søge at formå forbundet til at foranledige hendes ansættelsesvilkår reguleret. Flyverkommandoen gik herefter ud fra, at der ville fremkomme yderligere i sagen, og undlod på dette grundlag indtil videre at meddele hende en skriftlig bekræftelse af den telefoniske meddelelse.

Jeg udtalte, at det principielt er det rigtigste, at skriftlige ansøgninger fra ansatte besvares skriftligt af vedkommende myndighed, og at jeg, uanset det af Flyverkommandoen oplyste, fandt, at det havde været mest korrekt, om Flyverkommandoen skriftligt havde bevaret skrivelsen af 9. oktober 1961.

19. *Finansministeriets behandling af en antidumpingtoldsag gav på to punkter anledning til kritik. (J. nr. 782/61).*

Den 20. december 1962 tilskrev jeg højesteretssagfører Carl Tjur således:

»I skrivelse af 9. oktober 1961 klagede De som advokat for Baadh & Winthers Eftf. A/S, Købmagergade 45, København K, over Finansministeriets behandling af en antidumpingtoldsag vedrørende Frimatic køleskabe, der var påbegyndt på foranledning af Industrirådets skrivelser af 23., 24. og 26. juni 1961 til ministeriet.

Den 14. december 1961 modtog jeg en udtalelse fra ministeriet. I skrivelse af 8. januar 1962 meddelte De, at De nu fra Industrirådet havde modtaget genparter af dets ovennævnte skrivelser af 23., 24. og 26. juni 1961, som De ikke tidligere har haft genparter eller afskrifter af. Samtidig uddybede De Deres klagepunkter. Deres skrivelse oversendte jeg til ministeriet, der den 17. april 1962 afgav en fornyet udtalelse og fremsendte sagens akter. Det bemærkes, at daværende kontorchef, nu over-

toldinspektør, Damsgaard Hansen havde haft Deres skrivelser forelagt til erklæring, og at overtoldinspektørens bemærkninger er indeholdt i ministeriets udtalelser.

Efter Deres anmodning tilstillede jeg Dem Finansministeriets skrivelser af 14. december 1961 og 17. april 1962, og i skrivelse af 9. juli 1962 fremsatte De Deres bemærkninger til det af ministeriet anførte. Denne skrivelse forelagde jeg den 25. juli 1962 for Finansministeriet, der den 26. oktober 1962 har afgivet en yderligere udtalelse vedlagt en erklæring af 31. august 1962 fra overtoldinspektør Damsgaard Hansen.

I skrivelse af 27. oktober 1961 har De anført, at De gerne ser, at jeg indhenter en udtalelse fra Grosserer-Societetets Komité. Jeg har imidlertid ikke fundet tilstrækkelig grund til at henvende mig til Grosserer-Societetet i nærværende sag.

I det følgende gives der først en fremstil-

ling af sagens forløb, hvorefter de enkelte klagepunkter behandles særskilt.

Sagens forløb.

Den 23. juni 1961 fik finansministeren overbragt en skrivelse fra Industrirådet, hvori dette anmodede om, at der i medfør af toldlovens § 3, stk. 5, måtte blive lagt midlertidig antidumpingtold på to typer franske køleskabe, som blev importeret her til landet. Den ene type, Frimatic, importerede Deres klient. Industrirådet anførte, at de franske fabrikkers prispolitik medførte væsentlig skade for de danske kølemaskinefabrikker, og at det måtte forudses, at de udenlandske fabrikkers prisnedsættelser ville fortsætte og have alvorlige skadelige følger for dansk produktion og beskæftigelse.

Ifølge Finansministeriets oplysninger blev Industrirådets henvendelse drøftet i ministeriet, og daværende finansminister Kjeld Philip tiltrådte, at det – selvom ingen procedureregler foreskrev en sådan fremgangsmåde – under alle omstændigheder ville være rettest, at de pågældende importører blev gjort bekendt med henvendelsen og fik lejlighed til at ytre sig herom. Ministeren blev iøvrigt gjort bekendt med, at man – blot efter et begrænset studium af Industrirådets henvendelse – ikke kunne undgå at nære en vis skepsis overfor dens nærmere indhold. Ministeren tog ikke stilling hertil, men tilkendegav, at sagen skulle fremmes mest muligt.

Lørdag den 24. juni 1961 rettede kontorchef Damsgaard Hansen telefonisk henvendelse til de to importører, og for så vidt angik Frimatic køleskabet talte han med grosserer Mogens Werner hos Baadh & Winthers Eftf. A/S. De har om denne samtale oplyst, at kontorchef Damsgaard Hansen havde anmodet grosserer Werner om at komme til et møde den 26. juni 1961 kl. 9,30. Damsgaard Hansen havde samtidig oplyst, at han efter mødet skulle nå at drøfte sagen med finansministeren, forinden han om eftermiddagen skulle på en tjenesterejse til London. Damsgaard Hansen havde nævnt, at henvendelsen til finansministeren omtalte et dumpingbeløb på 4–500 kr. pr. skab, og at det af det fremsendte materiale fremgik, at der var tale om et klart tilfælde af dumping. Damsgaard Hansen udbad sig en udtalelse om Frimatic skabenes salgspris til eksport i forhold til den franske

hjemmemarkedspris. Grosserer Werner havde svaret, at han ikke havde nærmere kendskab til prisforholdene i Frankrig, samt at han ikke kunne binde sig til et møde den 26. juni kl. 9,30, bl. a. fordi han ikke vidste, om De som hans advokat kunne deltage i et møde på dette tidspunkt.

I skrivelsen af 24. juni 1961 gav Industrirådet finansministeren yderligere oplysninger om priserne på de to typer køleskabe, og i skrivelsen af 26. juni 1961 gav rådet en nærmere begrundelse for påstanden om, at importen truede med at forvolde væsentlig skade for de danske virksomheder.

I denne forbindelse har Finansministeriet oplyst, at det sideløbende med dets forsøg på at få sagen belyst fra importørernes side et par gange har været i kontakt med Industrirådet, og man gav i forbindelse hermed udtryk for tvivl med hensyn til forskellige enkeltheder i rådets henvendelse til finansministeren.

Ifølge Deres oplysninger rejste grosserer Werner den 25. juni 1961 til Frankrig for at skaffe nærmere oplysninger fra den franske fabrik, og under sit ophold i Frankrig anmodede grosserer Werner fabrikken om indtil videre at suspendere leverancen af køleskabe, da han ikke fandt det forsvarligt at løbe risikoen for, at han skulle betale en større told end oprindeligt beregnet.

Den 26. juni 1961 om formiddagen telefonerede De til kontorchef Damsgaard Hansen, og efter dennes anmodning havde De umiddelbart derefter en samtale med kontorchefen. Ifølge Deres oplysninger anmodede De ved denne samtale bl. a. om at måtte blive gjort bekendt med, fra hvem henvendelsen kom, og med de tal, der skulle danne grundlag for antidumpingtolden. Dette afslog Damsgaard Hansen, idet han oplyste, at han ikke ville foregribe proceduren for antidumpingtoldnævnet, der ikke tidligere havde været i funktion. Damsgaard Hansen skulle dog have oplyst, at størrelsesordenen af den prisforskel, der var påberåbt i henvendelsen, lå på 4–500 kr. pr. skab, og at det var kontorchefens opfattelse, at det indgivne materiale var så vægtigt, at der var grundlag for en beslutning om midlertidig antidumpingtold, således at man efterfølgende kunne undersøge de nærmere enkeltheder. Senere under samtalen anførte Damsgaard Hansen, at det var muligt, antidumpingtolden ikke blev så stor som 4–500

kr., og nævnte muligheden af et antidumping-toldbeløb på 300 kr. pr. skab.

De protesterede mod pålæggelsen af midlertidig antidumpingtold og anmodede om udsættelse med et møde med ministeren, til grosserer Werner kom tilbage fra Frankrig, formentlig den 27. eller 28. juni 1961. Damsgaard Hansen ønskede ikke at give denne udsættelse, men ville samme dag forelægge sagen for finansministeren. De anmodede herefter om, at De også måtte få lejlighed til at tale med ministeren, og det blev aftalt, at De skulle mødes med Damsgaard Hansen i Finansministeriet samme dag kl. ca. 12, da der på dette tidspunkt kunne blive en mulighed for at få en samtale med ministeren.

Finansministeriet har dernæst anført, at det ikke havde været så let som ønskeligt at opnå udsigt til at fremskaffe supplerende og korrigerende materiale i en nærmere fremtid. Uanset dette var ministeriet den 26. juni 1961 indstillet på at anbefale ministeren enten straks at beslutte sig til at undlade at benytte den vidtgående bestemmelse om midlertidig pålæggelse af antidumpingtold eller i det mindste udsætte afgørelsen i nogle dage for at afvente, hvilke oplysninger importørerne måtte fremkomme med. Denne indstilling blev ikke ændret ved samtalen den 26. juni 1961 med Dem, men ministeriet fik dog det yderligere argument for en udsættelse, at grosserer Werner var taget til Frankrig for at fremskaffe oplysninger.

Da det ikke var muligt at træffe finansministeren ved 12-tiden, bestemte Damsgaard Hansen på ministerens vegne, at afgørelsen skulle udsættes, hvilket De straks blev gjort bekendt med. Samtidig blev det aftalt, at sagen påny skulle drøftes den 29. juni 1961, når grosserer Werner var kommet hjem fra Frankrig, og Damsgaard Hansen var kommet hjem fra sin tjenesterejse. Baadh & Winthers Eftf. blev telefonisk af toldafgiftskontoret underrettet om udsættelsen.

Ifølge Deres oplysninger nægtede Damsgaard Hansen på mødet den 29. juni 1961 fortsat at fremlægge det materiale, herunder de skriftlige henvendelser til ministeren, der dannede grundlag for sagen.

Finansministeriet har oplyst, at der ikke ved mødet den 29. juni 1961, hvor Grosserer-Societetets Komité var repræsenteret, fremkom noget nyt fra Deres side, da grosserer Werner ikke havde været i stand til at få prisoplysning

ger fra den franske fabrik. Derimod fremkom der visse prisoplysninger fra importøren af det andet franske køleskab, som Industrirådet også havde ønsket belagt med antidumpingtold. Disse oplysninger havde importøren fået telegrafisk fra sin franske leverandør.

Ministeriet havde derefter forelagt sagen for finansministeren og indstillet, at ministeren, uanset at man ikke havde modtaget nogen oplysning fra Baadh & Winthers Eftf., ikke benyttede den særlige bestemmelse om midlertidig pålæggelse af antidumpingtold, men lod sagen overgå til behandling efter toldlovens almindelige bestemmelser om antidumpingtold. Ministeren tiltrådte indstillingen, og sagsparter blev underrettet herom.

Sagen blev den 3. juni 1961 overgivet til antidumpingtoldnævnet, der holdt sit første møde med parterne den 4. juli 1961. De har herved oplyst, at grosserer Werner efter de oplysninger, der fremkom på dette møde, gav den franske leverandør besked om at genoptage forsendelserne, og at disse, for at køleskabene hurtigt kunne komme herop, måtte foretages pr. bil, hvilket medførte en ekstraudgift på ca. 60.000 kr.

Efter at nævnet havde behandlet sagen, udtalte det i skrivelse af 28. august 1961 til finansministeren, at det ikke anså de i toldlovens § 3 foreskrevne betingelser for pålæggelse af antidumpingtold for opfyldt.

Med skrivelse af 29. august 1961 gjorde Finansministeriet Dem bekendt med ministerens skrivelse af samme dag til Industrirådet, hvori det anførtes, at man, efter at sagen havde været forelagt nævnet, ikke havde fundet grundlag for at pålægge de pågældende køleskabe antidumpingtold.

De enkelte klagepunkter.

1. De har klaget over, at Damsgaard Hansen som en ikke usandsynlig eventualitet kunne have afskåret grosserer Werner fra påkrævet advokatassistance, idet kontorchefen ved telefonsamtalen den 24. juni 1961 fastholdt tidspunktet for et møde til den 26. juni 1961 kl. 9,30, uanset at grosserer Werner ikke kunne vide, om De kunne deltage i dette møde. Som en skærpende omstændighed har De henvist til, at Damsgaard Hansen ved samtalen den 24. juni 1961 med grosserer Werner skulle have tilkendegivet, at man agtede ved finansministerens bestemmelse den

26. juni 1961 at pålægge køleskabet midlertidig antidumpingtold. Endvidere har De anført, at De har medtaget dette forhold, uanset at De kunne komme til mødet den 26. juni, da det belyser ministeriets indstilling i sagen, der i høj grad har været dikteret af et ensidigt ønske om at benytte den vidtgående bemyndigelse i toldlovens § 3, stk. 5.

Finansministeriet har i udtalelsen af 14. december 1961 anført, at det beroede helt på grosserer Werner selv, om han ønskede at komme eller ej, og om han ville komme med eller uden advokat. Ministeriet forstår iøvrigt ikke det af Dem anvendte udtryk påkrævet advokatbistand, da det er første gang nogen i de 5 sager, der hidtil har været om antidumpingtold, har ønsket at møde med advokat ved den indledende drøftelse i Finansministeriet. Direktøren fra det andet selskab, der var nævnt i Industrirådets henvendelse, fandt ikke advokatasistance påkrævet, da han mødte i Finansministeriet.

Ministeriet har endvidere anført, at det ikke er rigtigt, at man ved telefonsamtalen den 24. juni 1961 skulle have udtalt, at midlertidig antidumpingtold agtedes gennemført ved ministerens bestemmelse den 26. juni. Alene ministeren kunne træffe en sådan bestemmelse, og ministeren havde på dette tidspunkt tiltrådt ikke at ville tage stilling til sagen, inden importørerne havde haft adgang til at udtale sig.

I skrivelsen af 9. juli 1962 har De anført, at det er urigtigt, når ministeriet har anført, at det beroede helt på grosserer Werner selv, om han ønskede at komme eller ej. Damsgaard Hansen havde under telefonsamtalen presset stærkt på og sluttede samtalen med: »Skal vi så sige, at De kommer.« De har dernæst fastholdt, at advokatbistand var påkrævet, og at det blev tilkendegivet, at antidumpingtold agtedes gennemført den 26. juni 1961.

Jeg skal herefter udtale, at det efter det foreliggende havde været ønskeligt, om kontorchef Damsgaard Hansen den 24. juni 1961 havde givet Deres klient, grosserer Werner, lejlighed til at konferere med Dem om, hvorvidt De var i stand til at komme til stede til det af Damsgaard Hansen bestemte klokkeslet, den 26. juni 1961 kl. 9,30. Det bemærkes herved, at det i den foreliggende situation ikke var urimeligt, at

grosserer Werner ønskede at søge advokatbistand i forbindelse med det berammede møde.

2. De har klaget over, at Damsgaard Hansen såvel under telefonsamtalen med grosserer Werner den 24. juni 1961 som i mødet den 26. juni 1961 med Dem har nægtet at give nærmere oplysninger om de prisforhold, der skulle begrunde pålæggelse af antidumpingtold. Herved afskar Damsgaard Hansen Baadh & Winthers Eftf. fra at imødegå det talmateriale, der lå til grund for Industrirådets henvendelse, og fra at konstatere, at dette materiale var 1 år gammelt og formentlig indeholdt en regnefejl på næsten 100 kr. pr. køleskab. Endvidere har De anført, at Damsgaard Hansen ved de nævnte lejligheder i modstrid med kendsgerningerne skal have udtalt, at han havde gennemgået det foreliggende materiale og fundet det så vægtigt, at det kunne danne grundlag for en hurtig gennemførelse af midlertidig antidumpingtold. Samtidig havde Damsgaard Hansen undladt at oplyse, at der i begæringen om antidumpingtold formodentlig alene i relation til toldlovens § 3, stk. 1, var påberåbt truende skade i fremtiden, og at det således ikke med rimelighed kunne begrunde en midlertidig antidumpingtold uden nævnsbehandling. Herved havde Damsgaard Hansen efter Deres opfattelse forårsaget, at grosserer Werner under sit ophold i Frankrig den 25. juni 1961 havde givet den franske fabrikant besked om at suspendere forsendelserne af køleskabe, hvilket medførte den tabgivende forsinkelse af leverancen.

Finansministeriet har i skrivelsen af 14. december 1961 oplyst, at de to importører havde fået adgang til at fremlægge oplysninger til bedømmelse af, om der forelå dumping, således som dette er defineret i toldlovens § 3. Den ene importør gjorde dette i løbet af få dage, mens Baadh & Winthers Eftf. hverken straks eller senere fremlagde sådanne oplysninger for Finansministeriet. Når man ikke havde oplæst Industrirådets brev for eller udleveret dette til Baadh & Winthers Eftf. og til den anden importør, men kun indiceret størrelsesordenen af de af Industrirådet fremsatte prispåstande, var det af to grunde. Dels håbede man, at importørerne – formodentlig efter at have henvendt sig til deres franske leverandører – ville fremlægge selvstændige

oplysninger om prisforholdene for deres varer henholdsvis i Frankrig og Danmark, hvilket imidlertid kun den ene importør gjorde. Dels var det opfattelsen, at sagen snarere burde viderebehandles som almindelig antidumpingtoldsag med umiddelbar forelæggelse for antidumpingtoldnævnet. Dette navn havde imidlertid ikke tidligere været i funktion, idet man hidtil havde været i stand til at bringe de tidligere antidumpingtoldsager til afslutning i mindelighed uden indhentelse af udtalelser fra nævnet. Man ønskede derfor ikke at foregribe nævnets arbejdsmåde, og dette blev De udtrykkelig gjort opmærksom på. Det er derfor for ministeriet vanskeligt at forstå, at De heraf ikke kunne slutte, at det var opfattelsen, at sagen burde behandles i et roligt tempo som almindelig antidumpingtoldsag. Ministeriet har tilføjet, at heller ikke nævnet oplæste det omhandlede brev eller udleverede det til de importører.

Det er iøvrigt urigtigt, at der blev givet udtryk for en stillingtagen til grundlaget for pålæggelse af midlertidig antidumpingtold, men det er rigtigt, at det på forespørgsel blev udtalt, at en henvendelse til en minister fra en organisation som den her omhandlede om hurtig anvendelse af den vidtgående bestemmelse i toldlovens § 3, stk. 5, fremkom med stor vægt og havde et sådant indhold, at importørerne formentlig, når de fik mulighed herfor, måtte være interesserede i at fremkomme med oplysninger og at gøre dette hurtigt. Ministeriet har herved erindret om, at finansministeren straks efter modtagelsen af Industrirådets henvendelse gav meddelelse om, at sagens behandling skulle fremmes mest muligt.

Endelig har ministeriet bemærket, at toldlovens § 3, stk. 5, har fået sin nuværende formulering netop med henblik på, at antidumpingtold kan pålægges straks, mens de nærmere undersøgelser først foretages sidenhen, og at ministeren var bekendt hermed.

Den 8. januar 1962 meddelte De mig, at De den 28. december 1961 fra Industrirådet havde modtaget afskrifter af rådets skrivelser af 23., 24. og 26. juni 1961 til Finansministeriet. Rådet havde, samtidig med at det fremsendte afskrifterne, oplyst, at det, såfremt det havde været bekendt med, at De havde en særlig interesse i at kende skrivelserne, naturligvis allerede tidligere ville have stillet dem til Deres rådighed. Under hensyn til det af

rådet således udtalte anførte De overfor mig, at det efter Deres opfattelse er en skærpene omstændighed, at Damsgaard Hansen afslag at give Dem oplysninger om skrivelsernes indhold og nægtede at oplyse, hvem henvendelserne var kommet fra, uden at dette afslag var begrundet i Industrirådets stilling til dette spørgsmål.

Endvidere anførte De, at Damsgaard Hansen ved telefonsamtalen den 24. juni 1961 havde betegnet sagen som oplagt og nævnt et dumpingbeløb på 4-500 kr.

Finansministeriet har i skrivelsen af 17. april 1962 henvist til dets udtalelse af 14. december 1961 og tilføjet, at det ikke kan se, hvorledes det kan være belastende for ministeriet, at Industrirådet den 28. december 1961 har oplyst, at rådet selv ville have tilstillet Dem afskrift af skrivelserne fra juni 1961, dersom rådet havde været bekendt med, at De havde næret ønske herom. Endvidere har ministeriet anført, at det er urigtigt, at man ved telefonsamtalen den 24. juni 1961 skulle have givet udtryk for en stillingtagen til, hvorvidt det foreliggende materiale måtte være tilstrækkelig vægtigt til at begrunde gennemførelsen af en midlertidig antidumpingtold, og med hvilken størrelse tolden kunne forventes gennemført. Ministeriet har fra tjenestemandsside hverken givet eller kunnet give udtryk for en sådan stillingtagen, men har alene på grundlag af Industrirådets skrivelse af 23. juni 1961 refereret størrelsesordenen af de af rådet fremsatte prispåstande. Ministeriet har tilføjet, at Deres påstand om, at Damsgaard Hansen ikke havde gennemgået det foreliggende materiale, savner ethvert grundlag og må afvises.

I skrivelsen af 9. juli 1962 anførte De, at det er urigtigt, når Finansministeriet anfører, at Baadh & Winthers Eftf. hverken straks eller senere fremlagde oplysninger til bedømmelse af, om der forelå dumping. De har herved henvist til en skrivelse af 19. juli 1961 fra antidumpingtoldnævnet til ministeren, hvoraf det fremgår, at Baadh & Winthers Eftf. gennem den herværende franske ambassade havde fremsendt opstilling over prisavancer m. v. Videre har De udtalt, at det er rigtigt, at Damsgaard Hansen havde henvist til, at man ikke ville foregribe procedureformen i nævnet. Men heri lå der ikke eller overhovedet ved mødet den 26. juni 1961 om formiddagen nogen antydning af, at sagen burde behandles i

et roligt tempo som en almindelig antidumpingtoldsag. De havde tværtimod på mødet anført, dels at den første sag efter de nye bestemmelser om dumping ikke burde gennemføres uden nævnsbehandling, og at afgiften i hvert fald ikke burde pålægges, uden at man antog, at lovens betingelser ville vise sig at være opfyldt. Damsgaard Hansen havde dog ikke tiltrådt disse synspunkter.

Finansministeriets henvisning til, at heller ikke nævnet havde gjort Baadh & Winthers Eftf. bekendt med Industrirådets skrivelser, er efter Deres opfattelse så godt som uden betydning, da Baadh & Winthers Eftf. havde fået en genpart af rådets skrivelse af 6. juli 1961 til nævnet, hvori der var givet en samlet fremstilling af rådets oplysninger.

Yderligere har De anført, at Damsgaard Hansens afslag på at gøre Baadh & Winthers Eftf. bekendt med Industrirådets skrivelser syntes at være i strid med finansministerens bestemmelse om, at de pågældende importører skulle gøres bekendt med rådets henvendelse og have lejlighed til at udtale sig herom.

De har dernæst fastholdt, at Damsgaard Hansen havde angivet en størrelsesorden for en antidumpingtold til 300 kr., og at han skulle have betegnet det foreliggende materiale som vægtigt. For så vidt angår denne sidste udtalelse har De henvist til, at denne er klart i modstrid med kendsgemningerne, da nævnet har begrundet dets indstilling med, at hverken dumpingbetingelsen eller kravet om truende fare for dansk erhvervsliv var opfyldt.

Overtoldinspektør Damsgaard Hansen har i erklæringen af 31. august 1962 bl. a. udtalt, at han nøje havde forklaret Dem, at han mente, at nævnet måtte stå frit ved fastlæggelsen af dets procedureform, og at han derfor vanskeligt kunne foregribe denne ved at udlevere noget til Dem. Heraf fremgik, at Damsgaard Hansen for sit vedkommende ikke gik ind for en midlertidig pålæggelse af antidumpingtold, da en sådan kan ske uden forelæggelse for nævnet.

Damsgaard Hansen har endvidere anført, at han var klar over, at der var unøjagtige enkeltheder i Industrirådets henvendelse, ligesom han har fastholdt, at han overfor Dem stærkt fremhævede, at sagen var en ministersag. Det var netop derfor De og han så energisk sammen forsøgte at komme i kontakt med ministeren.

Finansministeriet har i udtalelsen af 26. ok-

tober 1962 fremhævet, at Industrirådet principielt havde ønsket køleskabene pålagt en midlertidig antidumpingtold i medfør af toldlovens § 3, stk. 5, og at denne bestemmelse giver ministeren hjemmel til under de i bestemmelsen givne betingelser at pålægge antidumpingtold, forinden en nærmere undersøgelse af dumpingpåstanden er foretaget. Det er da også i loven forudset, at det vil kunne ske, at en midlertidigt pålagt antidumpingtold ikke kan opretholdes, når en nærmere undersøgelse er foretaget, jfr. § 3, stk. 5, 2. pkt. Efter ministeriets opfattelse er der herefter en klar hjemmel til under de i bestemmelsen givne forudsætninger at pålægge midlertidig antidumpingtold, straks efter at en dumpingklage er fremsat, og det kan således ikke forudsættes, at de pågældende importører i hvert enkelt tilfælde skal have adgang til at udtale sig nærmere om klagen, forinden der tages stilling til, om midlertidig antidumpingtold kan pålægges eller ej, og det kan navnlig ikke forudsættes, at importørerne skal tilsikres en frist til at skaffe materialet til imødegåelse af klagen. Selv en kortvarig udsættelse af pålæggelsen af antidumpingtold ville nemlig i mange tilfælde gøre det muligt for importørerne at hjemtage betydelige kvanta af den pågældende vare, inden tolden blev effektiv. Det må derfor afhænge af omstændighederne i hvert enkelt tilfælde (varens art, leverandørens hjemsted m. v.), hvilken adgang der vil kunne gives den pågældende importør til at udtale sig, inden der træffes beslutning om pålæggelse af midlertidig antidumpingtold.

Jeg skal herefter udtale, at De ikke havde et retligt krav på at få meddelt, hvilke oplysninger der var anført i henvendelsen til finansministeren, og fra hvem denne henvendelse var kommet. Da hensynet til nævnet efter min opfattelse ikke kan begrunde, at Damsgaard Hansen afslog at give de ønskede oplysninger, finder jeg alt taget i betragtning, at det dog havde været rimeligt, om han havde givet oplysningerne.

Overfor Damsgaard Hansens benægtelse kan jeg ikke anse det for godtgjort, at han ikke skulle have gennemgået det foreliggende materiale, at han skulle have givet udtryk for, at materialet var så vægtigt, at det kunne begrunde pålæggelse af den midlertidige told, og at han skulle

have anført, med hvilken størrelse tolden efter hans opfattelse kunne forventes gennemført.

3. De har klaget over, at ministeriet, efter at sagen var færdigbehandlet, har nægtet at udlevere en afskrift af nævnets indstilling af 28. august 1961 til finansministeren.

Ministeriet har den 14. december 1961 oplyst, at Industrirådet i skrivelse af 1. september 1961 til ministeren anmodede om at blive gjort bekendt med nævnets indstilling. Dette havde man for så vidt intet imod, men man fandt dog, at nævnet af hensyn til fremtidige sager og fremtidig praksis burde have lejlighed til at udtale sig om anmodningen. Dette blev Industrirådets kontor telefonisk underrettet om, idet man dog samtidig, da indhentelse af en sådan udtalelse kunne tage nogen tid, tilbød, at Industrirådet underhånden umiddelbart kunne få adgang til at gøre sig bekendt med indholdet af nævnets udtalelse i den pågældende sag. Dette tilbud accepterede Industrirådets kontor, og rådet opretholdt herefter ikke sit ønske om en formel ekspedition i sagen. Samme tilbud fik De, da De telefonisk bad om en genpart af nævnets indstilling til finansministeren, hvorefter De sammen med en medarbejder indfandt Dem i ministeriet, hvor De blev gjort bekendt med indstillingen. Ministeriet har endvidere anført, at det ikke herefter fra Dem har modtaget et ønske om formelt at få tilstillet nævnets indstilling.

Den 9. juli 1962 udtalte De, at modtagelsen af tilbudet om at få oplæst indstillingen ikke indeholdt, at De frafaldt Deres anmodning om at få en afskrift af den, hvorfor denne anmodning fortsat bestod.

Finansministeriet har den 26. oktober 1962 udtalt, at den af Dem nu fremsatte anmodning om at få en afskrift af indstillingen har været forelagt nævnet, der har meddelt, at det intet har at indvende mod, at Deres anmodning imødekommes.

Ministeriet har endvidere bemærket, at selvom Baadh & Winthers Eftf. efter de gældende regler om offentlighed i forvaltningen (loven af 2. februar 1866) ikke har noget retskrav på at blive gjort bekendt med udtalelsen, finder ministeriet dog ligesom nævnet, at anmodningen i det foreliggende tilfælde vil kunne imødekommes. Ministeriet har herefter anmodet mig om at tilstille Dem vedlagte fotokopi af indstillingen.

Jeg skal herefter udtale, at jeg efter det oplyste ikke finder noget grundlag for at kritisere, at ministeriet antog, at Deres anmodning om at få en afskrift af indstillingen var bortfaldet, efter at De af ministeriet var blevet gjort bekendt med indstillingens indhold.

Da ministeriet, efter at De den 9. juli 1962 påny har fremsat Deres anmodning, har imødekommet denne, giver dette klagepunkt mig ikke anledning til yderligere bemærkninger.«

20. Indkaldelsen af en domfældt til afsoning i Særfængslet i Horsens gav anledning til kritik. (J. nr. 66/62).

A, der den 10. november 1961 ved retten i Holbæk var blevet idømt særfængsel i 8 måneder ÷ 30 dage, besværede sig over den tid, der var hengået, inden han blev overflyttet fra arresthuset i Holbæk til Særfængslet i Horsens.

Det fremgik af det oplyste, at politiet i Holbæk den 20. november 1961 modtog sagen fra dommerkontoret, hvorefter den samme dag blev sendt til statsadvokaten for Sjælland. Den 25. november 1961 modtog politiet fra statsadvokaten meddelelse om, at dommen kunne fuldbyrdes, samt at sagen var indsendt til Direktoratet for Fængselsvæsenet til afgørelse af, hvorvidt A skulle genindsættes til ud-

ståelse af den tilbagestående straffetid af en fængselsstraf, som A tidligere var blevet idømt. Den 29. november 1961 bestemte direktoratet, at reststraffen skulle afsones, og den 8. december 1961 modtog politimesteren fra Fængselsnævnet meddelelse om, at afsoningen skulle ske i Særfængslet i forbindelse med den A senest idømte straf, samt at sagens akter var tilstillet overlægen ved Særfængslet i Horsens.

Politimesteren anmodede den 14. december 1961 overlægen om tilsendelse af akterne, der modtoges den 18. december. A blev ved skrivelse af 22. december 1961 anmeldt til inspektøren for Særfængslet, der den 27. december

modtog anmeldelsen tilligemed sagens akter. Den følgende dag blev akterne telefonisk rekvireret tilbage af politiet i Holbæk. Ved en telefonsamtale den 15. januar 1962 mellem Særfængslet og politiet i Holbæk blev det opklaret, at politiet afventede fængslets indkaldelse af A, og han blev derefter omgående indkaldt og indsat i Særfængslet den 17. januar 1962.

Politimesteren i Holbæk udtalte, at det ikke var muligt at udfærdige anmeldelsen til Særfængslet, forinden der var truffet bestemmelse om, hvorvidt og i bekræftende fald hvor A skulle afsone reststraffen. Da politimesteren tillige anførte, at udfærdigelsen af anmeldelsen havde beroet på fremskaffelse af sagens akter, spurgte jeg, om det ikke havde været muligt at indhente de fornødne oplysninger ved en telefonsamtale med Særfængslet, hvor akterne beroede. Politimesteren svarede, at han aldrig havde benyttet denne fremgangsmåde, da den let giver anledning til fejl og misforståelser; politimesteren anførte herved, at han til udfyldning af anmeldelsesblanketterne bl. a. skulle fremskaffe oplysninger om, i hvilke fængsler og anstalter A's forstraffe var udstået.

Statsadvokaten for Sjælland udtalte, at man, så længe anden instruks ikke forelå, måtte lægge til grund, at sagens akter må være til stede ved udfærdigelsen af anmeldelse til fængslet. Statsadvokaten fandt ikke, at man kunne stille krav om, at nogen konduitemæssigt burde have fraveget de for sådanne ekspeditioner gældende regler i cirkulærene nr. 4 af 7. januar 1955 og nr. 186 af 28. november 1955 om anmeldelse af domfældte til statsfængsler m. v.

Hadde akterne med Fængselsnævnets skrivelse været politimesteren i hænde den 8. december 1961, var der efter al sandsynlighed ikke indløbet nogen forsinkelse i sagens ekspedition.

Efter statsadvokatens opfattelse kunne ingen i politiet have noget ansvar for, at tiden gik fra den 22. december 1961 til den 17. januar 1962, før domfældte indkaldtes og afleveredes til Særfængslet.

Rigsadvokaten tiltrådte statsadvokatens udtalelse.

Overlægen ved Særfængslet udtalte, at sagens akter den 28. december 1961, altså dagen efter at de var modtaget, blev rekvireret tilbage af politiet i Holbæk, da man dér havde

glemt at notere nogle oplysninger. Overlægen udtalte endvidere, at fængselsassistenten, der havde ekspederet sagen, havde forstået, at akterne ville blive fremsendt snarest med henblik på A's indkaldelse til Særfængslet, mens man hos politiet i Holbæk havde afventet indkaldelsen uafhængigt af akternes ekspedition. Misforståelsen blev som nævnt telefonisk afklaret den 15. januar 1962.

Direktoratet for Fængselsvæsenet udtalte, at det forberedte udsendelse af et nyt cirkulære angående aflevering af domfældte til statsfængsel m. v., og at det ville blive foreskrevet, at anmeldelsen normalt skal ledsages af straffesagens akter, men at den ikke må forsinkes, fordi disse undtagelsesvis ikke kan fremskaffes, i hvilket tilfælde anmeldelse skal ske på grundlag af domsudskrift. Direktoratet udtalte samtidig, at det overfor overlægen ved Særfængslet havde udtalt sin beklagelse af, at den i overlægens udtalelse nævnte misforståelse, der forsinkede A's indkaldelse i over 14 dage, havde kunnet forekomme.

Jeg anmodede herefter politimesteren i Holbæk og overlægen ved Særfængslet om yderligere oplysninger.

Politimesteren udtalte, at man ved en rutinemæssig gennemgang af journalen mellem jul og nytår var blevet opmærksom på, at der ikke var sket indberetning til Rigsregistraturen af den A overgæede dom. Sædvanligvis udfærdiges denne indberetning, efter at politimesteren har modtaget sagen tilbage fra statsadvokaten med fuldbyrdelsespåtegning; i det foreliggende tilfælde var sagen imidlertid af Fængselsnævnet sendt direkte til Særfængslet. Da akterne den 22. december 1961 var sendt med anmeldelsen af A til Særfængslet, telefonerede en kriminalassistent den 28. december 1961 til fængslet og anmodede en fængselsassistent om at tilbagesende akterne. Ifølge kriminalassistenten bad fængselsassistenten ham sørge for, at akterne efter endt afbenyttelse blev afleveret i arresthuset i Holbæk, således at de kunne følge med ved A's overførelse til Horsens.

Overlægen lod afholde forhør over fængselsassistenten, der forklarede, at han ikke ville bestride rigtigheden af kriminalassistentens fremstilling af telefonsamtalen den 28. december 1961. Fængselsassistenten hævdede dog, at han havde anmodet om at blive telefonisk underrettet fra kriminalpolitiet, når den ekspedition, hvortil akterne skulle bruges, var til-

endebragt, således at han herefter kunne indkalde A. Den opståede forsinkelse kunne efter fængselsassistentens opfattelse kun skyldes, at han ikke havde modtaget den forventede telefonopringning, og at han herefter havde glemt indkaldelsen.

Vedrørende Fængselsnævnets resolution, som Særængslet sammen med sagens akter modtog den 8. december 1961, forklarede fængselsassistenten, at han havde ladet den bero på politiets anmeldelse af A, idet han gik ud fra, at denne ikke kunne lade vente længe på sig.

Overlægen udtalte, at det var tilkendegivet den pågældende fængselsassistent, at han burde have noteret sig sagen, således at den ikke kunne gå ham af minde. Efter sagens anledning var det endvidere blevet tilkendegivet fængselsassistenten på hovedkontoret, at der skal rettes telefonisk forespørgsel til rette myndighed om, hvorpå sagen beror, når Særængslet modtager oplysninger, hvorefter det må forudsættes eller forventes, at en domfældt bliver anmeldt. Overlægen havde endvidere henstillet til overvejelse, om det ikke var muligt at lade visse af politiets ekspeditioner ske, efter at overførelse til Særængsel har fundet sted, således at overflytningen normalt sker umiddelbart efter, at der er givet fuldbyrdesordre fra anklagemyndigheden.

Statsadvokaten for Sjælland tiltrådte politimesterens udtalelse og tilføjede, at kriminalassistenten ved aftalen om, at sagens akter skulle gå tilbage til Særængslet samtidig med afleveringen af A, ikke havde kunnet få opfattelsen af, at indkaldelsen af A skulle blive forsinket ved udlån af akterne.

Rigsadvokaten henholdt sig til statsadvokatens udtalelse, og Direktoratet for Fængselsvæsenet tiltrådte udtalelsen fra overlægen, idet direktoratet anførte, at man i det nye cirkulære vil understrege betydningen af, at

domfældte til Særængsel overføres uden unødigt forsinkelse. Endelig underrettede direktoratet mig om, at det den 1. august 1962 havde meddelt overlægen, at indkaldelse af særængselsfanger fremtidig ikke bør afvente modtagelse af straffeakter for de pågældende.

Den 3. oktober 1962 udtalte jeg, at sagens ekspedition i tiden indtil 28. december 1961 ikke gav fornøden anledning til bemærkninger.

Derimod måtte jeg finde det beklageligt, at Særængslet, selv om politiet havde lånt straffeakterne, ikke havde foranlediget A indkaldt straks efter modtagelsen af anmeldelsen den 27. december 1961. I hvert fald burde Særængslet, da akterne ikke kom tilbage i løbet af få dage, have spurgt, hvorpå de beroede. Da overlægen ved Særængslet havde foreholdt den pågældende fængselsassistent det uheldige i den fulgte fremgangsmåde, da Direktoratet for Fængselsvæsenet havde instrueret overlægen om, at indkaldelse af domfældte fremtidig ikke bør afvente modtagelse af straffeakter, og da et nyt cirkulære angående aflevering af domfældte til statsfængsel m. v. var under udarbejdelse, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre.

Ved Justitsministeriets cirkulære nr. 260 af 3. november 1962 om hensættelse til afsoning af straf og om anbringelse m. v. af domfældte i statsfængsler og særanstalter er det bestemt, at straffesagens akter skal vedlægges anmeldelsen. Kan akterne undtagelsesvis ikke straks medfølge, sendes der for at undgå forsinkelse med hensyn til domfældtes indkaldelse og aflevering en domsudskrift til anstalten. Akterne bør i så fald eftersendes snarest muligt til afsoningsstedet.

21. *Henstillet til Indenrigsministeriet at overveje, om der ved en fremtidig ændring af bekendtgørelse nr. 35 af 4. februar 1959 om apotekervæsenets pensionsordning burde foretages en mindre ændring i kap. V. (J. nr. 785/62).*

I september 1962 klagede en advokat for enken efter en provisor over den tid, der var medgået til Direktoratet for Ulykkesforsikrings og Socialministeriets behandling af en sag om udbetaling af erstatning til provisorens efterladte i medfør af ulykkesforsikringsloven.

Endvidere klagede advokaten over Socialministeriets afgørelse af 11. maj 1962, hvorefter Apotekerfonden i medfør af ulykkesforsikringslovens § 42 er berettiget til helt eller delvis at oppebære erstatningsbeløbet.

Ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 1, om-

handler tilfælde, hvor der i anledning af et under loven hørende ulykkestilfælde tilkommer den tilskadekomne eller de efterladte pension eller anden årlig ydelse fra staten, og i stk. 2 hedder det derefter:

»Tilfalder der iøvrigt i anledning af et ulykkestilfælde den tilskadekomne eller de efterladte i henhold til lov, dansk eller fremmed, eller overenskomst en for arbejdsgiverens midler tilvejebragt pension, understøttelse eller anden ydelse fra arbejdsgiveren, skal denne efter direktoratets nærmere bestemmelse være berettiget til at oppebære erstatningsbeløbet efter nærværende lov, helt eller delvis ...«

I § 18, stk. 4, i Indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 35 af 4. februar 1959 om apotekervæsenets pensionsordning er det bestemt, at et erstatningsbeløb, der i henhold til ulykkesforsikringsloven tilkommer et tilskadekommet medlem, tilfalder Apotekerfonden efter reglerne i ulykkesforsikringslovens § 42, når der tillægges medlemmet pension efter bestemmelserne i pensionsbekendtgørelsens § 18.

Af sagen fremgik, at provisoren den 3. marts 1961 pådrog sig forbrændinger under sit arbejde på et apotek. Efter at ulykkestilfældet den 7. marts 1961 var anmeldt til Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring, der havde videresendt anmeldelsen til Direktoratet for Ulykkesforsikringen, modtog direktoratet den 19. juni 1961 meddelelse fra arbejdsgiveren om, at provisoren nu var død den 12. juni 1961 som følge af sine forbrændinger.

Den 24. juni og den 20. juli 1961 indsendte advokaten forskellige attester til direktoratet.

Apotekervæsenets pensionsordning sendte den 31. juli 1961 direktoratet et eksemplar af bekendtgørelsen om apotekervæsenets pensionsordning og gjorde opmærksom på, at pensionsordningen foruden enkepension skulle yde provisorens enke et børnetillæg for en søn, født i 1948, og at der var søgt børnetillæg for en datter, født i 1942. Denne ansøgning var endnu ikke behandlet på et bestyrelsesmøde, hvorfor man ikke på daværende tidspunkt kunne oplyse, hvorvidt den ville blive imødekommet. Apotekervæsenets pensionsordning forbeholdt sig endelig at vende tilbage til spørgsmålet om udbetaling til Apotekerfonden af eventuel andel i erstatningen efter ulykkesforsikringsloven.

Den 11. september 1961 meddelte apotekervæsenets pensionsordning direktoratet, at man havde vedtaget at imødekomme ansøgningen om, at der ydedes børnetillæg til datteren. Under henvisning til skrivelsen af 31. juli 1961 meddelte man endvidere, at bestyrelsen havde vedtaget at rejse krav om udbetaling af andel i et eventuelt erstatningsbeløb, hvorefter man anmodede direktoratet om at oplyse, hvor stort et beløb der ville kunne udbetales som kompensation for den pensionsbyrde, som ulykkestilfældet havde påført pensionsordningen.

Som svar på en forespørgsel af 25. oktober 1961 fra direktoratet vedrørende datterens uddannelse sendte advokaten den 1. november 1961 en kopi af hans skrivelse af samme dato til apotekervæsenets pensionsordning, hvori han oplyste, at datteren nu havde tiltrådt en plads. Pensionsordningen meddelte derefter den 9. november 1961 direktoratet, at bestyrelsen havde vedtaget at tilbagekalde bemyndigelsen til udbetaling af børnetillæg for datteren.

I skrivelse af 27. november 1961 til bestyrelsen for pensionsordningen udtalte direktoratet, at ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 1, ikke kunne anvendes i det foreliggende tilfælde, da den forudsætter, at staten er arbejdsgiver, og at der tillægges afdødes enke pension af statens midler i anledning af ulykkestilfældet. Såfremt § 42, stk. 2, blev bragt i anvendelse, ville det efter direktoratets opfattelse være den forsikringspligtige arbejdsgiver, det vil sige apotekeren, der ville være berettiget til at oppebære den af direktoratet beregnede nedsættelse af erstatningen, og denne ret var ifølge direktoratet ikke overført til Apotekerfonden, idet der forsåvidt angår enkepension ikke i bekendtgørelsen af 4. februar 1959 om apotekerfondens pensionsordning findes bestemmelser herom svarende til de i bekendtgørelsens § 18, stk. 4, fastsatte regler om egenpension.

Den 7. december 1961 forelagde pensionsordningen sagen for Socialministeriet, idet det oplystes, at pensionsordningen ikke er en selvstændig pensjonskasse, men har midler tilfælles med Apotekerfonden, hvis kapital er tilvejebragt gennem de afgifter, der ydes af apotekerne i henhold til apotekerlovens bestemmelser. Mens det apoteksansatte farmaceutiske personale betaler et pensionsbidrag på 5 pct. af de fastsatte lønningsindtægter, ydes

der ikke noget særskilt arbejdsgiverbidrag til pensionsordningen, idet dette forudsættes indbetalt gennem Apotekerfonden med 8,5 pct. af lønningsindtægten. Da der ikke er tale om en egentlig pensionskasse, føres der ej heller særskilt regnskab over de nævnte arbejdsgiverbidrag. Pensionsordningen anførte, at regelen i bekendtgørelsens § 18, stk. 4, måtte være analogt anvendelig i tilfælde, hvor der ydes enkepension efter medlemmer, der er omkommet ved udførelse af tjeneste eller afgået ved døden som følge af tilskadekomst i tjenesten.

Socialministeriet forelagde den 12. december 1961 skrivelsen for direktoratet, der den 12. januar 1962 udtalte, at man måtte nære betænkelse ved at bringe ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, i anvendelse, og at det efter direktoratets mening – såfremt bestemmelsen blev anvendt – måtte være vedkommende arbejdsgiver, der var berettiget til at oppebære beløbet, idet pensionsbekendtgørelsens § 18, stk. 4, om egenpension ikke kunne anvendes analogt.

I skrivelse af 24. februar 1962 erindrede advokaten direktoratet om sagen, og den 20. marts 1962 videresendte direktoratet skrivelsen til ministeriet, der den 10. april 1962 svarede advokaten, at sagen beroede på principielle overvejelser. Samme dag anmodede Socialministeriet Indenrigsministeriet om en udtalelse vedrørende spørgsmålet, om pensionsbekendtgørelsens § 18, stk. 4, ville kunne anvendes analogt, og den 14. april 1962 sendte advokaten en skrivelse til Socialministeriet, hvori han bestred, at ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, kunne finde anvendelse, idet han bl. a. anførte, at medlemsbidraget indbetales af medlemmet selv, men ikke af hans arbejdsgiver (vedkommende apoteker), og at Apotekerfonden muligvis bidrager til pensionsordningen, men at Apotekerfonden ikke kan betragtes som medlemmets arbejdsgiver.

Denne skrivelse blev oversendt til Indenrigsministeriet, der den 4. maj 1962 svarede Socialministeriet, at Indenrigsministeriet måtte finde, at pensionsbekendtgørelsens § 18, stk. 4, burde finde analogisk anvendelse med hensyn til erstatning i henhold til ulykkesforsikringsloven til enker og børn efter tilskadekomne medlemmer af pensionsordningen. Indenrigsministeriet bemærkede, at § 18, stk. 4, findes i kapitlet om egenpension, hvorfor det havde været naturligt i denne bestemmelse

alene at omtale den tilskadekomne og ikke eventuelle andre pensionsberettigede.

Den 11. maj 1962 sendte Socialministeriet sagen til direktoratet med anmodning om at træffe afgørelse om erstatningens udbetaling. Ministeriet udtalte, at det måtte anse bestemmelsen i ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, for anvendelig, således at Apotekerfonden ved en analogisk anvendelse af bestemmelsen i pensionsbekendtgørelsens § 18, stk. 4, var berettiget til helt eller delvis at oppebære erstatningsbeløbet efter ulykkesforsikringsloven.

Samtidig underrettede ministeriet advokaten om dets afgørelse, og kort tid efter anmodede han påny ministeriet om at tage sagen op til fornyet undersøgelse og overvejelse. Advokaten gjorde bl. a. gældende, at bekendtgørelsens § 18, stk. 4 (om egenpension) ikke kunne anvendes analogt, og anførte herved, at bekendtgørelsens § 22 (om enke- og børnepension) indeholder henvisning til såvel § 17 som § 19, men ikke til § 18. Det måtte derfor være mere nærliggende at slutte modsætningsvis.

Den 28. maj 1962 svarede Socialministeriet, at det måtte fastholde afgørelsen, og at det påhvilede Direktoratet for Ulykkesforsikringen at træffe bestemmelse om, hvor stor en del af erstatningsbeløbet Apotekerfonden skulle oppebære. Ministeriet videresendte derfor samme dag advokatens skrivelse til direktoratet.

Den 22. august 1962 meddelte Direktoratet for Ulykkesforsikringen advokaten, at direktoratet havde truffet afgørelse. I henhold til ulykkesforsikringslovens § 39, stk. 1, 1. pkt., sammenholdt med § 39, stk. 5, ville der tilkomme enken en årlig rente, der i 2 år fra 12. juni 1961 ville udgøre 5.000 kr. årlig og derefter 3.000 kr. årlig, beregnet efter en års-løn på 10.000 kr.

Fra 1. oktober 1961 var der fra apotekervæsenets pensionsordning tillagt enken en årlig pension af 14.508 kr. for tiden indtil 31. marts 1962. Dersom pensionen alene var beregnet efter afdødes tjenesteadler, ville den have udgjort 8.611 kr. årlig. For tiden efter 1. april 1962 udgjorde de tilsvarende beløb henholdsvis 14.968,80 og 8.879,80 kr. Idet Apotekerfondens andel i pensionen ansattes til ¹⁷/₂₇, blev den for Apotekerfondens midler tilvejebragte del af forskellen mellem de nævnte pensionsbeløb opgjort til henholdsvis 3.712,93 kr. for tiden indtil 31. marts 1962 og 3.833,81 kr. for tiden efter 1. april 1962.

Der tilkom herefter fra ulykkesforsikringen enken en rente, der fra 12. juni til 30. september 1961 androg 5.000 kr. årlig, fra 1. oktober 1961 til 31. marts 1962 1.287,07 kr. årlig og fra 1. april 1962 til 11. juni 1963 1.516,19 kr. årlig; fra 12. juni 1963 skulle renten bortfalde.

Endvidere tilkom der i medfør af ulykkesforsikringslovens § 39, stk. 1, pkt. 2, det yngste barn en årlig rente på 1.000 kr. (fra 1. april 1962 pristalsreguleret til 1.070 kr.), dog længst indtil det fyldte 18. år.

Endelig meddelte direktoratet, at det påhvilede Arbejdsgivernes Ulykkesforsikring til pensionsordningen at indbetale en årlig rente for tiden 1. oktober 1961-31. marts 1962 på 3.712,93 kr., for tiden 1. april 1962-12. juni 1963 på 3.833,81 kr. og derefter 3.210 kr., eventuelt reguleret efter ulykkesforsikringslovens § 44 A.

Socialministeriet udtalte overfor mig, at ministeriet, bl. a. under hensyn til de overvejelser, der havde været foretaget om anvendelsen af ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, ikke fandt, at den tid, der var medgået til sagens behandling, med rette kunne kritiseres.

Forsåvidt angik anvendelsen af ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2 - direkte eller analogt - på tilfælde som det foreliggende havde ministeriet lagt vægt på, at pensionerne er tilvejebragt ved indbetaling til Apotekerfonden, gennem afgifter fra apotekerne, af et bidrag, der forudsættes at udgøre 8,5 pct. af lønningsindtægten, og ved et egetbidrag på 5 pct. af lønningsindtægten. For den pensionsberettigede vil forholdet efter ministeriets opfattelse således ganske kunne ligestilles med de pensionsordninger, der iøvrigt omfattes af lovbestemmelsen. Hvis bestemmelsen derimod blev anset for uanvendelig på grund af den særlige opbygning af apotekervæsenets pensionsordning, mente ministeriet, at det ville medføre en urimelig dobbeltydelse til den berettigede. Heroverfor fandt ministeriet ikke at kunne tillægge det betydning, at § 18, stk. 4, i bekendtgørelsen af 4. februar 1959 efter sin ordlyd kun omhandler erstatning til den tilskadekomne selv.

Den 4. januar 1963 udtalte jeg følgende:

Indtil december 1961 havde sagen verseret mellem apotekervæsenets pensions-

ordning og Direktoratet for Ulykkesforsikringen og var i denne tid fremmet med tilbørlig hurtighed.

Socialministeriet modtog første gang sagen den 8. december 1961 og traf afgørelse den 11. maj 1962. Indenfor dette tidsrum havde sagen været i ministeriet i tiden 8.-12. december 1961, 13. januar-10. april 1962 og 5.-11. maj 1962. Under hensyn til sagens principielle karakter fandt jeg ikke fonødent grundlag for at kritisere, at der ikke var sket ekspedition fra 13. januar til 10. april 1962. Socialministeriets øvrige sagsbehandling samt ekspeditionstiden i Direktoratet for Ulykkesforsikringen og Indenrigsministeriet kunne ikke give mig anledning til bemærkninger.

Med hensyn til anvendelse af ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, måtte jeg finde, at reale hensyn talte for den af Socialministeriet med støtte i Indenrigsministeriets udtalelse anlagte fortolkning, hvorefter ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, var anvendelig i det foreliggende tilfælde. Jeg bemærkede herved, at det forhold, at der ikke i § 22 (kapitel V om enke- og børnepension) i bekendtgørelsen af 4. februar 1959 henvises til bekendtgørelsens § 18, stk. 4, (i kapitel IV om egenpension) efter min opfattelse ikke gav fornødent grundlag for at antage, at en analogisk anvendelse af § 18, stk. 4, var udelukket for såvidt angår enke- og børnepension.

Jeg kunne herefter ikke kritisere Socialministeriets afgørelse af 11. maj 1962. Da bekendtgørelsens affattelse imidlertid havde givet anledning til tvivl, jfr. herved også den af Direktoratet for Ulykkesforsikringen hævdede opfattelse, gav sagen mig anledning til at henstille til Indenrigsministeriet at overveje, om der ved en fremtidig ændring i bekendtgørelsen af 4. februar 1959 ville være anledning til i kapitel V at optage en henvisning til § 18, stk. 4.

Den 14. januar 1963 meddelte Indenrigsministeriet, at det var enig i, at det ville være rigtigst at foretage den af mig foreslåede ændring i kapitel V, og at ministeriet ville have spørgsmålet i erindring ved en kommende revision af bekendtgørelsen.

- 22.** Udtalt, at en fængselsinspektør, samtidig med at han til Direktoratet for Fængselsvæsenet indsendte et notat med sigtelser mod en fængselsbetjent for tjenesteforseelser, i medfør af tjenestemandslovens § 17 burde have givet fængselsbetjenten en afskrift af notatet. (J. nr. 449/62).

En fængselsbetjent, A, klagede bl. a. over, at han ikke i overensstemmelse med tjenestemandslovens § 17 havde fået afskrift af et notat af 5. december 1961.

Den 1. juni 1959 blev A forflyttet til et ungdomsfængsel, og under en del af hans tjeneste dér havde han været anvendt som bygningshåndværker. Efter at den tidligere ledende værkmeister var fratrådt den 15. juni 1961, fungerede A som leder af bygningsvæsenet, indtil stillingen, som han havde søgt, den 1. oktober 1961 blev besat med en anden ansøger.

Efter A's anmodning lod anstaltsledelsen trods betænkeligheder A forblive ved bygningsvæsenet, efter at den nye værkmeister havde tiltrådt sin stilling den 31. oktober 1961.

Inspektøren for ungdomsfængslet oplyste, at det den 23. oktober 1961 om formiddagen havde været vanskeligt at finde A, og at han samme dag havde foreholdt ham, at det var utilladeligt, hvis han utjenstligt indfandt sig i andre funktionærers boliger i arbejdstiden, og at der omgående ville blive indledt disciplinærsag mod ham, hvis han ikke rettede sig efter dette påbud. Inspektøren udtalte endvidere, at han den 2. december 1961 traf beslutning om at fjerne A fra håndværkerholdet. På dette tidspunkt havde inspektøren ingen formodning om, hvornår A, der havde været sygemeldt siden 28. november, atter ville melde sig til tjeneste. Imidlertid modtog vagtmesteren den 2. december om formiddagen telefonisk meddelelse fra A om, at han nu meldte sig rask, og vagtmesteren gav A besked om, at han skulle indfinde sig til tjeneste i opsynstyrken mandag den 4. december 1961. Der blev ikke ved denne lejlighed givet A nærmere forklaring på, hvorfor han var blevet sat til opsynstjeneste.

Den 5. december 1961 tilsagde fængselsbogholderen A og gav ham en nærmere redegørelse for sagen. På inspektørens anmodning havde bogholderen den 5. december 1961 udfærdiget et notat om de forhold, der lå til grund for overflytningen. Det fremgik af notatet, som ved denne lejlighed blev vist A, at man overflyttede ham til opsynstjeneste, fordi

hans arbejdsindsats syntes forringet siden besættelsen af værkmeisterstillingen, og fordi A havde tilladt sig en del svinkeærinder.

Den følgende dag afleverede A til inspektøren et indlæg, og inspektøren meddelte samtidig A, at beslutningen om fjernelsen fra håndværkerholdet ikke kunne trækkes tilbage. A gjorde derefter rede for sine synspunkter i en til Direktoratet for Fængselsvæsenet stilet skrivelse af 14. december, som inspektøren den 18. december 1961 sendte til direktoratet tilligemed bogholderens notat.

Fængselsbogholderen udtalte overfor mig, at hans notat til fængselsinspektøren kun var en huskeseddel vedrørende en samtale, som inspektøren den 2. december 1961 havde haft med ham og vagtmesteren, og at inspektøren havde bedt bogholderen om et notat af hensyn til den samtale, han den 6. december 1962 skulle have med A. Bogholderen fremhævede, at notatet kun var til internt brug på anstalten, og at han viste det til A, for at samtalen med inspektøren ikke skulle komme bag på ham.

Inspektøren anførte, at det oprindeligt ikke var meningen, at notatet skulle tilgå direktoratet, og at det udelukkende skyldtes A's klage til direktoratet, at det blev bekendt med notatet.

Finansministeriet udtalte overfor mig, at notatet – når bortsås fra de deri omtalte forhold vedrørende A's ferie- og sygdomsperioder – indeholdt sigtelser for tjenesteforseelser, for hvilke A den 26. april 1962 havde modtaget en påtale fra Direktoratet for Fængselsvæsenet for så vidt angik to af forholdene.

Hvorvidt A allerede den 5. december 1961, da notatet blev afleveret til fængselsinspektøren, havde haft krav på at få en afskrift af de deri indeholdte sigtelser, var efter Finansministeriets opfattelse noget tvivlsomt og måtte bl. a. bero på, om der mellem bogholderen og A forelå et over- og underordningsforhold, idet man i praksis normalt kun har anset en indberetning om tjenesteforseelser som omfattet af tjenestemandslovens § 17, stk. 1, når den er afgivet af en tjenestemand, der er overordnet i forhold til den sigtede.

Finansministeriet fandt, at der i hvert fald senest ved fængselsinspektørens fremsendelse af notatet til Direktoratet for Fængselsvæsenet burde have været udleveret A en afskrift af de i notatet indeholdte sigtelse. Ministeriet bemærkede herved, at de af fængselsinspektøren meddelte oplysninger om begrundelsen for fremsendelsen af notatet ikke kan medføre bortfald af A's krav i henhold til tjenestemandslovens § 17, stk. 1.

Direktoratet for Fængselsvæsenet bemærkede, at bogholderen ganske vist er foresat for det personale, der arbejder under anstaltens bygningsvæsen, hvilket A på det pågældende tidspunkt midlertidigt gjorde. Direktoratet tog imidlertid afstand fra den tanke, at det notat angående A's forhold, som bogholderen havde udfærdiget til brug for anstaltens chef, er at betragte som »tjenstlig indberetning til overordnet myndighed«. Efter direktoratets opfattelse var der herved sigtet til en myndighed, der er overordnet i forhold til hele institutionen, og ikke til de forskellige tjenestegrader indenfor den enkelte institution, hvor overordningsforholdet kan være mere eller mindre tvivlsomt. Institutionens chef må have krav på, at det bliver ham, der tager ansva-

ret for, hvad der videre skal ske i anledning af notater, der udfærdiges til brug for ham.

Direktoratet fandt herefter ikke, at det omhandlede notat skulle have været udleveret til A ved fængselsbogholderens samtale med ham. Direktoratet havde derimod taget til efterretning, at udlevering efter Finansministeriets opfattelse burde være sket ved sagens indsendelse til direktoratet. I denne forbindelse gjorde direktoratet dog opmærksom på, at fængselsinspektøren ikke havde taget initiativ til nogen indberetning til direktoratet om forholdet, men kun givet oplysning om sammenhængen, efter at A selv havde indgivet en klage over inspektøren.

Jeg udtalte, at jeg var enig med Finansministeriet i, at inspektøren ifølge tjenestemandslovens § 17, stk. 1, burde have udleveret A en afskrift af de i bogholderens notat indeholdte sigtelse, da han den 18. december 1961 sendte notatet til Direktoratet for Fængselsvæsenet. Derimod fandt jeg efter de foreliggende oplysninger ikke at have fornødent grundlag for at antage, at A havde krav på udlevering af en sådan afskrift forud for indsendelsen af notatet.

- 23.** *Henstillet til boligministeren, at en kommende kommission vedrørende landsbygge- loven og byplanloven overvejer forholdet mellem anvendelsen af dispositionsplaner og kravet i byplanloven om tilvejebringelse af byplaner. – Ikke kritiseret, at Bolig- ministeriet, som approbations- og ankeinstans i medfør af byplanloven og byggeloven for København, behandler sager angående bebyggelsen m. v. af grunde tilhørende staten. (J. nr. 276/61).*

Den 28. januar 1963 sendte jeg professor Steen Eiler Rasmussen nedenstående skrivelse og gjorde samtidig Folketingets Ombudsmandsudvalg bekendt med den.

»I skrivelse af 4. april 1961 klagede De over, at der, uanset bestemmelsen i byplanlovens § 1, stk. 2, hidtil i vidt omfang ikke er udarbejdet byplaner, og De henviste i den forbindelse til den betydning, godkendte byplaner kunne have haft bl. a. for bebyggelsen af Slotsholmen i København.

De gjorde dernæst gældende, at det er uheldigt, at Boligministeriet er approbations- og ankeinstans i medfør af byplanloven og byggeloven for staden København i tilfælde, hvor staten er ejer af ejendomme, der er omfattet af de nævnte love.

Jeg forelagde Deres skrivelse af 4. april 1961 samt de notater vedrørende Slotsholmen, som De overlod mig ved en samtale den 17. april 1961, tilligemed Deres artikler i Politiken for 9. marts og 2. april 1961 for Boligministeriet, der afgav en udtalelse af 6. februar 1962 bilagt en erklæring af 19. oktober 1961 fra Københavns Magistrat. I udtalelsen har ministeriet sammenfattet Deres klage under følgende to punkter:

»A. Pligten for kommunerne i henhold til byplanlovens § 1 til at tilvejebringe byplaner er ikke opfyldt ved udarbejdelsen af dispositionsplaner, men der bør ved gennemførelsen af ny bebyggelse af en sådan art og omfang, at den kommer til at indvirke på de omliggende områder, bydele eller hele byer,

kræves tinglyste partielle byplanvedtægter i henhold til byplanloven.

En sådan byplanvedtægt burde have været tilvejebragt for Slotsholmen i anledning af den projekterede ministeriebygning i Slotsholmsgade. Mangelen heraf strider mod byplanlovens ord og hensigt, og Boligministeriet burde, hvis Københavns kommune ikke ville tilvejebringe en sådan byplan, have meddelt kommunen pålæg herom i medfør af byplanlovens § 1. Magistraten og Boligministeriet administrerer, som om lovene ikke eksisterede.

B. Såvel i henhold til byplanloven som i henhold til byggeloven for staden København kan eller skal anker og indsigelser mod de kommunale myndigheders afgørelse i henhold til de pågældende love indbringes for Boligministeriet, der ligeledes godkender byplanforslag.

I tilfælde af anke eller tilsvarende indbringelse for Boligministeriet af spørgsmål om bebyggelse eller anvendelse af en staten tilhørende grund vil staten være part i den sag, som den skal dømme i, hvorved der opstår en uheldig interessekonflikt, idet Boligministeriet ikke på samme tid kan varetage almene interesser og grundejerinteresserne.

I sådanne tilfælde bør der sikres en uvildig afgørelse, hvor der peges på Akademirådet som en sagkyndig og uvildig instans. Der bør gennemføres en lovændring eller en ændret praksis. Når staten optræder som grundejer, gælder der ikke længere de regler, som man ellers følger i et retssamfund.«

Ved skrivelse af 5. september 1962 meddelte De mig, at De kunne godkende ministeriets sammenfatning af Deres klage, således som den er gengivet ovenfor, hvorefter De knyttede en række kommentarer til ministeriets udtalelse. Disse kommentarer forelagde jeg for Boligministeriet, der afgav en yderligere udtalelse af 16. oktober 1962. Endelig har ministeriet den 19. december 1962 meddelt mig nogle supplerende oplysninger.

I det følgende behandler jeg Deres klagepunkter hver for sig.

A. Byplanpligten.

1. Boligministeriets udtalelse af 6. februar 1962.

Boligministeriet har bl. a. anført, at byplanloven af 29. april 1938 (nu lovebekendtgørelse nr. 160 af 9. maj 1962) i § 1, stk. 2,

foreskriver, at der for enhver købstad og for enhver anden samlet bebyggelse, der overvejende udgøres af bygninger til andet end landbrugsformål, og som omfatter mere end 1.000 indbyggere, skal tilvejebringes en byplan efter reglerne i byplanloven.

I byplanlovens § 1, stk. 3, bestemmes byplanpligtens omfang således, at byplanen skal indeholde bestemmelser af de i § 2, stk. 2, nr. 1-5 og 10 omhandlede arter i det omfang, som er fornødent for at sikre en hensigtsmæssig og tilfredsstillende ordning af de fremtidige vej- og bebyggelsesforhold.

Yderligere bestemmes det i § 1, stk. 5, at boligministeren efter andragende fra vedkommende kommunalbestyrelse kan indrømme fritagelse for eller lempelser af forpligtelserne ifølge foranstående bestemmelser i byplanloven.

Endelig hedder det i § 5, stk. 1, at bestemmelserne i byplanlovens §§ 2 og 3 ingen indskrænkning medfører i adgangen ifølge bygningslovgivningen til ved bygningsreglementer og bygningsvedtægter at træffe bestemmelser om bebyggelsens forhold til veje og skel og om dens ordning iøvrigt i henseende til bygningshøjde, lysafstande m. v.

I forslaget til byplanloven af 1938 var der ikke optaget nogen bestemmelse om en generel byplanpligt (RT 1937/38, tillæg A, sp. 3831 ff.); men tilvejebringelsen af en byplan var i henhold til lovforslagets § 1 frivillig for vedkommende kommunalbestyrelse. Dog kunne Indenrigsministeriet pålægge en kommunalbestyrelse at tilvejebringe en byplan.

Byplanpligten blev indsat af folketingsudvalget vedrørende lovforslaget (RT 1937/38, tillæg B, sp. 2203 ff.), og det blev iøvrigt af ordføreren for folketingsudvalget den 9. april 1938 i Folketinget (RT 1937/38, Ft.forh., sp. 5267) anført, at når der er en pligt for kommunerne til at udarbejde en byplan, må der være en udstrakt adgang for dem til at søge dispensation.

Ved Indenrigsministeriets cirkulære nr. 186 af 21. oktober 1939 om byplanloven af 1938 blev der givet anvisning på en gennemførelse af den obligatoriske byplanlægning ved hjælp af de senere som dispositionsplaner benævnte oversigtlige og for grundejerne uforbindende byplaner. I cirkulæret blev det bl. a. anført, at da det var overordentlig vanskeligt på forhånd at overse alle de omstændigheder, som bestemmer den endelige udførelse af enkelt-

hederne i en tilsigtet byregulering, var det tilrådeligt at gennemføre planlægningen for de områder, der ikke står umiddelbart for at inddrages under bebyggelse, med så få detaljer som muligt. Byplanloven kunne på denne måde mest hensigtsmæssigt bringes i anvendelse til fremme af kommunalbestyrelsens byplandispositioner, mens den enkelte plans nærmere gennemførelse i henhold til loven ved bekendtgørelse, godkendelse og tinglysning først skete, når det skønnedes nødvendigt, efterhånden som udstykning og bebyggelse i større omfang kunne forudses.

Boligministeriet har oplyst, at der er tilvejebragt dispositionsplaner for praktisk talt alle byplanpligtige byer og for adskillige kommuner, der ikke er undergivet byplanpligten. Forsåvidt angår en del af dispositionsplanerne foreligger disse som forslag, hvor endelig godkendelse endnu ikke er meddelt af ministeriet.

Ved godkendelse af et forslag til en dispositionsplan anfører Boligministeriet sædvanligvis bl. a. følgende:

»Med godkendelsen af dispositionsplanen anser Boligministeriet det kommunale råds forpligtelse i medfør af byplanlovens § 1 til at udarbejde en byplan for at være foreløbig opfyldt.

Dispositionsplanen må betragtes som en bindende overenskomst mellem Boligministeriet og det kommunale råd, der ved sin administration må følge den godkendte plan. Planen må ikke fraviges uden ministeriets samtykke, men mindre betydende ændringer kan dog tillades af kommunen.«

Endvidere anfører Boligministeriet i sine godkendelsesskrivelser vedrørende dispositionsplaner:

»Som følge af sin foreløbige karakter har dispositionsplanen ikke retsvirkning som en byplanvedtægt og medfører ikke umiddelbart nogen rådighedsindskrænkning for de enkelte grundejere. For så vidt disse imidlertid ikke vil overholde planen, er det kommunale råd forpligtet til at søge dispositionsplanen overholdt ved udarbejdelsen af en partiel byplanvedtægt, om fornødent ved forudgående forbud i medfør af byplanlovens § 9.«

Ministeriet har iøvrigt bemærket, at ordet dispositionsplan er anført i senere lovgivning, f. eks. i lov nr. 144 af 17. maj 1961 om planlægning af Køge Bugt området, § 2, stk. 1, og i naturfredningsloven af 1961, § 22 (lovbekendtgørelse nr. 194 af 16. juni 1961).

Ministeriet har udtalt, at dispositionsplanerne følges op af bestemmelser i vedkommende kommunes bygningsvedtægt (eller bygningsreglement), og at der er et gensidigt samhörigheds- og afhængighedsforhold mellem byplan- og bygningslovgivningen. Bygningslovgivningens almindelige bestemmelser om regulering af bebyggelsesforhold er en forudsætning for udøvelsen af kommunernes almindelige planlægning i henhold til byplanloven (dispositionsplanen), og omvendt udgør dispositionsplanen grundlaget for de nærmere bebyggelsesregulerende bestemmelser i kommunens bygningsvedtægt.

§ 5, stk. 1, i byplanloven har ifølge motiverne til bestemmelsen (lovforslagets § 4) til forudsætning, at byplanerne nærmest skulle angive de videre rammer for bebyggelsernes udformning og udvikling, mens planernes nærmere gennemførelse i enkeltheder skulle kunne ske ved beslutninger i henhold til kommunale vedtægter iøvrigt, såsom bygnings-, vej- og sundhedsvedtægter. Ministeriet har heraf udledet, at lovgivningsmagten har forudsat, at der ved siden af byplanloven findes byplanmæssige bestemmelser i bl. a. bygningslovgivningen, og at denne anvendes til at sikre en byplans overholdelse.

Yderligere har ministeriet fremhævet, at den kort efter byplanloven gennemførte københavnske bygge lov, der indeholder vidtgående byplanmæssige bestemmelser, i § 75 bemyndigede indenrigsministeren (senere boligministeren) til at overføre lovens bestemmelser til bygningsvedtægt for andre kommuner »helt eller delvis og med de forandringer, som det pågældende steds særegne kommunale og stedlige forhold gør tilrådelige«.

På grundlag heraf har udviklet sig den praksis, at en væsentlig del af de for grundejerne uforbindende dispositionsplaners indhold i mange kommuner er blevet gjort retligt bindende ved optagelse i kommunens bygningsvedtægt (reglement). Dette forhold har yderligere begrænset nødvendigheden af at omdanne dispositionsplaner til tinglyste byplanvedtægter.

Ved gennemførelsen af landsbygge loven (lov nr. 246 af 10. juni 1960) har lovgivningsmagten ikke alene forudsætningsvis godkendt denne praksis, men i væsentlig grad udbygget den og i realiteten pålagt alle byplanpligtige kommuner udenfor København og Frederiksberg at gennemføre bygningsvedtæg-

ter med bebyggelsesregulerende bestemmelser i overensstemmelse med vedkommende kommunes dispositionsplan. Ministeriet har her ved henvist til byggelovens § 7 om bygningsvedtægter og § 16, hvorefter der i bygningsvedtægten »som led i kommunens almindelige byplanmæssige dispositioner« kan fastlægges en inddeling af kommunen i grundkredse og byggeområder med regulering af bebyggelsen i henseende til udnyttelsesgrad, højde, tæthed og anvendelse.

De principale bestemmelser om maksimal bygningshøjde og udnyttelsesgrad i lovens § 28 og § 33, stk. 1, sammenholdt med bestemmelserne i § 30, stk. 4, og § 33, stk. 2-4, viser klart nødvendigheden for alle større bysamfund af, at der i bygningsvedtægten fastsættes bestemmelser i medfør af § 16.

At bygningsvedtægternes bestemmelser om grundkredse og byggeområder dog blot er udtryk for en planlægning i hovedtræk, fremgår af de bestemmelser i byggeloven, som hjemler adgang til i byplan at fravige lovens principale krav i videre omfang end muligt i bygningsvedtægt, således § 33, stk. 7, og § 34, stk. 7. For dette samspil mellem byplan- og bygge lov er – med særligt henblik på reguleringen af grundudnyttelsen til bebyggelse – redegjort af boligministeren ved fremsættelsen af bygge lovsforslaget. Ministeren udtalte bl. a. (FT 1958/59, sp. 3903-04), at de foreslåede bestemmelser om udnyttelsesgraderne i første række er knyttet til den byplanlægning, »som kommunerne foretager på grundlag af byplanloven, og som i de fleste kommuner er gennemført ved tilvejebringelse af en oversigtlig dispositionsplan for hele bysamfundet og eventuelt suppleret med en eller flere partielle byplanvedtægter«.

Af det udtalte fremgår efter ministeriets opfattelse, at landsbygge loven ikke kan have forudsat, at byplanpligten i henhold til byplanloven må forstås som en pligt for en kommune til at gennemføre tinglyste byplanvedtægter for hele kommunens område. Tværtimod forudsætter bygge loven klart, at de tinglyste byplanvedtægters område er de arealer i kommunen, hvor bygge lovens almindelige bebyggelsesregulerende bestemmelser og de bestemmelser, der med hjemmel i bygge loven kan gives i bygningsvedtægt, ikke slår til.

Hidtil er byplanvedtægter i praksis fortrinsvis blevet gennemført, hvor en grundejer ikke frivilligt vil rette sig efter dispositionsplanens

bestemmelser, eller hvor en kommunalbestyrelse ønsker at sikre eller bevare karakteren af et kvarter, eller hvor en bebyggelsesplan findes ønskelig for at sikre et nyt kvarters udbygning efter en samlet plan eller en hensigtsmæssig byformydelse af et ældre kvarter. Lov nr. 184 af 5. juni 1959 om sanering af usunde bydele § 6 foreskriver anvendelsen af byplanvedtægter ved sanering.

Byplanvedtægter er dog tilvejebragt i adskillige andre tilfælde end de ovenfor anførte og af andre årsager. Sædvanligvis er der ikke udarbejdet forslag til byplanvedtægter af kommunalbestyrelserne, hvis de har kunnet nå til overenskomster med vedkommende grundejer om en efter kommunalbestyrelsens skøn hensigtsmæssig bebyggelse indenfor en dispositionsplans rammer og indenfor de rammer, der er foreskrevet i anden lovgivning, bl. a. bygningslovgivningen. Som illustration kan nævnes, at der sjældent er gennemført byplanvedtægter for områder, der – skønt ikke helt ringe af udstrækning – bebygges under eet af kun een byherre (f. eks. et boligselskab), eller hvor en ejendom er i offentligt eje. Kommunalbestyrelsen mener her at have tilstrækkelig indflydelse på bebyggelsens udformning.

Boligministeriet har sammenfattende udtalt, at ministeriet må være af den opfattelse, at tilvejebringelsen af dispositionsplaner til opfyldelse af byplanpligten i henhold til byplanlovens § 1 har fornøden hjemmel i denne lov, og at den fulgte praksis med hensyn til gennemførelsen af partielle byplanvedtægter og sikring af dispositionsplanernes overholdelse ved hjælp af anden lovgivning, navnlig bygningslovgivningen, er i overensstemmelse med byplanloven og formålet med denne lov. Boligministeriet har i den forbindelse fremhævet, at byplanlægning er et kommunalt anliggende, hvor Boligministeriet er placeret som godkendende myndighed og som ankeinstans, og at byplanlægningen ikke alene er en teknisk disciplin, men indeholder momenter af politisk karakter. Boligministeriet har videre udtalt, at formålet med byplanlægning er fra lovgivningsmagts side ikke først og fremmest at opnå de æstetisk bedste løsninger, men at sikre en udformning af byerne og bebyggelsen for at undgå gensidig gene og for at opnå en samfundsøkonomisk forsvarlig udbygning af byer og bebyggelse.

Indførelse af planformen dispositionsplan

var og er fortsat en praktisk planmæssig nødvendighed, fordi det må anses for uforsvarligt og iøvrigt også umuligt at skulle fastlægge bebyggelsesforhold m. v. i tinglyste byplanvedtægter for alle de byer, der er omfattet af byplanpligten.

Hvis man tilvejebragte og tinglyste sådanne byplanvedtægter overalt i de byplanpligtige byer, måtte byplanvedtægterne i almindelighed få så vage udformninger, at de dels med hensyn til indholdet indtil forveksling ville ligne dispositionsplaner og dels måtte suppleres ved yderligere byplanvedtægter eller på anden måde efter formentlig tilsvarende synspunkter, hvorefter man nu går fra dispositionsplaner til partielle byplanvedtægter.

Boligministeriet har dernæst fremhævet, at byplanpligten må få et særligt aspekt i Københavns kommune, hvor bygge lov nr. 148 af 29. marts 1939 er gældende. I den i indledningen omtalte erklæring af 19. oktober 1961 vedrørende den praksis, som Københavns kommune har fulgt ved administrationen af den københavnske bygge lov og byplanloven, har magistraten udtalt, at gade- og byggeadministrationen steds har været tilrettelagt således, at byplanmæssige synspunkter er varetaget. Dette er yderligere fæstnet ved, at Københavns kommune i bygge loven af 1939 opnåede hjemmel til at foretage planlæggende skridt ad andre veje end byplanlovens, jfr. bygge lovens § 12 om fastlæggelse af områder for boligbebyggelse, forretningsbebyggelse eller industribebyggelse, § 22 om pålæg af bygge linier og § 31 om reguleringsplaner.

De forskellige bestræbelser er – i forbindelse med nyere tanker om byens fremtidige udvikling – senest sammenfattet i den af Stadsingeniørens Direktorat i december 1953 trykte »Skitse til en generalplan«, som kommunalbestyrelsen har tiltrådt som et foreløbigt grundlag for det fortsatte arbejde med planlægningen. Der er derved taget stilling til de principielle ting i denne helhedsplan, med hvilken arbejdet stadig fortsættes. Magistraten har herved henvist til de af borgerrepræsentationen den 19. marts 1959 enstemmigt tiltrådte administrative retningslinier vedrørende bebyggelsens anvendelse og udformning i Københavns gamle bydele. Endvidere har magistraten oplyst, at der siden 1938 er stadfæstet ca. 30 partielle byplaner, og at der i medfør af § 12 i bygge loven for staden København er

fastlagt ca. 30 bygge områder. Magistraten har herved gjort gældende, at man på denne måde har handlet bedst i overensstemmelse med byplanloven, når der tages hensyn til, at en storby er en levende organisme, der stadig påvirkes af befolkningens og erhvervenes, kulturens og teknikkens udvikling.

Boligministeriet har i tilslutning til magistratens erklæring bemærket, at forholdet mellem byplanloven af 1938 og det i Folketinget i november 1938 fremsatte forslag til bygge lov for København (RT 1938/39, tillæg A, sp. 3009 ff.) ikke ses på principiel måde behandlet i motiverne til lovforslaget eller under rigsdagsbehandlingen.

På den ene side udtaler bygge lovens § 2, stk. 4, at lovens bestemmelser ingen indskrænkninger medfører i det offentliges beføjelser i medfør af byplanlovgivningen.

På den anden side indeholder bygge loven vidtgående bestemmelser til ordning af bebyggelsesforholdene og detaljerede bestemmelser om de i de enkelte dele af kommunen (grundkredse) tilladte udnyttelsesgrader, bygningshøjder og bygningsafstande foruden bestemmelser om ekspropriation og regulering. I motiverne til lovens § 12 om fastlæggelse af bygge områder (sp. 3094) er bl. a. anført, at bestemmelsen i princippet er stemmende med den tilsvarende bemyndigelse, som er tillagt administrationen i henhold til byplanlovens § 2, stk. 2, nr. 5. Bemærkningen er for bygge lovens § 12 – og tillige for § 44 – gentaget af indenrigsministeren i Landstinget (RT 1938/39, Lt.forh., sp. 1309).

Stillingen synes at være, at lovgivningsmagten i 1939 har villet tillade Københavns kommune fakultativt at anvende bygge loven og byplanloven til sikring af byplanmæssige dispositioner. Boligministeriet har henvist til den vidtgående ordning af bebyggelsesforholdene, som bygge loven giver hjemmel til, og de udstrakte beføjelser, som ved bygge loven er tillagt Københavns Magistrat og borgerrepræsentation (i visse tilfælde Københavns bygningskommission) til selvstændigt, det vil sige uden Boligministeriets indgriben, at administrere loven. Dette må efter Boligministeriets opfattelse – overensstemmende med det ovenfor anførte om byplanlovens gennemførelse også ved hjælp af bygningslovgivningen – yderligere føre til, at byplanlægningen i Københavns kommune i videre omfang end andetsteds må ske i henhold til bygge loven.

Boligministeriet har tilføjet, at folketingsudvalget til behandling af landsbyggelovsforslaget i sin betænkning (FT 1959/60, tillæg B, sp. 1228) har anmodet boligministeren om at søge foretaget en revision af de gældende byggelove for København og Frederiksberg med henblik på, at bygningsbestemmelserne i så vid udstrækning som muligt bliver ensartede for hele landet.

Boligministeriet har sammenfattende udtalt, at man under henvisning til de ovenfor givne bemærkninger er af den opfattelse, at byplanloven ikke har krævet, at der tilvejebragtes en byplanvedtægt for Slotsholmen forud for byggeriet i Slotsholmsgade.

2. Deres skrivelse af 5. september 1962.

I skrivelsen har De udtalt, at det er Dem uforståeligt, at Boligministeriet kan hævde, at byplanloven ikke har krævet, at der tilvejebringes en byplanvedtægt for Slotsholmen. De har herved bl. a. fremhævet, at Indenrigsministeriets cirkulære nr. 186 af 21. oktober 1939 ikke fritager kommunerne for pligten til at tilvejebringe byplaner, men giver en vejledning om, hvordan arbejdet rent praktisk skal udføres. De hævder endvidere, at der i byplanloven savnes hjemmel for ministeriet til at anse dispositionsplaner, der ikke efterfølges af partielle byplaner, for tilstrækkeligt til opfyldelse af byplanpligten. Hvad specielt København angår, har De anført, at da der ikke er oplyst noget om, at Boligministeriet i medfør af byplanlovens § 1, stk. 5, efter andragende fra kommunalbestyrelsen har indrømmet fritagelse for byplanpligten, må De være af den opfattelse, at der er byplanpligt for Københavns vedkommende.

De har dernæst fremhævet, at hvad angår forholdet mellem byplanlovgivningen og bygge-lovgivningen, skal bygelovgivningen sikre, at byggeriet bliver tilfredsstillende ud fra hensynet til almen orden, sikkerhed og sundhed, hvilket tilstræbes opnået gennem generelle regler. Byplanlovgivningens sigte er et andet, nemlig at det enkelte byggeforetagende skal blive bedst muligt, betragtet som led i en større helhed, der bestemmes af de iøvrigt eksisterende og forudseelige forhold på stedet, hvilket må gøres efter et skøn over hver enkelt grunds individuelle muligheder. De er herefter af den opfattelse, at selvom der i bygge-loven findes bestemmelser, der bemyndiger magistraten til en regulering af bebyggelsen svarende

til nogle af bestemmelserne i byplanloven, er det uberettiget, når Boligministeriet hævder, at byplanloven må få et særligt aspekt i Københavns kommune, hvor bygge-loven af 29. marts 1939 er gældende. De må derfor fortsat være af den opfattelse, at man har siddet byplanlovens krav overhørig også for så vidt angår Københavns kommune.

Det er efter Deres opfattelse rigtigt, at der i bygge-loven er paragraffer, der giver magistraten en bemyndigelse til regulering af bebyggelsen, svarende til nogle af dem, der findes i byplanloven. Men det afgørende er ikke, at magistraten har magt, men hvordan den bruger magten. København har i tilfældet Slotsholmen slet ikke brugt den. Byplanloven siger, at byerne skal tilvejebringe byplaner. Om man så i København ville gennemføre dem i henhold til paragraffer i den ene eller den anden lov, må efter Deres opfattelse være underordnet, når man blot opnår det, der er formålet med loven. Men der findes ikke nogen byplan for hovedstaden i lovens forstand, ej heller nogen dispositionsplan i cirkulærets forstand, og der er heller ikke nogen byplan for Slotsholmen. Og hvad der er afgørende, der findes ikke den ringeste tendens til at ansøge Slotsholmen og dens funktioner og bygninger i forhold til en større helhed.

De har endelig tilføjet, at De ikke har kritiseret projektet til kontorbygningen i Slotsholmsgade. Da der ikke foreligger en plan, der viser det som led i en større helhed, savner De de nødvendige forudsætninger derfor. De kritiserer alene, at der ikke er skabt en sådan plan, som loven foreskriver, og at den ikke på behørig måde har været fremlagt til indsigelse og kritik.

I skrivelsen har De endelig stillet følgende spørgsmål:

- a) Kan Boligministeriet rent administrativt ophæve fundamentale bestemmelser i lov af 29. april 1938 om byplaner, således at byerne ikke blot får udsættelse, men stiltiende tilladelse til helt at undlade at tilvejebringe byplaner efter lovens forskrifter?
- b) Er ministeriet berettiget til at acceptere, at byen København, hvis byplanmæssige problemer er større end nogen anden bys, undlader at opfylde lovens krav om byplaner, under henvisning til, at bygge-loven for København af 29. marts 1939 indeholder visse byplanmæssige bestemmelser?

3. *Boligministeriets udtalelse af 16. oktober 1962.*

I udtalelsen anfører Boligministeriet bl. a., at de under a og b gengivne to spørgsmål i Deres skrivelse af 5. september 1962 forekommer ministeriet at være varianter af klagen, og at det i det hele kan henholde sig til sin udtalelse af 6. februar 1962.

Boligministeriet har videre udtalt, at den af Dem beskrevne forskel mellem en byplanlov og en bygge lov fortønes, når det af Dem selv anføres, at der i den nyere tids bygge love findes byplanbestemmelser.

Boligministeriet har endvidere fremhævet, at Folketinget hverken ved ændringerne af byplanloven i 1949 og i 1962 eller ved gennemførelsen af landsbygge loven har rejst spørgsmålet om rigtigheden af den stedfundne anvendelse af dispositionsplaner, hvis eksistens er Folketinget velbekendt.

Hertil kommer, at udarbejdelsen af tinglyste byplanvedtægter for alle byer og bymæssige bebyggelser landet over ville have forudsat tilstedeværelse af en vanskeligt fremskaffelig stab af byplanlæggere både i den lokale og i den centrale byplanadministration. Ministeriet må derfor rejse tvivl om, hvorvidt kommunerne havde kunnet acceptere dette.

Boligministeriet har endelig udtalt, at det væsentlige ved dets administration af byplanloven af 1938 er, at man ved bestræbelserne for at fremme by- og egnsplanarbejdet steds har ment at administrere byplanloven efter dens indhold og hensigt. Dette finder ministeriet også er tilfældet i relation til Slotsholmsbyggeriet.

4. *Supplerende oplysninger fra Boligministeriet.*

I skrivelsen af 19. december 1962 har Boligministeriet oplyst, at Indenrigsministeriet, under henvisning til at 5 års fristen efter byplanlovens § 1, stk. 2, udløb til maj 1943, ved cirkulære nr. 276 af 24. september 1942 til samtlige amter og byråd indskærpede, at det – såfremt arbejdet med byplanens tilvejebringelse ikke allerede var påbegyndt – ville være nødvendigt, at dette arbejde snarest blev taget op og fremmet mest muligt.

Ved skrivelse af 12. juli 1945 erindrede Indenrigsministeriet påny kommunalbestyrelserne i købstæderne om deres pligt til at tilvejebringe en byplan efter reglerne i byplanloven.

Ministeriet henledte samtidig opmærksomheden på, at denne forpligtelse foreløbig ville kunne opfyldes ved udarbejdelse af en dispositionsplan, og udbad sig meddelelse om, hvilke byplanmæssige arbejder der var udført, og hvornår forslag til byplan eller dispositionsplan for kommunen kunne forventes indsendt.

Boligministeriet har dernæst oplyst, at der, så vidt ministeriet ved gennemsyn af journalen har kunnet konstatere, ikke i medfør af byplanlovens § 1, stk. 5, er meddelt Københavns kommune dispensation fra byplanpligten.

Ministeriet har derimod gjort mig bekendt med en skrivelse af 8. maj 1943 fra magistraten til Indenrigsministeriet. I denne skrivelse udtales det bl. a., at byplanarbejdet i København længe havde været under den sagkyndige kontrol, som byplanloven tilsigter at skabe, og at den københavnske bygge lov af 29. marts 1939 i meget stor udstrækning giver kommunen hjemmel til at løse byplanmæssige spørgsmål i forbindelse med behandlingen af byggesager. Endelig anfører magistraten, at Københavns kommune også fremtidig, når det skønnes rimeligt, vil gå frem efter byplanlovens § 2.

Ministeriet har yderligere sendt mig en af den kommitterede i byplansager den 7. december 1962 foretaget opgørelse, der viser, at der i tiden fra 1941 til november 1962 er godkendt 479 gældende byplanvedtægter, hvoraf i tiden 1941–51 113, i 1952–56 138 og i 1957–61 199 byplanvedtægter. Den alt overvejende del af disse vedtægter er partielle. Byplanvedtægter, som senere er ophævet, er ikke medtaget i opgørelsen.

5. *Bemærkninger.*

For så vidt Deres henvendelse er rettet mod Københavns kommunes administration af byplanloven, skal jeg meddele, at mit tilsyn med visse dele af den kommunale forvaltning kun omfatter forhold fra tiden efter 1. april 1962, og at jeg allerede af denne grund ikke kan tage stilling til Københavns kommunes virksomhed på dette område, herunder til, om der af kommunen burde have været udarbejdet en partiel byplan for Slotsholmen.

Jeg kan herefter alene behandle Deres henvendelse, for så vidt den har relation til Boligministeriets administration af byplanlovgivningen.

Byplanloven af 1938 afløste lov nr. 122 af 18. april 1925, der kun havde fundet meget ringe anvendelse i praksis. Efter 1925-loven kunne Indenrigsministeriet efter indstilling af kommunalbestyrelsen godkende en af denne vedtaget byplan for vedkommende kommune eller en del af den. 1925-loven pålagde således ikke kommunerne byplanpligt, men overlod det til kommunalbestyrelserne at skønne over nødvendigheden af byplaner for de enkelte kommuner. Et i 1938 fremsat forslag til en ny lov om byplaner var i overensstemmelse hermed; dog fandt man det rimeligt at foreslå åbnet en adgang for ministeriet til at pålægge en kommunalbestyrelse at lade udarbejde byplaner, når det skønnedes nødvendigt for en købstads eller større bymæssig bebyggelses vedkommende.

Under Folketingets behandling af lovforslaget blev den fakultative adgang for kommunalbestyrelserne til at tilvejebringe byplaner ændret til en forpligtelse. I den af folketingsudvalget den 7. april 1938 afgivne betænkning blev der stillet et ændringsforslag, hvorefter det indenfor en frist af 5 år efter lovens ikrafttræden pålagdes kommunalbestyrelserne at tilvejebringe en byplan for enhver købstad og enhver anden samlet bebyggelse, der overvejende udgøres af bygninger til andet end landbrugsformål, og som omfatter mere end 1000 indbyggere. Under 2. behandling af lovforslaget i Folketinget blev ændringsforslaget omtalt, og det blev ved denne lejlighed af ordføreren for udvalget fremhævet, at når tilvejebringelsen af en byplan gjordes obligatorisk for kommunerne, måtte der være en udstrakt adgang for dem til at søge dispensation (RT 1937/38, Ft.forh., sp. 5267). En adgang for indenrigsministeren (nu boligministeren) til efter andragende fra kommunalbestyrelsen at indrømme fritagelse for eller lempelser af forpligtelserne i henhold til byplanloven blev derfor indføjet i § 1, stk. 5, i 1938-loven, ligesom der i § 1, stk. 7 og 8, blev tillagt ministeren visse beføjelser med henblik på tilvejebringelse af en byplan i tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen ikke opfyldte sin forpligtelse.

Der rejser sig herefter det spørgsmål, om der af Boligministeriet er begået fejl eller udvist forsømmelse, ved at man har und-

ladt at gøre brug af de beføjelser, der er hjemlet boligministeren i byplanlovens § 1, stk. 7 og 8, i anledning af at der ikke er blevet tilvejebragt nogen byplan for Slots- holmen.

De pågældende bestemmelser har følgende ordlyd:

§ 1, stk. 7:

»Skulle de foran omhandlede forpligtelser ... ikke opfyldes, kan boligministeren med byplannævnets tilslutning foranledige tilvejebragt en byplan af det angivne indhold for det pågældende område og i fornødent omfang bringe de i planen omhandlede anlæg til udførelse på kommunens bekostning.«

§ 1, stk. 8:

»Til tilvejebringelse og udførelse af en plan i henhold til foregående stykke kan ministeren udøve de kommunalbestyrelsen ved denne lov og lovgivningen iøvrigt tillagte beføjelser.«

Da de citerede bestemmelser alene giver boligministeren en adgang og ikke pålægger ham nogen pligt til at foranledige tilvejebragt en byplan i tilfælde, hvor en kommunalbestyrelse ikke har gjort det i henhold til § 1, stk. 2, kan jeg efter det i sagen foreliggende ikke kritisere, at Boligministeriet ikke har bragt bestemmelserne i anvendelse i anledning af den projekterede ministeriebygning i Slotsholmsgade.

Efter formuleringen af byplanlovens § 1, der ikke er ændret ved tillægslovene af 1949 og 1962, havde man ved lovens vedtagelse tænkt sig, at der i løbet af en årrække skulle tilvejebringes byplaner for de bymæssige bebyggelser over en vis størrelse, og at byplanerne skulle tilvejebringes i overensstemmelse med de i lovens § 7 fastsatte regler og efter godkendelse bekendtgøres og tinglyses på ejendommene, jfr. § 10. — Man har dog allerede ved udfærdigelsen af cirkulæret af 21. oktober 1939 (omtalt foran side 53) været klar over, at der måtte blive tale om en trinvis gennemførelse af kommunernes byplanpligt.

I den følgende tid har den opfattelse fæstnet sig, at den enkelte kommunalbestyrelses forpligtelser foreløbig kunne »opfyldes ved udarbejdelse af en dispositionsplan«, jfr. Indenrigsministeriets foran side 58 omtalte skrivelse af 12. juli 1945. Man

har ment at have hjemmel for denne udvikling i byplanlovens § 1, stk. 5, hvorefter indenrigsministeren (nu boligministeren) kan indrømme kommunalbestyrelsen fritagelse for eller lempelse af forpligtelserne ifølge byplanlovens § 1, stk. 1-4. Som det fremgår af det foran oplyste, gennemføres dispositionsplanerne, uden at de formelle regler i byplanloven iagttages.

Anvendelsen af dispositionsplaner som erstatning for eller supplement til byplaner er blevet kritiseret bl. a. af Knud Illum i *Servitutter* (1943) og i *Dansk Tingsret*, 1. bind (1952), side 151-52, og af Poul Meyer i *Ejendomsretten i Støbeskeen* (1951), side 91 ff. Det er her særlig gjort gældende, at grundejerne savner den retsbeskyttelse overfor en dispositionsplan, som byplanlovens regler hjemler dem.

Efter alt foreliggende må jeg finde, at udviklingen allerede på et tidligt tidspunkt efter 1938 har medført, at byplanarbejdet her i landet i alt væsentligt hviler på tilvejebringelsen af dispositionsplaner og partielle byplaner, mens generelle byplaner så godt som ikke anvendes. Denne udvikling har haft til følge, at undtagelsesbestemmelsen i byplanlovens § 1, stk. 5, har fået en aldeles overvejende betydning i forhold til hovedregelen om byplanpligten i lovens § 1, stk. 2, hvilket har medført, at der på et for borgerne så vigtigt retsområde ikke er overensstemmelse mellem den faktiske tilstand og lovens ordlyd.

Denne udvikling har været almindelig kendt. Jeg henviser herved til, at Dansk Byplanlaboratorium i 1945 udsendte en redegørelse »Om udarbejdelsen af dispositionsplaner« fra et af laboratoriet nedsat udvalg, og til den foran side 55 gengivne udtalelse af boligministeren i Folketinget.

Ved min behandling af sagen er jeg blevet opmærksom på, at det af Folketinget nedsatte udvalg til behandling af landsbyggeloven i sin betænkning af 17. maj 1960 (FT 1959/60, tillæg B, sp. 1227-28) bl. a. har udtalt:

»Udvalget har endvidere nøje overvejet lovforslagets forhold til byplanlovgivningen ... Udvalget finder, at omend lovforslagets bestemmelser giver grundlag for et forsvarligt samvirke mellem bygge- og byplanlovgivningen, må det være principielt ønskeligt, at de 2 lovgivninger samarbejdes

i én lov. Dette vil efter udvalgets skøn være af betydning for både grundejerne og administrationen.

Boligministeren har påpeget, at en samarbejdning af de 2 lovgivninger ikke bør foretages uden medvirken fra de kommunale organisationer og grundejerorganisationerne, og at et forslag til én samlet lov derfor må forudsætte et forudgående kommissionsarbejde. Boligministeren har givet tilsagn om at ville nedsætte en kommission til nærmere at overveje spørgsmålene, når der efter en passende tids forløb er indvundet erfaringer på grundlag af den nye byggelovgivning.

Udvalget er enig i, at et kommissionsarbejde kan være påkrævet, og finder, at dette kommissionsarbejde bør fremmes mest muligt.«

Da det naturligvis er i høj grad ønskeligt, at der tilvejebringes overensstemmelse mellem byplanlovens § 1, stk. 2, og den herskende retstilstand, og da boligministeren har givet tilsagn om at nedsætte en kommission, der bl. a. skal overveje muligheden for at samle byplan- og byggelovgivningen i en lov, har jeg samtidig hermed henstillet til boligministeren, at man i forbindelse med nedsættelse af kommissionen anmoder den om at tage spørgsmålet om forholdet mellem anvendelsen af dispositionsplaner og kravet om tilvejebringelse af byplaner i byplanlovens § 1, stk. 2, op til overvejelse.

B. Habilitetsspørgsmålet.

Boligministeriet har i skrivelsen af 6. februar 1962 anført, at byplanloven og den københavnske byggelov ikke indeholder bestemmelser om den af Dem fremdragne konflikt-situation, og at Spørgsmålet om et forvaltningsorgans inhabilitet i den angivne situation kun synes behandlet meget perifert i den danske juridiske teori.

Der har i sagen om Slotsholms-byggeriet efter Boligministeriets opfattelse ikke foreligget en inhabilitetssituation eller en interessekonflikt, hvor der fra ministeriets side er indtaget ulovlige eller urimelige standpunkter endsige krænket regler, som man ellers følger i et retssamfund.

Indenfor byplan- og bygningslovgivningen er det primære forvaltningsorgan kommunal-

bestyrelsen (magistraten), mens Boligministeriet er tillagt en myndighed som ankeinstans eller som godkendende myndighed for den kommunale forvaltnings forslag m. v.

Der ligger i denne opbygning, at dette forvaltningsområde bør administreres i princippet under politisk kontrol; for den overordnede myndigheds vedkommende altså under en ministers ansvar.

Dette har ikke alene en begrundelse i traditionen, men også i karakteren af den virksomhed, som byplanlægning og administration af bygge Lovgivningen er udtryk for.

Der er tale om afgørelser af blandet teknisk og æstetisk karakter af stor rækkevidde med hensyn til byernes udvikling og bebyggelse med betydelige økonomiske konsekvenser for bysamfundet og landet som helhed, og ved afgørelserne vil der ofte foreligge krydsende hensyn eller eventuelt forskellige forslag til løsninger, hvor valget mellem mulighederne må foretages af kommunalpolitikkerne. Boligministeriet har fremhævet, at en sådan administration under et politisk ansvar næppe kan betegnes som enevælde, som De afgrænser på den måde, at »i alle afgørelser, der træffes, uden at Folketinget skal høres, lever enevælden videre« (Deres kronik i Politiken for 9. marts 1961).

Hertil kommer, at der foruden den politiske kontrol, der finder sted med hensyn til forvaltningen, tillige er en domstolskontrol for så vidt angår lovmæssigheden af de truffede afgørelser, og en kontrol gennem ombudsmandsinstitutionen.

Forsåvidt angår de i klagen omhandlede tilfælde af interessekonflikter, hvor staten er ejer af ejendomme, og Boligministeriet er anke- eller godkendelsesinstans i henhold til byplan- eller bygningslovgivningen, vil det efter Boligministeriets opfattelse være både nødvendigt og u hensigtsmæssigt at bryde de iøvrigt gældende forvaltningsforskrifter og indsætte en politisk uansvarlig instans som afgørende myndighed. Det vil være nødvendigt, fordi misbrug, hvis de måtte forekomme, er undergivet politisk ansvar og eventuelt domstolskontrol, og det vil være u hensigtsmæssigt, fordi man derved ville rive et tilfældigt (af ejerforholdet) bestemt areal eller en ejendom ud af en administrativ sammenhæng.

Derimod ville der selvfølgelig ikke blive nogen forskelsbehandling direkte i forholdet til den enkelte borger, hvis det forudsattes, at

undtagelsesbehandlingen alene omfatter det offentlige bygninger, hvor et eventuelt økonomisk tab fordeles på en større kreds.

Det kan dog ikke udelukkes – f. eks. ved opførelsen af visse bygninger og anlæg såsom forsøgsbygninger, skoler, transformere, broer, parkeringshuse o. lign. – at den uafhængige instans kunne finde anlægget så uheldigt det pågældende sted, at det helt ville forbyde det. I sådanne tilfælde ville ulemperne udstrækkes til den økonomiske eller brugsmæssige interesse, som det offentlige under hensyn til et bysamfunds udvikling eller behov ville have.

Det forudsættes i argumentationen for en uafhængig instans, at staten som bygherre ønsker en stærk – eller høj – udnyttelse, mens det uvildige organ kun vil tillade en mindre. En sådan forudsætning kan efter ministeriets opfattelse næppe opstilles. Det behov, som en bygning søger at tilfredsstille, vil blive bedømt forskelligt af forskellige instanser, og den bedømmelse, der finder sted, vil bl. a. være undergivet de skiftende æstetiske idealer.

I anledning af at De har peget på Akademirådet som en sagkyndig og uvildig instans, har Boligministeriet anført, at Akademirådet efter sin sammensætning er et værdifuldt rådgivende organ, således som dets stilling også er fastlagt ved fundatsen for Det kgl. Akademi for de skønne Kunster. Men Akademirådets stilling bør efter ministeriets mening i den omhandlede relation ikke ændres til besluttende instans.

Med hensyn til Byplannævnet som en afgørende instans har ministeriet bemærket, at det er sammensat af kommunalpolitikere, og at det alene har stilling som et organ, hvis tiltrædelse skal indhentes af Boligministeriet til forskellige dispositioner, jfr. bl. a. byplanlovens §§ 1 og 9 og landsbygge Lovens §§ 5 og 20.

Boligministeriet har sammenfattende udtalt, at det må tilbagevise, at der, ved at statens (og kommunernes) byggeri og anlægsvirksomhed på egne grunde behandles af de iøvrigt administrerende forvaltningsorganer, opstår interessekonflikter af uheldig karakter. Den domstolsmæssige og politiske kontrol vil også på dette område være den rette sikring herimod.

Derimod kan der selvfølgelig ved offentligt byggeri – som også ved privat byggeri – være meningsforskelligheder med hensyn til hensigtsmæssigheden af det pågældende byggeri.

Sådanne meningsforskelligheder må imidlertid ikke forveksles med interessekonflikter af administrativ eller lovgivningsmæssig karakter.

I skrivelsen af 5. september 1962 har De anført, at man ikke kan forlange et bedre bevis på, at Boligministeriet ikke er egnet til at være appelinstans eller kontrolinstans, når det gælder statens byggeri, end netop byggeriet på Slotsholmen, hvor Boligministeriet er gået ind for den praksis, som De betegner som det modsatte af den naturlige rækkefølge, »nemlig først bygningstegninger, så en plan for Slotsholmens byggeri og tilsidst en dispositionsplan for København«.

Boligministeriet har ikke knyttet nogen kommentar til denne bemærkning, men har henholdt sig til udtalelsen af 6. februar 1962.

Jeg skal herefter udtale:

Indenfor adskillige forvaltningsområder kan det ikke undgås, at afgørelser er henlagt til et ministerium, uanset at staten som ejer eller på anden måde kan have en særlig interesse indenfor forvaltningsom-

rådet, og at vedkommende myndighed således i særlige konfliktsituationer må træffe afgørelser, hvor staten måtte have en sådan interesse i afgørelsen.

I sådanne tilfælde ville der ikke uden videre opnås nogen større betryggelse for borgerne og for varetagelse af almene offentlige interesser ved en overflytning af den endelige afgørelse fra det pågældende ministerium til en anden statsinstitution, det være sig Akadimirådet eller tilsvarende rådgivende instans.

Garantien for forsvarlig sagsbehandling må her søges i ministeriets sagkundskab og ministerens politiske ansvar overfor Folketinget.«

Den 4. februar 1963 meddelte boligministeren, at han for sit vedkommende var indforstået med, at spørgsmålet om forholdet mellem anvendelsen af dispositionsplaner og kravet om tilvejebringelse af byplaner i byplanloven bliver taget op til overvejelse i en kommende kommission vedrørende en evt. samling af byplan- og byggelovgivningen.

24. *Spørgsmålet om hvorvidt en enkemand kunne få fastsat regler for sin ret til personligt samkvem med sit barn, der var anbragt hos trediemand, når denne i henhold til myndighedslovens § 31 midlertidigt udøvede forældremyndigheden. (J. nr. 926/62).*

I oktober 1962 klagede A over, at Justitsministeriet i april 1961 havde udtalt, at der ikke var hjemmel til at fastsætte nærmere regler for hans ret til personligt samkvem med sin søn, født den 28. februar 1958.

Jeg meddelte A, at den i ombudsmandsloven fastsatte frist for indgivelse af klager var overskredet, men at jeg af egen drift optog sagen til undersøgelse. Jeg modtog herefter fra Justitsministeriet en udtalelse og sagens akter.

Af det foreliggende fremgik, at A's hustru døde den 22. juli 1960, og at Frederiksborg amt modtog et andragende om, at forældremyndigheden over drengen måtte blive frataget A og tillagt hans svigerforældre. Efter foretaget undersøgelse udtalte amtet den 5. oktober 1960, at det ikke havde hjemmel til at fratage A forældremyndigheden. Da A imidlertid efter de foreliggende oplysninger for tiden måtte anses for at være forhindret i at udøve forældremyndigheden, bestemte am-

tet i medfør af myndighedslovens § 31, at svigerforældrene indtil videre skulle udøve forældremyndigheden.

Den 26. december 1960 anmodede A amtet om, at der måtte blive fastsat nærmere regler for hans personlige samkvem med sønnen. Amtet sendte andragendet til Københavns Overpræsidium, der forelagde sagen for Justitsministeriet. Den 20. april 1961 meddelte ministeriet Overpræsidiets, at efter ministeriets opfattelse var der ikke hjemmel for at inødekomme A's ansøgning. Den 27. april 1961 underrettede Overpræsidiets A om ministeriets afgørelse.

Justitsministeriet udtalte overfor mig, at myndighedslovens § 27 efter sin ordlyd ikke giver hjemmel for at fastsætte nærmere regler for faderens ret til personligt samkvem med barnet i tilfælde, hvor det i henhold til lovens § 31 er bestemt, hvem der skal udøve forældremyndigheden, medens faderen er forhindret heri. Efter ministeriets mening er der

heller ikke trang til at bringe bestemmelsen om samkvensret til anvendelse i et sådant tilfælde.

Ministeriet anførte dernæst, at en i henhold til myndighedslovens § 31 truffet bestemmelse, der efter lovens ord forudsættes at være af midlertidig karakter, efter ministeriets opfattelse ikke burde opretholdes i et tilfælde som det foreliggende, hvor faderen nu i længere tid havde været forhindret i at udøve forældremyndigheden.

Ministeriet tilføjede, at Socialministeriet havde oplyst, at såfremt A måtte ønske sønnen fjernet fra svigerforældrenes hjem og anbragt på en måde, der ville stride mod drengens tarv, kunne der opstå spørgsmål om anvendelsen af bestemmelserne i lov nr. 170 af 31. maj 1961 om børne- og ungdomsforsorg. Således kan det pågældende børneværnsudvalg i medfør af lovens § 60, stk. 1, nr. 2 eller 3, træffe bestemmelse om, hvor barnet skal anbringes, og i så fald overtager udvalget udøvelsen af forældremyndigheden og kan fastsætte regler for forældrenes samkvensret

med barnet. Udvalget kan imidlertid også ifølge lovens § 42, stk. 2, nedlægge forbud mod, at drengen fjernes fra svigerforældrenes hjem, og et sådant forbud udelukker ikke, at A kan få ret til samkvem med sin søn.

Den 6. februar 1963 udtalte jeg, at da Frederiksborg amts afgørelse af 5. oktober 1960, hvorefter forældremyndigheden indtil videre skulle udøves af A's svigerforældre, efter Justitsministeriets opfattelse ikke burde opretholdes, fandt jeg på daværende tidspunkt at kunne undlade at foretage noget i sagen bortset fra, at jeg gjorde amtet bekendt med ministeriets opfattelse.

Frederiksborg amt meddelte den 12. februar 1963, at det havde underrettet A om, at det ophævede afgørelsen af 5. oktober 1960, således at udøvelsen af forældremyndigheden nu tilkom ham. Amtet havde samtidig underrettet det pågældende børneværnsudvalg og fremhævet de foranstående bestemmelser i loven om børne- og ungdomsforsorg.

25. Indenrigsministeriets beslutning om, at dele af Hasle-Skejby-Lisbjerg kommune skulle indlemmes i Århus købstadkommune, gav ikke grundlag for kritik. (J. nr. 927/62).

Den 10. januar 1963 tilskrev jeg Udvalget for bevarelsen af Hasle som selvstændig kommune således:

»I skrivelse modtaget den 25. oktober 1962 har udvalget, med principiel tiltrædelse af Hasle sogneråd, klaget over, at Indenrigsministeriet i medfør af § 39, stk. 2, pkt. 4 b, i lov om landkommunernes styrelse (lovbekendtgørelse nr. 326 af 6. juli 1950) den 18. januar 1962 bestemte, at dele af Hasle-Skejby-Lisbjerg kommune fra 1. april 1962 skulle indlemmes i Århus købstadkommune.

Udvalget har gjort gældende,

- a) at ministeriet har tilsidesat loven og dens forudsætninger, da indlemmelsen ikke var nødvendig for Århus og ikke er sket under nødvendig af særlig varsomhed,
- b) at ministeriet i strid med en naturlig sproglig forståelse af nævnte bestemmelse har indlemmet ca. 1820 ha af Hasle-Skejby-Lisbjerg sognekommunes samlede areal på ca. 2168 ha, uanset at dette areal kun på et stykke af 500 m grænsede op til År-

hus, og at det ikke kunne betegnes som helt eller dog delvis ubebygget,

- c) og at ministeriet har undladt, inden det traf beslutning om indlemmelsen, at foranledige afstemning foretaget i det indlemmede område.

Den 5. december 1962 har jeg fra Indenrigsministeriet modtaget en udtalelse med akter, herunder Indlemmelsesnævnets beretning og indstilling af 11. januar 1962 til Indenrigsministeriet vedrørende den omhandlede indlemmelse.

Bestemmelserne om indlemmelse findes i landkommunallovens kapitel III: Fremgangsmåden ved ændringer i landets kommunale inddeling.

Indlemmelsessagens forløb.

I december 1959 fremsatte Århus kommune, der havde ca. 119.000 indbyggere og et areal på 2050 ha, overfor dens forstæder og Århus amtsråd forslag om, at købstadkommunen og forstæderne skulle lægges sammen til een kommune. Forslaget blev afvist, men forstæderne og amtsrådet erklærede sig med

Hasle-Skejby-Lisbjerg sogneråds indforståelse villig til at medvirke til en løsning af købstadkommunens arealproblem gennem indlemmelse af helt eller delvis ubebyggede arealer nord og vest for Århus. De forhandlinger, der i denne anledning blev optaget mellem byrådet og sognerådet, endte imidlertid uden resultat.

Herefter anmodede Århus den 10. februar 1961 i henhold til landkommunallovens § 34 Indenrigsministeriet om, at der snarest muligt måtte blive foretaget en omlægning af kommunens grænser, således at bl. a. hele Hasle-Skejby-Lisbjerg kommune og dele af to andre kommuner blev indlemmet i købstadkommunen. Til støtte for andragendet anførte byrådet bl. a., at kommunen ikke siden 1917 havde fået sit areal forøget, og at der som følge heraf allerede fra slutningen af 40'erne havde vist sig tiltagende knaphed på arealer til boligbyggeri, ligesom der havde vist sig vanskeligheder ved at fremskaffe arealer til erhvervsvirksomhedernes udvidelse og udvikling og til de mange offentlige institutioner, der i stigende omfang ønskedes placeret i byen. Af ledige disponible arealer til de nævnte formål fandtes kun ca. 150 ha inden for købstadkommunens grænser.

Indenrigsministeriet indhentede udtalelser fra de tre sogneråd og Århus amtsråd. Hasle-Skejby-Lisbjerg sogneråd udtalte den 14. marts 1961, at det for tiden måtte modsætte sig såvel en partiel som en total indlemmelse af kommunen i købstadkommunen. Da sognerådet imidlertid anså det for sandsynligt, at spørgsmålet om en partiel indlemmelse kunne blive aktuelt under sagens videre behandling, udtalte sognerådet samtidig, at det i hvert fald måtte modsætte sig en deling af Skejby og Lisbjerg sogne. Såfremt man måtte finde grundlag for indlemmelse af en del af sognenes areal, burde indlemmelsen udstrækkes til at omfatte begge de to sogne i deres helhed. Sognerådet ville ikke modsætte sig en afstemning i hele kommunen i henhold til landkommunallovens § 39, stk. 2, pkt. 3, og havde heller intet imod, at der foretoges afstemning alene i Skejby og Lisbjerg sogne. Endelig gav sognerådet udtryk for, at Hasle sogn under hensyntagen til arealets størrelse, beliggenhed og indbyggertal samt økonomiske forhold udmærket kunne bestå som en selvstændig kommune, hvis Skejby og Lisbjerg sogne blev indlemmet.

De to andre kommuner afviste for deres vedkommende indlemmelseskravene bortset fra mindre arealer.

Amtsrådet anbefalede, at Århus købstads arealproblem blev løst ved indlemmelse af helt eller delvis bebyggede arealer nord og vest for byen. Amtsrådet tilsluttede sig Hasle-Skejby-Lisbjerg sogneråds udtalelse om, at en eventuel indlemmelse af arealer i Skejby og Lisbjerg må omfatte begge sogne i deres helhed, og at Hasle sogn ville kunne bestå som en selvstændig kommune.

Den 10. april 1961 oversendte ministeriet sagen til Indlemmelsesnævnet, idet ministeriet, såfremt nævnet måtte finde sagen egnet til fremme, udbad sig en indstilling om de vilkår, på hvilke indlemmelsen burde finde sted, og om indlemmelseskravet burde imødekommes fuldt ud eller i modificeret omfang.

Ifølge nævnets beretning fandt det, at dets første opgave måtte være at søge frem til et grundlag, som kunne danne basis for en frivillig grænsedragning. På et møde den 26. maj 1961 med parterne opfordrede nævnet derfor disse til jævnsides med nævnets interne undersøgelser og overvejelser ad forhandlingens vej at søge at nå til et positivt resultat. Senere besigtigede nævnet de omhandlede arealer.

Da det imidlertid viste sig, at der ikke på denne måde kunne nås et resultat, havde nævnet et møde den 13. oktober 1961, hvor det blev besluttet, at en eventuel indlemmelse udover Skejby og Lisbjerg sogne også burde omfatte ca. 150 ha af Hasle sogn (Hasle nord), som i det væsentlige var ubebygget, og nogle mindre arealer af de to andre kommuner. Den 4. november 1961 blev parterne af nævnet gjort bekendt med dets overvejelser, og i skrivelse af 14. november 1961 foreslog Hasle-Skejby-Lisbjerg sogneråd en anden grænsedragning gennem Hasle sogn, således at der kun blev indlemmet ca. 13 ha af sognet. Sognerådet fastholdt iøvrigt sin principielle indstilling til hele indlemmelsesagen. Sognerådets forslag blev i hovedsagen afvist af nævnet den 28. november 1961.

Den 11. januar 1962 afgav nævnet beretning og indstilling til Indenrigsministeriet og anførte, at der efter det foreliggende ikke var hjemmel til at imødekomme Århus' ønske om at indlemme hele Hasle-Skejby-Lisbjerg kommune. Nævnet fandt imidlertid, at de i landkommunallovens § 39, stk. 2, pkt. 4 b, inde-

holdte betingelser for at kunne påbyde indlemmelse i Århus af helt eller dog delvis ubebyggede arealer var til stede, og efter samtlige de i sagen fremkomne oplysninger skønnede nævnet, at den af Århus ønskede omlægning af købstadkommunens grænser burde imødekommes gennem indlemmelse af dele af de af byrådets ansøgning omfattede arealer. Nævnet indstillede derfor, at bl. a. Skejby og Lisbjerg sogne samt Hasle nord (ca. 150 ha) tilligemed ca. 90 ha af de to andre kommuner blev indlemmet under Århus.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der burde afholdes en afstemning i det indlemmede område, anførte nævnet i dets betænkning følgende:

»Spørgsmålet om, hvorvidt der burde iværksættes afstemninger til belysning af de kommunale vælgeres stilling til indlemmelses-spørgsmålet, har spillet en betydelig rolle under sagens behandling og den i forbindelse med denne førte offentlige debat. Ønsket om afholdelse af en folkeafstemning er navnlig fremført af Hasle-Skejby-Lisbjerg sogneråd, som gentagne gange har anmodet om, at der under alle omstændigheder måtte blive afholdt en afstemning i indlemmelsesområdet, hvad enten dette kom til at omfatte hele kommunen eller en del af denne. Desuden har der som ovenfor nævnt været ført drøftelser mellem Århus og Hasle-Skejby-Lisbjerg kommuner om en afstemning i hele Hasle-Skejby-Lisbjerg kommune, men de to kommunalbestyrelser har dog bøjet sig for en henstilling om at overlade til indlemmelsesnævnet at fastlægge proceduren i sagen.

Indlemmelsesnævnets overvejelser om afstemningsspørgsmålet har navnlig samlet sig om, hvorvidt der burde afholdes en afstemning blandt indlemmelsesområdets beboere forud for en indlemmelse i medfør af landkommunallovens § 39, stk. 2, pkt. 4 b. En sådan afstemning er ikke foreskrevet i landkommunalloven som en betingelse for indlemmelses iværksættelse, men Indlemmelsesnævnet ville, dersom nævnet måtte skønne det hensigtsmæssigt, kunne iværksætte en vejledende afstemning i medfør af landkommunallovens § 37 til belysning af sagen.

I Indlemmelsesnævnet er der imidlertid enighed om, at spørgsmålet om, hvorvidt Århus købstadkommunes arealproblem bør søges afhjulpet gennem en indlemmelse, alene må afgøres efter de i landkommunallovens §

39, stk. 2, pkt. 4 b, nævnte kriterier, altså ud fra rent samfundsmæssige betragtninger. Efter de for nævnet foreliggende oplysninger har stemningen blandt beboerne i Skejby og Lisbjerg sogne været svingende, men under sagens seneste faser vistnok overvejende negativt overfor indlemmelsestanken. Under disse forhold har nævnet ikke ment det rigtigt at afholde en afstemning blandt beboerne, da en afstemning måtte forudsætte, at nævnet ville være villig til at tage hensyn til beboernes ønsker, hvorved i givet fald meget betydelige samfundsinteresser ville blive tilsidesat for hensynet til beboerne. Beboernes interesser må i et tilfælde som det foreliggende tilgodeses gennem vilkårene for indlemmelsen.

Indlemmelsesnævnet har derimod fundet det rimeligt, om der blev givet beboerne i den del af Hasle sogn, der ikke foreslås indlemmet i købstaden, adgang til gennem en afstemning at give udtryk for, hvorvidt de i forbindelse med en indlemmelse af den øvrige del af kommunen ønsker også den af dem beboede del af Hasle sogn indlemmet i købstadkommunen.«

Denne afstemning blev afholdt i december 1961, og mod indlemmelsen stemte 1519 og for 370.

Den 18. januar 1962 bestemte Indenrigsministeriet, at indlemmelsen skulle finde sted i det af nævnet indstillede omfang.

Sognerådets og andres indsigelser mod indlemmelsen.

Den 10. januar 1962 indsendte 5 beboere i Skejby-Lisbjerg sogne til ministeriet en protestadresse mod indlemmelsen, underskrevet af 221 vælgere i de nævnte sogne, og få dage efter modtog ministeriet en skrivelse fra udvalget, hvori det tilsluttede sig den nedenfor omtalte indsigelse fra sognerådet mod indlemmelsen. Udvalget indsendte samtidig et antal protestskrivelser, på hvilke der i november 1961 var indsamlet underskrifter fra 1356 borgere i Hasle.

Den 18. januar 1962 meddelte ministeriet en af de forannævnte beboere i Skejby-Lisbjerg sogne, at det var bekendt med, at Indlemmelsesnævnets formand og sekretær samt borgmesteren i Århus havde været til stede ved et borgermøde arrangeret i Lisbjerg skole den 18. december 1961, ligesom ministeriet ved sine overvejelser af, hvorvidt nævnets indstilling burde tiltrædes, havde taget i betragt-

ning, at den fremsendte protestadresse var underskrevet af et betydeligt antal vælgere i de til indlemmelse indstillede områder. Endvidere udtalte ministeriet, at det anså det for påkrævet at imødekomme det af Århus kommune fremsatte ønske om indlemmelse af udviklingsegnede områder, og at landkommunallovens § 39, stk. 2, pkt. 4 b, ikke indeholdt regler om afholdelse af afstemning.

Samme dag svarede ministeriet udvalget og oplyste, at det ved dets overvejelser havde taget i betragtning, at den i december 1961 afholdte afstemning viste, at et flertal af vælgerne i den sydlige del af Hasle sogn var imod en indlemmelse i Århus. Endvidere udtalte ministeriet, at det måtte anse betingelserne i § 39, stk. 2, pkt. 4 b, for opfyldt i det foreliggende tilfælde.

I skrivelse af 10. januar 1962 til ministeriet protesterede højesteretssagfører Hjermind på Hasle-Skejby-Lisbjerg sogneråds vegne mod den påtænkte indlemmelse. Højesteretssagfører Hjermind begrundede bl. a. henvendelsen med de side 63 anførte punkter a-b. Forsåvidt angik pkt. a henviste højesteretssagføreren til, at det i bemærkningerne til § 39, stk. 2, pkt. 4, i betænkning af 2. marts 1933, afgivet af et landstingsudvalg efter 1. behandling af forslaget om landkommunalloven, var anført (RT 1932/33, tillæg B, sp. 521):

»Den omstændighed, at man her beskæftiger sig med indlemmelser, der ensidigt begæres af en af de interesserede parter, gør det naturligvis nødvendigt at udøve skønnen over, hvorvidt indlemmelse bør ske, med særlig varsomhed.«

Endvidere henviste højesteretssagføreren til, at borgmesteren i Århus ved et møde den 9. august 1961 med sognerådet skulle have benægtet, at indlemmelsen skulle være begrundet med, at Århus manglede arealer, og at borgmesteren ifølge Århus Stiftstidende for 6. december 1961 ved et offentligt møde om sagen skulle have udtalt:

»De områder, Indlemmelsesnævnets kendelse omfatter, er ingen livsbetingelse for vor by . . .«

Det bemærkes i denne forbindelse, at ifølge Århus Stiftstidende havde borgmesteren i fortsættelse af ovenstående anført:

»Vi kunne, når vi er færdige med den nuværende udbygning, sætte os hen som pensionister og lade vor velkonsoliderede økonomi komme de århusianske borgere til gode for

derefter at overlade næste generation at tumle med de nye problemer.

Når Århus alligevel ikke har ønsket en pensionist-tilværelse, er det af frygt for en stagnation med tilbageslag for *hele* det stor-århusianske bysamfund. . . .«

Med hensyn til det under b anførte om, at de indlemmede områder ikke kunne betegnes som helt eller dog delvis ubebyggede, oplyste højesteretssagføreren, at Skejby og Lisbjerg sogne har 11-1200 indbyggere, at der er 3 landsbyer, 1 centralskole og 2 kirker, og at kommunens bygningsinspektorat, siden der i 1929 blev indført bygningsreglement for hele kommunen, har behandlet 374 byggesager alene for Skejby og Lisbjerg sogne. Med hensyn til Hasle nord oplyste højesteretssagføreren, at der ganske vist kun er få helårsbeboelser indenfor dette område, men at der var udstykket ca. 400 parceller i byggegrundstørrelse, og at næsten alle disse parceller var bebygget med havehuse, ligesom hele kvarteret var forsynet med regulerede og delvis anlagte veje og vandledninger til helårsforsyning fra Hasle kommunes vandværk.

Hvad angik pkt. c, afstemningen, anførte højesteretssagføreren, at indledningen til § 39, stk. 2, pkt. 4, rent sprogligt pegede på, at indlemmelse efter denne bestemmelse først kunne foretages, når det havde vist sig, at indlemmelse ikke var mulig efter stk. 2, pkt. 1-3, og at stk. 2, pkt. 3, kræver, at der er tilslutning til indlemmelsen fra en af de i § 34, stk. 1, pkt. 2-5 nævnte grupper. I nærværende sag havde man ikke søgt at få en sådan tilslutning, og myndighederne havde derved undladt at overholde en obligatorisk høringsforskrift, hvilket normalt ifølge forvaltningsretlig teori medfører forvaltningsaktens ugyldighed.

Til støtte for denne fortolkning af § 39, stk. 2, pkt. 4, henviste højesteretssagfører Hjermind til lovens forhistorie og til kontorchef K. Ulrichs afhandling fra 1929 »Indlemmelsessspørgsmålet belyst gennem forhandlingerne på Rigsdagen«.

Den 18. januar 1962 svarede Indenrigsministeriet højesteretssagfører Hjermind, at betingelsen om, at kun arealer, der grænser til en købstad, kan indlemmes, måtte ses på baggrund af lovens ønske om at forhindre kommunale enklaver, jfr. § 39, stk. 2, pkt. 2, og at områdets fælles grænse med Århus kommune derfor giver et mere tilfredsstillende grundlag for dets bymæssige udvikling end en

udvikling i kommunal forbindelse med Hasle sogn, med hvilket det ikke har nogen fælles grænse. Endvidere tager lovens betingelse om, at områder, der indlemmes, skal være helt eller dog delvis ubebyggede, alene sigte på, at arealerne skal afgive tilfredsstillende muligheder for købstadkommunen; at områderne rummer de ønskede udviklingsmuligheder, synes godtgjort gennem planlagt udstykning og byggemodning i området.

Ministeriet gav dernæst udtryk for, at det ikke af lovens forhistorie, herunder kontorchef Ulrichs artikel, kunne sluttes, at det var en forudsætning for anvendelsen af § 39, stk. 2, pkt. 4, at der er gjort forsøg fra en af de implicerede myndigheders side på at få opfyldt betingelserne efter § 39, stk. 2, pkt. 3.

I anledning af at højesteretssagfører Hjerminde havde anført en række omstændigheder, der skulle godtgøre, at den af Indlemmelsesnævnet foreslåede indlemmelse ville være mindre hensigtsmæssig, udtalte ministeriet, at det ved dets overvejelse af, hvorvidt indlemmelse burde fremmes, havde taget det af højesteretssagføreren anførte i betragtning. Ministeriet var imidlertid kommet til den opfattelse, at en arealmæssig udvidelse af Århus købstadkommune var nødvendig og ikke på hensigtsmæssig måde kunne finde sted andetsteds i området eller med mindre dele af Hasle-Skejby-Lisbjerg end foreslået af Indlemmelsesnævnet.

Endelig oplyste ministeriet på forespørgsel, at der intet sted i lovgivningen findes bestemmelser, hvorefter ministeriets afgørelse med hensyn til indlemmelse er unddraget domstolens prøvelsesret, og at spørgsmålet om, hvorvidt ministeriet ved dets afgørelse om indlemmelsen åbenbart havde overskredet grænserne for det ministeriet tilladte skøn, derfor ville kunne indbringes for domstolene.

Udvalgets klage og ministeriets udtalelse.

Udvalget har som begrundelse for pkt. a-c i klagen til mig i det væsentlige henvist til det samme, som højesteretssagfører Hjerminde havde anført i sin skrivelse af 10. januar 1962 til ministeriet. Forsåvidt angår Indenrigsministeriets skrivelse af 18. januar 1962 til højesteretssagfører Hjerminde har udvalget anført, at der ikke i loven eller dens forarbejder findes holdepunkt for ministeriets synspunkter, hvorefter betingelsen om, at det indlemmede område skal være helt eller dog delvis ube-

bygget, alene tager sigte på, at arealer skal afgive tilfredsstillende udviklingsmuligheder for købstadkommunen.

Med hensyn til ministeriets udtalelse om, at betingelsen om, at kun arealer, der grænser til en købstad, kan indlemmes, må ses på baggrund af lovens ønsker om at undgå kommunale enklaver, har udvalget bemærket, at det ikke havde været tanken at gennemføre indlemmelsen således, at der kunne opstå en enklave, og at myndighederne heller ikke havde henvist til § 39, stk. 2, pkt. 2.

Endelig har udvalget fremhævet, at det af indledningen til § 39, stk. 2, pkt. 4, følger, at der skulle have været foretaget en afstemning.

Indenrigsministeriet har overfor mig henholdt sig til dets forannævnte skrivelser af 18. januar 1962. Endvidere har ministeriet udtalt, at det ikke kan tiltræde udvalgets opfattelse af, at et krav om afstemning skulle være hjemlet derved, at § 39, stk. 2, pkt. 4, indledningsvis angiver som en forudsætning, at det ikke er lykkedes at skabe grundlag for en indlemmelse i medfør af bestemmelsen i § 39, stk. 2, pkt. 1-3. Ministeriet har herved anført, at § 39, stk. 2, pkt. 3, for at kunne andes kræver, at et fremsendt andragende tiltrædes af en af de i § 34 under pkt. 2-5 nævnte grupper, og at en hemmelig afstemning, selv om der ved denne måtte fremkomme et absolut flertal blandt de afstemningsberettigede, ikke udgør en tiltrædelse, der vil være fyldestgørende efter § 39, stk. 2, pkt. 3. Omvendt ville en således foranstaltet afstemning, såfremt den viser en mindre tilslutning end foran anført, ikke udgøre nogen dokumentation for, at der ikke kunne være opnået tilslutning fra de i § 34, pkt. 3-5, nævnte grupper af grundejere.

Bedømmelse.

Efter min gennemgang af det foreliggende materiale og af forarbejderne til landkommunalloven skal jeg vedrørende de enkelte af udvalget nævnte forhold udtale følgende:

ad a:

Jeg kan ikke kritisere Indenrigsministeriets skøn, hvorefter de indlemmede arealer må anses for nødvendige for Århus kommune med henblik på at anvise plads til de i § 39, stk. 2, pkt. 4 b, omhandlede formål. Det bemærkes herved, at jeg ikke

finder grundlag for at antage, at ministeriet ikke skulle have udøvet skønnet med varsomhed.

ad b:

Lovens betingelse om, at de indlemmede arealer skal grænse til købstadkommunen, må anses for opfyldt i nærværende tilfælde, hvor såvel Hasle nord som Skejby-Lisbjerg sogne grænser op til Århus kommune. Jeg kan endvidere ikke kritisere, at ministeriet har skønnet, at de nævnte områder må antages at være helt eller dog delvis ubebyggede.

ad c:

Bestemmelsen i § 39, stk. 2, pkt. 4 a og b, omhandler de tilfælde, hvor tvangsindlemmelse kan finde sted. Ifølge indledningen til § 39, stk. 2, pkt. 4, kan en sådan indlemmelse kun finde sted, såfremt det ikke i medfør af pkt. 1-3 er lykkedes at skabe grundlag for en hel eller delvis indlemmelse.

I nærværende sag var det klart, at der ikke kunne opnås enighed mellem kommunerne, og der kunne derfor alene være mulighed for indlemmelse efter § 39, stk. 2, pkt. 3, hvis Århus kommunes andragende blev tiltrådt af en af de under § 34, pkt. 2-5, omhandlede grupper.

Spørgsmålet er herefter, om Indlemmelsesnævnet og Indenrigsministeriet havde pligt til at undersøge, om Århus kommunes andragende kunne tiltrædes af en af

de nævnte grupper i det område, der ønskedes indlemmet, før ministeriet tog stilling til, om man ville søge gennemført en tvangsindlemmelse efter § 39, stk. 2, pkt. 4 b.

Af lovens forarbejder kan der ikke med sikkerhed sluttes noget vedrørende dette problem. § 39, stk. 2, pkt. 4, har ikke foreskrevet, på hvilken måde det skal være fastslået, at et lokalt grundlag for indlemmelse ikke har kunnet skabes, og i mangel heraf må det være overladt til Indenrigsministeriet og nævnet at afgøre, om forudsætningen i indledningen til pkt. 4 er opfyldt.

Særlig med hensyn til udvalgets ønske om afstemning skal jeg bemærke, at indlemmelsen i de i § 39, stk. 2, pkt. 3, nævnte situationer kun kan ske, såfremt andragendet *tiltrædes* af en af de i § 34, pkt. 2-5 nævnte grupper. Dette må efter min opfattelse forstås således, at afstemning ikke kan være tilstrækkelig, idet der må kræves, at der foreligger en positiv tiltrædelse af andragendet fra en af de nævnte grupper.

Jeg finder herefter alt taget i betragtning ikke, at jeg kan kritisere, at ministeriet på det foreliggende grundlag fandt, at forudsætningen i indledningen til § 39, stk. 2, pkt. 4, var opfyldt, og at indlemmelsen derfor kunne ske i henhold til § 39, stk. 2, pkt. 4 b.

Det tilføjes, at afgørelsen af det nævnte fortolkningsspørgsmål henhører under domstolene.«

26. *Spørgsmålet om anvendelsen af loven af 2. februar 1866 på fængselsmyndighedernes erklæringer vedrørende en fanges klage. (J nr. 603/61).*

A, der havde været indsat i et statsfængsel, klagede over, at Direktoratet for Fængselsvæsenet den 23. maj 1961 havde afslået hans anmodning om i henhold til loven af 2. februar 1866 om erklæringers meddelelse til ansøgere og klagere at få afskrift af fængselsmyndighedernes erklæring til direktoratet vedrørende nogle af ham indgivne klager over forholdene i statsfængslet. Direktoratet havde anført, at det under hensyn til de indskrænkninger, som afsonere af fængselsstraffe er underkastet med hensyn til forskellige rettighe-

der, ikke mente, at loven af 2. februar 1866 gav A ret til at få udskrift af erklæringerne.

Direktoratet udtalte overfor mig, at allerede fordi fanger i 1866 ikke havde adgang til at indgive skriftlig klage til myndighederne, kunne loven af 2. februar 1866 efter direktoratets opfattelse ikke påberåbes til støtte for, at en fange skal have ret til at få afskrifter af erklæringer, som anstaltsledelsen har afgivet til direktoratet i anledning af en klage. Bortset herfra måtte direktoratet finde, at de hensyn, der har medført, at loven af 2. februar

1866 ikke finder anvendelse med hensyn til embeds- eller bestillingsmænds klager over deres foresatte, så meget mere gør sig gældende, hvor der er tale om forholdet mellem indsatte og vedkommende anstaltspersonale, herunder anstaltsledelsen, der lovmæssigt udøver disciplinær straffemyndighed over de indsatte.

Direktoratet udtalte videre, at det synes ganske uantageligt at give de indsatte adgang til at få afskrift af de omhandlede erklæringer, da disse ofte vil kunne indeholde oplysninger om personaleforhold eller andre indsattes forhold, som efter sagens natur ikke bør komme til en fanges kundskab.

Jeg anmodede om en fornyet udtalelse, idet jeg henviste til, at der i afsnit E § 17 i reglement af 7. maj 1846 for arrestvæsenet i Danmark var givet regler for arrestanters adgang til at klage bl. a. til overøvrigheden. Endvidere henviste jeg til, at det af instruks af 1. juli 1853 for de ved Horsens tugthus ansatte embedsmænd, betjente m. v., og af det første reglement af 3. marts 1853 for fanger i straffeanstalten i Horsens syntes at fremgå, at fanger kunne indgive klager.

Direktoratet bekræftede, at der i reglementet af 7. maj 1846 var givet de i arresthusene hensiddende fanger adgang til gennem politimesteren at fremsætte skriftlige klager til overøvrigheden. Denne adgang tilkom såvel varetægtsfanger som personer, der afsonede korte frihedsstraffe i arresthusene. Klageadgangen blev, da nævnte reglement blev afløst af de nye anordninger af 24. december 1932 angående fuldbyrdelse af fængselsstraf i arresthusene, fuldbyrdelse af hæftestraf og behandling af varetægtsfanger, ændret til en klageadgang til direktøren for fængselsvæsenet og for varetægtsfangers vedkommende tillige til retten.

Direktoratet udtalte endvidere, at efter dets opfattelse indeholdt de gamle bestemmelser for tugthuset i Horsens ikke bestemmelser, der lader formode, at fanger, der hendsid anstalter for langtidsstraffede, havde adgang til at fremsætte skriftlige klager. At forholdene i henseende til adgangen til at fremsætte skriftlige klager har været forskellige for fanger i arresthuse og fanger i anstalter for langtidsstraffede, synes også bekræftet af den omstændighed, at kgl. anordning nr. 356 af 30. december 1932 angående fuldbyrdelse af fængselsstraf i statsfængsel i modsætning til de før omtalte anordninger vedrørende arresthusfan-

ger ikke gav fangerne adgang til at fremsætte skriftlige klagemål, men kun adgang til at begære sig fremstillet for direktøren for fængselsvæsenet, når denne på embeds vegne besøgte anstalten. Først ved kgl. anordning nr. 364 af 10. maj 1947 om fuldbyrdelse af fængselsstraf i statsfængsel gives der fanger i statsfængsel adgang til at rette skriftlig henvendelse til Justitsministeriet. Uagtet der således ved udfærdigelsen af loven af 2. februar 1866 har været forskellige regler med hensyn til fangers adgang til at fremsætte skriftlige klagemål, alt efter som de pågældende har hendsiddet i arresthuse eller i anstalter for langtidsstraffede, var direktoratet vedblivende af den opfattelse, at de fanger, der medførte, at loven af 2. februar 1866 ikke fandt anvendelse med hensyn til embeds- og bestillingsmænds klage over deres foresatte, så meget stærkere gør sig gældende i forholdet mellem fanger og fængselspersonale.

Jeg forelagde sagen for Statsministeriet, der udtalte, at det nærmest var af den opfattelse, at strafafsonere i princippet må være berettigede til i henhold til 1866 loven at få afskrift af fængselsmyndighedens erklæringer til direktøren for fængselsvæsenet vedrørende indgivne klager. Da det imidlertid måtte anses for tvivlsomt, om loven i sin tid var tænkt anvendt på strafafsonere, og da særlige hensyn bør tages til, at erklæringers meddelelse ikke kommer i strid med væsentlige hensyn til straffuldbyrdelsen, fandt ministeriet det rettest, at loven forstås under hensyntagen hertil.

Ministeriet anførte endvidere, at tidligere strafafsonere derfor formodentlig alene bør have adgang til at få afskrift af de i sagen afgivne erklæringer eller lejlighed til at tage afskrift af dem i det omfang, de pågældendes interesse i at kunne benytte kendskabet til erklæringerne til varetagelsen af deres tarv ikke bør vige for væsentlige hensyn til straffuldbyrdelsens gennemførelse.

Direktoratet for Fængselsvæsenet, der fik forelagt ministeriets udtalelse, meddelte, at det vedblivende mente at burde afvise A's anmodning om udlevering af de omhandlede afskrifter, idet man fandt, at en imødekomme ville være i strid med væsentlige hensyn til straffuldbyrdelsen. Direktoratet henviste herved særlig til det over- og underordningsforhold, der råder mellem personalet og de indsatte i fængselsvæsenets anstalter.

Jeg udtalte, at de erklæringer, som fængselsmyndighederne afgiver til direktoratet i anledning af indsattes klager kan indeholde oplysninger om andre indsatte eller personalet, som klageren ikke bør få kendskab til. Under hensyn hertil og til, at der består et særligt over- og underordnings-

forhold mellem personalet og de indsatte, fandt jeg ikke, når hensås til, at 1866 loven efter gældende praksis fortolkes ret snævert, at kunne kritisere direktoratets afgørelse af 23. maj 1961.

Jeg tilføjede, at den endelige afgørelse af spørgsmålet henhørte under domstolene.

27. Kritiseret, at Ministeriet for Grønland ikke tidligere end sket efter en telegrafists hjemkomst fra Grønland havde foretaget afregning af løn og tilbagebetalt depositum for udrustning. (J. nr. 763/62).

Den 24. august 1962 klagede A, der indtil 7. maj 1962 var kontraktansat radiotelegrafist i Prins Christians Sund, over forskellige forhold i forbindelse med hans aflønning.

1. Betaling for overarbejde.

A klagede over, at han ikke havde fået betaling for overarbejde, udført i marts og april 1962, men at han kun havde fået udbetalt et eengangsvederlag på 600 kr. A anførte herved, at han havde påtaget sig stillingen som førstetelegrafist under den forudsætning, at der ville blive betalt overarbejdspenge, da han ved sin tiltræden kunne forudse, at der ville blive underbemanding på radiostationen i løbet af foråret.

Ministeriet for Grønland oplyste, at stationslederen i Prins Christians Sund den 13. september 1961 afgav indstilling om, at A, der hidtil havde været telegrafist, blev udpeget til førstetelegrafist fra 1. november 1961. Ved telegram af 23. oktober 1961 til stationslederen erklærede ministeriet sig indforstået hermed. Den 25. januar 1962 meddelte ministeriet A i overensstemmelse med dets praksis i sådanne sager, at han i henhold til en mellem ministeriet og »Radiotelegrafistforeningen af 1917« indgået aftale om aflønning af førstetelegrafister opnåede ret til ud over lønnen at modtage et leder- og rådgivningstillæg på 2.100 kr. årlig + sædvanligt procenttillæg. Under hans funktion som førstetelegrafist ville der derimod ikke blive ydet ham nogen form for overtidsbetaling.

I stationslederens indstilling var intet anført om, at A havde taget forbehold om økonomisk kompensation for merarbejde udover tillægget. Ministeriet bemærkede herved, at det ikke i efteråret 1961 kunne forudses, at

stationen ville være underbemandet i foråret 1962, og at det ikke kunne anses for godtgjort, at A havde taget forbehold om kompensation forud for 1. november 1961.

Da stationslederen formentlig i løbet af januar-februar 1962 var blevet bekendt med, at der i marts måned skulle udskiftes telegrafister ved stationen i Prins Christians Sund, meddelte han i telegram af 27. februar 1962 ministeriet, at de tilbageværende telegrafister var indstillet på to-skifte vagt i ca. 1 måned, indtil afløserne ankom. I den forbindelse spurgte stationslederen, om der kunne ydes A kompensation ud over rådgivningstillægget som førstetelegrafist. Under hensyn til at A allerede den 2. februar 1962 havde anmodet om hjemrejse i begyndelsen af maj 1962, anså ministeriet det for hensigtsmæssigt at stille spørgsmålet i bero til forhandling ved A's hjemkomst. Hertil kom, at det ikke var muligt at tage stilling til et eventuelt merarbejdsvederlags størrelse, før arbejdet var udført, og der forelå en oversigt over dets omfang, hvilket først kunne ske efter A's afrejse fra stationen.

Ministeriet oplyste dernæst, at spørgsmålet om et merarbejdsvederlag blev taget op umiddelbart efter A's hjemkomst den 7. maj 1962. Herved blev man opmærksom på, at der, selvom han under funktionen som førstetelegrafist ikke kunne modtage sædvanlig overtidsbetaling, var blevet udbetalt ham betaling for overtimer i månederne november og december 1961 udover det oppebårne rådgivningstillæg. Ministeriet havde dog efter omstændighederne fundet at burde undlade at kræve det således for meget udbetalte beløb tilbage, omend A måtte antages at være bekendt med, at beløbet var udbetalt med urette.

Eengangsvederlag til førstetelegrafister udbetales normalt, såfremt disse på grund af stationens underbemanding i en periode nødvendigvis må deltage i det almindelige vagtskifte, og ifølge telekontorets oplysninger havde A på grund af underbemanding deltaget i vagttjeneste i en periode af 3 uger i marts 1962. Efter at ministeriet havde forhandlet med »Radiotelegrafistforeningen af 1917« om merarbejdsvederlag og tillæg til førstetelegrafister, på hvilke forhandlinger spørgsmålet om A's merarbejdsvederlag havde beroet, blev der den 31. juli 1962 efter underhåndsaftale med Finansministeriet i henhold til de foranævnte retningslinier fastsat et vederlag til A på 600 kr.

Ministeriet udtalte, at det ikke kunne erkende, at der burde have været ydet A et højere vederlag, hvorved man navnlig henviste til, at der blev udbetalt A overtidsbetaling for månederne november–december 1961 udover det rådighedstillæg, han oppebar som førstetelegrafist.

Jeg udtalte, at jeg efter det foreliggende ikke kunne kritisere det af ministeriet udøvede skøn, hvorefter størrelsen af A's eengangsvederlag for overarbejde var fastsat til 600 kr. Jeg kunne iøvrigt ikke anse det for godtgjort, at A inden sin tiltræden som førstetelegrafist havde taget forbehold om kun at ville overtage stillingen på det vilkår, at han fik betaling for overarbejde.

2. Afregning efter hjemkomst.

Under henvisning til § 5 i overenskomsten af 8. december 1961 mellem Finansministeriet og »Radiotelegrafistforeningen af 1917« klagede A over, at ministeriet ikke afregnede med ham inden 2 måneder efter hjemkomsten den 7. maj 1962.

§ 5 har følgende ordlyd:

»Ministeriet forpligter sig til hurtigst muligt efter telegrafistens udtræden af tjenesten at foretage endelig afregning, men forbeholder sig ret til at lade hengå indtil 2 måneder efter telegrafistens hjemkomst, før endelig afregning foretages med den pågældende.«

Ministeriet udtalte, at udfærdigelsen af endelig afregning nødvendigvis måtte bero på

afgørelsen af A's krav om merarbejdsvederlag. En foreløbig afregning udfærdigedes den 3. juli 1962 og blev ekaspereret efter revision den 18. juli 1962.

Jeg udtalte, at jeg uanset det af ministeriet anførte under henvisning til den ubetingede frist i overenskomstens § 5 måtte finde, at afregningen af A's tilgodehavende, bortset fra merarbejdsvederlaget, burde have været foretaget inden 7. juli 1962.

3. Tilbagebetaling af depositum for udrustning.

A klagede over, at han endnu ikke havde fået tilbagebetalt et stillet depositum på 525 kr. for lånt udrustning, skønt den forlængst var tilbageleveret.

Det fremgik, at A ved afregningen efter hjemkomsten blev debiteret for udrustningen med 525 kr., idet lønningskontoret den 3. juli 1962, da afregningen oversendtes til revision, ikke havde modtaget nogen returseddel fra telekontorets lager. Denne returseddel modtog lønningskontoret den 9. juli 1962, da de 525 kr. blev godskrevet afregningen, og beløbet fremsendtes den 11. september 1962.

Ministeriet bemærkede, at dets afregninger af lønningskonti sædvanligvis ikke omfatter godskrivning af udrustning, fordi udrustningsgenstandene ofte tilbageleveres efter afregningens udfærdigelse. Refusion har derfor normalt fundet sted, når personalet retter henvendelse til ministeriet derom.

Ministeriet udtalte dernæst, at det nu havde truffet foranstaltning til, at det fremtidig af egen drift påser tilbagebetaling af depositum.

Jeg udtalte, at det skyldtes en uheldig praksis, at A først den 11. september 1962 modtog afregning for udrustningen, selv om lønningskontoret den 9. juli 1962 havde modtaget returseddel fra telekontoret. Da ministeriet imidlertid havde oplyst, at det vil påse, at tilbagebetalingen sker, uden at henvendelse fra de pågældende er nødvendig, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre vedrørende dette forhold.

28. *Spørgsmålet om tilbagebetaling af told i tilfælde, hvor tariferings- eller bevillingspraksis ændres efter indfortoldningen til fordel for importøren. (J. nr. 938/61).*

Et firma klagede over, at Departementet for Told- og Forbrugsafgifter, senest den 7. november 1961, havde afslået et andragende om tilbagebetaling af ca. 12.000 kr., som firmaet havde erlagt i told ved indførsel fra Tyskland af 25 stk. automatiske foderblandingsvægte af et bestemt udenlandsk fabrikat.

I oktober 1959 indførte firmaet de 25 vægte, der ved toldbehandlingen blev henført under den dagældende toldtarifs pos. 84.20, 5 pct. af værdien. Den 11. og den 30. marts 1960 ansøgte firmaet departementet om toldfritagelse i henhold til bestemmelse 7 til kapitel 84 i toldloven.

Departementet anmodede Industrirådet om en udtalelse om, hvorvidt vægte af den omhandlede art og beskaffenhed opfyldte den i loven fastsatte betingelse for toldfritagelse. Den 22. juni 1960 svarede Industrirådet, at tilsvarende maskiner blev fremstillet herhjemme, og den 3. august 1960 meddelte departementet firmaet, at det ansøgte ikke kunne bevilges, da vægtene efter det for ministeriet oplyste ikke opfyldte betingelserne for toldfritagelse.

Den 23. august 1960 anmodede firmaet departementet om at tage sagen op til fornyet overvejelse og anførte, at vægtene ikke blev fremstillet i Danmark. Den 30. september 1960 svarede departementet, at det fortsat ikke så nogen mulighed for at bevilge det ansøgte.

I en henvendelse af 30. september 1960 fra en dansk maskinfabrik til departementet vedrørende toldfritagelse for en vægt af omhandlede fabrikat var det oplyst, at justervæsenet havde meddelt, at »vægte af omhandlede konstruktion og af dansk fabrikat ikke er justervæsenet bekendt«. Departementet anmodede herefter Industrirådet om en fornyet udtalelse, og rådet indkaldte de danske vægtfabrikanter til et møde, hvori departementet deltog ved en observatør. På mødet udtalte de fremmødte fabrikanter, at de ikke fremstillede vægte svarende til de omhandlede. Den 4. november 1960 anmodede departementet Industrirådet om en fornyet udtalelse om, hvorvidt betingelsen for toldfritagelse var opfyldt for de vægte, som rådet tidligere havde udtalt sig om, og dette bekræftede rådet den 8. november 1960.

Ifølge firmaets oplysninger til mig fik det i løbet af december 1960 meddelelse fra departementet om, at toldfritagelse kunne opnås ved fremtidige køb, og at toldfritagelse ikke kunne meddeles for de allerede indførte vægte. Firmaet anmodede herefter Landbrugsrådet om bistand, og i september 1961 blev spørgsmålet om tilbagebetaling af den erlagte told drøftet på et møde i departementet med repræsentanter for Landbrugsrådet og Landbrugsorganisationernes Maskinudvalg. Herefter modtog firmaet den 7. november 1961 meddelelse fra departementet om, at det ikke kunne ændre afgørelsen af 30. september 1960.

Departementet anførte overfor mig, at det i henhold til forannævnte bestemmelse 7 i toldlovens kap. 84 påhviler ansøgeren at godtgøre, at varerne opfylder de fastsatte betingelser for toldfritagelse. Firmaet havde imidlertid i det foreliggende tilfælde ikke gjort noget forsøg på at godtgøre, at betingelserne for toldfritagelse skulle være opfyldt, men anførte blot i ansøgningerne uden nærmere dokumentation, at de omhandlede vægte ikke fandtes i dansk produktion.

Da departementet ikke kunne betragte dette anbringende som en godtgørelse af, at varerne opfyldte betingelserne for toldfritagelse, og da departementet iøvrigt var bekendt med, at der var en dansk produktion af visse typer vægte, indhentede det – i overensstemmelse med dets almindelige praksis – en udtalelse fra Industrirådet. Rådet var af den opfattelse, at der her i landet blev fremstillet vægte, der måtte sidestilles med de i sagen omhandlede foderblandingsvægte. Departementet havde iøvrigt også for rådet forelagt andragender fra andre importører om toldfritagelse for foderblandingsvægte af forskellige typer og modeller, og rådet havde i tiden maj–september 1960 afgivet 10 udtalelser om, at automatiske vægte af pågældende fabrikat blev fremstillet her i landet.

Efter det således foreliggende var der ingen mulighed for at indrømme toldfritagelse for de udenlandske vægte, og der blev derfor meddelt afslag såvel på firmaets ansøgning som på alle andre andragender om toldfritagelse for sådanne vægte.

Endvidere anførte departementet, at det

straks i konsekvens af Industrirådets udtalelse af 8. november 1960 ændrede bevillingspraksis på det omhandlede område, således at man herefter indrømmede toldfritagelse for såvidt angik foderblandingsvægte indfortoldet efter fremkomsten af den nye udtalelse fra Industrirådet. Departementet bemærkede herved, at den ændrede praksis alene skyldtes en ændret vurdering af, om de danske automatiske vægte kunne anses for at svare til de automatiske udenlandske vægte.

Videre udtalte departementet, at det ikke havde kunnet imødekomme firmaets ønske om, at den ændrede bevillingspraksis skulle have tilbagevirkende kraft, da der savnes hjemmel hertil og en imødekommelse heraf iøvrigt ville få uoverskuelige konsekvenser.

Departementet fremhævede i denne forbindelse, at det ikke sjældent forekommer, at en vares toldmæssige placering må ændres ved administrativ afgørelse, f. eks. som følge af at der er fremkommet nye oplysninger om varens art, beskaffenhed, anvendelse eller produktionsforhold etc., ligesom der kan være fremkommet en ny vurdering af den varemæssige rækkevidde af de respektive positionstekster. En sådan administrativ ændring af en vares toldmæssige placering kan ske enten ved en ændring af tariferingspraksis eller ved en ændring i bevillingspraksis. Departementet bliver ofte præsenteret for ønsker om, at en ændret tariferings- eller bevillingspraksis må få tilbagevirkende kraft, når dette er til importørens fordel, men man har stede afslået sådanne andragender.

Det var departementets faste overbevisning, at en ændring i afgørelser, der hidtil har været retningsgivende, alene kan få fremtidig virkning og ikke kan begrunde hverken en efterbetaling eller en tilbagebetaling af told, der er rigtigt erlagt i henhold til den hidtidige praksis. Det ville ikke være i erhvervslivets interesse at få fastslået en adgang til at få revideret stedfundne indfortoldninger tilbage i tiden, idet der da – i modsætning til, hvad der nu er tilfældet – også måtte finde en revision sted i de tilfælde, hvor en ændret tariferings- eller bevillingspraksis medfører, at en hidtil toldfri eller toldfritaget vare bliver toldpligtig. Ved videresalg af importerede toldpligtige varer eller ved anvendelse af disse som råvarer eller halvfabrikata i egen produktion indkalkulerer erhvervsdrivende tolden som en omkostning ved fastsættelsen af videresalgs-

prisen, respektive fremstillingsprisen. Det gælder på længere sigt også, selvom der indenfor et vareområde arbejdes med faste priser, der ikke ændres som følge af mindre svingninger i materialeomkostninger m. v. En almindelig adgang til efterfølgende regulering af tidligere erlagt told, når en ændret tariferings- eller bevillingspraksis institueres, ville bevirke, at vedkommende erhvervsdrivende enten opnåede en uforudset og lidet rimelig berigelse eller led et upåregneligt og urimeligt tab.

Mod en almindelig adgang til revision af skete indfortoldninger talte efter departementets opfattelse også, at det ville være ugørligt for toldvæsenet at efterforske, hvilke importører der måtte have krav på tilbagebetaling eller være pligtige at efterbetale, således at samtlige importører af varen kunne blive lige-stillet med hensyn til opkrævning af told.

Endvidere henviste departementet til Østre Landsrets dom af 25. januar 1962 (U. f. R. 1962, s. 424), hvor det blev fastslået, at en ændring af tariferingspraksis, hvorved en hidtil toldpligtig vare blev toldfri, ikke kunne medføre, at en importør kunne få den told tilbagebetalt, som han havde erlagt under den tidligere praksis. Det var departementets opfattelse, at dommen måtte være retningsgivende også i tilfælde af ændringer i bevillingspraksis, idet det er de samme reale hensyn, der gør sig gældende her.

Da bevillingspraksis for foderblandingsvægtene havde været fastlagt i overensstemmelse med de for departementet foreliggende sagkyndige erklæringer om produktionsforholdene her i landet – hvilke erklæringer departementet intet grundlag havde for at anfægte – måtte det holde for, at der ikke bestod mulighed for at tage nogle af de før 8. november 1960 stedfundne fortoldninger op til revision.

Jeg udtalte, at jeg ikke fandt, at det kunne anses som en fejl, at departementet oprindeligt vurderede de foreliggende oplysninger om danske vægte og de omhandlede udenlandske vægte således, at betingelsen for toldfritagelse ikke var opfyldt.

Under hensyn hertil kunne jeg efter det af departementet anførte ikke kritisere, at det havde afslået at tilbagebetale tolden for de 25 vægte, der var blevet indført i oktober 1959.

29. *Eksaminationen af en kørelæreraspirant gav ikke anledning til kritik. (J. nr. 348/62).*

I marts 1962 klagede A, der 3 gange var dumpet til prøven som kørelærer, over, at Justitsministeriet havde nægtet ham tilladelse til for 4. gang at indstille sig til prøven. Han klagede dernæst over, at han ikke hos Justitsministeriets udvalg vedrørende afholdelse af kørelærerprøver i København m. fl. politikredse (i det følgende kaldt Prøveudvalget) havde kunnet få oplyst, hvilket pensum han skulle kunne. Endelig gjorde han gældende, at Prøveudvalget ved de stedfundne prøver havde stillet ham spørgsmål, som lå udenfor det pensum, en elev skulle kunne.

A oplyste, at det var blevet fortalt ham, at han ikke fik autorisation som kørelærer uden at have gennemgået et kursus for vordende kørelærere, og at han havde været tilmeldt et sådant kursus, men at han måtte opgive efter 2 lektioner, fordi han på grund af dårlig høreelse ikke kunne følge med i, hvad der blev talt om. Den teoretiske del havde han derefter lært sig selv efter de rammer, som er angivet i Groes-Petersen og Meldgaard Larsen: Færdselslære, 3. udgave, 1960.

Af sagens akter fremgik det, at A i sommeren 1960 til Københavns Politis indgav ansøgning om godkendelse som kørelærer, og at han ved en prøve i oktober 1960 blev eksamineret i lygter. Han bestod ikke prøven, der blev afbrudt, idet han ifølge udvalgets bemærkninger ikke havde tilstrækkelig forståelse og viden på området.

I januar 1961 søgte A påny om godkendelse som kørelærer, og ved den 2. prøve i april 1961 blev han eksamineret i bremsesamt i spirituspåvirkede og udygtige førere. A bestod ikke prøven, og i udvalgets bemærkninger anførtes det, at hans præstation var aldeles uacceptabel, idet den var rodet, upræcis og upædagogisk.

I sommeren 1961 indgav A atter ansøgning om godkendelse som kørelærer, og ved den 3. prøve i oktober 1961 blev han eksamineret i styretøjets geometri. Heller ikke denne prøve, der blev afbrudt, bestod A, og i udvalgets bemærkninger anførtes det, at hans præstation var ganske uantagelig og præget af manglende dybere forståelse og talrige fejl.

En ansøgning fra A om tilladelse til at aflægge prøve for 4. gang blev af Prøveudvalget oversendt til Justitsministeriet, idet udvalget

samtidig frarådede, at den ønskede dispensation blev givet, og den 21. februar 1962 meddelte Justitsministeriet, at hans anmodning om dispensation ikke kunne imødekommes.

Prøveudvalgets formand ved 2. og 3. prøve henviste til udvalgets foran refererede bemærkninger og udtalte, at det så længe efter ikke var ham muligt blandt de talrige eksaminander klart at huske A eller detaljerne vedrørende hans præstationer, men at han sammenfattende kunne udtale – hvad også havde fundet udtryk i udvalgets bemærkninger –, at hans præstationer stod for ham som ringe og slet ikke på højde med, hvad man måtte kunne forvente og forlange af en mand, der ville være kørelærer.

Det var ganske irrelevant, at A var tung-hør og ikke havde gennemgået et kursus for kørelærere, idet det afgørende var, om han var vel funderet og i stand til at demonstrere sin viden på en klar og pædagogisk måde, og det havde han ikke formået at overbevise udvalget om. Det var derfor heller ikke af Prøveudvalget blevet sagt til ham, at han ikke kunne få autorisation uden at have gennemgået et kursus, men formanden huskede, at han engang havde rådet en eksaminand, der ikke bestod, og som derfor oplyste, at han udelukkende havde forberedt sig til prøven ved selvstudium, til at gennemgå et kørelærerkursus, inden han gik op til prøve igen, og det havde muligvis været A.

Endelig fremhævede formanden, at der fandtes flere kommenterede udgaver af færdselsloven, at der var udgivet adskillige bøger beregnet for vordende kørelærere, og at Prøveudvalget derfor ikke havde kunnet anviser A nogen bestemt bog.

I anledning af A's bemærkninger om, at han ikke havde kunnet få oplyst, hvilket pensum han skulle kunne, udtalte Prøveudvalget, at enhver aspirant, der retter henvendelse til udvalget herom, får at vide, hvilke krav Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 130 af 12. maj 1958 om godkendelse af kørelærere fastsætter i §§ 5–8.

Da der ikke findes en bog, som er udarbejdet alene med henblik på personer, der ønsker godkendelse som kørelærere, plejer udvalget – uden dog at henvise til bestemte køreskoler – at anbefale aspiranten, at han ta-

ler med en køreskole, der har specialiseret sig i at uddanne nye kørelærere, således at aspiranten ved at følge et af disse sædvanlige kurser har mulighed for at få nøje indblik i, hvad det krævede pensum omfatter. Selvom A på grund af svækket hørelse havde haft vanskeligt ved at følge et sådant kursus, måtte han dog alligevel have haft mulighed for efter aftale med en køreskole at få tilvejebragt en oversigt over de emner og det stof, som den pågældende skole plejer at undervise aspiranterne i.

Prøveudvalget udtalte endvidere, at det naturligtvis var rigtigt, at politiet ved en almindelig køreprøve ikke kræver meget kendskab til et motorkøretøjs tekniske indretninger; man skal f. eks. kun kunne præstere meget begrænset viden om, hvordan man kan påvise de fejl og mangler, der kan have afgørende betydning for sikkerheden. Til prøven som kørelærer kræves imidlertid som anført i bekendtgørelsens § 6 et indgående kendskab til det stof, der kræves af aspiranter til køreprøven, og det praktiseres af udvalget på den måde, at det kræves, at aspiranten skal kunne redegøre ret detaljeret for baggrunden for og årsagen til, at fejl, som i givet fald kan få afgørende betydning for sikkerheden, er opstået. F. eks. skal en aspirant ikke alene kunne fortælle, hvordan en motorfører mærker, at bremserne er i uorden, men han skal også kunne fortælle, hvad grunden kan være til, at netop den pågældende fejl ved bremsevirkningen optræder. På samme måde skal en aspirant om styretøjet og dets funktioner kunne fortælle ikke alene lovens ord om, at man skal kunne styre køretøjet let, sikkert og hurtigt, men der kræves også nogen viden om, hvad forudsætningerne er for, at køretøjet kan styres på denne måde. Derved er det nødvendigt at komme ind på principperne for et styretøjs virkemåde, ligesom der kræves en del kendskab til et styretøjs konstruktion og hjulenes placering; men i dette som i de øvrige spørgsmål indenfor det tekniske område kræves kun kendskab til tekniske enkeltheder i den udstrækning, det er nødvendigt, for at kørelæreren skal kunne bibringe eleven forståelsen af, hvorfor køretøjet føres eller manøvreres på en bestemt måde.

Det er derfor ikke tilstrækkeligt, at en aspirant til kørelærerpøven alene læser i den almindelige teoribog, som elever til køreprøven skal kunne. Heller ikke for så vidt angår det

færdsmæssige stof er de almindelige teoribøger tilstrækkelige, idet Prøveudvalget ved prøven ikke alene kræver indgående kendskab til alle relevante bestemmelser i færdsløvgivningen og de bekendtgørelser, der knytter sig dertil, men udvalget forlanger tillige, at aspiranten ved sin omtale af hvert enkelt spørgsmål skal kunne forklare, hvorfor reglerne er som angivet i loven. Udvalget lægger netop overordentlig stor vægt på, at kørelærerne ikke blot nøjes med at terpe udenadslære med eleverne, og kun ved at stille disse mere vidtgående krav er udvalget i stand til at afgøre, om aspiranten har de fornødne pædagogiske evner.

Udvalget anførte endvidere, at det måtte erkendes, at det navnlig i de første år efter kørelærerordningens gennemførelse i nogen grad følte som et savn, at der ikke var afstukket mere bestemte rammer for de krav, der blev stillet til den pågældende prøve, og det følte ligeledes som en mangel, at udvalget rent faktisk ikke kunne henvise aspiranterne til bestemte skoler, hvor den nødvendige uddannelse kunne gives. Forholdet havde imidlertid ændret sig væsentligt i de senere år, idet der nu – i hvert fald for Københavns vedkommende – fandtes flere gode skoler, hvortil aspiranterne trygt kunne henvende sig, da man dér var i stand til at give den rigtige og helt forsvarlige undervisning. Som nævnt foran kunne udvalget ikke foretrække det ene kørelærerinstitut for det andet, men erfaringen viste, at langt de fleste fandt frem til disse gode skoler, og udvalget mente derfor, at A's klage, således som forholdene havde udviklet sig, ikke var berettiget, idet han havde haft mulighed for at få god besked om, hvad man forlanger til en kørelærerpøve.

Endelig udtalte Prøveudvalget, at resultaterne af A's prøver iøvrigt syntes at godtgøre, at han helt havde været uden kendskab til reglerne, og at han ikke havde haft evne til at undervise.

Justitsministeriet henviste til Prøveudvalgets redegørelse, som ministeriet kunne tiltræde. Med hensyn til afslaget på dispensation bemærkede ministeriet, at det efter gældende praksis kun gav tilladelse til for 4. gang at indstille sig til prøven som kørelærer, såfremt der forelå særlige omstændigheder, hvilket ikke skønnedes at have været tilfældet i nærværende sag.

Jeg udtalte, at jeg efter det foreliggende ikke kunne anse det for godtgjort, at Prøveudvalget havde stillet A spørgsmål, som lå udenfor det i Justitsministeriets bekendtgørelse af 12. maj 1958 om godkendelse af kørelærere fastsatte.

Dernæst kunne jeg ikke kritisere det skøn, der lå til grund for Justitsministeriets afgørelse, hvorefter A ikke havde kunnet få tilladelse til at indstille sig til prøven for 4. gang.

30. *Henstillet til Socialministeriet at overveje at søge formel hjemmel til, at reduktionsreglerne i § 5, stk. 7, i loven om invalide- og folkepension finder anvendelse ved beregning af lommepenge til folkepensionister på alderdomshjem. (J. nr. 735/62).*

A klagede over en af Socialministeriet den 3. juli 1962 truffet afgørelse vedrørende beregningen af lommepenge for B, der havde ophold på et alderdomshjem.

Af sagen fremgik, at B, der var født i 1881, havde oppebåret folkepension med det fulde grundbeløb, inden han blev optaget i alderdomshjemmet. Ved de af kommunens sociale udvalg pr. 1. april og 1. oktober 1961 foretagne opgørelser af B's indtægt til brug for fastsættelsen af de ham under opholdet i alderdomshjemmet tilkommende lommepenge havde udvalget som indtægt - foruden B's renteindtægt på 374 kr. af et bank- og sparekasseindestående - medregnet et beløb på 1.024 kr., svarende til en beregnet rente på 4 pct. p. a. af et beløb på 25.600 kr., som han i 1959 havde ydet som arveforskuud. B's samlede indtægt i 1961 var således beregnet til (afrundet) 1.300 kr., hvortil der i tiden 1. oktober 1961-1. april 1962 svarede et lommepengebeløb på 2 kr. månedlig.

I anledning af A's henvendelse til det sociale udvalg svarede det den 24. januar 1962, at man måtte fastholde den foretagne beregning og henviste A til, såfremt han ikke måtte være enig med udvalget, at indbringe sagen for amtet. Dette gjorde A, og den 19. februar 1962 meddelte amtet, at det med det sociale udvalg måtte holde sig til den af Socialministeriet gennem mange år fulgte praksis, der senest havde fundet udtryk i en afgørelse af 22. november 1961 (refereret i Sognerådstidende for 31. januar 1962).

A indbragte herefter sagen for Socialministeriet, der den 3. juli 1962 meddelte, at ministeriet kunne tiltræde den af det sociale udvalg foretagne, af amtmanden godkendte beregning af A's lommepenge. I skrivelsen udtalte Socialministeriet bl. a.:

»Ifølge § 38, stk. 2, nr. 1, i lov om folkeforsikring, jfr. senest lovebekendtgørelse nr. 228 af 12. september 1957, der var gældende indtil invalide- og folkepensionslovens ikrafttræden den 1. april 1961, var det bl. a. en betingelse for at opnå folkepension, at pågældende ikke inden for de sidste 10 år havde foretaget en af de i bestemmelsen nærmere angivne formueforringende handlinger, men efter omstændighederne kunne der dog i disse tilfælde tillægges pågældende pension, beregnet under hensyn til den økonomiske stilling han ville have haft, hvis han ikke havde forringet sine kår. Medens folkeforsikringsloven var gældende, har det været Socialministeriets faste praksis ved indtægtsopgørelsen til brug for fastsættelsen af lommepenge til beboerne på alderdomshjem, jfr. denne lovs § 54, stk. 3, også at tage bortskænkede og bortødslede beløb i betragtning ud fra grundætningen i lovens § 38, stk. 2, nr. 1, og at medregne sådanne beløb under de i denne bestemmelse angivne betingelser og i det deri fastsatte omfang. Hovedsynspunktet herved var, at det ville være ganske urimeligt og føre til stødende resultater, såfremt folkepensionister ved at lade sig optage på alderdomshjem skulle kunne unddrage sig følgerne af en disposition som omhandlet i § 38, stk. 2, nr. 1, og under hensyn hertil fandt Socialministeriet fornødent grundlag for analogt at anvende bestemmelsen i § 38, stk. 2, nr. 1, ved indtægtsberegningen ifølge § 54, stk. 3.

Ved den ændrede formulering af den til folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 1, svarende bestemmelse i § 5, stk. 7, i lov om invalide- og folkepension, og ved denne lovs § 18, stk. 3, der svarer til folkeforsikringslovens § 54, stk. 3, har der ikke været tilsigtet nogen ændring af den tidligere retstilstand,

jfr. bemærkningerne til lovforslaget til §§ 1, 5 og 18, Folketingstidende 1959/60, tillæg A, sp. 1679, 1683 og 1687-88. Under disse omstændigheder er der efter Socialministeriets opfattelse også efter ikrafttrædelsen af invalide- og folkepensionsloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 156 af 8. maj 1962, tilstrækkeligt grundlag for at opretholde den omhandlede praksis og analogt anvende bestemmelsen i lovens § 5, stk. 7, ved indtægtsberegningen i henseende til fastsættelse af lommepege og evt. betalingspligtige beløb efter lovens § 18, stk. 3.«

Socialministeriet udtalte overfor mig, at man under hensyn til de i skrivelsen af 3. juli 1962 anførte grunde måtte fastholde den trufne afgørelse. Ministeriet tilføjede, at en tilstand, hvorefter bestemmelsen i invalide- og folkepensionslovens § 5, stk. 7, ikke kunne anvendes ved beregningen i henhold til lovens § 18, stk. 3, af lommepege og eventuelt af beløb, der efter litra c skal indbetales til

kommunens kasse for beboere på alderdomshjem m. v., ville føre til ganske urimelige resultater i tilfælde, hvor folkepensionister inden – eller måske endda under – opholdet på hjemmet bortskænker betydelige beløb.

Den 5. november 1962 udtalte jeg, at jeg under hensyn til den foreliggende faste fortolkningspraksis og det af Socialministeriet anførte ikke fandt at kunne kritisere ministeriets afgørelse. Af hensyn til den almindelige interesse i en tydeliggørelse af lovtæksten fandt jeg dog anledning til at henstille til ministeriet at tage under overvejelse ved en kommende revision af loven om invalide -og folkepension at søge tilvejebragt formel hjemmel i loven for, at reduktionsreglerne i lovens § 5, stk. 7, finder anvendelse ved beregningen af lommepege m. v. til folkepensionister, der er optaget i alderdomshjem.

31. *Henstillet til landbrugsministeren at overveje, om det fremtidig inden udbetalinger af de fra Sverige i henhold til overenskomst angående samhandelen med landbrugsvarer modtagne beløb kan og bør søges fastlagt, til hvilke nærmere formål landbrugsorganisationerne kan anvende beløbene. (J. nr. 709/62).*

Den 12. februar 1963 sendte jeg Grosserer-Societetets Komité, Industrirådet og Provinshandelskammeret nedenstående skrivelse og gjorde samtidig Folketingets Ombudsmandsudvalg bekendt med den:

»I skrivelse af 9. august 1962 klagede Grosserer-Societetets Komité, Industrirådet og Provinshandelskammeret over den af landbrugsministeren foretagne fordeling af det beløb på 10 mill. sv. kr., der for perioden 1. juli 1960-30. juni 1961 er overført til Danmark i henhold til overenskomst af 4. januar 1960 mellem Danmark og Sverige angående samhandelen med landbrugsvarer indenfor Den europæiske Frihandelssammenslutning.

I den anledning modtog jeg fra Landbrugsministeriet sagens akter og en udtalelse af 18. september 1962. Landbrugsministeriet gjorde de tre organisationer bekendt med skrivelsen af 18. september 1962, hvorefter jeg bad organisationerne om at meddele mig de bemærkninger, hvortil skrivelsen måtte give anledning, hvilket skete i skrivelse af 8. no-

vember 1962. Bemærkningerne forelagde jeg for Landbrugsministeriet, der afgav en yderligere udtalelse den 30. november 1962.

A. Sagens forløb.

Det fremgår af det oplyste, at Danmarks og Sveriges regeringer, der den 4. januar 1960 havde undertegnet konventionen om oprettelse af Den europæiske Frihandelssammenslutning, samme dag indgik en overenskomst angående samhandelen med landbrugsvarer.

Overenskomsten blev truffet i overensstemmelse med konventionens art. 23, § 1, der er sålydende:

»I bestræbelserne på at nå det i artikel 22, § 2, anførte mål og som et grundlag for deres samarbejde på landbrugsområdet har visse medlemsstater afsluttet overenskomster, der angiver, hvilke foranstaltninger, herunder afskaffelsen af told på visse landbrugsvarer, der skal træffes for at lette udvidelsen af samhandelen med landbrugsvarer. Dersom to eller flere medlemsstater på et senere tidspunkt

måtte afslutte sådanne overenskomster, skal de underrette de øvrige medlemsstater herom, før overenskomsterne træder i kraft.«

I den nævnte artikel 22, § 2, hedder det:

»Sammenslutningens mål skal . . . være at lette en udvidelse af samhandelen, som vil tilvejebringe en rimelig gensidighed for medlemsstater, hvis økonomi i væsentlig grad er afhængig af udførselen af landbrugsvarer.«

Overenskomsten mellem Danmark og Sverige af 4. januar 1960 indeholder i § 4 de nærmere regler om det beløb, der årlig skal tilfalde Danmark:

»I tilslutning til den målsætning for samarbejdet på landbrugsområdet, som er opstillet i art. 22, § 2, i konventionen, og under hensyn til at det svenske importreguleringssystem for landbrugsvarer ikke giver Danmark adgang til – på samme måde som det forudsættes at blive muligt for medlemslandene ved eksport af industrivarer – at nyde fordel af importlandets prisniveau ved eksport af landbrugsvarer til Sverige, skal der, så længe sådan hindring foreligger, årlig tilfalde Danmark et vist beløb.

Det i 1. stk. af denne paragraf anførte beløb skal indtil videre udgøre 10 mill. sv. kr. Ved fastsættelsen af dette beløb er der taget hensyn til størrelsen af den hidtidige danske eksport til Sverige af de varer, der omfattes af den svenske landbrugsordning, og til den svenske importbeskyttelses hidtidige niveau. I tilfælde af, at den danske eksport til Sverige af de varer, der omfattes af den svenske landbrugsbeskyttelsesordning, eller det svenske importbeskyttelsesniveau ændres i mere betydelig grad, skal størrelsen af den årlige overførsel kunne tilpasses derefter. . . .

Overførsel af de her omhandlede midler skal finde sted efterfølgende, senest inden 3 måneder efter udløbet af hver tolv månedersperiode. Den første overførsel skal vedrøre perioden 1. juli 1960–30. juni 1961.«

Ved udløbet af den første tolv månedersperiode afholdtes den 20. juni 1961 et orienterende møde mellem landbrugsministeren og repræsentanter for Landbrugsrådet, De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger vedrørende anvendelsen af det forventede beløb fra Sverige. I skrivelse af 4. august 1961 anmodede Grosserer-Societetet, Industrirådet og Provinshandelskammeret Landbrugsministeriet om at måtte blive taget med på råd ved

drøftelsen af anvendelsen, respektive fordelingen, af refusionsbeløbene fra Sverige, idet erhvervsorganisationerne gjorde gældende, at eksporten af landbrugsvarer i betydeligt omfang formidledes af private danske firmaer. Landbrugsministeriet svarede den 11. september 1961, at det under drøftelserne i forbindelse med indgåelsen af aftalen mellem Danmark og Sverige var en forudsætning, at beløbet skulle tilfalde dansk landbrug og anvendes således, at der ikke herigennem blev ydet støtte til eksporten til Sverige af danske landbrugsvarer. Under hensyn hertil mente Landbrugsministeriet ikke at kunne imødekomme anmodningen om en forhandling. Samme dag meddelte ministeriet Landbrugsrådet, De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger, at de 10 mill. sv. kr. for perioden 1. juli 1960–30. juni 1961 nu var overført til ministeriet, og anmodede under henvisning til den svenske forudsætning samtidig de tre landbrugsorganisationer om at fremkomme med en nærmere indstilling angående beløbs anvendelse. Den 24. oktober 1961 afgav de nævnte organisationer en fællesindstilling til Landbrugsministeriet, der den 20. november 1961 delvis godkendte denne og samtidig anmodede organisationerne om at lade sig repræsentere ved en drøftelse den 23. november 1961 af de resterende spørgsmål. De tre landbrugsorganisationer afgav herefter en fornyet indstilling til Landbrugsministeriet, der den 15. december 1961 meddelte, at det kunne tiltræde følgende fordeling af de 10 mill. sv. kr.:

10 mill. d. kr. med $\frac{2}{3}$ til De samvirkende danske Landboforeninger og med $\frac{1}{3}$ til De samvirkende danske Husmandsforeninger

1 mill. d. kr. til sekretariatsarbejde i Landbrugsrådet, De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger

250.000 d. kr. til landbrugsfagligt ungdomsarbejde

225.000 d. kr. til undersøgelse af proteinstoffer

75.000 d. kr. til erhvervsorientering for unge landmænd

- 650.000 d. kr. til landbrugsorganisationernes fond for internationalt samarbejde
 1 mill d. kr. til en garantiordning for avlere af læggekartofler
 ca. 98.000 d. kr. der står til disposition og kan disponeres efter nærmere aftale med Landbrugsministeriet.

I skrivelse af 6. december 1961 anmodede landbrugsministeren Finansudvalget om tilslutning til, at der på tillægsbevillingsloven for 1961/62 ad § 11.10 blev optaget en bestemmelse om modtagelsen af de 10 mill. sv. kr. og om udbetalingen af beløbet. Samtidig foreslog landbrugsministeren, at der som tekstanmærkning til § 11.10 blev optaget følgende:

»Landbrugsministeren bemyndiges til at anvende de midler, der årligt indgår i henhold til overenskomst af 4. januar 1960 mellem Danmark og Sverige angående samhandelen med landbrugsvarer indenfor Den europæiske Frihandelssammenslutning til udbetaling til det danske landbrug i overensstemmelse med de ved overenskomstens indgåelse aftalte forudsætninger.«

Landbrugsministerens forslag blev medtaget på tillægsbevillingslovsforslaget (FT 1961/62, tillæg D. sp. 3559-60), og i anmærkningerne til forslaget anføres (sp. 3999-4000) bl. a.:

»Under de forud for indgåelsen af nævnte overenskomst« - (af 4. januar 1960) - »stedfundne drøftelser mellem svenske og danske myndigheder opnåedes der enighed om, dels at beløbet skulle tilfalde dansk landbrug, dels at beløbet ikke under nogen form måtte anvendes til prisstøtte for eksporten af danske landbrugsvarer til Sverige. Disse forudsætninger består som en mundtlig aftale mellem de to parter. I overensstemmelse hermed foreslås de for perioden 1. juli 1960-30. juni 1961 indgåede 10 mill. sv. kr., svarende til 13.297.872,34 kr., optaget som indtægt på tillægsbevillingsloven for finansåret 1961/62, og beløbet foreslås samtidig optaget som udgift, da hele beløbet som anført skal tilfalde dansk landbrug.«

Forslagene er uændret medtaget i tillægsbevillingslov nr. 24 af 16. juni 1962.

I skrivelse af 16. marts 1962 rettede Grosserer-Societetets Komité og Provinshandels-

kammeret påny henvendelse til Landbrugsministeriet og henstillede, at de måtte blive taget med på råd i spørgsmålet om anvendelsen af de refusionsbeløb, der blev ydet fra Sverige. Samtidig henstillede de til ministeriet at tage spørgsmålet om fordelingen op til fornyet overvejelse, efter at det i dagspressen var blevet oplyst, at Dansk Landbrugs Andels-Maskinindkøb havde fået stillet 5 mill. d. kr. af refusionsmidlerne til rådighed som et driftslån på ekstraordinært gunstige betingelser. Organisationerne fandt, at denne virksomhed, der kun varetog en meget beskeden del af omsætningen af landbrugsmaskiner i Danmark, på denne måde blev urimeligt favoriseret på bekostning af samtlige øvrige i landbrugsmaskinbranchen arbejdende virksomheder. Industrirådet rettede den 26. marts 1962 en lignende henvendelse til Landbrugsministeriet. I svarskrivelse af 3. april 1962 henviste Landbrugsministeriet til sin skrivelse af 11. september 1961, hvoraf det fremgik, at det under drøftelserne i forbindelse med indgåelsen af overenskomsten af 4. januar 1960 mellem Danmark og Sverige var en forudsætning, at beløbet skulle tilfalde dansk landbrug og anvendes således, at der ikke herigennem blev ydet støtte til eksporten til Sverige af danske landbrugsvarer. Efter forudgående drøftelser med Landbrugsrådet, De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger havde Landbrugsministeriet godkendt den ovenfor nævnte anvendelse af refusionsbeløbet for tiden 1. juli 1960-30. juni 1961, alene på betingelse af at det fra svensk side opstillede vilkår blev overholdt. Ud over den nævnte betingelse havde ministeriet ikke haft grundlag for at fastsætte betingelser for beløbets anvendelse. Ministeriet gav samtidig oplysning om den foran omtalte fordeling af beløbet.

B. Grosserer-Societetets Komité, Industrirådets og Provinshandelskammerets skrivelse af 9. august 1962.

De tre erhvervsorganisationer har anført, at refusionsbeløbet på 10 mill. sv. kr. fra Sverige er et beløb, der i henhold til en international overenskomst tilkommer den danske stat, og at det i overensstemmelse hermed i overenskomsten mellem Danmark og Sverige af 4. januar 1960, pkt. 4, bestemmes, at der »årligt skal tilfalde Danmark et vist beløb«. Endvidere har organisationerne henvist til, at det i

Grosserer-Societetets og Provinshandelskammerets skrivelse af 16. marts 1962 til Landbrugsministeriet ikke er bestridt, at pengene skal tilfalde dansk landbrug og anvendes på en måde, der udelukker støtte til eksporten af danske landbrugsprodukter til Sverige.

Vedrørende Landbrugsministeriets skrivelse af 3. april 1962, hvori det udtales, at ministeriet havde godkendt anvendelsen af de omhandlede refusionsbeløb »alene på betingelse af, at det fra svensk side opstillede vilkår overholdes«, anførte organisationerne, at den opfattelse, skrivelsen giver udtryk for, er i strid med elementære retsprincipper, der må gælde for dispositioner over offentlige midler. Det måtte være ministerens pligt at påse, at midlerne ikke anvendtes til fremme af landbrugets interesser på en sådan måde, at der dermed blev grebet ind i konkurrencemæssige vilkår til skade for visse grupper af private erhvervsdrivende.

Organisationerne har herved henvist til, at Dansk Landbrugs Andels-Maskinindkøb havde fået et fordelagtigt lån på 5 mill. d. kr. af refusionsbeløbet, at Dansk Landbrugs Andels-Maskinindkøb virker som fabrikant, importør og detaillist indenfor landbrugsmaskinbranchen, og at det er velkendt, at der består et vist modsætningsforhold mellem netop denne gren af andelsbevægelsen og den private handel. Dette modsætningsforhold er såvel af konkurrencemæssig og organisationsmæssig som ideologisk art.

Efter organisationernes opfattelse har landbrugsministeren udvist forsømmelse ved at afstå fra enhver nærmere kontrol med, hvorledes de 10 mill. sv. kr., der var blevet uddelt til landbrugsorganisationerne, er blevet anvendt, ud over at det er blevet stillet som betingelse, at beløbet ikke må anvendes som støtte til eksporten af landbrugsvarer til Sverige.

Specielt mener organisationerne, at ministeren ikke burde have tolereret, at de 5 mill. d. kr. af landbrugsorganisationerne blev anvendt til lån på fordelagtige vilkår til Dansk Landbrugs Andels-Maskinindkøb.

C. Landbrugsministeriets udtalelse af 18. september 1962.

Landbrugsministeriet har efter drøftelse af sagen med Udenrigsministeriet udtalt, at den dansk-svenske landbrugsaftales tilblivelse hænger nøje sammen med oprettelsen af det eu-

ropæiske frihandelsområde (EFTA). I henhold til konventionen af 4. januar 1960 om oprettelsen af dette frihandelsområde skal de kvantitative restriktioner samt tolden i den indbyrdes samhandel afvikles over en årrække. Frigørelsen omfatter dog kun industrivarer, idet ønsket i de andre medlemslande om fortsat beskyttelse af landbruget gjorde det uigennemførligt at få ligestillet landbrugsvarerne med industrivarerne. Det var derfor vigtigt for Danmark på landbrugsområdet at sikre sig særlige koncessioner, som var videregående end EFTA-konventionens bestemmelser på landbrugsområdet. Følgelig sluttede Danmark med Storbritannien, Sverige, Østrig og Schweiz sær aftaler med tilsagn om lettelse for landbrugseksporten. Den tankegang, der ligger til grund for disse aftaler, er kommet til udtryk i den dansk-svenske landbrugsaftale af 4. januar 1960, stk. 4, 1. afsnit, hvorefter der årligt skal tilfalde Danmark et vist beløb, »under hensyn til, at det svenske importreguleringssystem for landbrugsvarer ikke giver Danmark adgang til – på samme måde som det forudsættes at blive muligt for medlemslandene ved eksport af industrivarer – at nyde fordel af importlandets prisniveau ved eksport af landbrugsvarer til Sverige«. Der var ikke mellem de danske og de svenske forhandlere tvivl om, at det overførte beløb skulle tilfalde det danske landbrug. Under forhandlingerne overvejede parterne at lade dette udtrykkeligt fremgå af aftalens tekst, men senere aftalte man at opgive tanken herom af hensyn til den internationale præsentation af aftalen.

Der er overfor de danske erhvervsrepræsentanter klart givet udtryk for, at det overførte beløb tilkommer landbruget. Den 2. december 1959 afholdtes der et møde i Udenrigsministeriet med henblik på at orientere erhvervsformændene bl. a. om den dansk-svenske aftale. Såvel Industrirådet som Grosserer-Societetets Komité var repræsenteret, hvorimod Provinshandelskammeret ikke ses at have givet møde.

Under mødet rejste Landboforeningernes repræsentant spørgsmålet, om den omhandlede overførsel skulle ske til staten eller til landbrugserhvervet. Økonomiministeren svarede ifølge referatet, at »der i den dansk-svenske protokol vedrørende overførsel af provenu kun stod: »til Danmark at overføre«. Hvis det danske landbrug var nævnt som direkte mod-

tager, ville man i større grad udsætte sig for indvendinger i GATT om indførelse af subsidieordninger. Der var ingen tvivl om, at beløbet skulle tilfalde landbrugserhvervet.

Landbrugsministeriet har anført, at bestemmelsen om tilbageførsel af betalte afgiftsbeløb fra Sverige beror på, at reciprocitet i den dansk-svenske aftale må forudsætte, at refusionen sikres de danske producenter af landbrugsvarer, og har herved erindret om, at svenske industrivareproducenter gennem nedsættelse af todsatser i Danmark sikres fordele, og at denne betragtning har været rådende under hele forhandlingen om den dansk-svenske EFTA-aftale.

Ministeriet har dernæst henvist til tekstanmærkningen til konto § 11.10,20 på tillægsbevillingsloven for 1961/62 (gengivet foran side 79) og anført, at Folketinget herved har accepteret, at de 10 mill. sv. kr. og fremtidige beløb, der overføres fra Sverige i henhold til den dansk-svenske EFTA-aftale af 4. januar 1960, tilfalder dansk landbrug.

Hvad angår forudsætningerne for udbetaling, har Landbrugsministeriet iøvrigt henvist til ministeriets skrivelse af 11. september 1961 og 3. april 1962, hvorefter anvendelsen af refusionsbeløbet alene er betinget af det fra svensk side opstillede vilkår, at beløbet ikke under nogen form må anvendes til pristøtte for eksporten af danske landbrugsvarer til Sverige.

Landbrugsministeriet har fremhævet, at det ikke har haft hjemmel til at fastsætte andre betingelser for den foretagne udbetaling af de hidtil overførte 10 mill. sv. kr. end den betingelse, som er fastsat i overensstemmelse med forudsætningerne for den dansk-svenske EFTA-aftale. Ministeriet har derfor anset det for rigtigt at godkende den af landbrugsorganisationerne foreslåede fremgangsmåde, hvorefter hovedparten af midlerne udbetales til de landøkonomiske hovedorganisationer til anvendelse indenfor rammerne af disse organisationers almene landøkonomiske virksomhed, når organisationerne overfor ministeriet forpligter sig til nøje at respektere fornævnte betingelse.

Angående den fastsatte betingelses overholdelse har Landbrugsministeriet endelig henvist til en fællesskrivelse af 31. august 1962 fra Landbrugsrådet, De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger, hvori de tre organisa-

tioner overfor ministeriet bekræfter, at de for perioden 1. juli 1960–30. juni 1961 har modtaget ialt 13.299.000 d. kr., og at dette beløb er blevet anvendt til de godkendte formål under nøje overholdelse af den af ministeriet i skrivelse af 15. december 1961 stillede betingelse om, at ingen del af midlerne under nogen form måtte anvendes til pristøtte for eksporten af danske landbrugsvarer til Sverige.

*D. Grosserer-Societetets, Industrirådets og
Provinshandelskammerets skrivelse af
8. november 1962.*

Erhvervsorganisationerne har bemærket, at ministeriets argumentation i første række går ud på at godtgøre, at de fra Sverige overførte beløb reelt tilkommer landbruget. Dette er ikke blevet bestridt fra organisationernes side, når denne noget upræcise talemåde forstås på rette måde. Den korrekte beskrivelse af forholdet må være, at de omtalte beløb tilkommer den danske stat og er indgået i den danske statskasse – hvorfor der også kun kan rådes over dem med finanslovshjemmel –, men at der påhviler staten en vis forpligtelse til at anvende pengene til fordel for landbruget og på en måde, der udelukker støtte af eksporten af danske landbrugsprodukter til Sverige.

I anledning af at landbrugsministeren har henvist til, at der ved tekstanmærkning til tillægsbevillingslov for 1961/62 er givet ham bemyndigelse til at anvende midlerne til udbetaling til det danske landbrug i overensstemmelse med de ved overenskomstens indgåelse aftalte forudsætninger, har organisationerne anført, at dette forhold efter deres opfattelse er uden betydning for den foreliggende besværing. Det er alene gjort gældende, at ministeren ved at handle, som han har gjort, har krænket visse retsgrundsætninger, der ved siden af loven må gælde for dispositioner over offentlige midler.

Når ministeriet har tilføjet, at det af finanslovshjemmelen vil ses, at Folketinget har accepteret, at de omhandlede beløb tilfalder dansk landbrug, står det ikke organisationerne klart, hvad der nærmere menes hermed. Det er en selvfølge, at Folketinget har »accepteret«, hvad det ved lov har bemyndiget en minister til at gøre. Den foreliggende besværing retter sig ikke mod Folketinget og begrundes ikke med, at ministeren har handlet uden den fornødne formelle hjemmel, men med,

at han har udnyttet denne hjemmel i strid med visse retsgrundsætninger, der gælder ved siden af loven.

Organisationerne kan derfor ikke være enig med landbrugsministeren, når han drager den konklusion, at Landbrugsministeriet ikke har haft hjemmel til at fastsætte andre betingelser for den foretagne udbetaling end den, som er fastsat i overensstemmelse med forudsætningerne for den dansk-svenske EFTA-aftale. Hvis man med ministeriet ville antage, at der ikke gælder andre grænser for en administrativ myndigheds handlefrihed end de, der direkte kan udledes af lovens ord, ville bl. a. hele læren om magtfordrejning, der er fast hjemlet i dansk praksis, falde til jorden.

Organisationerne har herved henvist til, at det såvel i loven som i praksis er antaget, at der i dansk ret i et vist omfang gælder en lighedsgrundsætning, der virker som et bånd på administrationens handlefrihed indenfor lovens rammer.

E. Landbrugsministeriets udtalelse af af 30. november 1962.

Landbrugsministeriet har påny henvist til, at midlerne har skullet tilfalde landbruget, og at de kun har passeret statskassen til videregivelse til landbruget som forudsat, alene med een, fra svensk side, fastsat betingelse. Der har således ikke været sædvanligt spørgsmål om offentlige midler.

Allerede under hensyn til den foreliggende sags karakter kan den af de tre organisationer foretagne henvisning til almindelige retsgrundsætninger efter Landbrugsministeriets opfattelse ikke være berettiget.

Landbrugsministeriet har derfor henholdt sig til sin skrivelse af 18. september 1962, hvorefter ministeren ikke har haft hjemmel til at fastsætte andre betingelser for den foretagne udbetaling af de hidtil overførte 10 mill. sv. kr. end den betingelse, som er fastsat i overensstemmelse med forudsætningerne for den svensk-danske EFTA-aftale og optaget i tekstanmærkningen til konto § 11.10,20 til tillægsbevillingsloven for 1961/62.

F. Konklusion.

Det er uomtvistet, at de beløb, der ifølge overenskomsten af 4. januar 1960 overføres fra Sverige til Danmark, skal tilfalde »det danske landbrug«, dog med det forbehold, at beløbene under ingen omstæn-

digheder må anvendes til støtte for eksporten af danske landbrugsvarer til Sverige.

I overensstemmelse hermed har Folketinget ved tekstanmærkning på tillægsbevillingsloven for 1961/62 bemyndiget landbrugsministeren til at udbetale de fra Sverige til den danske statskasse overførte beløb til landbruget under iagttagelse af det nævnte forbehold om midlernes anvendelse.

Erhvervsorganisationerne har anført, at der må påhvile landbrugsministeren pligt til at påse, at landbrugsorganisationerne ikke anvender midlerne til at fremme landbrugets interesser på en sådan måde, at der uretmæssigt gribes ind i det private erhvervslivs konkurrencemæssige vilkår, og har henvist til, at det såvel i praksis som i teorien er antaget, at der i dansk ret i et vist omfang gælder en lighedsgrundsætning, der lægger bånd på administrationens handlefrihed. Dette er et punkt, hvortil der ikke er blevet taget stilling af Folketinget, og som derfor omfattes af ombudsmandens kompetence.

Jeg skal herefter udtale, at de fra Sverige overførte beløb, der har passeret den danske statskasse, må betragtes som offentlige midler, for hvis administration myndighederne har et medansvar, og at landbrugsministeren ikke ville have overskredet sine beføjelser, hvis han havde stillet yderligere vilkår med hensyn til beløbenes anvendelse. Jeg mener dog ikke med sikkerhed at kunne udtale, at der ved undladelsen heraf er sket en sådan krænkelse af det private erhvervslivs interesser, at der i denne anledning kan rettes kritik overfor landbrugsministeren. Derimod giver sagen mig anledning til at henstille til ministeren at overveje, om det ikke inden fremtidige udbetalinger kan og bør søges fastlagt, til hvilke nærmere formål landbrugsorganisationerne kan anvende beløbene.«

Folketingsmand Ninn-Hansen stillede herefter i Folketinget følgende spørgsmål til landbrugsministeren:

»Vil ministeren følge ombudsmandens henstilling om at fastlægge anvendelsen af de såkaldte »Sverigespenge«, og vil ministeren herigennem sikre, at disse midler ikke anvendes på en i forhold til det private erhvervsliv diskriminerende måde?«

Den 27. februar 1963 svarede ministeren (FT 1962/63, sp. 3136-37) og udtalte bl. a.:

»Som bekendt – jeg ved i hvert fald som det ærede medlem bekendt – stammer disse midler fra aftalen med Sverige som led i EFTA-aftalerne. Sverige stillede som betingelse – og som eneste betingelse – at disse afgifter tilfaldt det danske landbrug, og at de – jeg citerer aftalen

»under ingen omstændigheder må anvendes til støtte for eksporten af danske landbrugsvarer til Sverige«.

Det var den betingelse, jeg stillede landbruget ved udbetalingen af disse penge.

Jeg må måske samtidig henvise til den af Folketinget ved behandlingen af tillægsbevillingsloven for 1961/62 vedtagne tekstanmærkning til § 11, nr. 3, ad 10.20., hvorefter – jeg vil gerne citere:

»Landbrugsministeren bemyndiges til at anvende de midler, der årligt indgår i henhold til overenskomst af 4. januar 1960 mellem Danmark og Sverige angående samhandelen med landbrugsvarer inden for Den Europæiske Frihandelssammenslutning til udbetaling til det danske landbrug i overensstemmelse med de ved overenskomstens indgåelse aftalte forudsætninger.«
Det vil heraf ses, at Folketinget har accep-

teret, at de omhandlede 10 mill. sv. kr. og fremtidige tilsvarende beløb, der overføres fra Sverige i henhold til den dansk-svenske EFTA-aftale af 4. januar 1960, tilfalder dansk landbrug, hvilket ombudsmanden også understreger i sin konklusion.

De pågældende midler passerer således kun statskassen til videregivelse til landbruget som forudsat alene med den fra svensk side fastsatte betingelse. Der har således ikke været sædvanligt spørgsmål om offentlige midler, og Landbrugsministeriet har derfor i denne særlige sag søgt finanslovhjemmel, dels fordi beløbet skulle passere statskassen, dels fordi man ønskede lovhemmel til alene at udbetale beløbet under de ved overenskomsten med Sverige aftalte forudsætninger. Denne lovhemmel har jeg ment opnået ved nævnte tekstanmærkning på finansloven.

Nu har ombudsmanden henstillet til mig at overveje, om det ikke, inden fremtidige udbetalinger finder sted, kan og bør søges fastlagt, til hvilke nærmere angivne formål landbrugsorganisationerne kan anvende beløbene. Denne henstilling agter jeg at tage til følge, og jeg vil som hidtil være indstillet på, at der ikke sker skadelig forskelsbehandling af de andre erhverv, hvad der efter min mening heller ikke er sket hidtil.«

32. *Ekspeditionen af en sag i Direktoratet for Ulykkesforsikringen gav på et enkelt punkt anledning til kritik. (J. nr. 842/62).**

I september 1962 klagede A over, at Direktoratet for Ulykkesforsikringen ikke havde efterkommet hans advokats anmodning om at fastsætte hans invaliditetsgrad til brug for en verserende erstatningssag i anledning af et færdselsuheld.

Af det foreliggende fremgik det, at direktoratet den 15. maj 1962 modtog advokatens anmodning, og at han ikke havde fremsendt lægeerklæringer, men henvist til, at de fornødne lægelige oplysninger ville kunne fremskaffes hos Invalideforsikringsretten, da A oppebar invalidepension.

Direktoratet bemærkede herved, at det påhviler forespørgeren i sager, der udenfor ulykkesforsikringsloven forelægges direktoratet til udtalelse at fremskaffe de nødvendige læ-

geerklæringer, hvilket normalt sker på den måde, at der ved forelæggelsen for direktoratet fremsendes en eller flere lægeerklæringer. Såfremt direktoratet finder det nødvendigt for at kunne afgive udtalelse om invaliditetsgraden, opfordrer det forespørgeren til at fremskaffe yderligere erklæring fra speciallæge.

Den 23. maj 1962 rekvirerede direktoratet hos Invalideforsikringsretten akterne vedrørende A's invalidepensionssag.

Ved skrivelse af 20. juni 1962 bragte direktoratet sagen i erindring overfor retten, som den 22. juni telefonisk meddelte, at der netop blev foretaget kontrolundersøgelse af A's berettigelse til at oppebære plejetillæg til invalidepensionen, at retten i den anledning havde rekvireret nye oplysninger, og at akterne

*) Jfr. den i beretning 1956, s. 200, refererede sag.

først kunne udlånes om 1 måned, til hvilken tid de ville blive tilsendt direktoratet. Da direktoratet måtte være interesseret i de nye lægelige oplysninger, der ville fremkomme ved rettens kontrolsag, bestemte det, at sagen skulle fremtages den 10. juli 1962. Ved henvendelse den 6. juli 1962 til advokaten fik direktoratet oplyst, at A havde været indlagt på et sygehus i september-oktober 1960 og på et statshospital i marts-maj 1961, og fra disse hospitaler modtog direktoratet i august 1962 journaludskrifter.

Direktoratet oplyste videre, at det på grund af den stedfundne brevveksling med sygehusene ved en beklagelig ekspeditionsfejl forsøgte at bringe sagen i erindring overfor Invalideforsikringsretten til den fastsatte frist, og at dette først skete ved skrivelse af 10. september 1962. Af denne skrivelse sendte direktoratet samtidig notits til advokaten, som den 6. september 1962 havde spurgt, hvornår sagen kunne ventes afsluttet. Den 2. oktober 1962 bragte direktoratet telefonisk påny sagen i erindring overfor retten, der oplyste, at der nu som led i kontrollen med A's plejetillæg skulle foretages en undersøgelse på stedet ved rettens rejseinspektør, men at retten nu ville tilstille direktoratet fotokopi af akterne. Direktoratet modtog fotokopierne den 8. oktober 1962, og i skrivelse af 8. november 1962 til advokaten afgav det en udtalelse vedrørende A's invaliditetsgrad.

Direktoratet udtalte endelig, at det af rettens akter fremgik, at der til retten blev ud-

stedt en lægeerklæring af 27. juni 1962, og at det, sådan som sagen var forløbet, havde været rigtigst, såfremt direktoratet havde anmodet retten om fotokopi af de da foreliggende oplysninger, men at det efter dets henvendelser til Invalideforsikringsretten regnede med, at rettens akter uden større forsinkelse ville blive oversendt.

Jeg udtalte, at direktoratets behandling af sagen indtil 10. juli 1962 ikke kunne give mig anledning til bemærkninger.

Det var beklageligt, at sagen ikke i overensstemmelse med den trufne resolution blev fremtaget i dagene efter 10. juli 1962, men da dette skyldtes en ekspeditionsfejl, som direktoratet havde beklaget, kunne dette forhold ikke give mig anledning til at foretage videre.

Ved advokatens skrivelse af 6. september 1962 blev direktoratet påny gjort opmærksom på sagen, hvorefter det ved skrivelse af 10. september 1962 erindrede Invalideforsikringsretten om sagen. Under hensyn til at der var gået godt 3½ måned, siden direktoratet havde bedt om udlån af rettens akter, fandt jeg, at direktoratet i skrivelsen af 10. september 1962 udover at erindre om sagen burde have anmodet Invalideforsikringsretten om at sende fotokopier af de afgørende lægeerklæringer, hvis sagens akter ikke straks kunne undværes.

33. Udfærdigelse af forretningsordener for 3 udvalg under Handelsministeriet. (J. nr. 213/62).

Ifølge § 5, stk. 1, i lov nr. 144 af 4. april 1960 om lån og garantier til visse erhvervsvirksomheder nedsætter Handelsministeriet et udvalg til bistand ved behandlingen af låneansøgninger, og efter § 5, stk. 3, fastsætter ministeren udvalgets forretningsorden. Loven blev ophævet ved lov nr. 81 af 9. marts 1962 om lån til håndværk og mindre industri, hvor der i § 3 er givet bestemmelser svarende til den tidligere lovs § 5, stk. 1 og 3.

Under behandlingen af en klage over Handelsministeriets ekspedition af en låneansøgning i henhold til 1960-loven anmodede jeg den 3. september 1962 ministeriet om at op-

lyse, om der var udfærdiget en forretningsorden for det ovennævnte udvalg.

Den 10. september 1962 svarede ministeriet, at dette ikke var tilfældet, og den 15. marts 1963 underrettede ministeriet mig om, at der under den 7. s. m. var stadfæstet forretningsorden for udvalget efter 1962-loven, Håndværkerlåneudvalget. Ministeriet oplyste yderligere, at det samtidig havde stadfæstet forretningsordener for ministeriets Skibslåneudvalg (lov nr. 331 af 24. november 1961) og dets Detailhandlerlåneudvalg (lov nr. 85 af 31. marts 1953).

34. *Ved anholdelse af en cyklist burde politiet ikke have efterladt cyklen uaflåset ved en landevej. (J. nr. 601/62).*

A klagede over politiets optræden i forbindelse med hans anholdelse den 15. juni 1962. A anførte, at han den pågældende dag kom cyklende på landevejen Odense-Nyborg, og at han blev tiltalt af to polititjenestemænd i en patruljevogn. De pågældende polititjenestemænd, der ikke foreviste politiskilt, var i skjorteærmer og uden kasket, og selvom A fremviste en recept med lægestempel som legitimation, blev han anholdt og indbragt til politistationen i Nyborg, mens hans cykel blev efterladt i vejgrøften.

De to polititjenestemænd oplyste overfor mig, at de den 15. juni 1962 om formiddagen lagde mærke til A, da de kom kørende i patruljevognen. Da A's signalement nogenlunde svarede til signalementet af en efterlyst person, kørte de op på siden af ham og bad ham om at standse. Da A ikke efterkom anmodningen, men satte farten op, kørte de patruljevognen på tværs af cyklestien 10-15 m foran A, hvorved han blev tvunget til at standse. Den ene polititjenestemand sprang ud af vognen og gik hen til A for at hindre ham i at undslippe. I farten fik de ikke deres uniformskasketter på, men begge var klædt i reglementeret sommeruniform, ligesom vognen var let kendelig som patruljevogn. A blev anmodet om at oplyse navn og adresse, og efter først at have nægtet dette og anvendt ukvemsord foreviste han en lægerecept. Da der ikke på denne var nogen adresse, ligesom navnet var delvis ulæseligt, blev A anmodet om at fremvise anden legitimation, og efter at han havde afvist at give yderligere oplysninger, blev han anholdt. A's cykel blev efterladt på stedet, og på forespørgsel fra politiet om, hvorvidt han ønskede den aflåset, svarede A benægtende. Da cyklen var forsynet med hængelås og kæde, og A ikke ville udlevere nøglen, blev den ikke aflåset. A blev kørt til politistationen i Nyborg, og ved en

visitation her viste det sig, at A var i besiddelse af en fagforeningsbog, hvori navn og adresse var anført. Efter at A var blevet gjort bekendt med, at der ville blive skrevet rapport om forholdet, blev han løsladt.

Politimesteren i Nyborg henviste overfor mig til det af de to polititjenestemænd anførte og udtalte, at der efter hans opfattelse ikke var fremkommet noget, der tydede på, at polititjenestemændene skulle have optrådt mindre korrekt, bortset fra at de formentlig burde have draget omsorg for transport af cyklen til Nyborg politistation.

Rigspolitichefen bemærkede, at han ikke fandt anledning til at rette bebrejdelse mod de to polititjenestemænd i anledning af standningen, anholdelsen og indbringelsen af A til Nyborg politistation, men at det ikke var tjenstligt korrekt og i strid med regelen i færdselslovens § 52, stk. 4, at de havde undladt at drage omsorg for cyklen og efterladt den uaflåset på anholdelsesstedet. Dette ville blive tilkendegivet de pågældende.

Justitsministeriet henholdt sig til udtalelserne fra politimesteren i Nyborg og rigspolitichefen.

Jeg udtalte, at de to polititjenestemænds anholdelse af A ikke gav mig grundlag for kritik.

Derimod fandt jeg, at det havde været mest korrekt, om polititjenestemændene havde draget omsorg for cyklen og ikke, trods det af A indtagne standpunkt, havde efterladt den uaflåset i vejgrøften. Da rigspolitichefen imidlertid havde udtalt, at dette ville blive tilkendegivet de pågældende, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre.

A fik senere af Nyborg politikasse udbetalt en erstatning på 50 kr. for beskadigelse af cyklen.

35. *Indgivelse af ny begæring om invalidepension til Invalideforsikringsretten inden udløbet af fristen for anke til Ankenævnet for Invalideforsikringsretten. (J. nr. 316/61).*

I april 1961 klagede A over, at Invalideforsikringsretten havde tilkendt ham invalidepension fra 18. august 1959 at regne, idet pensionen efter hans opfattelse burde have

været tilkendt fra datoen for en tidligere begæring indgivelse, nemlig 25. september 1958.

Af sagens akter fremgik det, at kommu-

nalbestyrelsen i K kommune den 25. september 1958 fra A modtog en begæring om invalidepension, der, efter at sædvanlige lægelige oplysninger var blevet indhentet, blev behandlet på Invalideforsikringsrettens møde den 27. juli 1959, hvor retten afsagde kendelse om, at A ikke skønnedes at opfylde invalide- og folkepensionslovens betingelser for opnåelse af invalidepension.

Om Invalideforsikringsrettens afgørelse blev A underrettet ved en skrivelse af 7. august 1959, på hvis bagside der var givet vejledning om, at rettens afgørelse indenfor en frist af 8 uger kunne indbringes for Ankenævnet for Invalideforsikringsretten.

Den 18. august 1959 modtog kommunalbestyrelsen i L kommune, hvortil A var flyttet, en ny begæring om invalidepension, der efter tilvejebringelse af fornyede lægelige oplysninger blev behandlet på Invalideforsikringsrettens møde den 5. oktober 1960, hvor retten afsagde kendelse, hvorefter A blev tilkendt invalidepension fra begæringens dato, den 18. august 1959.

Invalideforsikringsretten udtalte, at den ikke for sit vedkommende mente at kunne ændre kendelsen af 27. juli 1959, men måtte under hensyn til afgørelsen i en sag, som jeg tidligere havde behandlet (beretn. 1961, s. 154) nu betragte A's begæring af 18. august 1959 som en anke af kendelsen, hvorfor retten den 27. juni 1962 oversendte sagen til Ankenævnets afgørelse.

Ankenævnet udtalte, at det, under hensyn til at A først ved skrivelse af 13. april 1961 til mig rejste indsigelse mod Invalideforsikringsrettens kendelse af 5. oktober 1960, hvorom han var blevet underrettet den 24. oktober 1960, ikke mente at have hjemmel til at optage sagen til påkendelse, jfr. invalide- og folkepensionslovens § 9, stk. 3, hvorefter der for indankning til Ankenævnet af rettens afgørelser gælder en frist på 8 uger fra den om afgørelsen givne underretning.

Yderligere anførte Ankenævnet, at A tidligere havde indanket en sag om invalidepension for Ankenævnet, der ved kendelse af 20. juni 1958 tiltrådte, at den ham ved rettens kendelse af 28. april 1952 tilkendte invalidepension var blevet inddraget med udgangen af maj måned 1958. Efter nævnets opfattelse har det formentlig derfor været rimeligt at antage, at A ved den 18. august 1959 at ind-

give ny begæring om invalidepension netop har ønsket at benytte denne fremgangsmåde fremfor at indanke rettens kendelse af 27. juli 1959 for nævnet.

Endelig bemærkede Ankenævnet, at der ikke i de foreliggende akter var fundet noget grundlag for at antage, at nævnet, såfremt rettens kendelse af 27. juli 1959 var blevet indanket for nævnet, ville have truffet en anden afgørelse end retten.

Socialministeriet udtalte, at Invalideforsikringsrettens behandling af A's begæring af 25. september 1958 ikke gav ministeriet anledning til bemærkninger.

Forsåvidt angik spørgsmålet om A's begæring af 18. august 1959, der var indgivet inden udløbet af ankefristen, anså ministeriet det for tvivlsomt, om begæringen burde være betragtet som en anke eller en ny begæring. Ministeriet lagde dog vægt på, at A havde været bekendt med adgangen til at anke til Ankenævnet, og under hensyn hertil og til det iøvrigt i sagen foreliggende fandt ministeriet ikke at kunne kritisere, at begæringen af 18. august 1959 blev behandlet som en ny begæring.

Vedrørende Ankenævnets afgørelse var ministeriet enig med nævnet i, at A ved ikke at reagere indenfor en rimelig tid efter at have modtaget underretning om rettens kendelse af 5. oktober 1960, hvorved det måtte have stået ham klart, at retten havde behandlet hans seneste begæring om invalidepension som en ny begæring, måtte anses at have afskåret sig fra at kunne påstå, at den omhandlede begæring om invalidepension skulle betragtes som en indankning af den af retten tidligere afsagte kendelse.

Jeg udtalte, at det måtte betragtes som en fejl, at Invalideforsikringsretten ikke afgav A's begæring af 18. august 1959 til Ankenævnet til behandling som en ankesag, idet der ikke i begæringen sås at være påberåbt omstændigheder vedrørende hans helbredstilstand eller erhvervsevne, som ikke allerede var oplyst i forbindelse med begæringen af 25. september 1958.

Der næst var jeg enig i, at A's passivitet med hensyn til at anke efter modtagelsen af Invalideforsikringsrettens kendelser såvel af 27. juli 1959 som af 5. oktober 1960 måtte medføre, at han ikke nu kunne kræve sagen taget op til fornyet behandling

med henblik på tilkendelse af invalidepension fra en tidligere dato. Jeg lagde herved særlig vægt på, at A tidligere havde anket en af rettens afgørelser til Ankenæv-

net, at han ved underretningen om rettens kendelse af 27. juli 1959 modtog ankevejledning, og at han derfor havde haft mulighed for at anke rettidigt.

36. *Elektricitetsrådet havde ikke hjemmel til at pålægge en el-installatør at gennemgå samtlige de af ham foretagne installationer i forbindelse med overgang til vekselstrøm. (J. nr. 687/61).*

Installatør A klagede over, at Elektricitetsrådet ved skrivelse af 1. august 1961 havde pålagt ham at gennemgå samtlige de installationer indenfor et bestemt område, som han havde foretaget i forbindelse med områdets overgang til vekselstrøm. A anførte, at Elektricitetsrådets krav ville ødelægge hans forretning, da det ville tage mindst 4 måneder at foretage den krævede gennemgang, i hvilken periode han måtte afvise alt andet arbejde.

Af sagen fremgik det, at rådet den 24. april 1961 havde meddelt A, at det kort forinden havde foretaget besigtigelse af en del af installationerne; hos 4 forbrugere havde rådet konstateret ialt 29 fejl, og rådet mente, at A var ansvarlig for 19 af disse, hvorfor man anmodede ham om en redegørelse. Den 30. april og den 30. maj 1961 gjorde A skriftligt rede for fejlene og oplyste, at han havde rettet et antal fejl, og at en væsentlig årsag til fejlene var, at det var vanskeligt at få kvalificeret arbejdskraft.

I skrivelsen af 1. august 1961 anførte rådet, at SEAS den 21. juni 1961 havde oplyst, at det havde foretaget kontroleftersyn, og at der, til trods for at A havde meddelt SEAS, at manglerne var afhjulpnet, stadig fandtes fejl i to af de nævnte installationer. Rådet karakteriserede en særlig fremhævet fejl som en grov tilsidesættelse af stærkstrømsreglementet og meddelte, at det havde indgivet politianmeldelse mod ham. (Politisagen afsluttedes i august 1961 med en bøvedtagelse på 200 kr.). Samtidig gav rådet A følgende påbud:

»Det pålægges Dem iøvrigt herved påny at gennemgå samtlige de installationer i området, som De har forestået ændringen af, og at rette de påpegede og eventuelle fejl. Man forventer inden den 1. december d. å. at modtage meddelelse om, at denne gennemgang og fejlretning er foretaget.«

Rådet tilføjede, at hvis der efter denne frist konstateredes yderligere fejl, som burde have været rettet ved gennemgangen, ville man atter indgive politianmeldelse.

Den 16. august 1961 skrev A til rådet og gjorde gældende, at de stadig uafhjulpne mangler skyldtes, at han havde ladet sin kompagnon deltage i fejlretningen. Kompagnonen havde, inden A meddelte SEAS, at fejlene var rettet, garanteret A, at installationerne nu var i orden. A anførte videre, at pålægget om gennemgangen var ensbetydende med, at A skulle indstille sin virksomhed i 2-3 måneder, idet hans personale siden januar 1960 kun bestod af en 2-års lærling. Området bestod af 407 installationer, hvoraf ca. 150 havde flere lysgrupper. A's arbejde med disse installationer havde stået på fra marts 1957 til årsskiftet 1960-61. A gav derefter en redegørelse for de vanskeligheder, han havde haft med personalet og med SEAS, der havde presset på for at få arbejdet gennemført, så at strøm-omlægningen kunne foretages, og A tilbød endelig at komme til en drøftelse med Elektricitetsrådet for at opnå en ordning.

Den 2. september 1961 svarede rådet, at man ikke så nogen grund til at fravige kravet om en gennemgang af samtlige installationer. Rådet ville dog efter omstændighederne være villig til at vende tilbage til spørgsmålet om en passende fristforlængelse.

Elektricitetsrådet udtalte overfor mig, at i henhold til § 103 i stærkstrømsreglementet af 1. oktober 1946 skal sådanne ændringer i stærkstrømsanlæg, som rådet må anse for nødvendige af sikkerhedshensyn, efter pålæg af dette bringes til udførelse indenfor en af rådet fastsat frist. Efter de i begyndelsen af april 1961 foretagne stikprøveeftersyn af 4 installationer indenfor A's arbejdsområde kunne rådet i henhold til den nævnte bestemmelse have pålagt de fire installationsejere at lade installationerne bringe i orden; men man hav-

de ikke derved opnået at få eventuelle mangler ved andre installationer indenfor området afhjulpet. Da antallet af fejl og mangler ved de fire tilfældigt udvalgte installationer var meget stort, måtte man gå ud fra, at A's arbejde var tilsvarende ved de øvrige installationer. Da det ikke var muligt for rådet at foretage kontrol af alt installationsarbejde, måtte det være i installationsejernes interesse, at A foretog en fornyet gennemgang af hele sit område. I denne forbindelse fremhævede rådet, at det ikke skulle være nødvendigt at påvise de enkelte fejl eller mangler i hver eneste installation, idet A bør kende stærkstrømsreglementets bestemmelser, særligt de krav, der stilles ved installations overgang fra jævnstrøms- til vekselstrømsforsyning.

Elektricitetsrådets krav til A om en fornyet gennemgang af alle installationerne havde således været dikteret dels af, at man havde konstateret, at A groft havde forsømt sine pligter, dels af hensynet til ejernes velbegrundede interesser. Rådet tilføjede, at den tid og det arbejde, som A måtte ofre på denne gennemgang, næppe ville være blevet mindre, dersom rådet – hvilket ikke var praktisk gennemførligt – havde kontrolleret hver eneste installation og havde påtalt de enkelte fejl og mangler overfor de respektive ejere med krav om afhjælpning, idet det måtte antages, at ejerne derefter ville have forlangt, at A, der havde forsømt sine pligter overfor dem, bragte installationerne i den foreskrevne stand.

Rådet anførte dernæst, at installatørerne gennem en artikel i Installatørforeningens medlemsblad »Electra« i maj 1956 var blevet advaret om, at Elektricitetsrådet ser meget alvorligt på forsømmelser med hensyn til at bringe installationer i den foreskrevne stand ved overgang til vekselstrømsforsyning.

Videre udtalte rådet, at der ikke i installatørloven, stærkstrømsloven eller stærkstrømsreglementet er hjemmel for at meddele et pålæg som det omhandlede.

Når man i lignende tilfælde havde skønnet, at fornyet gennemgang af en installatørs arbejdsområde var påkrævet, havde den pågældende installatør normalt erklæret sig indforstået hermed, idet installatørerne i regelen selv er interesserede i at undgå politianmeldelse (jfr. stærkstrømsreglementets § 120) for tilsidesættelse af de gældende bestemmelser. I almindelighed foretog rådet kun anmeldelse, dersom der ved nye stikprøveeftersyn – der

almindeligvis på rådets foranledning foretages af vedkommende elektricitetsforsyningsselskab – stadig konstateredes fejl eller mangler ved den pågældende installatørs arbejder.

Elektricitetsrådets skrivelse af 1. august 1961, der ikke havde karakter af en uforbindende henstilling til A, måtte forstås som et pålæg.

Det måtte antages, at Elektricitetsrådets fremgangsmåde, hvorefter pålæg om retelse af fejl gives vedkommende installatør, efter de foreliggende oplysninger i flere henseender var hensigtsmæssig og ofte i installatørens egen interesse. Spørgsmålet blev herefter, om rådet havde haft fornøden hjemmel for at meddele A pålægget af 1. august 1961.

Ifølge § 9 i lov nr. 196 af 7. juni 1958 om autorisation af elektroinstallatører m. v. er Elektricitetsrådet berettiget til at undersøge eller lade undersøge, hvorvidt installatører udfører de dem overdragne arbejder på tilfredsstillende måde. Hvis en installatør af rådet findes skyldig i grov eller gentagen forsømmelighed ved udførelsen af installationsarbejder, kan rådet for 1–5 år eller indtil videre fratage installatøren retten til at udføre arbejder, som omfattes af loven.

I § 102 i stærkstrømsreglementet af 1. oktober 1946, der er udfærdiget i henhold til stærkstrømsloven, er det bestemt, at Elektricitetsrådet kan bese og undersøge ethvert stærkstrømsanlæg enten ved medlemmer eller ved andre dertil bemyndigede. I medfør af § 103 kan rådet meddele pålæg om udførelse af sådanne ændringer i stærkstrømsanlæg, som rådet måtte anse for nødvendige af sikkerhedshensyn, og forbyde benyttelse af anlægget, indtil ændringerne er udført og godkendt af rådet. Denne bestemmelse giver efter sin formulering kun sikker hjemmel for, at rådet kan give pålæg til installationsejerne. Elektricitetsrådet havde da også erkendt, at der hverken i installatørloven, stærkstrømsloven eller stærkstrømsreglementet var hjemmel for at meddele en installatør et pålæg som det, der var meddelt A.

Den 5. februar 1963 udtalte jeg, at Elektricitetsrådet efter min opfattelse ikke havde haft hjemmel for at meddele A det omhandlede pålæg.

Elektricitetsrådet meddelte den 22. marts 1963, at det havde taget min udtalelse til efterretning, og at det allerede under sagens behandling havde ændret praksis, således at det

for fremtiden alene tilråder vedkommende installatør at gennemgå de omlagte installationer.

37. *Efter henvendelse fra en overassistent i en kommunes folkeforsikringskontor burde et amt have foretaget en undersøgelse af det pågældende sociale udvalgs afgørelser i to sager vedrørende eventuel tilbagebetaling af folkepension. (J. nr. 696/62).*

A klagede over behandlingen af to sager om tilbagebetaling af folkepension, som han havde forelagt for Københavns amt og Socialministeriet.

Ekspeditionstiden.

A klagede over den tid, som Københavns amt og Socialministeriet havde anvendt.

Det fremgik, at et socialudvalg i april 1960 traf afgørelse om, at der ikke skulle rejses tilbagebetalingssag mod 2 folkepensionister. I to skrivelser af 5. maj 1960 anmodede A – der på daværende tidspunkt var ansat som overassistent i kommunens folkeforsikringskontor – under henvisning til § 56, stk. 5, i bekendtgørelse nr. 228 af 12. september 1957 af lov om folkeforsikring Københavns amt om at tage stilling til det sociale udvalgs afgørelser. A gjorde gældende, at de to folkepensionister ved at undlade at give kommunen meddelelse om deres arbejdsindtægter havde oppebåret et for stort beløb i folkepension. Den 11. maj 1960 sendte amtmanden skrivelserne tilbage og svarede, at han ikke fandt anledning til at foretage videre. Den 14. juni 1960 anmodede A påny amtet om at træffe afgørelse i de to sager, og efter at A den 7. november 1960 havde erindret om sagen, meddelte amtet den 26. november 1960, at det ikke havde fundet anledning til at foretage videre.

Den 8. marts 1961 anmodede A amtet om en begrundelse for afgørelserne. Amtet svarede den 11. marts 1961, at det fortsat ikke fandt at kunne foretage videre. Den 17. marts 1961 anmodede A påny amtet om en begrundelse for afgørelserne. Denne skrivelse blev ikke besvaret.

I skrivelse af 25. april 1961 til Socialministeriet refererede A de to sager og bad ministeriet om at besvare forskellige fortolknings spørgsmål bl. a. vedrørende § 56, stk. 5, i folkeforsikringsloven. Ministeriet anmodede

den 5. maj 1961 amtet om en udtalelse, og den 20. maj 1961 meddelte amtmanden bl. a., at der ikke var foretaget nogen undersøgelse af eller truffet afgørelse med hensyn til realiteten i de to pensionsager. Amtmanden havde anset en sådan undersøgelse for en indblanding i det interne forhold mellem en af et folkevalg fremgået styrelse og dens funktionær, som ville være stridende mod al god administrativ orden og rimelighed. Der var også herved taget hensyn til amtets kendskab til socialudvalgets sædvanlige omhu ved behandlingen af tilbagebetalingssager. Amtmanden bemærkede dernæst, at A's henvendelse syntes at bero på hans utilfredshed med at det sociale udvalg ikke havde kunnet træde hans indstillinger til udvalget.

Den 18. august 1961 erindrede A om sagen, og den 31. august 1961 meddelte Socialministeriet, at det ikke kunne besvare de stillede, almindeligt holdte spørgsmål.

Den 12. september 1961 anmodede A ministeriet om at tage stilling til, hvorvidt der i de to konkrete sager burde rejses krav om tilbagebetaling af uretmæssig oppebåret folkepension. Socialministeriet meddelte 6. oktober 1961, at det havde anmodet amtmanden om en udtalelse, og bemærkede samtidig, at det ikke kunne anse A for berettiget til til sin tid at få meddelt oplysning om ministeriets stillingtagen til de omhandlede afgørelser. Amtet anmodede den 17. oktober 1961 det sociale udvalg om en udtalelse, som blev modtaget i amtet den 25. november 1961.

Den 5. februar 1962 bragte A sagen i erindring overfor ministeriet, der den 14. februar 1962 meddelte, at sagen beroede på svar fra amtmanden, som ministeriet samtidig erindrede om sagen. Den 12. maj 1962 forespurgte A påny ministeriet, hvornår der kunne foreligge afgørelser i de to sager. Amtet afgav den 27. juni 1962 en udtalelse til ministeriet, der

den 13. juli 1962 meddelte A, at det nu havde færdigbehandlet sagerne.

Amtet beklagede overfor mig, at sagen, efter at ministeriet den 6. oktober 1961 havde anmodet det om en udtalelse, havde beroet i amtet fra 25. november 1961 til 27. juli 1962. Amtet bemærkede dog, at sagen efter dets skøn, bl. a. på grundlag af ministeriets skrivelse af 6. oktober 1961 til A, hverken i relation til kommunen eller til de pågældende pensionister kunne antages at være af hastende karakter.

Jeg udtalte, at jeg fandt det beklageligt, at Københavns amt, som den 25. november 1961 modtog erklæringen fra det sociale udvalg, først den 27. juni 1962 afgav udtalelse til ministeriet.

Jeg fandt dernæst, at amtet på et tidligere tidspunkt burde have besvaret A's fornyede henvendelse af 14. juni 1960, og at det havde været rigtigt, om amtet, der ikke i dets brev af 11. marts 1961 havde taget stilling til A's tidligere anmodning om en begrundelse, havde besvaret hans skrivelse af 17. marts 1961, hvori han påny anmodede om en begrundelse.

Den tid, Socialministeriet havde anvendt ved behandlingen af sagen, gav mig ikke anledning til bemærkninger.

Adgangen til at blive gjort bekendt med Socialministeriets afgørelser.

A klagede over, at Socialministeriet i skrivelser af 6. oktober 1961 havde meddelt, at ministeriet ikke kunne anse ham for berettiget til at få meddelt oplysning om ministeriets stillingtagen til de to sager, og at ministeriet den 13. juli 1962 alene havde meddelt, at sagerne var færdigbehandlet.

Socialministeriet udtalte overfor mig, at ministeriet ikke kunne anse A for berettiget til at blive gjort bekendt med, om der i de to sager var fundet grundlag for at statuere, at de to pensionister imod bedre vidende uberettiget havde oppebåret pension, således at beløbene skulle tilbagebetales. Ministeriet måtte betragte A, der, da sagen forelå til afgørelse i ministeriet, ikke gjorde tjeneste i kommunens folkeforsikringskontor, som en privatperson, der ikke hos de offentlige myndigheder bør have adgang til oplysninger om pensionisternes forhold.

Jeg udtalte, at der ikke ifølge gældende ret er anerkendt noget almindeligt offentlighedsprincip i dansk forvaltning, jfr. s. 8 i betænkning (nr. 325/63) om offentlighed i forvaltningen, og at jeg ikke kunne kritisere det skøn, der lå til grund for ministeriets opfattelse, hvorefter det ikke anså A for berettiget til at blive gjort bekendt med de trufne afgørelser.

Amtets afgørelse af 11. maj 1960.

Da det af amtmandens skrivelse af 20. maj 1961 til Socialministeriet fremgik, at amtet ikke på grundlag af A's skrivelser af 5. maj 1960 tog de to folkepensionssager op til undersøgelse, anmodede jeg under hensyn til bestemmelsen i § 69, stk. 2, i den dagældende lov om folkeforsikring (nu § 25, stk. 2, i lov nr. 238 af 10. juni 1960 om invalide- og folkepension) amtet og Socialministeriet om udtalelser om, hvorvidt amtet efter A's henvendelse burde have taget sagerne op til realitetsbehandling.

Amtmanden udtalte, at den omhandlede pligt til at optage en sag til afgørelse efter hans skøn må følge umiddelbart af tilsynpligten, også uden lovens udtrykkelige påbud, men at han hverken har eller har haft nogen kundskab som omhandlet i bestemmelsen eller nogen tilsvarende formodning. Amtmanden henviste herved til sin skrivelse af 20. maj 1961. En efterretning om, at den ansvarlige ledelse af en forvaltning har truffet nogle afgørelser afvigende fra en medarbejders mening derom, kan formentlig ikke sammenstilles med et kendskab, som begrunder intervention *ex officio*. Yderligere bemærkede amtmanden, at spørgsmålet om, hvorvidt der i et givet tilfælde bør rejses krav om tilbagebetaling af folke- og invalidepension, ikke blot beror på, om der er udbetalt for meget, men tillige på, om det er sket mod pensionistens bedre vidende, og han ville i alle tilfælde være meget tilbageholdende med at underkende et socialudvalgs skøn om, at der i et konkret tilfælde ikke forelå ond tro.

Endelig bemærkede amtmanden, at A nogen tid forinden indgivelsen af klagerne af 5. maj 1960 havde rette telefonisk henvendelse til en medarbejder ved amtet og beklaget sig over, at det sociale udvalg i flere tilfælde havde truffet afgørelser, som efter hans opfattelse var urigtige.

Socialministeriet udtalte, at det, selv om de af A givne oplysninger ikke umiddelbart gav grund til at antage, at det sociale udvalg's afgørelser var forkerte, havde været rigtigst, såfremt der efter indgivelsen af A's klager var blevet taget stilling til sagernes behandling.

Jeg udtalte, at jeg, uanset at amtmandens synspunkter havde en vis vægt, måtte finde, at det havde været rigtigst, om amtet efter modtagelsen af skrivelserne af 5. maj 1960 havde taget de to folkepensions-sager op til realitetsbehandling.

38. *Spørgsmålet om tidspunktet for bortfald af underholdsbidrag til en frasepareret hustru. (J. nr. 971/62).**

I november 1962 klagede A over, at Justitsministeriet ved skrivelse af 11. september 1962 til Københavns Overpræsidium alene havde bestemt, at bidraget til hans fraseparede hustru skulle bortfalde fra den førstkommande forfaldsdag, 1. oktober. A gjorde gældende, at bidraget burde være bortfaldet fra et tidligere tidspunkt, da hustruen gennem længere tid havde levet sammen med en mand, der forsørgede hende og hendes to børn.

Af det oplyste fremgik, at Overpræsidiets ved resolutioner af 3. november 1960 og 9. juni 1961 havde bestemt, at A skulle betale hustrubidrag med 250 kr. månedlig. I oktober 1961 ansøgte A Overpræsidiets om, at han under hensyn til sine økonomiske forhold blev fritaget for bidragspligten. Hustruen blev den 2. december 1961 afhørt til politirapport og forklarede bl. a., at hun ikke havde andet at leve af end underholdsbidraget. Hun erklærede, at hun boede i København, og at hun efter en hospitalsindlæggelse skulle på rekreationsophold hos familie og bekendte i Jylland. Den 7. februar 1962 afslog Overpræsidiets derefter A's ansøgning.

A indbragte afgørelsen for Justitsministeriet, der foranledigede sagen undersøgt påny, hvorved det bl. a. oplystes, at hustruen den 1. juli 1961 til folkeregisteret havde meldt flytning til en adresse i Jylland. Under en afhøring den 7. august 1962 forklarede hustruen, at hun ikke havde indtægtsgivende arbejde, men at hun gik til hånde i huset, hvor hun boede, og til gengæld fik kost og logi for sig selv og sine to børn. Hun erklærede sig villig til at give afkald på fremtidige bidrag, såfremt A ville gå med til øjeblikkelig skilsmisse. Den 11. september 1962 meddelte Justitsministeriet Overpræsidiets, at ministeriet

fandt det rettest, at bidraget bortfaldt fra førstkommande forfaldsdag.

Efter A's henvendelse til mig blev sagen gjort til genstand for yderligere undersøgelser, og det blev herved bl. a. oplyst, at hustruen ikke ved de henvendelser, Overpræsidiets rettede til hende forud for afgørelsen af 7. februar 1962, havde oplyst, at hun var flyttet til Jylland. Hustruen forklarede endvidere nu, at hendes oplysning om, at hun modtog kost og logi for sig selv og børnene, skulle forstås således, at hun levede sammen med den mand, hun boede hos.

Den 11. februar 1963 meddelte Overpræsidiets Justitsministeriet, at det, dersom hustruen ikke under sagens behandling havde skjult, at hun samlevede med en anden mand, formentlig i stedet for det den 7. februar 1962 givne afslag ville have ladet hustrubidraget bortfalde fra den 1. marts 1962. Overpræsidiets forespurgte derfor ministeriet, hvorvidt der måtte være grundlag for at træffe afgørelse om bortfald af bidraget fra den 1. marts 1962.

Justitsministeriet udtalte den 21. februar 1963, at det fandt det rettest, at bidraget bortfaldt fra den 1. januar 1962, og ifølge Overpræsidiets afgørelse af 27. februar 1963 bortfaldt bidraget fra denne dato.

Overpræsidiets udtalte overfor mig, at det, hverken da det den 7. februar 1962 afslog A's begæring om bortfald af hustrubidraget, eller da det i anledning af klagen til Justitsministeriet fastholdt afgørelsen overfor ministeriet, var vidende om, at hustruen levede sammen med en anden mand. Når hensås til de af hustruen givne oplysninger, og til at A ikke under sagens behandling havde nævnt noget om forholdet, mente Overpræsidiets heller ikke, at det havde grund til mistanke derom.

*) Jfr. den i beretning 1958, s. 145-146, og beretning 1959, s. 19-20, refererede sag.

Justitsministeriet henholdt sig til Overpræsidiets udtalelser og til dets afgørelse af 21. februar 1963.

Jeg udtalte, at Overpræsidiets og Justitsministeriets behandling af andragendet

om bortfald af bidraget efter det oplyste ikke gav mig grundlag for kritik. Da Overpræsidiets den 27. februar 1963 havde bestemt, at bidraget skulle anses for bortfaldet fra den 1. januar 1962, foretog jeg ikke videre i sagen.

39. Spørgsmålet om ydelse af personligt tillæg i henhold til lønningslovens § 120, stk. 2, til kontorassistent i Søværnet. (J. nr. 49161).*)

A, der var kontorassistent i 2. lønningsklasse i Søværnet klagede over, at han ikke havde kunnet opnå ansættelse som assistent i 9. lønningsklasse eller en dertil svarende aflønning, selvom han under sin tjeneste ved Søartilleriet havde gennemgået en uddannelse, der efter hans opfattelse måtte betragtes som en lærlingeuddannelse indenfor kontorfaget.

A gjorde gældende, at han pr. 1. september 1955 blev ansat i aspirantstilling som kontorist med tjeneste ved Søartilleriet med henblik på at gennemgå en lærlingeuddannelse, men at der, som følge af at lærlingeoven af 1937 ikke omfattede statens kontorpersonale, ikke blev oprettet en lærekontrakt. I samme forbindelse anførte A, at uddannelsen indenfor Søartilleriet havde fundet sted efter en i forvejen fastlagt plan, og at den havde omfattet alle på en større industrivirksomhed forekommende kontorarbejder, samt at han i læretiden for Søartilleriets regning havde gennemgået en 3-årig uddannelse på Købmandsskolen, hvorfra han havde bestået handelsmedhjælpereksamen.

Forsvarsministeriet oplyste i juni 1962 overfor mig, at Finansministeriet ved skrivelse af 18. juni 1958 havde anmodet Forsvarsministeriet om at fremkomme med en fortegnelse over det kontorpersonale i 2. lønningsklasse, som havde gennemgået en 3-årig lærlingeuddannelse i kontorfaget, og som derfor opfyldte betingelserne for ansættelse i 9. lønningsklasse.

Skrivelsen blev bekendtgjort for Søværnskommandoen, idet ministeriet samtidig anmodede den om at indsende en oversigt over Søværnets tjenestemandsansatte kontorpersonel i 2. lønningsklasse med den nævnte uddannelse.

Søværnskommandoen opdelte i sin besvarelse personellet i 3 grupper, nemlig 1) tjenestemandsansatte kontorassistenter med lærebrev, 2) tjenestemandsansatte kontorassisten-

ter/aspiranter med dokumentation for diverse lærlingeforhold og 3) tjenestemandsansatte kontorassistenter/aspiranter, der ikke var i besiddelse af lærekontrakt eller dokumentation for lærlingeforhold, men hvis flerårige kontorpraksis og øvrige kvalifikationer efter Søværnskommandoens opfattelse talte for en oprykning.

A var af Søværnskommandoen opført i gruppe 3 og blev ligesom de øvrige i denne gruppe ikke medtaget i Forsvarsministeriets oversigt til Finansministeriet over det personel, der formodedes at kunne komme i betragtning.

Forsvarsministeriet oplyste endvidere, at Søværnskommandoen i sine normeringslovsbidrag for finansårene 1960/61, 1961/62 og 1962/63 havde stillet forslag om opnormering af A's stilling til assistentstilling. Forslagene blev dog ikke fremmet af Forsvarsministeriet, da ministeriet ikke fandt, at betingelserne for opnormering var til stede.

Endelig meddelte ministeriet, at Søartilleriet ved skrivelse af 28. januar 1960 via Søværnskommandoen fremsendte indstilling til ministeriet om, at der tildeltes 3 kontorassistenter i Søværnet, deriblandt A, et personligt tillæg i henhold til lønningslovens § 120, stk. 2, og at de pågældende derefter snarest blev ansat i assistentstillinger.

Der blev i indstillingen bl. a. henvist til, at de pågældende ved Søartilleriet havde gennemgået en egentlig lærlingeuddannelse i kontorfaget, der – skønt der ikke havde været oprettet lærekontrakt – ikke havde været ringere end en tilsvarende lærlingeuddannelse i det private erhverv. Uden officiel forelæggelse af sagen for Finansministeriet, men med kendskab til dettes praksis på området, meddelte Forsvarsministeriet afslag på indstillingen.

*) Jfr. den i beretning 1960, s. 145—150, refererede sag.

Forsvarsministeriets afgørelse blev efter A's klage til mig forelagt Finansministeriet, der erklærede sig enig i den trufne afgørelse, idet A efter det oplyste ikke havde gennemgået en egentlig lærlingeuddannelse i kontorlaget, dokumenteret ved en lærekontrakt og lærebrev.

På min forespørgsel oplyste Søartilleriet i august 1962 bl. a., at man siden 1953 havde antaget ialt 3 kontorlærlinge, heriblandt A, til uddannelse, ligesom Søartilleriet bekræftede de af A meddelte oplysninger med hensyn til uddannelsens varighed og karakter. Under henvisning til, at Søartilleriet i april 1961 opnåede godkendelse som lærested for kontorlærlinge, anførte Søartilleriet videre, at der i mangfoldige år ikke var sket nogen ændring i Søartilleriets uddannelsesmuligheder. Om årsagen til, at man ikke allerede i 1953 ved antagelsen af den første kontorlærling søgte godkendelse som lærested, oplyste Søartilleriet, at man ikke anså en sådan som værende af interesse, idet man på daværende tidspunkt med tjenestemandsansættelse for øje kun kunne antage kontorphersonel som kontorister i aspirantstilling, uanset de pågældendes uddannelse.

Jeg forelagde derpå sagen for Finansministeriet bl. a. med henblik på forelæggelse for Det faglige Fællesudvalg for Kontorlærlinge. Fællesudvalget udtalte den 31. januar 1963, at det mente at kunne fastslå, at A havde modtaget en i lærlingelovens forstand forsvarlig uddannelse såvel praktisk som teoretisk, og at han som følge heraf måtte kunne sidestilles med kontoruddannede med lærebrev. Da fællesudvalget i en tidligere sag af denne karakter havde udtalt, at en kontorassistent ville være berettiget til et af den pågældende styrelse udstedt lærebrev, blev sagen gjort til genstand for

yderligere drøftelse mellem Finansministeriet og fællesudvalget, og det blev herunder fra udvalgets side oplyst, at også A ville være berettiget til at få udstedt lærebrev indenfor kontorlaget.

Finansministeriet udtalte derefter, at det på denne baggrund ikke fandt fortsat at burde modsætte sig, at der med virkning fra den 1. april 1958 udbetaltes A et personligt, ikke pensionsgivende tillæg i henhold til lønningslovens § 120, stk. 2, indtil oprykning til 9. lønningsklasse kunne finde sted.

Den 30. marts 1963 meddelte Forsvarsministeriet Søværnskommandoen, at ministeriet herefter ville kunne tiltræde, at der med virkning fra 1. april 1958 blev ydet A det nævnte tillæg. I tilslutning hertil bestemte ministeriet, at A fra 1. april 1963 at regne blev ansat som assistent.

Den 24. april 1963 udtalte jeg, at jeg efter de foreliggende oplysninger ikke fandt at kunne kritisere, at Forsvarsministeriet og Finansministeriet, forinden Det faglige Fællesudvalg for Kontorlærlinge afgav erklæringen af 31. januar 1963, ikke havde ment at kunne sidestille A's uddannelse med en egentlig, ved lærekontrakt og lærebrev dokumenteret, lærlingeuddannelse i kontorlaget.

Efter Forsvarsministeriets afgørelse af 30. marts 1963 kunne sagen ikke give mig anledning til at foretage yderligere.

Finansministeriet meddelte senere, at da A først afsluttede sin 3-årige uddannelse pr. 1. september 1958 kunne udbetalingen af det personlige, ikke pensionsgivende tillæg først ske med virkning fra dette tidspunkt.

40. Fortolkningen af bestemmelse 5 til toldtariffens kap. 84 om toldfritagelse for maskiner og maskindele. (J. nr. 998/62).

Grosserer A klagede i november 1962 over, at Departementet for Told- og Forbrugsafgifter gentagne gange havde afslået at meddele toldfritagelse i henhold til bestemmelse 5 til toldtariffens kap. 84 for nogle industriseparatorer af fabrikat Westfalia typerne KG og KDD, som han forhandlede. A vedlagde nogle erklæringer fra købere af disse separatorer, hvilke erklæringer efter hans opfattelse dokumenterede, at der ikke her i landet fremstilledes tilsva-

rende maskiner, og at betingelserne for at opnå toldfritagelse derfor måtte være til stede.

Departementet havde i medfør af ovennævnte bestemmelse til toldtariffen meddelt A toldfritagelse for følgende maskiner:

Westfalia ekstraktor, type EH/EK,
Westfalia dyse-separator, typerne HFG og HFH,

Westfalia labor-separator, typerne SKOG og LG-205.

Derimod havde departementet afslået toldfritagelse for:

Westfalia separatorer af typerne KG, KDD og SAOG,

der alle henhørte under toldtariffens pos. 84.18.

Af de fra departementet modtagne akter fremgik det, at en dansk virksomhed overfor Industrirådet vedrørende separatorer af typerne KG og KDD havde udtalt bl. a., at virksomhedens superjektorer, som er selvrensende centrifuger, hvilket vil sige, at den i kuglen udskilte slam kan skydes ud af kuglen uden standsning af centrifugen, benyttedes til tilsvarende opgaver som de omspurgte Westfalia separatorer af typerne KG og KDD, og havde deres berettigelse, hvor slammængden er stor, og kontinuerlig drift er påkrævet; det kunne således anføres, at virksomhedens superjektorer og Westfalia separatorer af de nævnte typer anvendtes i flæng af bryggeriindustrien, idet nogle foretrak den ene type, andre den anden.

Kuglernes konstruktion er i princippet væsentligt forskellig, og såfremt der foreligger specialopgaver, hvor KG's og KDD's store slamrum ikke gør brugen af en selvrensende superjektor nødvendig, kunne det ikke bestrides, at KG og KDD kunne være hensigtsmæssige centrifuger, som med fordel kunne anskaffes.

Videre udtalte virksomheden, at såfremt myndighedernes synspunkt var, at toldfrihed ikke kunne meddeles, hvis det foreliggende centrifugeringsproblem kunne løses med en af virksomheden fremstillet centrifuge på lige så god måde med samme kapacitet og med en lige så billig centrifuge som en udenlandsk i fortoldet tilstand, selv om denne benytter sig af et andet konstruktionsprincip end de af virksomheden fremstillede, burde der ikke meddeles toldfrihed på sådanne typer i almindelighed, men kun i de særtilfælde, hvor virksomhedens centrifuge på et eller flere punkter ikke kunne byde det samme som den udenlandske. Virksomheden henviste i denne forbindelse til, at Board of Trade i England netop overfor dens fedtsmelteanlæg havde anlagt tilsvarende synspunkt og hårdnakket fastholdt det, til trods for at det modholdte anlæg ikke opfyldte de betingelser, som virksomheden ovenfor havde indrømmet, at det ville være retfærdigt at kræve i en sag som den forelagte.

Industrirådet udtalte derefter overfor de-

partementet vedrørende typerne KG, KDD og SAOG, at tilsvarende maskiner fremstillede her i landet.

Departementet udtalte overfor mig, at det har fortolket bestemmelse 5 til toldtariffens kap. 84 således, at der ikke kunne indrømmes toldfritagelse for indførte maskiner, når toldfritagelsen ville fratage den danske maskinproduktion den toldbeskyttelse, der var tillagt den ved toldtariffen, og bestemmelsen praktiseredes derfor således, at der ikke indrømmes toldfritagelse, når den indførte maskine udførte et arbejde, der kunne udføres af danske maskiner. Det var således ikke tilstrækkeligt, at den udenlandske maskine arbejdede med en anden teknik end den danske. Departementet havde ikke ment, at tekniske forskelle i sig selv skulle kunne begrunde en toldfritagelse, idet et sådant grundlag for tilståelse af toldfritagelse uundgåeligt ville medføre en ophævelse af eller en stærk reduktion af den danske produktions lovfæstede toldbeskyttelse. Der kunne efter departementets erfaring nemlig i så godt som alle tilfælde for en importeret maskine peges på, at den rent teknisk adskilte sig fra danske maskiner, uanset at den anvendtes til løsning af ganske tilsvarende arbejdsopgaver.

Det hævdedes imidlertid undertiden overfor departementet, at de tekniske forskelle mellem en importeret og en dansk maskine bevirkede, at den importerede maskine ville være mere hensigtsmæssig til et bestemt formål end den tilsvarende danske maskine, selv om de løste samme arbejdsopgaver. Departementet kunne ikke bestride, at der kunne være tilfælde, hvor anvendelse af en importeret separator ville være mest hensigtsmæssig. Departementet fandt imidlertid, at der ikke var hjemmel til at anvende bestemmelsen således, at en maskine blev toldfritaget, når den skulle bruges til industriformål, hvor den af brugeren skønnedes at være mest hensigtsmæssig, mens den i andre tilfælde, hvor den ikke kunne siges at være mere hensigtsmæssig – eller at være mindre hensigtsmæssig end danske maskiner – ikke blev toldfritaget.

Ved møder i departementet i 1959 var A blevet gjort bekendt med de nævnte retningslinier for tilståelse af toldfritagelse. I hans ansøgninger var der imidlertid navnlig redegjort for, at Westfalia separatorene var af en anden teknisk indretning, at de var fremstillet af andre materialer, eller at maskinerne eller

dele deraf dækkedes af patenter; derimod var der i yderst ringe omfang redegjort for maskinernes anvendelighed i forhold til de her i landet fremstillede separatorer.

A havde henvist til en af en afdelingsingeniør afgivet udtalelse, der konkluderede i, at kammercentrifuger til mange opgaver var mest velegnede og derfor burde todfritages. Departementet havde imidlertid efter at have sammenholdt oplysningerne med udtalelserne fra den danske virksomhed og Industrirådet skønnet, at der – selv om det ikke kunne afvises, at kammercentrifuger til visse opgaver kunne være mere hensigtsmæssige end danske centrifuger – ikke var mulighed for at todfritage de pågældende Westfalia separatorer uden at reducere eller måske i visse tilfælde helt fjerne den danske producents toldbeky-

telse. De af A indhentede erklæringer fra købere af Westfalia separatorer gav ikke departementet anledning til en ændring af dette skøn. Det var således departementets opfattelse, at der ikke var lovmæssig baggrund for at todfritage de omhandlede maskiner.

Jeg udtalte, at jeg ikke kunne kritisere den af Departementet for Told- og Forbrugsafgifter hævdede fortolkning af bestemmelse 5 til toldtariffens kap. 84, og at jeg ikke kunne kritisere det skøn, der lå til grund for de truffne afgørelser, hvorefter Westfalia separatorer af typerne KG, KDD og SAOG ikke opfyldte betingelserne for toldfritagelse i henhold til nævnte bestemmelse.

- 41.** *Udtalt, at det havde været rigtigst, om formanden for et nævn, hvis medlemmer beskikkes af en minister, havde forelagt spørgsmålet om et medlems udelukkelse fra møderne for vedkommende minister. (J. nr. 1011/62).*

A gjorde gældende, at formanden for et nævn den 8. juni 1961 uden sagligt grundlag og uden at drøfte spørgsmålet med nævnsmedlemmerne B og C havde suspenderet ham fra hans hverv som medlem i nævnet, og at formanden derefter havde givet nævnets sekretariat besked om, at han ikke måtte få tilsendt nævnets dagsordner. A anførte, at formanden efter hans opfattelse ikke var beføjet til at udelukke et medlem fra nævnets møder eller til at nægte et medlem adgang til nævnets dagsordner, idet medlemmerne er udnævnt af en minister.

Af de modtagne akter fremgik det, at A i begyndelsen af 1961 på grund af sygdom havde været forhindret i at deltage i møderne i nævnet, af hvilket han i en årrække havde været medlem. I foråret 1961 havde A imidlertid genoptaget sit arbejde i nævnet.

I breve af 5. og 6. juni 1961 til formanden for nævnet anførte A bl. a., at det utvivlsomt havde været en fejl, at han to gange havde begyndt sit arbejde for tidligt. Han var nu – både fysisk og psykisk – helt i vigør, men skulle dog til »et sidste eftersyn« hos en psykiater. I et brev af 18. juni 1961 til nævnets sekretær anførte A, at formanden havde været inde på den tanke, at han skulle have lidt ekstra ferie, at det passede ham udmærket,

og at han først kom til møde igen i nævnet i august. Han tilføjede, at han også helst så, at hans deltagelse i nævnets arbejde ophørte snarest.

Den 22. juni 1961 sendte A nævnet en af hans læge udstedt erklæring, hvorefter A måtte anses for rask og tjenestedygtig, hvilken erklæring A benævnte som en raskmeldingsattest. Han tilføjede, at en speciallægeerklæring senere ville fremkomme.

I breve af 23. og 28. juni 1961 til nævnets sekretær besværede A sig over, at han ikke kunne få nævnets dagsordner, og bad sekretæren meddele formanden, at fremtidige drøftelser angående hans »sag« måtte ske med en navngiven advokat, der varetog hans interesser. Den omstændighed, at han havde haft en psykisk lidelse, kunne efter A's opfattelse ikke være afgørende for, om han kunne få dagsordnerne.

I brev af 27. juli 1961 til nævnets sekretær gentog A, at han ikke under nogen form ønskede mere at tale med nævnets formand, men at dette måtte ske gennem hans advokat. I brev af 10. august 1961 til sekretæren anførte A, at han helst aldrig mere kom i nævnet.

Den 7. september 1961 fandt der en episode sted, idet A af formanden blev vist ud

af et kontor, hvor han havde indfundet sig for at få nogle oplysninger, og i et brev samme dag til nævnets sekretær anførte A, at det var klart, at hans fortsættelse under formandens ledelse de facto var afsluttet, idet to så vidt forskellige mennesker simpelthen ikke kunne arbejde sammen.

I skrivelser af 8. september 1961 og i senere skrivelser rettede A henvendelse til vedkommende minister bl. a. vedrørende sin beskæftigelse i nævnet. Den 13. december 1961 svarede ministeren, at ministeriet måtte tage afstand fra de i A's henvendelser indeholdte personlige angreb, derunder også den form, hvorunder de var fremført. Efter fremkomsten af hans henvendelser måtte ministeren af samarbejds-mæssige grunde anse det for udelukket, at A fortsat kunne bevare det ham indtil videre betroede hverv som medlem af nævnet. Samtidig bestemte ministeren, at A's hverv ophørte med udgangen af marts måned 1962, idet ministeren endvidere forudsatte, at han ikke oftere gav møde i nævnet.

Formanden udtalte overfor mig, at han, da A ud på foråret 1961 påny deltog i nævnets møder, skønnede, at der kunne være tvivl om, at han var fuldstændig restitueret efter sin sygdom, idet han havde erfaring for, at A tidligere efter langvarige og alvorlige sygdomsperioder havde begyndt sit arbejde for tidligt. Han besluttede derfor at tage en samtale med A efter et nævnmøde, der afholdtes den 8. juni 1961. Under denne samtale, der i formen forløb på ganske normal vis, udtrykte formanden en vis ængstelse for, at A, der i sine sygdomsperioder siden 1957 havde været inde i stærkt vekslende sindsstemninger, ikke var så velafbalanceret, at han burde deltage i nævnsarbejdet i den nærmeste tid, og han foreslog ham at tage ferie fra arbejdet sommeren over.

Ifølge formanden bemærkede A hertil, at han mente, at formandens vurdering af hans tilstand var forkert, men at han ikke havde noget imod at tage ferie fra nævnsarbejdet i sommermånederne. A tilføjede, at han iøvrigt i en nærmere fremtid efter allerede truffet aftale rutinemæssigt skulle konsultere en psykiater, fra hvem han ville indhente en udtalelse om sin tilstand.

Senere havde formanden hverken skriftligt eller mundtligt modtaget nogen som helst henvendelse fra A, der således ikke overfor formanden havde fremsat noget ønske om

fravigelse fra det ved samtalen den 8. juni 1961 forudsatte.

Endelig bemærkede formanden, at han på den beskrevne baggrund ikke fandt, at den den 8. juni 1961 trufne disposition kunne betegnes som nogen suspension, i den forstand udtrykket fandt anvendelse i tjenestemandsløven forsåvidt angik statstjenestemandstillinger. Der havde været spørgsmål om efter aftale at etablere en midlertidig tjenestefritagelse fra et honorarlønnet hverv af helbredsmæssige grunde, og det skyldtes alene A's efterfølgende reaktion, at sagen havde udviklet sig som sket.

Jeg bad derefter ministeriet oplyse, om lægeerklæringen af 19. juni 1961 var modtaget af nævnet, om den var blevet forevist formanden, og i bekræftende fald hvilke overvejelser erklæringen, der fremtrådte som en raskmelding, medførte med hensyn til A's eventuelle genoptagelse af arbejdet i nævnet.

Formanden udtalte, at han havde været bekendt med A's henvendelse af 22. juni 1961 til nævnet, hvormed fulgte erklæringen af 19. juni 1961. Erklæringen havde ikke givet formanden anledning til dyberegående refleksioner, idet aftalen af 8. juni 1961 alene gik ud på, at A skulle tage ferie fra nævnsarbejdet i sommerperioden, og formanden var gået ud fra, at A genoptog arbejdet efter sommerferien. Formanden havde ikke opfattet A's henvendelse af 22. juni 1961 som en tilkendegivelse af, at han ønskede omgående at genoptage nævnsarbejdet.

Herefter bad jeg ministeriet oplyse, om der i tiden efter sommerperioden og indtil ministeriets skrivelse af 13. december 1961, hvorved A blev frataget hvervet som medlem af nævnet, havde været afholdt møder i nævnet, og i bekræftende fald hvorledes indkaldelsen til nævnets møder blev foretaget. Jeg bad herved oplyst, om A havde været indkaldt til eventuelle møder og i benægtende fald årsagen hertil.

Formanden udtalte, at der efter sommerferien 1961 og indtil ministeriets skrivelse af 13. december 1961 havde været afholdt 8 møder. Der blev ikke udsendt selvstændige mødeindkaldelser, men inden mødet udsendtes en skriftlig dagsorden, på hvilken mødedagen var angivet. Når formanden ikke efter sommerferien 1961 havde følt sig foranlediget til at opfordre A til at genoptage arbejdet i nævnet, beroede dette for det første på, at

han, som det fremgik af brevet af 23. juni 1961 til nævnets sekretær, havde meddelt, at hans sag var overgivet til en advokat, men dernæst også på den omstændighed, at A i brevet af 27. juli 1961, ligeledes til nævnets sekretær, havde tilkendegivet, at han ikke under nogen form ønskede mere at tale med formanden.

På den anførte baggrund mente formanden at have haft rimelig anledning til at gå ud fra, at A ikke – som oprindeligt forudsat – ønskede at deltage i nævnsmøderne efter ferien, og at der under en eller anden form ville fremkomme et initiativ fra hans advokat.

Ministeriet henholdt sig overfor mig til formandens erklæringer og udtalte, at det for sit vedkommende måtte afvise A's klage.

Nævnsmedlem B, hvis hverv i nævnet var ophørt, oplyste, at formanden i tilslutning til et møde i nævnet havde orienteret C og ham om, at A ikke kom til det eller de følgende møder, og at formanden havde givet besked om, at A ikke under sin fraværelse skulle have nævnets dagsordner tilsendt. Spørgsmålet havde ikke været forelagt nævnet til afgørelse eller drøftet på nævnets møder. Det var muligt, at formanden havde spurgt B, om han var uenig i hans dispositioner, og at han havde svaret, at det var han ikke; i hvert fald kunne formanden med føje få den opfattelse.

Nævnsmedlem C oplyste, at formanden i tilslutning til et møde i nævnet havde orienteret B og ham om sine dispositioner vedrørende A. Spørgsmålet havde derimod ikke været til afgørelse i nævnet eller været drøftet i nævnet. Hvis spørgsmålet var blevet forelagt nævnet, ville C have følt sig inkompetent til at tage stilling til et andet nævnsmedlems forhold.

Ved bedømmelsen af sagen måtte jeg lægge til grund, at spørgsmålet om A's deltagelse i nævnets møder og hans adgang til nævnets dagsordner ikke havde været forelagt ministeren, før A den 8. september 1961 indgav en klage til ham, og at spørgsmålet heller ikke havde været forelagt nævnet til afgørelse, men at nævnets to medlemmer B og C af formanden var blevet orienteret om de af ham truffne dispositioner.

Jeg udtalte herefter, at jeg måtte anse det for godtgjort, at A ved samtalen den 8. juni 1961 med formanden var indgået på at tage ferie fra arbejdet i nævnet indtil sommerferiens slutning, selvom han ikke var enig i formandens bedømmelse af hans helbredstilstand. Derimod havde A ikke accepteret, at han i denne periode ikke skulle have nævnets dagsordner tilsendt, eller at han ikke skulle deltage i nævnets møder efter sommerferien.

Samtlige omstændigheder taget i betragtning fandt jeg ikke at kunne kritisere formandens afgørelse, hvorefter A ikke skulle have dagsordnerne tilsendt i den periode, hvor han ikke deltog i nævnets møder.

Efter min opfattelse havde det derimod været rigtigst, at formanden – når han ikke foranledigede A indkaldt til nævnets møder efter sommerferien – havde forelagt spørgsmålet om hans fortsatte fraværelse fra nævnets møder for ministeren, der beskikker nævnets medlemmer. Det måtte dog herved tages i betragtning, at A i flere henvendelser havde givet udtryk for, at han ikke mere ønskede at deltage i nævnets møder.

42. *Det havde været rigtigst, om Statens Jordlovsudvalg havde underrettet en advokat om, at en ansøgning om overtagelse af statslån i forbindelse med ejerskifte var sat i bero. (J. nr. 750/62).*

Den 22. august 1962 klagede en advokat for A og B over Jordlovsudvalgets behandling af en ejerskiftesag, hvorved A solgte sit statshusmandsbrug til B.

Advokaten oplyste, at A ved betinget skøde af 9. marts 1962 solgte ejendommen til B, og at han den 17. s. m. gennem husmandsbrugs-

kommissionen indgav andragende om tilladelse for B til at overtage statslånene. Advokaten anførte, at han endnu ikke havde modtaget svar på henvendelsen.

Statens Jordlovsudvalg oplyste overfor mig, at udvalget modtog andragendet om B's overtagelse af lånene den 29. marts 1962, og at

man den 13. april 1962 resolverede, at han kunne overtage statslånene mod en forhøjelse af renten til 6 pct. p. a. og iøvrigt mod konvertering med en restløbetid på 29 år. Det bestemtes endvidere, at Jordlovsudvalget, såfremt den nye ejer inden 1. september 1964 opgav sit vogmandserhverv, ville tage rentevilkårene op til velvillig behandling.

Herefter blev sagen stillet i bero i forventning om, at et igangværende mageskifte mellem A og staten, hvorved A afstod 2,3 ha mod at modtage 5,7 ha statsjord, i løbet af kortere tid kunne gå i orden, så nyt konverteringspantebrev kunne udfærdiges og oversendes til Finansministeriet sammen med ejerskiftesagens dokumenter. Da det viste sig, at ordningen af mageskiftet måtte forventes at trække længere ud end beregnet, oversendte Jordlovsudvalget den 29. august 1962 ejerskiftesagens dokumenter til Finansministeriet, idet man samtidig underrettede ministeriet om de af udvalget fastsatte vilkår for overtagelsen.

En genpart af skrivelser af 29. august 1962 blev tilstillet advokaten, og i skrivelse af 7. september 1962 meddelte han Jordlovsudvalget, at B ikke havde vogmandserhverv, men alene ernærede sig som landmand, bortset fra at han een gang om ugen var afløser på en rutebil; advokaten androg derfor om, at rentevilkårene måtte blive lempet. Den 1. oktober 1962 oplyste husmandsbrugskommissionen ligeledes, at B ikke drev vogmandserhverv, og idet kommissionen yderligere kunne oplyse, at ejendommen var veldrevet og ved at være forsynet med besætning, henstillede den, at Jordlovsudvalget tog rentevilkårene op til velvillig behandling. Jordlovsudvalget meddelte derefter ved skrivelse af 23. oktober 1962 Finansministeriet, at man efter det oplyste havde vedtaget bl. a. at ændre vilkårene for overtagelsen herhen, at den halvårige ydelse af de konverterede lån nedsattes til 3,10 pct. (heraf rente 2,25 pct.) af restgælden. I skrivelser, hvoraf kopi samtidig sendtes til advokaten, anmodede udvalget Finansministeriet om at foranledige påtegning om den ændrede ydelse meddelt i pantebrevet og tinglysning deraf foretaget.

Den 6. november 1962 underrettede Finansministeriet husmandsbrugskommissionen om, at Statens Jordlovsudvalg havde meddelt tilladelse til B's overtagelse af lånene; ministeriet anmodede derfor kommissionen om at indsende den nye ejers skøde på ejendommen,

så snart det forelå i endeligt tinglyst stand, samt en erklæring fra kommissionen om, at køberen havde foretaget det fornødne til overtagelse eller tegning af de for ejendommen påbudte forsikringer. Med skrivelse af 10. december 1962 indsendte husmandsbrugskommissionen det endeligt tinglyste skøde, idet man samtidig oplyste, at de nævnte forsikringer var behørigt tegnede, og den 20. december 1962 tilstillede Finansministeriet husmandsbrugskommissionen udkast til en gælds- overtagelseserklæring, idet man anmodede kommissionen om at foranledige erklæringen underskrevet af B. Den 12. januar 1963 modtog ministeriet den underskrevne gælds- overtagelseserklæring, der henlagdes ved det for lånet udstedte pantebrev, hvorefter sagen afsluttedes. Finansministeriet havde udfærdiget notits til advokaten af dets skrivelser af 6. november og 20. december 1962.

Med hensyn til berostillelsen af ejerskiftesagen efter resolutionen af 13. april 1962 udtalte Jordlovsudvalget, at berostillelsen måtte anses for at have været påkrævet, da B's overtagelse af statslånene ikke kunne ske, før mageskiftesagen var gået i orden.

På det pågældende tidspunkt var det praksis, at der i de ejerskiftesager, hvor der blev truffet beslutning om ændring af de tidligere fastsatte konverteringsvilkår, af Jordlovsudvalget blev udfærdiget og til Finansministeriet oversendt udkast til et nyt konverteringspantebrev, indeholdende de vilkår, der var fastsat som betingelse for den nye ejers overtagelse af statslånene. Som følge heraf indeholdt Jordlovsudvalgets skrivelse af 29. august 1962 til Finansministeriet bemærkningen om, at udkast til nyt konverteringspantebrev senere ville blive fremsendt. Denne praksis blev imidlertid senere i sommeren 1962 efter henstilling fra Finansministeriet ændret derhen, at Finansministeriet foranlediger de ved et ejerskifte fastsatte ændringer af konverteringsvilkårene påført det i Finansministeriets depot beroende konverteringspantebrev og fornøden lysning foretaget.

Jordlovsudvalget oplyste iøvrigt, at det ikke skyldtes klagen til mig, at skrivelser af 29. august afgik, men derimod at formanden for husmandsbrugskommissionen den 24. august 1962 telefonisk anmodede Jordlovsudvalget om at give parterne underretning om sagens udfald. Når Jordlovsudvalget ikke på et tidligere tidspunkt havde fundet sig foranlediget

til at sende advokaten meddelelse om berostil-
lelsen af ejerskiftesagen, skyldtes det den om-
stændighed, at advokaten var bekendt med
den løbende og endnu ikke færdigbehandlede
mageskiftesag.

Jeg udtalte, at Jordlovsudvalgets ekspedition ikke gav mig anledning til kritik, bortset fra at jeg fandt, at det havde været ønskeligt, om udvalget efter 13. april 1962 havde underrettet advokaten om, at ejerskiftesagen var sat i bero på mageskiftesagen.

43. Statens Ligningsdirektorats ekspedition af en skriftlig forespørgsel. (J. nr. 1046/61).

Den 21. december 1961 klagede gårdejer A over, at Statens Ligningsdirektorat ikke havde besvaret hans forespørgsel af 5. december 1960 angående beskatningen af provenu ved salg af besætning i forbindelse med overgang til anden driftsform.

Af det foreliggende fremgik det, at A den 5. december 1960 indfandt sig i Skattedepartementet, hvor han afleverede en skriftlig forespørgsel. A blev henvist til Statens Ligningsdirektorat, og vedkommende tjenestemand i departementet lovede at viderebringe forespørgselen til rette vedkommende.

Den 6. december 1960 blev sagen journaliseret i Ligningsdirektoratet, hvorefter den blev uddelt til referent. Den 20. december 1960 anmodede Ligningsdirektoratet det pågældende skatteråd om en udtalelse, og den 19. januar 1961 sendte skatterådet sagen tilbage til Ligningsdirektoratet. Her blev sagen den 24. januar 1961 uddelt til referenten, hos hvem den beroede til 9. juni 1961. Herefter gik sagen med referentens referat til vedkommende kontorchef, som sammenholdt den med andre bedriftsomlægningssager, hvorefter den den 21. november 1961 blev afleveret til en anden referent til behandling sammen med de øvrige sager. Den 18. december 1961 blev sagen påny afleveret til kontorchefen, og den 22. december 1961 blev den – efter opringningen fra mit kontor dagen før – udskilt fra de øvrige sager og atter uddelt til den oprindelige referent. Den 28. december 1961 tilgik der A svar på hans forespørgsel.

Referenten anførte overfor mig, at han fra oktober 1960 til oktober 1961 havde en ekstraordinært stor sagsportefølje under afvikling, fordi han forud for denne periode havde

været indkaldt til en kortere militærtjeneste, og at han opfattede A's forespørgsel som en sag af særlig kompliceret art, der måtte kræve overvejelser ud over det almindelige. Han fandt det derfor ikke muligt at afgive et udtømmende og forsvarligt referat, førend han under afviklingen af de øvrige sager af mere hastende karakter fik skabt et passende pusterum til den fordybelse i sagens problemkreds, som han måtte anse for nødvendig.

Kontorchefen anførte, at han trods stadigt overarbejde gennem længere tid ikke havde været i stand til at bringe det ham personligt påhvilende arbejde à jour, og at en afhjælpning af sagsophobningen ikke syntes at kunne opnås uden overførelse af yderligere arbejdskraft til behandling af de sager, der henhørte under kontoret.

Ligningsdirektøren udtalte bl. a., at man i erkendelse af, at kontoret havde været stærkt belastet med uekspederede sager, i marts 1960 foretog en deling af det, hvorved der overførtes flere medarbejdere til behandling af kontorets hidtidige sagsområde. Denne foranstaltning havde dog foreløbig vist sig at være utilstrækkelig til opnåelse af en tilstrækkelig hurtig ekspeditionstid, hvorfor yderligere foranstaltninger agtedes foretaget, så snart der forelå mulighed herfor.

Den 9. juni 1962 udtalte jeg, at selvom det var særdeles beklageligt, at der var medgået så lang tid til Ligningsdirektoratets besvarelse af forespørgselen, fandt jeg dog efter det foreliggende ikke at kunne kritisere en enkelt eller enkelte af direktoratets tjenestemænd for dette forhold.

44. *Kritiseret, at Fyrdirektoratet ikke havde søgt oplyst, om dets fortolkning af Finansministeriets skrivelse om ydelse af færøtillæg var korrekt. Da direktoratets fortolkning havde medført, at dets personale ikke i lighed med andre havde fået tillægget fra 1. april 1957, men først fra 1. april 1959, henstillede jeg til Finansministeriet og Lønningsrådet at optage sagen til fornyet overvejelse. (J. nr. 847/61).*

I oktober 1961 klagede A over, at Forsvarsministeriet efter forelæggelse for Finansministeriet, senest den 13. september 1961, havde afslået en ansøgning om, at det bestillingstillæg, der er tillagt det personale ved fyr- og vagervæsenet, som gør tjeneste på Færøerne, måtte blive udbetalt med tilbagevirkende kraft fra 1. april 1957.

Af det foreliggende fremgik det, at Finansministeriet i skrivelse af 2. juli 1958 til Forsvarsministeriet meddelte, at det samme dato havde tilskrevet statstjenestemændenes centralorganisationer I og II således:

»Under henvisning til centralorganisationens skrivelse af 14. maj 1958 vedrørende ydelse af et særligt løntillæg til tjenestemænd på Færøerne, der helt eller delvis aflønnes af den danske stat, skal man meddele, at Finansministeriet – i overensstemmelse med en fra Lønningsrådet indhentet udtalelse – kan tiltræde, at der gennemføres en ordning, hvorefter finansministeren bemyndiges til – når forholdene i det enkelte tilfælde taler derfor – efter indhentet udtalelse fra Lønningsrådet at yde tjenestemænd, der er tjenstgørende på Færøerne, bestillingstillæg for 3-årige perioder ad gangen på mindst 600 kr. og højst 900 kr. årlig, dog således at ydelse af bestillingstillæg til personer, der delvis lønnes af Færøernes landsstyre, kun bør ske efter forhandling med dette.

Finansministeriet kan endvidere tiltræde, at den nævnte ordning får virkning fra 1. april 1957 at regne.«

Skrivelsen blev af Forsvarsministeriet den 29. august 1958 sendt til Fyrdirektoratet til orientering og tilbagesendelse, og kort efter sendte direktoratet skrivelsen tilbage uden bemærkninger.

Finansministeriet havde også underrettet andre ministerier og styrelser, der beskæftigede tjenestemænd på Færøerne, om adgangen til at opnå færøtillæg, og i tiden oktober–december 1958 modtog ministeriet fra styrelserne forslag om, at 57 tjenestemænd fik tillagt færøtillægget. Disse sager blev forelagt Lønningsrådet, og med tilslutning fra Finansudvalget blev der ved tekstanmærkning på til-

lægsbevillingsloven for finansåret 1959/60 skabt bevillingsmæssig hjemmel for efterbetaling af tillægget for årene 1957/58 og 1958/59 til de 57 tjenestemænd.

Den 23. august 1959 anmodede Foreningen af Embedsmænd i Fyr- og Vagervæsenet Fyrdirektoratet om, at tillægget bl. a. måtte blive tillagt fyrmestre, underfyrmestre og fyrassistenter på de færøske fyr med virkning fra 1. april 1957, idet foreningen oplyste, at andre færøske tjenestemænd havde fået tillægget. Få dage efter videresendte direktoratet foreningens skrivelse til Forsvarsministeriet og oplyste bl. a., at direktoratet hidtil havde været af den opfattelse, at det omhandlede tillæg kun blev ydet til danske tjenestemænd, der for kortere eller længere tid var beordret til tjeneste på Færøerne.

På telefonisk forespørgsel fra Forsvarsministeriet oplyste Finansministeriet, at det for nærværende måtte afstå fra at opstille sondring mellem dem, der skulle have, og dem, der ikke skulle have bestillingstillægget. Finansministeriet anmodede om, at sagen blev oversendt dertil, hvilket skete og 14. december 1959 forelagde Finansministeriet sagen for Lønningsrådet.

I juni 1960 meddelte Lønningsrådet Finansministeriet, at det kunne tiltræde, at der med virkning fra 1. april 1959 at regne og indtil 31. marts 1961 blev tillagt 8 tjenestemænd og under visse nærmere angivne betingelser tillige det ikke tjenestemandsansatte personale et bestillingstillæg. Foreningen af Embedsmænd i Fyr- og Vagervæsenet og Fyrvæsenets Funktionærforening blev af Fyrdirektoratet gjort bekendt med afgørelsen.

Personaleforeningerne anmodede herefter direktoratet om, at tillægget måtte få tilbagevirkende kraft fra 1. april 1957, således at personalet blev ligestillet med det øvrige statsbeskæftigede personale på Færøerne. Direktoratet forelagde sagen for Forsvarsministeriet, der anmodede Finansministeriet om, at det af foreningerne nu rejste spørgsmål måtte blive taget op til overvejelse.

Den 1. august 1961 meddelte Finansministeriet, at det ikke kunne tiltræde Forsvars-

ministeriets forslag om, at bestillingstillægget blev ydet med tilbagevirkende kraft fra 1. april 1957, og den 13. september 1961 blev personaleforeningerne underrettet om afgørelsen.

Finansministeriet anførte overfor mig, at det ved afgørelsen af, i hvilket omfang der kunne ydes de pågældende tjenestemænd tillæg med tilbagevirkende kraft, alene havde lagt vægt på tidspunktet for det oprindelige forslags indsendelse.

Finansministeriet oplyste herved, at ministeriet i august 1959 havde modtaget forslag fra Statsministeriet om tillæg til 3 kontorassistenter hos rigsombudsmanden og i oktober 1960 fra Indenrigsministeriet om et tillæg til en tjenestemand. Under hensyn til tidspunkterne for forslagernes fremkomst fik ingen af disse tillæg virkning forud for 1. april 1959. Ministeriet bemærkede, at der med hensyn til bevilling af honorarer og bestillingstillæg følges en praksis, hvorefter der normalt ikke gives sådanne ordninger tilbagevirkende kraft, og i så fald kun for det løbende finansår, medmindre ganske særlige forhold gør sig gældende.

Fyrdirektoratet udtalte, at hverken direktoratet eller fyrvæsenets personaleforeninger forud for modtagelsen af Forsvarsministeriets skrivelse af 29. august 1958 var bekendt med, at der af centralorganisationerne var rejst en sag om tillægget. Fyrdirektoratet og personaleforeningerne var gået ud fra, at ordningen vedrørende færøstillægget fortrinsvis drejede sig om opsendte tjenestemænd, idet det er almindeligt bekendt, at leveomkostningerne på Færøerne for ikke-færinger er særlig høje, og at der i hvert fald i de enkelte tilfælde skulle gøre sig særlige forhold gældende, der kunne motivere det særlige tillæg. Forsvarsministeriets skrivelse af 29. august 1958 gav derfor ikke Fyrdirektoratet anledning til dengang at foretage sig noget med henblik på at søge tillægget tillagt de under direktoratet hørende tjenestemænd, som gjorde tjeneste på Færøerne, hvorved det også toges i betragtning, at disse alle var færinger. På grund af den specielle formulering: »når forholdene i det enkelte tilfælde taler derfor« i Finansministeriets skrivelse af 2. juli 1958 havde det ikke stået direktoratet klart, at der faktisk var tale om et tillæg, der generelt kunne gives til samtlige tjenestemænd på Færøerne, senere udvidet til også at omfatte andre statsansatte på Færøerne med 2 års forudgående ansættelse ved institutionen.

Jeg anmodede herefter Foreningen af Embedsmænd i Fyrvæsenet om bl. a. at oplyse årsagen til, at foreningen først den 23. august 1959 ansøgte Fyrdirektoratet om, at dets medlemmer måtte få tillægget. Foreningen svarede, at den, så vidt det nu kunne konstateres, i 1958 havde bøjet sig for den opfattelse, at tillægget kun kunne ydes til opsendte tjenestemænd. I sommeren 1959 havde foreningens medlemmer oplyst, at tillægget nu også blev givet til de øvrige danske tjenestemænd på Færøerne og med tilbagevirkende kraft fra 1. april 1957. Foreningen havde derefter den 23. august 1959 indgivet andragendet til Fyrdirektoratet. Endvidere henviste foreningen til bestemmelsen i § 10, stk. 2, i lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes hjemmestyre, hvor det er bestemt:

»Valgret og valgbarhed til organer, der henhører under det færøske hjemmestyre, kan gøres afhængig af, at vedkommende er færings. Iøvrigt kan der ikke i lovgivning eller forvaltning gøres forskel på færinger og andre danske statsborgere.«

Fyrvæsenets Funktionærforening meddelte mig, at denne forening først i efteråret 1959 fra Fyrdirektoratet havde modtaget meddelelse om, at statsansat personale på Færøerne havde fået tillagt et særligt tillæg.

Jeg forelagde personaleforeningernes skrivelser for Fyrdirektoratet og Forsvarsministeriet, hvorefter ministeriet sendte en erklæring fra direktoratet og udtalte, at det kunne henholde sig til det af direktoratet anførte. I erklæringen udtalte direktoratet bl. a.:

»Nogle danske tjenestemænd (og dermed ligestillede) på Færøerne er i to år gået glip af et løntillæg, som alle andre danske tjenestemænd på Færøerne har oppebåret. Grunden hertil er alene den, at hverken de selv, deres faglige organisation eller den styrelse, de henhører under, har været klar over, at de kunne komme i betragtning ved tildeling af et sådant tillæg.

Fyrdirektoratet må for sit vedkommende – som tidligere – hævde, at Finansministeriets meddelelse om den omhandlede ordnings ikrafttræden – således som den er kommunikeret for Fyrdirektoratet – ikke gav noget holdpunkt for, at alle danske tjenestemænd på Færøerne (og dermed ligestillede) kunne komme i betragtning. – Fyrdirektoratet er derfor gået ud fra, at det var tanken, at tillægget skulle tildeles *individuel*, således at der »i det

enkelte tilfælde skulle gøre sig forhold gældende, som ikke var almindelige for øvrige tjenestemænd på Færøerne (f. eks. traditionel dansk levevis i modsætning til den traditionelle færøske levevis). Ud fra denne opfattelse har Fyrdirektoratet ikke ment, at nogen af Fyrvæsenets personale på Færøerne (der på det pågældende tidspunkt udelukkende omfattede færing) kunne komme i betragtning.

Af sagen, således som den nu foreligger oplyst, fremgår imidlertid, at Finansministeriet i oktober 1959 på forespørgsel fra Forsvarsministeriet har afstået fra at opstille sondring mellem nogen, der skal have, og andre, der ikke skal have tillægget, og allerede i april samme år har Finansministeriet og Lønningsrådet tilsyneladende været enige om, at samtlige tjenestemænd – ialt 57 – for hvem der indtil dette tidspunkt forelå forslag om tillæg, skulle have dette tildelt.

Såfremt Fyrdirektoratet på et tidligere tidspunkt havde været klar over, at der ikke læn- gere var tale om en individuel tildeling af tillægget, ville der selvsagt omgående herfra være fremkommet forslag om udbetaling af tillægget til alle Fyrvæsenets tjenestemænd m. fl. på Færøerne – således som det senere skete – i den hensigt at undgå en forskelsbehandling.«

Endvidere anførte direktoratet, at da Finansministeriets meddelelse af 2. juli 1958 til Forsvarsministeriet om ordningens ikrafttræden fremtræder som citat af en skrivelse til centralorganisationerne I og II, som fyrvæsenets personaleforening er tilsluttet, havde der ikke været nogen anledning til, at også Fyrdirektoratet skulle underrette foreningerne. Med hensyn til forståelsen af Finansministeriets skrivelse havde ingen af foreningerne givet udtryk for en anden opfattelse end den af direktoratet hævdede. Iøvrigt stod det til enhver tid foreningerne frit for at søge en anden opfattelse end styrelsens fremmet gennem pågældende centralorganisation.

Den 16. november 1962 udtalte jeg:

Fyrdirektoratet havde, da det omkring 1. september 1958 blev gjort bekendt med Finansministeriets skrivelse af 2. juli 1958, på grund af skrivelsernes formulering haft den opfattelse, at tillægget kun kunne ydes tjenestemænd og andre statsansatte, for så vidt der i hvert enkelt tilfælde gjorde sig særlige forhold gældende, f. eks. traditionel

dansk levevis i modsætning til traditionel færøsk levevis. Under hensyn hertil og til, at Fyrdirektoratets personale på Færøerne dengang udelukkende omfattede færing, mente direktoratet ikke, at personalet kunne få tillægget, hvorfor direktoratet ikke foretog videre i sagen. Først da Foreningen af Embedsmænd i Fyrvæsenet den 23. august 1959 oplyste, at tillægget udbetaltes til andre færøske tjenestemænd, indsendte direktoratet gennem Forsvarsministeriet ansøgning til Finansministeriet. Da denne ansøgning således først indkom i finansåret 1959/60, blev tillægget kun givet med virkning fra 1. april 1959.

Jeg fandt, at det, uanset at ordlyden i Finansministeriets skrivelse af 2. juli 1958 kunne støtte direktoratets fortolkning, havde været rettest, om direktoratet, efter at det var blevet bekendt med skrivelserne, ved henvendelse til f. eks. Finansministeriet havde søgt oplyst, om direktoratets fortolkning af bestemmelserne om tillægget var korrekt. Jeg lagde herved vægt på, at spørgsmålet om ydelsen af tillægget var af væsentlig betydning for de enkelte tjenestemænd.

Da Fyrdirektoratets fortolkning af skrivelserne af 2. juli 1958 havde medført, at direktoratets personale – i modsætning til andre statsansatte på Færøerne, for hvem ansøgning blev indgivet i oktober/december 1958 – ikke havde fået tillægget med tilbagevirkende kraft fra 1. april 1957, henstillede jeg til Finansministeriet og Lønningsrådet at optage sagen til fornyet overvejelse med henblik på at tillægge Fyrdirektoratets personale tillægget fra 1. april 1957. Det bemærkes herved, at det efter min opfattelse ikke kunne tillægges betydning, at embedsmandsforeningen, der blev bekendt med direktoratets fortolkning, ikke protesterede mod den.

Den 31. maj 1963 meddelte Finansministeriet i overensstemmelse med en fra Lønningsrådet indhentet udtalelse, at det under hensyn til de i sagen nu fremkomne oplysninger efter omstændighederne nu kunne tiltræde, at tillægget blev ydet bl. a. til personalet under fyrvæsenet fra 1. april 1957 at regne, under forudsætning af at de pågældende på dette tidspunkt var ansat som tjenestemænd eller havde opnået 2 års fuld beskæftigelse.

45. *Spørgsmålet om, hvorvidt bevaringstagelse i henhold til toldlovens § 192 skal ske under iagttagelse af bestemmelserne i retsplejelovens kap. 68. (J. nr. 116/61).*

A klagede over, at politiet i Tårnby den 6. februar 1961 var trængt ind i hans lejlighed og havde taget en ruskindsfrakke og nogle tobaksvarer i forvaring.

Af det foreliggende fremgik det, at politiet under behandlingen af en sag havde fået oplysninger, der kunne tyde på, at A fra en anden havde modtaget spiritus, cigaretter og en ruskindsfrakke, der var indført uden erklæring af told og afgifter.

Den 6. februar 1961 var en overpolitibetjent og en overtoldassistent taget ud til A's lejlighed. Ifølge overpolitibetjentens forklaring havde A's hustru B lukket op, og på hendes anmodning havde overpolitibetjenten legitimeret sig. B havde derefter af egen drift bedt de to tjenestemænd indenfor, og overpolitibetjenten havde derefter gjort hende bekendt med sagen. B havde udtalt, at hun intet kendte til, at hendes mand skulle have foretaget noget ulovligt.

På forespørgsel havde B meddelt, at hun ikke vidste, hvornår hendes mand kom hjem. Overpolitibetjenten havde spurgt, om han og overtoldassistenten måtte efterse lejligheden for eventuelt indsmuglede varer, og B havde beredvilligt givet tilladelse hertil. Ransagningen var derefter blevet foretaget i overværelse af B, der havde lukket skabene op. I soveværelset fremtog B ruskindsfrakken. Overtoldassistenten havde på toldvæsenets vegne begæret, at frakken tilligemed nogle tobaksvarer blev taget i forvaring. B havde protesteret mod dette for så vidt angik ruskindsfrakken, og overtoldassistenten havde oplyst, at tingene muligvis senere kunne tilbageleveres, når der var stillet et depositum for told- og afgiftsbeløbet.

De to tjenestemænd havde herefter forladt lejligheden med effekterne, idet overpolitibetjenten havde efterladt en seddel, hvori A blev tilsagt til at give møde næste dag på politistationen, ligesom overpolitibetjenten på sedlen havde specificeret de ting, der var taget i forvaring.

Den 7. februar 1961 var A til afhøring hos politiet, hvor han havde anmodet om at få effekterne udleveret, hvilket politiet havde afslået. A anmodede herefter den 16. februar 1961 toldvæsenets eftersøgningstjeneste om at måtte få udleveret ruskindsfrakken, og samme

dag meddelte eftersøgningstjenesten telefonisk A, at frakken ville blive udleveret mod indbetaling af et depositum på 700 kr.

Overpolitibetjenten oplyste overfor mig, at bestemmelsen i retsplejelovens § 759, stk. 3, om eventuel tilkaldelse af vidner ikke var blevet efterfulgt den 6. februar 1961, da han under de foreliggende omstændigheder, hvorunder besøget fandt sted, havde glemt bestemmelsen. Endvidere havde han ikke udfærdiget særskilt rapport om ransagningen, men den var optaget i den rapport, der var blevet udfærdiget i anledning af den mod A rejste sigtelse. Videre anførte overpolitibetjenten, at han, da han efter besøget i A's lejlighed var kommet tilbage til politistationen i Kastrup, havde meddelt en politiassistent, at B havde protesteret mod, at han havde beslaglagt ruskindsfrakken, idet overpolitibetjenten samtidig havde udtalt, at efter hans opfattelse skulle det passerede forelægges for retten inden 24 timer. Poliitiassistenten havde telefonisk forelagt dette spørgsmål for politimesterens kontor, der havde meddelt, at det under hensyn til bestemmelsen i toldlovens § 192 ikke var nødvendigt at indbringe beslaglæggelsen for domstolene.

Rigspolitichefen udtalte, at der ikke sås at være grundlag for at udtale kritik af overpolitibetjentens optræden under besøget den 6. februar 1961 i A's lejlighed. Rigspolitichefen tilføjede, at han ikke mente at burde udtale sig om, hvorvidt beslaglæggelsen i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 1, efterfølgende burde have været forelagt retten.

Om dette spørgsmål udtalte Departementet for Told- og Forbrugsafgifter den 26. juni 1961, at opkrævningen af told og afgifter altid er blevet praktiseret således, at indførte varer først udleveres til den pågældende indfører fri disposition i toldområdet, når skyldige told- og forbrugsafgifter er betalt, eller der er givet indføreren kredit med told- og afgiftsbeløbenes betaling i overensstemmelse med toldlovens regler. Endvidere udtalte departementet, at toldlovens § 192 – der gennemførtes ved lov nr. 1 af 28. januar 1959 samtidig med ophævelsen af konfiskationsbestemmelserne på toldlovens område – på utvetydig måde for så vidt angår indsmuglede varer fastslår, at uberigtigede varer skal opbevares under told-

væsenets væрге og kontrol, indtil told og afgifter er betalt. Begrundelsen for bestemmelsen må således først og fremmest søges i fiskale hensyn, som er omhandlet i retsplejelovens § 745, og efter departementets opfattelse måtte det være utvivlsomt, at en af toldvæsenet (eller af politiet på toldvæsenets vegne) truffet beslutning om at tage forefundne indsmuglede varer i forvaring i medfør af toldlovens § 192 ikke efterfølgende skal forelægges retten til godkendelse i henhold til retsplejelovens § 746, stk. 1, uanset om varerne måttet være taget i forvaring i forbindelse med en med politiets bistand foretaget efterforskning i indsmuglingssagen. Departementet henviste herved også til bestemmelsen i retsplejelovens § 1018, stk. 2.

Politimesteren i Tårnby udtalte overfor mig, at ransagningen var sket med B's samtykke og på den skånsomste måde.

Endvidere anførte politimesteren, at ransagningen måtte antages at være foregået på politiets ansvar, og at bestemmelserne i retsplejelovens § 759, stk. 3, og § 760, stk. 6, burde have været iagttaget, selvom han måtte betvivle, at B ville have ønsket vidner tilkaldt. Politimesteren bemærkede, at instruktion i overensstemmelse hermed ville tilgå polititjenestemændene i hans politikreds. Politimesteren udtalte endvidere, at fjernelsen af ruskindsfraffen efter hans opfattelse – når hensås til toldlovens § 192 – ikke skulle have været forelagt retten, og at han kunne tiltræde departementets ovenfor refererede udtalelse.

Statsadvokaten for Sjælland henholdt sig til politimesterens udtalelse, og rigsadvokaten udtalte, at han måtte anse det for utvivlsomt, at retsplejelovens regler om ransagning fandt anvendelse, således at han hvad angik retsplejelovens §§ 759 og 760 kunne henholde sig til statsadvokatens udtalelser. Rigsadvokaten var imidlertid tilbøjelig til at mene, at retsplejelovens regler om beslaglæggelse også måtte finde anvendelse i det foreliggende tilfælde, idet toldlovens § 192 formodentlig måtte forstås med den begrænsning, at retsplejelovens almindelige regler om fremgangsmåden ved beslaglæggelsen må følges, medmindre det drejer sig om beslaglæggelse, der finder sted i forbindelse med udøvelsen af de toldvæsenet tillagte særlige kontrolbeføjelser som f. eks. toldlovens § 11, stk. 2, § 17, stk. 2, og § 67. Rigsadvokaten tilføjede, at den bevaringstagen, der hjemles i toldlovens § 192,

efter hans opfattelse ganske måtte sidestilles med den i retsplejelovens § 745 omhandlede forvaringstagselse.

Efter rigsadvokatens opfattelse burde således retsplejelovens regler om beslaglæggelse have været iagttaget, men i betragtning af den tvivl, der bestod med hensyn til forståelsen af toldlovens § 192, mente han ikke, at det kunne lægges de pågældende tjenestemænd til last, at de havde ment sig berettigede til at gå frem som sket.

Jeg anmodede herefter Justitsministeriet om en udtalelse, og ministeriet forelagde rigsadvokatens udtalelse for Tolddepartementet, der udtalte følgende:

»Ved toldvæsenets kontrol med indrejsende personer og med skibe og andre transportmidler, der ankommer fra udlandet, medvirker kun toldvæsenets tjenestemænd. Når der ved denne kontrol forefindes varer, der ikke er behørigt angivet for toldvæsenet, er der tale om varer, der er *forsøgt* indsmuglet.

Toldlovens § 192 indeholder ikke alene hjemmel for toldvæsenet til at tage i forvaring varer, der er *forsøgt* indsmuglet, men også hjemmel til såvel for toldvæsenet som for politiet på toldvæsenets vegne at tage *indsmuglede* varer i forvaring. Lovbestemmelsen indeholder ingen henvisning til retsplejelovens regler om beslaglæggelse og indeholder heller ingen sådan sondring mellem varer, der er indsmuglet, og varer, der er *forsøgt* indsmuglet, at den giver grundlag for at antage, at forvaringstagselse af indsmuglede varer kræver retens forudgående beslutning eller efterfølgende godkendelse.

Når varer, der er indsmuglet eller *forsøgt* indsmuglet, tages i forvaring, har dette kun sjældent forbindelse med de hensyn, der er omhandlet i retsplejelovens § 745, stk. 1, men forvaringstagselsen sker ud fra de fiskale hensyn, der er omhandlet i Tolddepartementets foranstående udtalelse af 26. juni 1961. Disse fiskale hensyn skal også sikre, at den uhæderlige importør ikke stilles bedre end den hæderlige.

De fiskale hensyn kommer også til udtryk i de i § 192 indeholdte bestemmelser om varers udlevering, hvorved bemærkes, at man praktisk taget altid vil tillade, at varer, der er taget i forvaring, straks udleveres igen mod indbetaling af et depositum, selvom sagen ikke er afsluttet.

Det tilføjes, at det som overvejende hovedregel er de højtbeskattede varer, spiritus og

tobaksvarer, der bliver taget i forvaring i medfør af toldlovens § 192, og at det kun forekommer i sjældne tilfælde, at andre varer bliver taget i forvaring.«

Rigsadvokaten, der fik forelagt departementets erklæring, udtalte, at toldlovens § 192 erstatter den tidligere lovgivnings regler om konfiskation, idet bestemmelsen i stedet for disse regler giver toldvæsenet adgang til en bevaringstagelse. Derimod måtte det efter rigsadvokatens mening anses for tvivlsomt, om bestemmelsen tillige tager sigte på at fastsætte nogen regel om fremgangsmåden ved en sådan bevaringstagelse, hvorved rigsadvokaten henviste til, at der i toldlovens 2. del om toldforvaltningen indeholdtes visse regler om fremgangsmåden, herunder den tidligere nævnte regel i § 11, stk. 2, om forfølgning in continenti, jfr. de tilsvarende bestemmelser i den tidligere toldlovgivning, toldforordningens § 86, sammenholdt med plakat af 27. december 1837 og § 9 i lov nr. 65 af 23. maj 1873 om toldforholdene ved landtoldgrænsen. Rigsadvokaten fastholdt herefter sin tidligere afgivne udtalelse.

Justitsministeriet sendte mig et af dette udarbejdet notat, hvori var anført følgende:

»Den i toldlovens § 192 omhandlede beslaglæggelse sker med henblik på at sikre opfyldelse af 1) krav på det *skyldige toldbeløb* og 2) bødekrav. Betales disse beløb ikke inden den i bestemmelsen fastsatte frist, bortsalges varerne til fordel for statskassen; efter det for Justitsministeriet oplyste fradrages salgsprovenuet efter toldvæsenets fortolkning af § 192 ikke i de skyldige told- og bødeløb, og der sker for så vidt hvad der synes i væsentlig grad at måtte sidestilles med en 3) *konfiskation* af varerne. I forbindelse hermed bemærkes, at bestemmelsen i § 192 er gennemført med henblik på at erstatte den tidligere toldlovgivnings bestemmelser om konfiskation af varer, der var indsmuglet eller forsøgt indsmuglet, hvilket næppe kan være uden betydning ved bestemmelsens fortolkning.

1) Beslaglæggelse til sikring af afgiftskrav har væsentlig lighed med den i retsplejelovens § 797 omhandlede beslaglæggelse til »sikkerhed for erstatningsansvar«. Efter § 797 kan beslaglæggelse kun ske efter forudgående retskendelse.

2) Beslaglæggelse med henblik på sikring af bødekrav er ikke hjemlet i retsplejeloven. Indenfor særlovgivningen er sådan beslaglæg-

gelse forekommet i lov nr. 406 af 28. august 1945 § 6. Herefter skete beslaglæggelse efter samme regler som omhandlet i retsplejelovens kapitel 68.

3) Med hensyn til beslaglæggelse med henblik på konfiskation gælder retsplejelovens kap. 68, jfr. navnlig §§ 745 og 746.

På denne baggrund må udgangspunktet være, at en adgang til under straffesager angående overtrædelse af toldloven uden judicial kontrol at foretage beslaglæggelse af varer, der er indsmuglet eller forsøgt indsmuglet, kun kan antages, hvis der foreligger forholdsvis klare holdepunkter herfor.

Spørgsmålet er da, om sådanne holdepunkter findes i toldloven, herunder navnlig dennes § 192.

Denne sidstnævnte regel synes nødvendigvis at måtte fortolkes som hjemlende en vis adgang til rent administrativ beslaglæggelse. Derimod er det tvivlsomt, om den hjemler en generel adgang hertil eller er begrænset til tilfælde, hvor beslaglæggelse sker i forbindelse med varens indførsel eller i umiddelbar fortsættelse heraf. Bestemmelsens ordlyd tillader begge fortolkninger. For den sidstnævnte fortolkning taler bestemmelsens motiver, der anvender udtrykket »ret til at tilbageholde« og dens forhistorie, jfr. toldforordningen af 1797 § 86 og loven af 1873 om toldforholdene ved landtoldgrænsen § 9. Den fortolkning synes også bedst stemmende med toldlovens øvrige regler. Der kan således henvises til den begrænsning, der er fastsat i toldlovens § 11, stk. 2, hvis motiver henviser til de ovenfor nævnte bestemmelser i toldforordningen og landtoldgrænseloven, jfr. herved den i § 192 anvendte formulering »politiet på toldvæsenets vegne«. Endvidere kan peges på bestemmelsen i § 199, stk. 2, hvis henvisning til retsplejelovens kap. 68 ville være uden væsentlig praktisk betydning, hvis § 192 hjemlede en almindelig adgang til rent administrativ beslaglæggelse af indsmuglede varer. En ordning, hvorefter beslaglæggelse kan ske uden judicial kontrol i forbindelse med vareindførselen eller i umiddelbar fortsættelse heraf, men iøvrigt er undergivet retsplejelovens regler, forekommer også reelt velbegrundet; i de førstnævnte tilfælde vil der typisk foreligge en bevismæssig klarhed, som ikke kan påregnes i de sidstnævnte tilfælde.

Det må forekomme tvivlsomt, om bestemmelsen i retsplejelovens § 1018, stk. 2, er af

betydning for det foreliggende spørgsmål. Efter denne bestemmelse finder retsplejelovens regler vel ikke anvendelse »for så vidt der udenfor strafferetsplejen er hjemmel for anvendelse af sådanne forholdsregler som de i 4. bog, 2. afsnit, omhandlede for andre offentlige formåls skyld«. Men dels har § 1018, stk. 2, – i hvert fald i første række – sigte på specialbestemmelser, der var gældende, da retsplejeloven blev gennemført, dels kan toldlovens § 192 næppe betegnes som en bestemmelse »udenfor strafferetsplejen« eller som en regel, der hjemler beslaglæggelse for »andre offentlige formåls skyld« end strafferetsplejens.»

Endvidere udtalte ministeriet, at det måtte anse det for tvivlsomt, hvorledes toldlovens § 192 skal fortolkes, men at ministeriet var mest tilbøjelig til at mene, at en forvarings-tagelse som den foreliggende, der ikke var sket i forbindelse med varens indførsel eller i umiddelbart fortsættelse heraf, burde foretages under iagttagelse af reglerne i retsplejelovens kap. 68.

Videre oplyste ministeriet, at udfærdigelse af nærmere regler om politiets bistand til toldvæsenet for tiden var genstand for forhandling med Tolddepartementet.

Den 7. august 1962 udtalte jeg, at jeg med Justitsministeriet var enig i, at det måtte anses for tvivlsomt, hvorledes toldlovens § 192 skal fortolkes, og at jeg ligesom ministeriet nærmest måtte mene, at forvaringstagelsen den 6. februar 1961 af de forskellige effekter burde have været foretaget under iagttagelse af reglerne i retsplejelovens kap. 68, da dette skridt ikke var

foretaget i forbindelse med varens indførsel eller i umiddelbar fortsættelse heraf. Udover det af Justitsministeriet i notatet anførte lagde jeg vægt på, at det i tilfælde som det foreliggende måtte forekomme ønskeligt, at de bestemmelser i retsplejelovens kap. 68, der er givet for at beskytte den sigtede, finder anvendelse.

I overensstemmelse med den anlagte fortolkning måtte jeg, da B den 6. februar 1961 protesterede mod, at politiet tog ruskindsfrakken i forvaring, og da A ved afhøringen dagen efter krævede frakken udleveret, antage, at beslaglæggelsen af frakken i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 1, burde have været forelagt retten. Uanset at B gav tilladelse til, at politiet undersøgte lejligheden, burde overpolitibetjenten have forespurgt, om hun ønskede vidner tilkaldt, jfr. retsplejelovens § 759, stk. 3.

Da fortolkningen af toldlovens § 192, sammenholdt med retsplejeloven, er tvivlsom, fandt jeg ikke at kunne udtale kritik over for nogen enkelt tjenestemand. Jeg bemærkede herved, at jeg efter det foreliggende ikke fandt noget grundlag for at antage, at overpolitibetjenten og overtoldassistenten den 6. februar 1961 skulle have optrådt ukorrekt overfor B.

Jeg tilføjede, at den endelige afgørelse af spørgsmålet om, hvorledes toldlovens § 192 skal forstås, henhører under domstolene. Da der for tiden foregik forhandlinger om fastsættelsen af de nærmere regler om politiets bistand til toldvæsenet, fandt jeg ikke fornødent grundlag for at foretage videre vedrørende det omhandlede fortolknings-spørgsmål.

SAGREGISTER

til folketingets ombudsmands beretninger for årene 1955—62.

(Citeringsmåde: 56.131 betyder beretningen for året 1956, s. 131)

Administration,

af prøveløsladts formue, 58.229.
af ydelse i h. t. forsorgsloven, 58.58.

Administrative bestemmelser, se *Love og –*

Advokatbistand til møde i ministerium, 62.38.

Afgift,

af bomuldsbindegarn, 56.82.
for polititilsyn, 56.70.

Afhøring,

af børn i brandsag, 61.128.
af børn i sædelighedssag, 56.131.
af patienter, 60.167.
i bidragssager, 57.206.
i færdselssager, 61.152, jfr. 62.15.
pr. telefon, 56.199.
tilsigelser til –, 57.206; 61.124.
uden iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, 57.157;
58.222, 229; 59.167.

Aflysning af tinglyst tilskudsdeklaration, 58.192.

Afsenderadresse på politiets tilsigelser, 61.124.

Afskedigelse,

advarsel inden –, 57.164, jfr. 59.17.
af skoleinspektør med ventepenge, 60.95, jfr.
61.20.
af tobaksælgere på private øresundsbåde, 60.87.
formalitetsfejl ved – af kontraktansat, 60.83.
formalitetsfejl ved – af tjenestemand, 57.164,
jfr. 59.17.
formulering af erklæring afgivet efter –, 55.92.
tilbud til afskediget kontraktansat officer om
civil beskæftigelse, 55.18.
varsel, 56.182.
se også *Tjenestefritagelse*.

Afsoning,

af adm. fastsatte skattebøder, 61.94.
af bøde, 60.60; 62.35.
af bødeforvandringsstraf af hæfte eller hæfte-
straf forud for – af fængselsstraf m. v., 56.122.
af straf i h. t. straffelovstillægget af 1945, 55.29.
afhentet trods Justitsministeriets tilsagn om
udsættelse af –, 59.147.

Afuandingskommissioner, ankeregler, 59.203.

Aktier, udelukkelse fra børsnotering, 55.73.

Aktindsigt,

fangers – i klagesager, 62.68.
for tilskadekomnes advokat i erstatningssag,
57.194.
i antidumpingtoldsag, 62.39.
i h. t. monopollovens § 17, stk. 2, 61.115.
i h. t. ulykkesforsikringslovens § 9, 57.193.
i invalidepensionssager, 61.135, jfr. 62.15.

Ambassade, bistand fra en –, 61.56.

Amterne,

forelæggelse for Justitsministeriet af sager om
fri proces mod amt, 55.55.
overholdelse af begrundelsespligten i forsorgs-
lovens § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.
udnævnelse af »tillidsmand«, 58.58, jfr. 59.19.

Amtstuepåtegning på skøde, 56.151.

Amtstueskatter,

reduktion af –, 56.151.
skyldneres påvisningsret ved udpantning for –
57.150, jfr. 58.35.

Anerkendt trossamfund, Islam Danmark, 61.84.

Anholdelse,

adgangen til omklædning ved –, 56.137.
omsorg for anholdtes cykel, 62.85.
polititjenestemandes fejlagtige meddelelse om –,
57.95.
se også *Politi*.

Anke,

anke i stedet for ny begæring om invalidepen-
sion, 61.154; 62.85.
ankeberettiget i h. t. naturfredningslovens § 19,
61.51.
ankfrist i h. t. ulykkesforsikringsloven, 56.179.
ankemulighed i h. t. landvindings- og grund-
forbedringslovene, 59.203.
anketilladelse til prøvelse af husdyrvoldgiftssag
ved overvoldgiftsret, 55.21.

- formulering af ankemeddelelser i straffesager, 62.34.
 omgæelse af -, 61.48.
 vedr. afgørelse truffet af et automobilvurderingsnævn, 59.135.
 vedr. afgørelse truffet af Forsikringsrådet, 61.125.
- Ankevejledning,*
 i h. t. militær retsplejelovs § 62, 56.159.
 m. h. t. Arbejdsdirektoratets afgørelser, 61.170, jfr. 62.16.
 m. h. t. Arbejdsmåvnets afgørelser, 56.91.
 m. h. t. inddragelse af førerbevis på grund af manglende ædruelighed, 57.102.
 m. h. t. opgivelse af strafforfølgnin, 55.99, jfr. 56.17.
 m. h. t. statsskattelovens § 24, 61.72.
 ved afslag på erstatning i h. t. ulykkesforsikringsloven, 56.49, jfr. 57.23; 58.40, jfr. 59.18.
 ved præmieforhøjelser for den lovpligtige ulykkesforsikring, 61.172, jfr. 62.18.
 ved nægtelse af førerbevis til erhvervsmæssig personbefordring, 57.209.
 ved nægtelse af udlevering af i bevaring tagne effekter, 56.150; 58.222.
- Anmeldere, se Underretning.*
- Anordning, en* ved lov ophævet - opretholdt ved bekendtgørelse, 56.31.
- Antidumpingtold, se Told.*
- Apotekerfondens krav* iflg. ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, 62.47.
- Apotekere,*
 gebyr for særlig indpakning ved forsendelser, 57.205.
 rabat til læger, 60.178.
- Arbejderbeskyttelse, hotel- og restaurationsvirksomhed,* 56.164.
- Arbejdsdirektoratet,*
 behandling af sag vedr. understøttelse og medlemskab af arbejdsløshedskasse, 58.48, jfr. 60.30.
 ekspeditionsform, 56.122.
 henvisning til vedtægtsbestemmelser, 62.25.
 underretning om ankemulighed, 61.170, jfr. 62.16.
- Arbejdsdirektøren, formandskab i Arbejdsmåvnet,* 57.90.
- Arbejdsløshedskasse,*
 medlemskab af -, 58.48, jfr. 60.30; 62.25.
 statsanerkendelse af -, 60.105.
- Arbejdsløshedsunderstøttelse,*
 Arbejdsdirektoratets behandling af sag ang. ret til -, 58.48, jfr. 60.30.
 understøttelse som forsørger nægtet uanset bidragspligt overfor det offentlige til frasepareret hustru, 56.76.
- Arbejdsmåvnet,* behandling af andragende om statsanerkendelse af arbejdsløshedskasse, 60.105.
- Arbejdstilsyn,*
 dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31, 61.117.
 indberetning om ulykkestilfælde, 58.63, jfr. 59.19.
- Arrestanter,*
 anvendelse af håndjern overfor -, 57.195.
 besøgstilladelse, 56.114; 61.150.
- Arresthusophold,*
 lægetilkaldelse under -, 62.31.
 udgifterne ved civile værnepligtiges -, 58.60.
- Arveafgiftsloven,* ajourføring af enkelte bestemmelser i -, 57.199.
- Attest i medfør af husdyrvoldgiftslovens § 9,* 55.21.
- Autoradiolicens, se Danmarks radio.*
- Autorisation,*
 af elektroinstallatører, 57.159.
 af gas- og vandmestre, 58.168.
 af laboratorier, 58.237; jfr. 61.18.
- Autorisationsordning,*
 vedr. eksport af avlsdyr, 59.137.
 vedr. eksport af kartofler, 58.230; 59.133, jfr. 60.33 og 61.19.
 vedr. eksport af ost, 56.33.
- Avlsdyrreksport,* 61.11.
- Banktilsynets virksomhed m. h. t. Københavns Kreditbank,* 58.85.
- Beboerrepræsentanter, valg af - i de sociale boligforetagender,* 59.113, jfr. 60.32.
- Befordringsgodtgørelse* ved benyttelse af egen vogn, 55.43.
- Begravelse, takst for- af udensognsboende,* 58.68.
- Begravelsesforsikring,*
 bidragydende medlems ret til begravelshjælp gennem sygekassen, 56.72.
 ikke udbetaling af genkøbsværdien ved udtræden af sygekassernes -, 56.72.

Begrundelse,

bestemmelsen i lov om offentlig forsorg § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.
de særlige patentkommissioner har ikke pligt til at begrunde deres afgørelser, 60.189.
urigtig -, 55.86; 58.48.
utilstrækkelig -, 56.218; 58.48.
ved Arbejdsdirektoratets afgørelser, 62.25.

Behandlingstid,

amter, 56.125; 58.158, 211; 62.89.
amter, 56.125; 58.211.
amtsligningsinspektorer, 55.96; 58.179, 194.
Direktoratet for Sygekassevæsenet, 56.133; 59.201; 61.22.
Direktoratet for Ulykkesforsikringen, 57.137; 60.51; 62.83.
Fabrikinspektør, 61.117.
flyvevåbnet, 56.69.
Forsvarsministeriet, 55.75; 57.234.
Forsikringsrådet, 60.38.
Handelsministeriet, 57.119.
Invalideforsikringsretten, 57.184; 59.74, 201; 60.80, 104, 126; 61.23, 33, 115.
Justitsministeriet, 61.50.
kammeradvokaten, 55.75; 57.136.
Københavns Overpræsidium, 56.144, 156.
ledende landinspektør, 59.127.
Ministeriet for offentlige Arbejder, 57.233.
Landsskatteretten, 55.69; 56.173; 57.57, jfr. 59.17; 57.188; 58.73, 216, 241; 59.47; 60.47, 111, 187; 61.27.
Matrikeldirektoratet, 58.154, jfr. 62.14.
Ministeriet for Grønland, 62.70.
politiet, 56.126, 190; 57.220; 58.158; 61.24, 42; 62.30.
rektorer, 57.207.
Skattedepartementet, 58.221.
skatteråd, 57.178; 60.78; 61.44; 62.37.
Socialministeriet, 57.175; 59.34.
Statens Jordlovsudvalg, 58.46, jfr. 59.18; 59.190, jfr. 60.34.
Statens Ligningsdirektorat, 56.90; 57.213; 58.219, 241; 59.29; 61.27; 62.99.
Statens Åndssvageforsorg, 61.180, jfr. 62.19.
Statskontrollen med Mejeriprodukter og Æg m. m., 56.33.
Sundhedsstyrelsen, 56.215.
Undervisningsministeriet, 55.96; 58.189; 60.54, se tillige *Sagsbehandling*.

Berostillelse af sager, se Sagsbehandling.

Beskæftigelsesforanstaltninger, pligt til at overtage arbejde ved -, 58.48.

Beslaglæggelse,

forelæggelse for retten, 57.251, 254; 58.115, 222.
foregling af beslaglagte dokumenter, 57.250.
fortegnelse over det beslaglagte, 57.246; 58.222.
første gennemsyn af papirer, 60.160.
retskendelse til -, 60.160.

Besøgstilladelse m. h. t. varetægtsfanger, 56.114; 61.150.

Bevaring,

bevaringstagelse i henhold til toldlovens § 192, 62.103.
tilbageholdelse af aktiver efter konfiskations-sags afslutning, 55.27.
tilbagelevering af i - tagne effekter, 56.150; 58.115, 222; 62.30, 32.

Bibeskaftigelse, tjenestemænds indtægtgivende - udenfor statstjenesten, 59.140; 60.181.

Bidragssager, sagsbehandlingen, 59.122; 60.36, 192.

Bindende tilsagn,

reparation af kirkespir, 55.81.
uddannelse af kystofficerer, 61.137.

Biografteaterbevilling, nedlæggelse af -, 58.161.

Bistand, gebyr ved - fra udenrigstjenesten, 62.21.

Blechingberg-sagen, 59.76.

Boligstøttelovgivning,

gebyrbegunstigelse i h. t. -, 57.35.
mindrebemidlethed i h. t. boligstøtteleven af 1955, 60.78.

Bortlodning, spørgsmål om - var offentlig, 58.227.

Brevveksling,

censur af observands -, 59.31.
forvaredes - med beskikket forsvarer, 61.171, jfr. 62.17.

Byplaner, pligt til at udfærdige -, 62.52.

Byudviklingsudvalg, fritagelse for medlemshverv i -, 58.197.

Børn,

'anbringelse af - på Sundholm, 60.131.
politiafhøring af -, 56.131; 61.128.

Børsnotering af aktier, 55.73.

Båndlæggelse,

af ulykkesforsikringserstatning til efterladte, 58.150.
tilbagekaldelse af konfirmation på båndlæggelsesbestemmelse, 58.251.

- Censur*,
af forvaredes brevveksling, 61.171, jfr. 62.17.
af observands brevveksling, 59.31.
af skoleblade, 58.165.
- Chokbehandling*, se *Samtykke*.
- Civile værnepligtige*,
begyndelsestidspunktet for eftertjeneste, 58.61.
nægtelse af friheder for -, 57.72.
ordensreglement for -, 57.69.
skabseftersyn hos -, 57.186.
udgifterne ved ophold i arresthus, 58.60.
- Dagpenge*, se *Sygekasseforhold*.
- Danmarks Nationalbank*,
adgangsformening til -, 58.255; 59.202.
Finansministeriets foliokonto i -, 55.64.
godtgørelse af beskadigede eller bortkomne pengesedler, 57.146.
- Danmarks Radio*,
autoradiolicens, 61.122, jfr. 62.14.
honorering og frist for antagelse af hørespil, 57.142.
oplysninger fra licenskontoret, 59.28.
radiomedarbejderes bibeskæftigelse, 59.140.
udsendelse af underholdningsfilm i fjernsyn, 58.218.
- Danske statsbaner*,
generaldirektørens udtalelser om pressen, 61.74.
mødetidskontrol ved Halskov-Knudshoved-ruten, 58.214.
lønoplysninger til skattevæsenet, 61.94.
overtagelse af rutebiler, 57.74.
personligt tillæg til kontorassistenter af 2. grad, 60.145.
takstnedsættelser, 58.198.
udelukkelse af styrmand fra at fungere som skibsfører, 58.248.
- Delegation*,
ulovhjemlet - af beføjelser, 56.162.
ved indsættelse af underudvalg, 55.117.
- Den kgl. Ballet*, 58.199.
- Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole*,
henstilling vedr. -s organisation, 55.173.
regler om erhvervelse af doktorgraden ved -, 55.143.
tavshedspligt m. h. t. forhandlinger i undervisningsråd og afdelinger, 55.173.
Wamberg-sagen m. v., 55.105, jfr. 56.18.
- Det særlige Bygningssyn*, departementschef i Undervisningsministeriet medlem af -, 59.130.
- Diger*,
opførelse af -, 56.37.
skade på -, 57.215.
- Direktøren for Ulykkesforsikringen*, formandskab i Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196, jfr. 58.31.
- Disciplinærsager*, se *Tjenestemandssager*.
- Dispensation*,
for at kunne indstille sig for 4. gang til prøven som kørelærer, 62.74.
fra aldersbetingelsen i førerbevisbekendtgørelsens § 28, 61.85.
- Dispositionsplaner*,
anvendelse af -, 62.52.
fravigelse fra -, 56.142.
- Disputatser*, 58.133.
- Dommerfuldmægtige*,
afhentning af udlagte effekter, 57.135.
Den særlige Klagerets kompetence overfor -, 56.155.
lodtrækning, 57.121.
ombudsmandens kompetence overfor -, 56.10; 57.15; 58.9.
- Domstolsprøvelse*, se *Ankevejledning*, *Beslaglæggelse*, *Besøgstilladelse*, *Førerbeviser* og *Sindsyge*.
- Droit moral*, se *Forfatter- og kunstnerret*.
- Drosker*,
etablering af holdeplads for -, 58.242, jfr. 59.21.
forbud mod hyresøgning fra holdeplads, 58.208, jfr. 59.21.
meddelelse af droskebevilling, 57.169, jfr. 58.36.
- Dyrplagerianmeldelse*, politiets besigtigelse i anledning af -, 56.169.
- Efterretningstjeneste*, politiets, 44.93.
- Eftertjeneste*, begyndelsestidspunktet for civile værnepligtiges -, 58.60.
- Egen drift*,
afskedigelse af tjenestemand, 56.40.
ankereglerne i landvindings- og grundforbedringsloven, 59.203.
arbejdsdirektørens formandskab i Arbejdsnævnets to afdelinger, 57.90.
arveafgiftsloven, 57.199.
beregning af afsoningstid, 56.122.
besættelse af stillinger uden opslag, 57.198.

- fangers adgang til at købe forskellige love, 61.174.
 feriebonsystemet, 55.51.
 formanden for Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196.
 formuleringen af § 4, stk. 3, i bekg. nr. 58/1958, 59.22, jfr. 60.31.
 forretningsordenen for Ankenævnet vedr. Vareforsynings-sager, 55.102.
 forretningsordenen for Invalideforsikringsretten, 55.93, jfr. 60.25.
 iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, ved afhøring af sigtede, 59.167.
 indberetningspligt for statsrepræsentanterne i SAS, 61.156.
 instruks vedr. hjælp fra Invalideforsikringsfonden, 44.93, jfr. 60.25.
 optagelsen af testosteron propionat i den danske farmakopé, 59.69.
 politiets udtalelser til pressen, 60.65.
 samkvemsret i henh. til myndighedslovens § 27, 62.62.
 Statens Åndssvageforsorgs køb af en ejendom, 61.180, jfr. 62.19.
 tilskadekommen værnepligtig, 56.184.
 underretning om verserende straffesag, 61.148.
 underskrifters læselighed, 57.186; 59.201.
 vederlagsfri retshjælp i h. t. rpl. § 135, 59.183, jfr. 60.33.
- Ejendomsskatter, se Amstueskatter.*
- Ekspeditionsfejl, se Sagsbehandling.*
- Ekspeditionsform,*
 i Invalideforsikringsretten, 60.126; 61.33.
 i Kongeriget Danmarks Hypotekbank m. h. t. notering af transporter, 60.121.
 i Københavns Overpræsidium m. h. t. klager over bidragsfastsættelse, 56.197.
 i Landskatteretten m. h. t. vurderingssager, 61.27.
 i Matrikeldirektoratet, 58.154, jfr. 62.14.
 i Overfredningsnævnet, 61.77.
 i Statens Ligningsdirektorat,
 m. h. t. skatteefterbetalingssager, 58.219.
 m. h. t. vurderingssager, 61.27.
 vedr. sager, der af arbejdsløhedskasserne forelægges Arbejdsdirektoratet og Arbejdsnævnet, 56.122.
 vedr. sager om dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31, stk. 1, 61.117.
 vedr. ægteskabs- og bidrags-sager, 59.122.
 se også *Sagsbehandling.*
- Ekspeditionstid, se Behandlingstid.*
- Eksport, se Autorisationsordning.*
- Ekspropriation,*
 af areal til militære formål, 57.234.
 af ejendom ved vejudvidelse, 55.87.
 af jord til målepunkt, 55.24.
 specifikation af erstatning, 57.134.
- Elektricitetsrådet,*
 formandsposten i -, 58.178.
 offentliggørelse af -s forretningsorden, 58.178, jfr. 59.20.
 pålæg til installatør, 62.87.
- Enkepension i tilfælde af skilsmisse, 56.186.*
- Erklæring, undladelse af at indhente -, 56.48, 51.77.*
- Erklæringers meddelelse (lov af 2.2.1866),*
 erklæringer til Direktoratet for Fængselsvæsenet, 62.68.
 erklæringer til ombudsmanden, 56.132.
 fremsendelsespåtegninger, 55.23.
 invalidepensions-sager, 61.135, jfr. 62.15.
 referater, 55.23.
- Erstatning,*
 i h. t. naturfredningslovens § 22, 61.77.
 i h. t. § 2 i lov nr. 225 af 11. juni 1954, jfr. forordning af 5. marts 1845, skal specificeres, 57.134.
 i h. t. ulykkesforsikringsloven for tab af forsørg, 56.149; 58.150.
- Farmakopékommisionen, optagelsen af testosteron propionat i den danske farmakopé, 59.69.*
- Feriebonsystemet (bekg. 80/1954), 55.51.*
- Feriepenge for arbejdstid i Grønland, 56.182.*
- Findeløn, størrelsen af -, 56.195, 204.*
- Fingeraftryk,*
 politiets fjernelse af - efter tiltalefrafald og frifindelse, 57.157.
 politiets optagelse af - af sigtede, 57.157.
- Fjernsynet, se Danmarks Radio.*
- Flyverelever, manglende underretning til - om evt. afbrydelse af uddannelse, 56.69.*
- Fogedforretning, berømmelse og underretning om foretagelse af -, 57.135.*
- Folkepension,*
 amtets forpligtelser i henh. til invalide- og folkepensionslovens § 25, stk. 2, 62.89.
 beregning af lomme-penge til folkepensionist på alderdomshjem, 62.76.

- indtægtsbestemt – til tjenestemænd, der som følge af strafbar handling afskediges uden pension, 58.188, jfr. 59.20 og 60.31.
- offentlighed vedr. afgørelser i henh. til invalide- og folkepensionslovens § 25, stk. 2, 62.89.
- Folkeskolen*, læreres undervisning i religion og kristendomskundskab, 59.177.
- Folketingets ombudsmand*,
 loven om –, 56.9; 57.9; 58.9; 59.9; 60.7.
 instruks for –, 55.9; 61.7.
 klage til – har ikke opsættende virkning, 55.87.
 –s kompetence overfor:
 amtsskolekonsulent, 60.95.
 bygningskonsulent for præstegårde, 57.221.
 Danmarks Nationalbank, 57.146.
 dommerfuldmægtige, 56.10; 57.15; 58.9.
 Finansudvalget, 62.14.
 folketingsudvalg, 61.75.
 fredningsnævn, 61.98.
 kommuner, 56.9; 57.9; 58.10; 60.7.
 præst i egenskab af menighedsrådsmedlem, 57.221.
 statsanerkendte skolehjem, 57.164.
 statsrepræsentanterne i SAS, 61.156.
 udvalg nedsat af ministerium, 60.75.
- Fordeling af offentlige midler*, 62.77.
- Forfatter- og kunstnerret*, Droit moral udvalgets sagkundskab, 59.59.
- Forbud*, undladelse af at kræve rygeforbud i bus overholdt, 55.55.
 se også *Påbud*.
- Forfremmelsesbedømmelser*, se *Militærforhold*.
- Forholdsattester*, formuleringen af –:
 Flyverkommandoen, 55.97, jfr. 60.26.
 Søværnet, 57.201, jfr. 60.26.
- Forkøbsret*, statens – i h. t. statshusmandsloven, 57.31.
- Fornavn*, indførelse af – i ministerialbogen, 58.234.
- Forretningsordener*,
 Ankenævnet vedr. Vareforsyningssager, 55.102, jfr. 56.18.
 Arbejdsnævnet, 56.92, jfr. 57.24.
 Elektricitetsrådet, 58.178, jfr. 59.20.
 Invalideforsikringsretten, 55.93, jfr. 60.25.
 Udvalg under Handelsministeriet, 62.84.
 Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196.
- Forsøgling* af beslaglagte dokumenter, 57.250.
- Forskelsbehandling*,
 aflønning i Grønland, 61.101.
 af strafafsonere, 55.29.
- disciplinære reaktioner overfor plejepersonale, 59.56.
 læreres undervisning i religion og kristendomskundskab, 59.177.
 postvæsenets krav om ekstrabetaling for omde-
 ling af visse blade, 59.162.
 ved ansættelse af værdien af fribolig, 59.46.
 ved dispensation fra strandbyggelinie, 61.98.
 ved fastsættelse af invaliditetsgrad, 55.89.
 ved statstilskud til krigsramte kirker, 55.81.
 ved udbetaling af udtrædelsesgodtgørelse, 61.125.
- Forsorg*, hjælp til værnepligtige, 57.65.
- Forsorgsloven*, politiets bistand i h. t. –s § 44, stk. 1, 59.156.
- Forsvarer*, indkaldelse af – til retsmøde, 61.123.
- Forsvarets Bygningsjeneste*, behandling af sag om indkøb af skumslukningsaggregater, 56.52.
- Forvaring*,
 antallet af lægestillinger ved forvaringsanstalten i Horsens, 57.177.
 forvaredes brevveksling med beskikket forsvarer, 61.171, jfr. 62.17.
 forvaredes sygekasseforhold, 58.80.
 indberetningspligt ved hensættelse i isolationscelle, 58.80.
 underretning om tilsynsværgebeskikkelse, 56.190.
 ventetid ved indsættelse i –, 56.93.
- Forældremyndighed*, 56.209, jfr. 57.26; 62.62.
- Fotokopiers anvendelse*, 56.200; 62.83.
- Fotos*,
 politiets fjernelse af – efter tiltalefrafald og frifindelse, 57.157.
 politiets optagelse af – af sigtede, 57.157.
- Fredning*, se *Naturfredning*.
- Fredningsnævn*, se *Folketingets ombudsmand*, *Naturfredning* og *Strandbyggelinier*.
- Fri proces*,
 ansøgnings forelæggelse for Justitsministeriet, 55.55.
 henstilling om –, 55.22; 56.161, 209; 57.256; 58.230, 237; 59.17, 116; 61.166.
 retshjælp i h. t. rpl. § 135, 59.183, jfr. 60.33.
 urigtig begrundelse for henlæggelse af ansøgning om –, 55.86.
- Fribolig*, forskelsbehandling ved ansættelse af værdien af –, 59.46.
- Frimærker*, trykvarianter eller makulatur, 59.37.

- Frister,*
 for 2. behandling af kommunes budget, 58.82.
 for antagelse af hørespil, 57.144.
 for anvendelse af retsmidlerne i inddrivelsesloven af 7. maj 1937, 58.146.
 for skønmæssig forhøjelse af skatteansættelser, 57.240; 58.179.
 for udlevering af administrativt inddragne førerbeviser, 57.102, jfr. 58.33.
 5-dages fristen i rpl. § 469, stk. 2, 58.235.
 5-års fristen i ulykkesforsikringslovens § 34, stk. 4, og § 37, 56.179.
 14-dages fristen i husdyrvoldgiftslovens § 8, stk. 1, pkt. 1, 55.21.
 overskridelse af fristen i statshusmandslovens § 8, stk. 5, 55.76.
 overskridelse af fristen i statsskattelovens § 30, stk. 5, 57.131; 58.241; 60.117.
- Funktionær,*
 aflønning af - i Grønland, 61.101.
 behandling af klage over -, 60.83.
- Fængselsforhold,*
 administration af prøveløsladts formue, 58.229.
 afsenderadresse på breve, 55.102.
 anskaffelse af eget radioapparat, 59.176.
 anvendelse af håndjern overfor arrestanter, 57.195.
 badeforhold, 59.183.
 begunstiggelse ved afsoning af straf i h. t. straffelovstillægget af 1945, 55.29.
 begæring om fremstilling, 59.184.
 besøg af privat antaget advokat, 57.30.
 besøgstilladelse m. h. t. varetægtsfanger, 56.114; 61.150.
 brevpapir og kuvert må ikke forsynes med mærke, 58.39.
 ekstraforplejning på sygeafd., 56.139.
 fangers adgang til at købe forskellige love, 61.174.
 fangers aktindsigt, 62.68.
 fanges beskæftiggelse med recidivstatistik, 56.91.
 fremstilling for ortopædisk specialist, 59.160.
 hjemsendelse af manuskript, 60.199, jfr. 61.21.
 hviletid i et statsfængsel, 60.183.
 hæftefanges adgang til at skrive til dagblade, 59.44.
 indkaldelse til særængsel, 62.45.
 indstilling til svendeprøve, 57.233.
 kaffeindkøb, 57.73.
 køb af pulverkaffe, 60.42.
 lægetilkaldelse i arresthus, 62.31.
 meddelelse om tilbageholdelse af brev, 60.40.
 patienters deltagelse i gudstjeneste, 57.176.
- tryksag indlagt i fangers breve af fængslet, 55.102; 58.39.
 udlevering af reglement, 57.200; 58.225.
 valgretsudøvelse, 62.23.
- Fængselsfunktionær,* leverancer til fængslets butik, 58.76.
- Færdselssager,*
 behandlingstid, 56.175; 61.24.
 forelæggelse for sigtede af anmeldelse for færdselsforseelse, 57.172.
 oplæsning af forklaring og forevisning af rids, 61.152, jfr. 62.15.
- Færger,*
 mødetidskontrol ved -, 58.214.
 undersøgelse ved sammenstød af 2 automobiler på en -, 59.75.
- Føjetilladelse,* behandling af ansøgning om -, 56.218; 58.63.
- Førerbevis,*
 dispensation fra aldersbetingelsen i førerbevisbekendtgørelsens § 28, 61.85.
 erhvervmæssig personbefordring, 57.209.
 inddragelse af fradømt -, 58.226.
 nægtelse af - med ret til erhvervmæssig personbefordring indbringes for retten på begæring af anklagemyndigheden, 59.22, jfr. 60.31.
 procesmåden ved prøvelse af ædruelighedsspørgsmål, 57.102, jfr. 58.33.
 rutinetimer ved fornyelse af -, 59.24.
 udlevering af administrativt inddraget -, 56.192.
 vilkår ved udlevering af - inddraget på grund af manglende ædruelighed, 57.102, jfr. 58.33.
- Gaver,* undervisningsassistents modtagelse af cigaretter fra studerende, 55.150.
- Gebyr,*
 for navnebevilling, 57.210.
 ved bistand fra udenrigstjenesten, 62.21.
- Gebyrbegunstiggelse* i h. t. boligstøttelovgivningen, 57.35.
- Genindsættelse,* forkyndelse af resolution om - efter prøvetidens udløb, 59.25.
- Gl. Bakkehus-sagen,* 59.56.
- Goodwill,*
 beskatning af - ved salg af ejendom med virksomhed, 58.73.

- betaling for – ved overtagelse af bilruter, 57.74.
ved overdragelse af biografteaterbevillinger, 58.161.
- Grundforbedringsloven*, manglende ankemulighed, 59.203.
- Grundloven*,
lighedsgrundsætningen i § 70, 59.177.
religionsfrihed i § 67, 61.84.
- Grundstigningsskyld*, fritagelse for – i h. t. lov 265/1950, 57.180.
- Grundværdiansættelse*, revision af – ved 10. alm. vurdering, 58.173.
- Grønland*,
afønning af funktionær i –, 61.101.
afregning efter hjemkomst, 62.70.
feriepenge for arbejdstid i –, 56.182.
udgifter ved hjemrejse fra –, 59.155; 61.132.
- Habilitet*,
arbejdsdirektøren, 57.90.
Boligministeriets – i byplansager i forbindelse med statsbyggeri, 62.52.
departementschef i Undervisningsministeriet medlem af Det særlige Bygningssyn, 59.130.
direktøren for ulykkesforsikringen, 56.196.
direktøren for Københavns Vandforsyning, 60.102.
formanden for Elektricitetsrådet, 58.178.
ved andragende om fri proces mod amt, 55.55.
ved bedømmelse af videnskabeligt arbejde, 55.119, 144, 159, 161; 58.116.
vedr. det i h. t. loven om forbrugsbegrænsende foranstaltninger nedsatte nævn, 56.82.
- Habilitetsregler*,
for skyldrådsmedlemmer, 57.63, jfr. 58.33.
for universitetslærere, 58.144.
for lægerne i Direktoratet for Ulykkesforsikringen, 59.49.
- Halsskov-Knudshoved-ruten*, mødetidskontrol ved –, 58.214.
- Handelsskoletilsynet*, 57.109.
- Hastesager*, se *Sagsbehandling*.
- Havneareal*, strandbyggelinie, 61.77,98.
- Henlæggelse af sager*, se *Sagsbehandling*.
- Hjemmeværnet*, klager over afslag på optagelse i –, 59.66, jfr. 60.31.
- Hjemrejse fra Grønland*, udgifterne ved –, 59.155; 61.647.
- Hjemsendelse*,
af math i flyvevåbnet, 55.97.
af officerselever uden udnævnelse til linieofficerer, 55.54.
fra militærtjeneste, 61.174.
- Hjemsendelsespenge*,
manglende forbehold ved udbetaling af –, 56.159.
tilbageholdelse af –, 58.182.
- Holdeplads*,
forbud mod hyresøgning fra anvist –, 58.208, jfr. 59.21.
politiets adgang til at etablere – for drosker, 58.242, jfr. 59.21.
- Honorarlønnede stillinger*, besættelsen af opslåede –, 57.123; 60.115.
- Hovedrevisorater*, se *Revisionsdepartementer*.
- Hundeafgift*, aflivningsret i anledning af tidligere ejers manglende betaling af –, 57.93.
- Hundeloven*, pålæg i h. t. –s § 13, stk. 2, 58.176.
- Hunderegistre*, oplysninger fra –, 59.27.
- Husdyrvoldgift*, 55.21.
- Husundersøgelse* udenfor strafferetsplejen, 57.186.
- Hørespil*,
fristen for antagelse af –, 57.144.
honorering af –, 57.142.
- Høring*,
andragende til skatteråd om lempelse i ligningen, 59.63.
oversendelse i stedet for –, 56.124.
undladelse af –, 55.121; 56.51; 57.131, 138; 58.56, 161, 241.
unødvendig –, 58.211.
ved dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens § 31, stk. 1, 61.117.
ved dispensation fra overfredningsnævnskendelse, 61.51.
- Håndjern*, anvendelse af – overfor arrestanter, 57.195.
- Ikke-juridisk personale*, ekspedition i statslånssag, 56.213.
- Indberetningspligt*,
forvaringsanstaltnernes – om hensættelse i isolationscelle, 58.80.
statsrepræsentanterne i SAS, 61.156.

- Indkøb*,
af kager m. v. til et fængsels butik, 58.76.
fremgangsmåde ved – af skumslukningsaggre-
gater, 56.52.
- Indkøbstilladelse*, behandling af ansøgning om –,
55.50.
- Indlemmelse*, se *Kommuner*.
- Instansfølge*, se *Kompetence*.
- Intertemporale spørgsmål*,
beregning af bevillingstilsagnskursen ved dol-
larpræmiering, 55.50.
forhøjelse af fradrag for naturalydelser til
tjenestemænd, 60.44.
kontrollovens § 8 C, 59.168.
kontrollovens § 8 D, 59.170.
tilbagevirkende kraft for bestillingstillæg, 62.
100.
- Invalide- og folkepension*, se henholdsvis *Folke-
pension* eller *Invalidepension*.
- Invalidepension*,
aktindsigt i invalidepensionssager, 61.135, jfr.
62.15.
anke i stedet for ny begæring, 61.154; 62.85.
indtægtsberegning ved ydelse af –, 55.26.
rejsehjælp, jfr. folkeforsikringslovens § 40,
stk. 11, 55.26.
- Invaliditetserstatning*,
tidspunktet for fastsættelsen af –, 57.106.
udbetaling af – til tilskadekommen militær
værnepligtig, 59.116, jfr. 60.32.
- Islam Danmark*, 61.84.
- Jernbaneerstatningskommissionen*, renter af tilskade-
komsterstatning, 56.157.
- Journalisering*, se *Sagsbehandling*.
- Kartoffeleksportører*, Landbrugsministeriets prak-
sis ved autorisation af –, 58.230; 59.133, jfr.
60.33, jfr. 61.19.
- Kgl. Teater*, se *Den kgl. Ballet*.
- Kirkelige afgifter*, tilbagebetaling af –, 57.256.
- Kirker*, stilling i forhold til krigsforsikringen, 55.81.
- Kommentar* vedr. verserende straffesag, 57.73;
59.35; 60.65.
- Kommuner*,
fravigelse fra dispositionsplan, 56.142.
indlemmelse af –, 62.63.
- ombudsmandstilsyn med –, 56.9; 57.9; 58.10;
59.9; 60.7.
pligt til at udfærdige byplaner, 62.52.
underskrifters læselighed, 62.35.
- Kompetence*,
administrativ ankeinstans's – i forhold til 1.
instans, 58.48.
Den særlige Klagerets – overfor dommerfuld-
mægtige, 56.155.
dispensation fra arbejderbeskyttelseslovens §
31, stk. 1, 61.117.
forsikringssekskabers – m. h. t. nedsættelse af
dagpenge, 60.150.
forstanders – til at opsigse en funktionær,
57.164, jfr. 59.17.
fredningsnævns adgang til at dispensere fra
overfredningsnævnskendelse, 61.51.
fritagelse for at aflægge den almindelige fløso-
fiske prøve, 61.47.
Handelsministeriets – overfor Forsikringsrådet,
61.125.
Handelsministeriets – overfor Monopoltilsyn-
net, 61.104.
kontorchefs –, 60.55.
nævnsformands –, 62.95.
Overfredningsnævnets adgang til at tilbage-
kalde en dispensation, 61.51.
Overfredningsnævnets adgang til at dispensere
fra egen kendelse, 61.51.
programsekretærs –, 57.142.
Toldvæsenets Prøvesamling og Fakturakont-
rols – i tarifieringsspørgsmål, 62.27.
se også *Folketingets ombudsmand*.
- Koncession* til fremstilling af sukker, 61.87.
- Kondemnering* af ejendom, 55.103.
- Konfirmation*, tilbagekaldelse af – på båndlæggel-
sesbestemmelse, 58.251.
- Konfiskation*, udlevering af konfiskerede varer,
61.176, jfr. 62.18.
- Konkurrencebegrænsning* i h. t. monopolloven-
61.106.
- Konsulent for særundervisningen*, indstilling og ud-
nævnelse af en –, 59.149, jfr. 61.19.
- Kontrolloven*,
afsoning af bøder i h. t. –, 61.94.
beregning af bøder i h. t. – s § 13, 60.199.
oplysningspligt i h. t. – s § 8 C, 59.168.
oplysningspligt i h. t. – s § 8 D, 59.170; 61.94.
undladelse af tiltale i h. t. – s § 13, 61.72.
- Kreditbanken*, Banktilsynets virksomhed m. h. t.
–, 58.85.

- Krigsskade*, nægtelse af tilskud til dækning af – på kirke, 55.81.
- Kristendomskundskab*, se *Religion*.
- Kvarter*, spm. om tjenestemand's bolig kunne be-
tragtes som –, 55.33.
- Kvægavlsassistenter*, 56.25.
- Kørelærerprøve*, eksamination af kørelæreraspi-
rant, 62.74.
- Laboratorier*, autorisation af – til undersøgelse af
foder- og gødningstoffer, 58.237, jfr. 61.18.
- Landbohøjskolen*, se *Den kgl. Veterinær- og Landbo-
højskole*.
- Lander-sagen*, 58.199.
- Landskatteretten*,
berostillelse af sager, 60.47, 111.
klager over skønmæssige ansættelser, 57.57,
jfr. 59.17; 57.240.
manglende iagttagelse af:
forretningsordenen 299/1942, § 4, stk. 2,
57.131.
forretningsordenen 299/1942, § 7, stk. 6,
56.77, jfr. 57.24.
lov 108/1938, § 8, stk. 2, 55.69.
organisation m. v., 55.69; 57.57, jfr. 59.17;
61.27.
personligt møde for –, 57.57, jfr. 59.17.
sagsbehandlings varighed, 55.69; 56.173;
57.57, jfr. 59.17; 57.188; 58.73, 216,
241; 59.47, 60.47, 111, 187; 61.27.
udtalelse i kendelsespræmisser, 58.73.
- Landvindingsloven*,
foreløbig tinglysning af landvindingsbidrag,
58.43.
manglende ankemulighed, 59.203.
- Licens*, se *Danmarks Radio*.
- Lig*, flytning af –, 60.184.
- Lighedsgrundsætning*,
grundlovens § 70, 59.177.
ved fordeling af offentlige midler, 62.77.
- Lobotomi*, se *Samtykke*.
- Lømmepenge*, beregning af – til folkepensionister
på alderdomshjem, 62.76.
- Lotteri*,
beskatning af udenlandske lotterigevinster,
61.44.
bortlodders spil på usolgte numre, 57.121.
- Love og administrative bestemmelser*, henstillinger om
ændring m. v. af:
arbejderboliger på landet, lovbekg. 125/1955
om –, § 28, stk. 2 (hjemmel til delegation),
56.162.
apotekervæsenets pensionsforhold (bekg. 35/
1959), 62.47.
arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring
m. v., lovbekg. 43/1952 om –, § 35, stk. 2
(arbejdsdirektørens stilling), 57.90.
arveafgiftsloven, 57.199.
bekg. 192/1932 om motorkøretøjer (skriftlige
mangelsattester), 56.147; 57.109.
beregning af lømmepenge til folkepensionister
på alderdomshjem (invalide- og folkepen-
sionslovens § 18, stk. 3, jfr. § 5, stk. 7),
62.76.
folkeforsikringslovens § 20, stk. 5 (begravelses-
hjælp), 56.72.
førerprøver, førerbeviser m. v., Justitsmini-
steriets bekg. 58/1958 om –,
§ 4, stk. 3 (indbringelsen for retten), 59.22,
jfr. 60.31. § 28 (aldersbetingelsen), 61.85.
habilitetsregler for skyldrådsmedlemmer, bekg.
49/1923 om –, 57.63, jfr. 58.33.
indregistrering af varemotorkøretøjer på sorte
nummerplader, bekg. 243/1954 om –,
56.195.
Justitsministeriets cirkulære af 15. november
1932 om underretning om verserende straf-
fesag, 61.148.
købstadkommunallovens § 21, stk. 1 (frist
for 2. behandling af budget), 58.82.
landsskatteretslovens § 8, stk. 2 (voteringen),
55.69.
lov nr. 200/1949 om det kommunale skolevæ-
sens styrelse og tilsyn (indstilling og udnæv-
nelse af konsulenter for særundervisningen),
59.149, jfr. 61.19.
manglende ankemulighed i landvindings- og
grundforbedringsloven, 59.203.
psykopatfængsel, anordning nr. 289/1935 om
–, § 40, 58.225.
regler om erhvervelse af doktorgraden ved
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole,
55.143.
statshusmandsloven, lovbekg. 11/1956, § 48,
stk. 2 (hjemmel til delegation), 56.162.
sygeforsikringslovens § 52 (betingelserne for
lønarbejderdagpenge), 62.36.
tilsyn med udførsel af kød m. m., lov 245/1908
om –, § 1, stk. 3 (bemyndigelsens omfang),
56.206, jfr. 57.26.

ulykkesforsikringslovens § 11, stk. 1 (direktørens stilling), 56.196, jfr. 58.31.
 ulykkesforsikringslovens § 25, stk. 2 (nedsættelse af dagpenge), 60.150.
 valg af beboerrepræsentanter i de sociale boligforetagender, lov 356/1958 om boligbyggeri, § 104, stk. 3, 59.113, jfr. 60.32.
 værnepligtige, cirk. 89/1954 om hjælp til -, 57.65.

Lovhjemmel,

administrative bestemmelser vedr. fritagelse for at erlægge kirkelige afgifter, 57.256.
 afgift for polititilsyn, 56.70.
 aflivning af hunde (hundelovens § 8), 57.93.
 aktindsigt i invalidepensionssager, 61.135, jfr. 62.15.
 anerkendelse af trossamfund kræver ikke -, 61.84.
 Apotekerfondens krav i henh. til ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, 62.47.
 autorisationsordning vedr. eksport af kartofler, 58.230; 59.113, jfr. 60.33 og 61.19.
 autorisationsordning vedr. eksport af ost, 56.33.
 bankgaranti som betingelse for autorisation til udførsel af avlsvæg, 59.137.
 bekg. 375/1950, afsnit E, pkt. 2 a, 57.180.
 bekg. 270/1956 om udførsel af flæskevarer, 56.206, jfr. 57.26.
 droit moral (forfatterlovens § 9, stk. 4), 59.59.
 fangers aktindsigt (lov af 2. februar 1866), 62.68.
 finansministerens beføjelse til at overtrække ministeriets foliokonto, 55.64.
 forsikringsselskabernes kompetence til at nedsætte dagpenge, 60.150.
 generel forhøjelse af ejendomsvurdering, 57.128.
 Indenrigsministeriets ordensreglement af 18. juli 1949 for civile værnepligtige, 57.71.
 indlemmelse af kommuner (landkommunal-lovens § 39, stk. 2), 62.63.
 - på finans- og tillægsbevillingslove, 55.57.
 Monopoltilsynets undersøgelse af optikbranchens forhold, 61.104.
 motorafgifternes anvendelse, 55.57.
 omlægning af betalingsterminer for statsskat (§ 12, stk. 5, i lov 458/1939), 59.67.
 opkrævning af skoleafgifter, 56.201, jfr. 57.26 og 59.16.
 oprykning fra fuldmægtig til ekspeditionssekretær (lønningslovens § 84), 61.166.
 overførelse til en udligningskasse af krav om begravelseshjælp, 56.72.

politibekg. af 15. maj 1954 om midlertidige forbud, 59.52.
 postvæsenets fastsættelse af særlige vilkår for at overtage omdelingen af blade (postlovens § 1 h og § 15 VIII d), 59.162.
 pålæg fra Elektricitetsrådet til installatør, 62.87.
 samkvemsret i henh. til myndighedslovens § 27, 56.209, jfr. 57.26; 62.62.
 skattevalg (§ 27, stk. 6, i lov 110/1910), 55.80.
 toldfritagelse (toldtariffens kap. 84, bestemmelse 5), 62.93.
 udbetaling af invaliditetserstatning til tilskadedekomne militære værnepligtige (§ 24, stk. 2, i lovebekg. 486/1948), 59.116, jfr. 60.32.
 valg af beboerrepræsentanter i de sociale boligforetagender (§ 104, stk. 3, i lov 356/1958), 59.113, jfr. 60.32.

Lukkelov

behandlingen af ansøgninger i h. t. § 4 f, 60.86.
 dispensation fra lukketidsbestemmelserne, 55.19.

Løgeerklæring,

forhaling af -, 57.184.
 forinden afgørelse af dagpengespørgsmål, 56.48.

Løgekonsultation i Komedallejren, 57.72.

Løger,

beslaglæggelse af journaler, 60.173.
 straffesag mod -, 60.154.
 Sundhedsstyrelsens vejledning, 59.69.

Løn,

aflønning af funktionær i Grønland, 61.101.
 beregning af - for forskudt arbejdstid, 56.128.
 lønoplysninger fra statsbanerne til skattevæsenet, 61.94.
 opgivelse af funktionærs - til skattevæsenet, 55.26.
 personligt tillæg til kontorassistenter af 2. grad, 60.145; 62.92.
 tilbagevirkende kraft for bestillingstillæg, 62.100.

Lønarbejderdagpenge, se Sygekasseforhold.

Løntilbageholdelse, pålæg om -, 57.203; 58.146; 59.104.

Lån,

hos trediemand, 59.87.
 hos underordnede, 57.126.

Mangelsattester ved syn af motorkøretøjer, 56.147, jfr. 57.24; 57.109.

Manglende besvarelse,

- af ansøgning, 55.111; 56.133; 57.137; 58.38, 63, 246; 59.41, 132; 61.23,33.
- af erindringsskrivelse, 56.173; 57.175,219, 228, 233; 58.63, 159, 216, 221; 59.25, 167; 61.115.
- af skrivelse, 56.119; 57.161, 212, jfr. 61.18; 58.154, 177; 59.49, 56; 60.81; 61.24; 62.89.

Manglende underretning,

- af anmelder, 55.99; 56.212, jfr. 61.18.
- af klager, 55.63; 56.124; 57.94, 131, 179.
- om afgørelse, 57.138, 147; 58.189.
- om nedsættelse af kommission, 55.120.
- om oversendelse af sag, 55.91.
- om sagsbehandlingen, 55.75; 56.177, 211; 57.119, 193, 205, 219; 58.179; 59.34; 60.105; 62.97.
- om tilsynsværge, 56.190.
- om tjenstlig indberetning, 57.229.
- om tvangsindlæggelse, 57.190.

Matrikeldirektoratet, ekspeditionsformen i -, 58.154, jfr. 62.14.

Meddelelse til pressen,

- berigtigelse af urigtig -, 55.54.
- fået beklagelig form, 57.96.
- kommentar vedr. verserende straffesag, 57.73; 59.35; 60.65.
- om afgørelse, før denne var adressaten i hænde, 55.121; 61.174.
- oplysning til redaktør om ældre indbrud, 59.193.
- tavshedspligt, 61.174, jfr. 62.18.
- uklar -, 55.85.

Medicin,

- livsvigtig -, 60.154.
- Sundhedsstyrelsens vejledning, 59.69.

Mentalobservation, censur af observands brevveksling, 59.31.

Militærforhold,

- afbrydelse af værnepligtiges uddannelse i flyvevåbnet, 56.69.
- ankevejledning i h. t. militær retsplejelov § 62, 56.159.
- behandling af tilskadekommen værnepligtig, 56.184.
- berigtigelse af urigtige meddelelser til pressen, 55.54.
- bygningstjenestens indkøb af skumslukningsaggregater, 56.52.
- ekspropriation til militære formål, 57.234.
- forfremmelsesbedømmelser, 61.137.

forholdsattesters formulering:

- Flyverkommandoen: 55.97, jfr. 60.26.
- Søværnet: 57.201, jfr. 60.26.
- hjemsendelse af math i flyvevåbnet, 55.97.
- hjemsendelse af officerselever, 55.54.
- hjemsendelse fra militærtjeneste, 61.174.
- hjælp til værnepligtige, 57.65.
- kystofficerers uddannelse, 61.137.
- manglende forbehold ved udbetaling af hjemsendelsespenge, 56.159.
- psykiatrisk undersøgelse af værnepligtige varetægtsarrestanter, 58.172.
- skriftligt svar på ansøgning, 62.38.
- tilbageholdelse af hjemsendelsespenge, 58.182.
- tilbud til afskediget kontraktansat officer om civil beskæftigelse, 55.18.
- tyveri af motorcykel, 61.40.
- udbetaling af invaliditetserstatning til tilskadekommen værnepligtig, 59.116, jfr. 60.32.

Mindrebedmæthed, se *Boligstøttelougivning.*

Ministerialbog, indførelse af fornavn i -, 58.234.

Misvisende erklæring,

- fra politiet, 55.27.
- fra Retslægerådet, 61.36.
- fra skyldråd, 57.191.
- fra statsbanerne, 57.89.

Modstridende afgørelser, 55.31, 91.

Monopolloven,

- omfatter ikke danske virksomheders eksportforhold, 56.33.
- undersøgelse i h. t. — s §§ 11 og 12, 61.104.

Monopoltilsynet,

- indkaldelser til møde i, 57.154.
- undersøgelse af optikbranchens forhold, 61.104.

Motorafgifter, hjemmelen for regeringens dispositioner over -, 55.57.

Motorregistre, oplysninger fra -, 59.27.

Motorsagkyndige,

- indregistrering trods mangler, 55.91.
- syn af hyrevogn, 57.141.
- udstedelse af mangelsattest, 56.147, jfr. 57.24; 57.109.

Myndighedsmisbrug, anklagemyndighedens stilling til begæring om straffesag i h. t. rpl. § 726, stk. 3, 2. pkt., 57.148.

Naturfredning,

- afvejelse af hensyn ved -, 61.77.
- ankeberettiget i h. t. naturfredningslovens § 19, 61.51.

- dispensation fra strandbyggelinie, 55.31; 61.98.
fredningsnævns adgang til at dispensere fra overfredningsnævnskendelse, 61.51.
Overfredningsnævns adgang til at dispensere fra egen kendelse, 61.51.
- Navnebevillinger,*
gebyr for -, 57.210.
underretning om -, 59.41.
- Notat, se Sagsbehandling.*
- Notits* til sideordnede myndigheder af indstilling om bevilling, 56.68.
- Næringsregistre,* oplysninger fra -, 59.27.
- Nævn,* medlems adgang til nævns dagsordner og hans udelukkelse fra møderne, 62.95.
- Offentliggørelse af:*
cirkulærskrivelse om behandling af ejerskiftesager, 58.157.
forretningsordenen for:
Ankenævnet vedr. Vareforsyningssager, 55.102, jfr. 56.18.
Arbejdsnævnet, 56.92, jfr. 57.24.
Elektricitetsrådet, 58.178, jfr. 59.20.
Invalideforsikringsretten, 55.93, jfr. 60.25.
Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196.
instruks om ydelse af de i folkeforsikringslovens § 60, stk. 1 a, nævnte hjælpemidler, 55.93, jfr. 60.25.
Monopoltilsynets undersøgelse af optikbranchens forhold, 61.104.
politivedtægten for København, 59.146.
regulativ ang. Boligtilsynsrådets og Sundhedsstyrelsens virksomhed, 55.75.
- Offentlighed* vedr. afgørelser i henh. til invalide- og folkepensionsloven, 62.89.
- Officerslever,* hjemsendelse af -, 55.54.
- Omtaksation,* beskikkelse af landinspektør til ledelse af -, 57.212, jfr. 61.18.
- Omtarifering, se Told.*
- Oplysningspligt,*
i h. t. kontrollovens § 8 C, 59.168.
i h. t. kontrollovens § 8 D, 59.170; 61.94.
- Oprykning* fra fuldmægtig til ekspeditionssekretær, 61.166.
- Opslag,*
af tjenestemandstillinger, 56.21; 57.123, 198, jfr. 61.18.
af honorarlønnede stillinger, 60.115.
- Opsættende virkning,*
vedr. husdyrvoldgiftlovens § 9, 55.21.
vedr. klage til ombudsmanden, 55.87.
- Optikbranchen,* Monopoltilsynets undersøgelse af -s forhold, 61.104.
- Optræden,*
polititjenestemand -s, 56.167; 57.157.
omnibuschauffør -s, 55.55.
- Opføringsforanstaltning, se Beskæftigelsesforanstaltning.*
- Overtræk* på Finansministeriets foliokonto i Danmarks Nationalbank, 55.64.
- Pas,* oplysninger til private om, hvorvidt en person har fået udstedt -, 59.159.
- Paskontrol,* pligt til fremvisning af pas, 56.167.
- Patentkommissioner,* sagsbehandlingen i de særlige patentkommissioner, 60.189.
- Pensionskasser,*
dispensation m. h. t. bestyrelsens sammensætning, 56.86.
overførelse af privat pensionsforsikring som betingelse for optagelse i -, 56.134.
udbetaling af udtrædelsesgodtgørelse, 56.86; 61.125.
- Politi,*
administrativ inddragelse af førerbevis (manglende ædruelighed), 57.102.
afgift ved bortlodninger, 58.227.
afhøring af børn, 56.131; 61.128.
afhøring af patienter, 60.167.
afregning ved udpantning, 62.20.
afsenderadresse på tilsigelser, 61.943.
afsoning af adm. fastsatte skattebøder, 61.94.
anholdelse af bøderestant, 60.60; 62.35.
anholdelse af skatterestanter, 59.185.
anmeldelser mod førere af motorkøretøjer for færdselsforseelser, 57.172.
anmelders fortid, 61.39.
beføjelser ved afspærring af privat vej, 58.76, jfr. 60.31.
behandling af andragende, 60.116.
behandling af besøgstilladelser, 61.150.
behandling af dyrplagerianmeldelse, 56.169.
behandling af eftersøgnings sag, 57.196.
behandling af færdselssager, 56.175; 58.213; 61.24, 152, jfr. 62.15.
behandling af straffesag mod læger, 60.154.
bevaringstagelse i henhold til toldlovens § 192, 62.103.
domfældts indsættelse til afsoning, 59.147.

- efterretningstjeneste, 55.93.
 ekspedition af indstilling om ankeafkald, 57.162.
 ekspedition af prøveudskrivningssag, 61.42.
 etablering af holdepladser for drosker, 58.242,
 jfr. 59.21.
 fejl ved anholdelse, 57.95.
 fjernelse af udpantede effekter, 62.20.
 forelæggelse af voldssag for statsadvokaten,
 57.214.
 henvendelse på en bidragspligtigs bopæl,
 57.206.
 iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, ved afhøring af
 sigtede, 57.157; 58.222, 229; 59.167.
 inddrivelse af bøder, 59.157; 60.60.
 indkaldelse af forsvarer til retsmøde, 61.123.
 indsættelse til afsoning af bøder, 60.60; 62.35.
 meddelelse af pålæg i h. t. hundelovens § 13,
 stk. 2, 58.176.
 meddelelse til pressen om verserende straffesag,
 57.73; 59.35; 60.65.
 medvirken ved tildeling af droskebevillinger,
 57.169, jfr. 58.36.
 medvirken ved tvangsindlæggelse af sindssyg,
 57.190.
 omsorg for anholdts cykel, 62.85.
 opkrævning af hundeafgift, 57.93.
 oplysninger i h. t. lov om offentlig forsorg § 44,
 stk. 1, 59.156.
 oplysninger til private om, hvorvidt en person
 har fået udstedt pas, 59.159.
 oplysninger til udenforstående om et ældre ind-
 brud, 59.193.
 optagelse af fotos, fingeraftryk m. v. af sigtede,
 57.157.
 overladelse af tilsigelse til andre myndigheder,
 59.185.
 renter af beløb, der var taget i bevaring, 55.27.
 rutinetimer ved fornyelse af førerbevis, 59.24.
 rækkefølgen af efterforskningskridt, 60.166.
 tilbagelevering af i bevaring tagne effekter,
 58.115; 62.30, 32.
 tilsigelse af vidner i domsmandssag, 61.178.
 tilskadestemst i tjenesten, 60.200.
 tilsyn med prøveløsladts overholdelse af et vil-
 kår for løsladelsen, 59.195.
 udbetaling af vidnegodtgørelse, 60.42.
 underretning af anmeldere og sigtede, 55.99,
 jfr. 56.17; 56.126, 212; 61.30, 39; 62.32.
 underretning om verserende straffesag, 61.148.
 undersøgelse af en pølsevogn, 60.39.
 urigtig rapport, 55.93; 60.169, 172.
- Politibekendtgørelser*, hjemmelen for udstedelse af
 midlertidige -, 59.52.
- Politilovene*, politiets adgang til at udstede mid-
 lertidige bekg. er, 59.52.
- Politirapport*,
 affattelse af -, 56.153, jfr. 57.25; 56.187, 199,
 204; 57.145, 196; 58.222, 229; 59.167;
 60.169, 172.
 optagelse af - forud for påbud i h. t. politi-
 vedtægten, 57.188.
 rekonstruktion af bortkommet -, 59.33.
 tidspunktet for optagelse af -, 56.111, 200.
- Politisager*, værneting ved -, 57.29.
- Polititilsyn*, hjemmelen for opkrævning af betaling
 for -, 56.70.
- Polititjenestemænd*,
 sager mod - for myndighedsmisbrug, 57.148.
 tiltale mod -, 58.213, jfr. 59.21.
- Politiundersøgelse*,
 berettigelsen af - foranlediget af:
 forvaringsanstalt, 57.197.
 2. revisionsdepartement, 57.96.
 berettigelsen af - mod læger, 60.158
- Politivedtægt*, påbud i h. t. -, 57.188.
- Postvæsenet*,
 dækning af ekstraudgifter ved omdeling af et
 blad, 59.162.
 posttjenestemænds rådighed over frimærkebe-
 holdninger, 59.37.
- Pressen*,
 dementi af udtalelser i -, 58.85.
 udtalelse til -, 57.73, 96; 59.96; 60.65; 61.174,
 jfr. 62.18.
 udtalelse om -, 61.74.
- Privat arbejde* for overordnet i tjenestetiden, 55.33.
- Privat sællesvej*, afspærring af -, 58.76, jfr. 60.31.
- Præstegårde*, ejendomsretten til -, 57.221.
- Prøveløsladelse*,
 administration af formue ved -, 58.229.
 tidspunktet for afgørelse om - af sikkerhedsfor-
 varede, 57.170.
 vejledning m. h. t. reglerne om -, 57.211.
 vilkår for -, 59.195.
- Psykiatrisk undersøgelse* af værnepligtige varetægts-
 arresteranter, 58.172.
- Påbud*,
 om ikke at rette henvendelse til Danmarks
 Nationalbank, 58.255; 59.202.

- optagelse af rapport forud for meddelelse af – i h. t. politivedtægt, 57.188.
se også *Forbud*.
- Påvisningsret*, skyldneres – ved udpantning for amtstueskatter, 57.150, jfr. 58.35.
- Pålæg*, se under *Lovhjemmel*.
- Radiolicens*, se *Danmarks Radio*.
- Ransagning*,
beretning om –, 57.246.
eftersyn af garderobeskab er –, 60.125.
formkrav til samtykke til –, 62.32.
henstilling om indskærpelse af formforskrifterne vedr. –, 57.243, jfr. 58.37.
tilkaldelse af vidner ved –, 57.245, 249, 252, 255; 58.66, 222; 60.165; 62.32.
tilkendegivelse af øjemedet med –, 57.246, 250, 253.
- Redningsskibet »Vestkysten«*, tilsyn med fyr m. m. i Thyborøn Kanal, 58.195.
- Referat*, se *Sagsbehandling*.
- Rekurs*, se *Anke*.
- Religion*, læreres undervisning i – og kristendoms-kundskab, 59.177.
- Religionsfrihed* indebærer ikke ret til anerkendelse som trossamfund, 61.84.
- Renter*,
af beløb, der var taget i bevaring af politiet, 55.27.
af erstatning i h. t. ulykkesforsikringsloven, 58.45.
af tilskadekomsterstatning, 56.157.
- Retsbogsudskrifter*, fremsendelse af – til et vidne, forinden dette afhøres i retten, 56.104.
- Retshjælp*, 59.183, jfr. 60.33.
- Retslægerådet*,
akter bortkommet under cirkulation, 59.62.
misvisende erklæring, 61.36.
- Revisionsdepartementer*, 2. revisionsdepartements behandling af en sag, 57.96.
- Rutebiler*, se *Goodwill*.
- Rygeforbud*, håndhævelse af – i DSB's omnibusser, 55.55.
- Røgobservationer* ved klage over røgulempen, 57.62.
- Sagsbehandling*,
afskedigelse af funktionær, 57.164, jfr. 59.17.
akter bortkommet, 59.62; 61.27.
andragende om fritagelse for at aflægge den alm. filosofiske prøve, 61.47.
andragende om omlægning af betalingsterminer, 59.67.
andragende til skatteråd vedr. ligningen, 59.63.
anke i stedet for ny begæring om invalidepen-sion, 61.154; 62.85.
anmodning om drøftelse af en sag, 61.75.
begrundelsespligt, 60.189.
berostillelse af sager, 57.179; 59.26; 60.47, 111; 61.27; 62.97.
besvarelse af erindringsskrivelse, 56.173; 57.175, 219, 228, 233; 58.63, 159, 216, 221; 59.25, 167; 61.115; 62.37.
fotokopiers anvendelse, 56.200; 62.83.
hastesagers mærkning, 57.196.
henlæggelse af uekspederet sag, 57.213; 58.38; 61.42.
henlæggelse uden underretning, 56.124; 57.94.
intern kompetencefordeling, 61.101.
kommunale myndigheders adgang til at udtale sig, 60.55.
kontrol med sagernes rettidige ekspedition, 57.175; 58.189; 60.94; 61.27.
manglende erindring m. h. t. uafsluttede sager, 55.96; 61.42.
manglende iagttagelse af regelen i lov om offentlig forsorg § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.
manglende journalisering, 59.198, jfr. 60.34; 61.27.
manglende notat i journalen om, hvorvidt en skrivelse er besvaret, 59.179.
manglende notat om forhandlinger eller samtale, 57.119; 58.216; 59.47; 60.47, 187; 61.132.
mangelfuldt oplyst før afgørelsen, 57.62; 58.73; 61.22.
misvisende erklæring, 61.36.
referat af rejseinspektørs undersøgelse, 59.201.
referat bør indeholde bemærkning om, hvorfra oplysningerne stammer, 57.231.
rekonstruktion af bortkommet sag, 59.29, 33; 61.42.
resolution om genindsættelse forlagt, 59.25.
skriftligt svar, 62.38.
tavshedspligt, 61.174, jfr. 62.18.
tilbageholdelse af oplysninger overfor anden myndighed, 57.88.
tilsagn om udsættelse med afsoning ikke påført sagen, 59.147.

- udateret notat og påtegning, 57.191.
 udbetaling af løn, 61.132.
 udlån af akter, 62.83.
 underretning om afgørelse, 61.77.
 underretning om berostillelse, 60.111; 62.38.
 underretning om oversendelse til anden myndighed, 55.91, 107.
 se også *Behandlingstid*.
- Samkvæmsret*,
 hvor forældremyndigheden er hos trediemand, 56.209, jfr. 57.26.
 hvor forældremyndigheden udøves af trediemand, 62.62.
 vejledning under vilkårsforhandlinger, 57.118.
- Samtykke* til chokbehandling og lobotomering af sindssyge, 57.39, jfr. 58.32.
- SAS*, indberetningspligt for statsrepræsentanterne i -, 61.156.
- Separations- og skilsmissegager*,
 affattelse af vilkårene i skilsmissebevillinger, 55.56, jfr. 57.23.
 behandling af -, 59.122; 60.35, 36.
 se også *Vilkårsforhandling ved separations- og skilsmissegager* samt *Underholdsbidrag*.
- Sigtede*,
 afhøring i færdselsager, 61.152, jfr. 62.15.
 forelæggelse for - af anmeldelse om færdselsforseelse, 57.172.
 indkaldelse til retsmøde, 60.159, 173.
 udenretlige afhøringer af -, 57.157; 58.222, 229.
 underretning om verserende straffesag, 61.148.
 underretning om endelig opgivelse af forfølgning, 61.30; 62.32.
- Sikkerhedsforanstaltninger*, ændringer i eller ophævelse af - truffet i medfør af § 38, stk. 2, i straffeloven af 1866, 55.17; 56.16; 57.23.
- Sindssyge*,
 domstolsprøvelse af tvangsindlæggelse af -, 56.192, jfr. 58.30; 58.235.
 ekspeditionstiden for beskikkelse af tilsynsværge for tvangsindlagte -, 57.190; 58.40.
 forespørgsel vedr. tilsynsværge ved tvangsindlæggelse af -, 58.191.
 samtykke til chokbehandling og lobotomering af -, 57.39, jfr. 58.32.
 tilsynsværger for -, tvangsindlagt før 1938, 57.127, jfr. 58.34.
 vold mod -, 55.79.
- Skatter*,
 afsoning af adm. fastsatte skattebøder, 61.94.
 beregning af skattebøder, 60.119.
 inddrivelse af - i forbindelse med udbetaling af erstatning i h. t. ulykkesforsikringsloven, 57.137.
 Landsskatterettens ændring af en skatteansættelse, 57.240.
 omlægning af betalingsterminer for statskat, 59.67.
 oplysning i h. t. kontrollovens § 8, 59.168, 170; 61.94.
 skødets fordeling af købesummen ikke bindende, 58.73.
 tilbagebetaling af -, 56.15; 57.213, 256.
 tilsigelser til skatterestanter, 59.185.
 udenlandsk lotterigevinst, 61.44.
 udskrivning af - i København uden overordentligt valg, 55.80.
 undladelse af tiltale i h. t. kontrollovens § 13, 61.72.
 urigtig opgivelse af funktionærs løn, 55.26.
- Skatteråd*,
 afgørelse i strid med Landsskatterettens kendelse, 60.64.
 andragende om lempelse i ligningen, 59.63.
 ekspedition af sager, 57.131, 178, 183; 58.241; 59.198, jfr. 60.34; 60.78; 62.37.
 skatteydere krav på at afgive forklaring for det samlede -, 60.117.
 underretning til skatteyderes repræsentanter, 58.191.
- Skattevalg*, se *Skatter*.
- Skibsfører*, styrmand udelukket fra at fungere som - ved statsbanernes færger, 58.248.
- Skilsmissebevilling*, udstedelse af - efter ægteskabslovens § 54, 2. pkt., evt. uden mægling og vilkårsforhandling, 56.144; 59.132.
- Skoleafgift*, hjemmelen for - for udenbys elever i højere kommunale skoler, 56.201, jfr. 57.26 og 59.16.
- Skoleblade*, se *Censur*.
- Skoleforbund*, inddragelse af hidtidige stillinger, 60.95, jfr. 61.20.
- Skolelægestilling*, fremgangsmåden ved besættelsen af -, 57.123.
- Skylråd*,
 besigtigelse af ejendomme, 57.191.
 generel forhøjelse af ejendomsværdien, 57.128.
 medlemmernes habilitet, 57.63, jfr. 58.33.
- Skøn*,
 ikke-udøvelse af pligtmæssigt -, 58.68, 150.

- sagkyndigt -, 59.59.
 teknisk -, 55.87.
 urimeligt -, 60.60; 61.54; 62.35.
- Sparebeviser*, indløsning af beskadigede -, 62.22.
- Stagiares-overenskomst*, administration af -, 57.138.
- Statens erstatningsansvar*,
 Rpl. § 1018 c og § 1018 g, stk. 2, 55.93.
 ved digebrud, 57.215.
 ved fejlagtig anholdelse, 57.95.
 ved færdselsbegrænsning som følge af militært øvelsesområde, 57.230.
 ved havneanlæg, 56.37.
 ved undladelse af at tilbageholde underholdsbidrag, 57.203.
 ved undladelse af at udstede attest i h. t. husdyrvoldgiftslovens § 9, 55.21.
- Statens Jordlovsudvalg*,
 fordeling af tillægsjord, 55.76; 57.231, jfr. 60.26.
 forkøbsret til landejendomme, 55.76; 57.31, jfr. 59.16.
 manglende underretning om berostillelse af sag, 62.97.
 udarbejdelse af referat, 59.190.
 udarbejdelse af refusionsopgørelser, 58.46, jfr. 59.18; 59.190.
 udlægning af skatter m. v., 59.190, jfr. 60.34.
- Statens Andsvageforsorgs* køb af en ejendom, 61.180, jfr. 62.19.
- Statslån til boligbyggeri*,
 gebyrbegunstigelse ved -, 57.35.
 medregning af arkitekthonorar i anskaffelsessummen ved beregning af -, 56.213.
 omfanget af kommunegaranti for -, 56.79.
- Statsradiofonien*, se *Danmarks Radio*.
- Stempelfrihed* ved salg af statslånshuse, 57.35.
- Stempelpapirforhandlinger*, bestyrelse af - under forhandlerens fraværelse, 58.255.
- Straffesager*,
 formulering af ankemeddelelser, 62.34.
 mod læger, 60.154.
 tilsigelse af vidner i domsmandssag, 61.178.
 udtalelser om skyldspørgsmålet, 57.73.
 underretning om verserende straffesag, 61.148.
 se også *Meddelelser til pressen*.
- Strandbyggelinie*,
 dispensation i h. t. naturfredningslovens § 25, stk. 1, 61.77,98.
 ved havnearealer, 61.77,98.
- Sukker*, koncession til fremstilling af -, 61.87.
- Sundhedscertifikater* ved eksport af spisekartofler, 55.63.
- Sundhedsstyrelsen*,
 iværksættelse af politiundersøgelse mod læger, 60.158.
 vejledningspligt overfor en læges patient 59.69.
- Sundhedsvedtægter*, affattelse af - for landkommuner, 55.103.
- Sundholm*, anbringelse af børn på -, 60.131.
 »Sverigspengene«, se *Fordeling af offentlige midler*.
- Sygekasseforhold*,
 begravelseshjælp, 56.72.
 betingelser for lønarbejderdagpenge, 62.36.
 forvarets overførelse til ydende medlemskab, 58.80.
- Særfængsel*, se *Fængselsforhold*.
- Søfartsbog*, tilbagelevering af en i bevaring taget -, 58.115.
- Sønæringsbevis*, praksis m. h. t. dispensation til søofficerer af reserven fra reglerne om -, 56.188, jfr. 57.25.
- Søværnet*, personligt tillæg til kontorassistent af 2. grad, 62.92.
- Takstnedsættelser* for transport med statsbanerne, 58.198.
- Tavshedspligt*, 55.125. 173; 61.174, jfr. 62.18.
- Tilbagebetaling* af told, 61.54; 62.27, 28.72.
- Telefonisk politiafhøring*, 56.199.
- Tilbagebetaling* af told, 61.54; 62.27, 28.72.
- Tilbageholdelse*,
 af hjemsendelsespenge, 58.182.
 politiets - af værdipapirer til dækning af skat, 55.27.
- Tilbagelevering*,
 af i bevaring tagne effekter, 58.115; 62.30, 32.
 af konfiskerede varer, 61.176, jfr. 62.18.
 af materiale, der frivilligt er afleveret til politiet, 56.150.
- Tilhold*, se *Forbud og Påbud*.
- Tillidsmand* for cvnesvag, ikke-umyndiggjort person, 58.58, jfr. 59.19.
- Tillægsjord*, se *Statens Jordlovsudvalg*.
- Tilsigelse*,
 af vidner i domsmandssag, 61.178.
 i værnepligtssager, 61.124.

skriftlig - til afhøring i bidragssager, 57.206.
til skatterestanter, 59.185.
se også *Vidner*.

Tilskudsdeklaration, aflysning af -, 58.192.

Tilsyn med overholdelse af prøveløsladelsesvilkår,
59.195.

Tilsynet med Handelsskoleundervisningen, 57.109.

Tilsynsværger,

ekspeditionstiden for beskikkelse af - for
tvangsindlagte sindssyge, 57.190; 58.40.
forespørgsel til personer, der tvangsindlægges,
om ønske m. h. t. -, 58.191.
for internerede i h. t. straffeloven af 1866,
§ 38, stk. 2, 55.17; 56.16; 57.23, 127.
for tvangsindlagte sindssyge før 1938, 57.127,
jfr. 58.34.

Tiltale,

mod læger, 60.174.
undladelse af - mod polititjenestemand,
58.213, jfr. 59.21.

Tiltalefrafald, 60.179.

Tinglysning, foreløbig - af landvindingsbidrag,
58.43.

Tjenestebolig,

indflytning i og indretning af -, 55.40.
leje ikke fastsat for -, 55.39.
manglende finanslovshjemmel til oprettelse
af -, 55.35.

Tjenesteforseelser,

brug af offentlige midler til egen fordel, 55.35.
brug af underordnet personale i egen interesse,
55.40, 41.
forelæggelse af indberetning om - for ved-
kommende tjenestemand, 57.229; 59.125.
plejepersonale givet lussinger, 59.56.
udlevering af notat vedrørende -, 62.51.
undervisningsassistents modtagelse af cigaret-
ter af studerende, 55.150.
urigtig fremstilling i rapport, 55.93.
vold mod sindssygepatient, 55.79.

Tjenestefritagelse,

advarsel inden -, 56.132.
af cheffingenør, 56.40.

Tjenestemandsafskedigelse,

afskedigelse af diplomat efter straffesag, 59.76.
afskedigelse af læge efter tjenstlig undersøgelse,
58.128.
afskedigelse af officer efter straffesag, 59.125.
afskedigelse med pension af cheffingenør, 56.40.

afskedigelse med ventepenge af skoleinspektør,
60.95, jfr. 61.20.

Tjenestemandsansættelse i højere stillinger efter kort
tids tjeneste, 56.40.

Tjenestemandssager,

afgørelse uden tjenstligt forhør, 59.76.
afskrift af afgørelse vedrørende disciplinærsag,
58.186.
indberetning om officers optræden under en
straffesag, 59.125.
indgivelse af afskedsansøgning i forbindelse
med disciplinærsag, 58.183.
indsendelse af notits efter tjenstligt forhør,
56.177.
slægtnings forklaring til brug for en disciplinær-
sag, 58.128.
udlevering af notat vedrørende tjenestefor-
seelser, 62.51.

Tjenestemandsstillinger,

besættelse af - uden opslag, 57.198, jfr. 61.18.
inddragelse af stillinger ved indgåelse af skole-
forbund, 60.95, jfr. 61.20.
indstilling og udnævnelse af konsulenter for
særundervisningen, 59.149, jfr. 61.19.
oprykning fra fuldmægtig til ekspeditionsse-
kretær, 61.166.

Tjenestemænd,

folkepension til -, der som følge af strafbar
handling afskediges uden pension, 58.188,
jfr. 59.20 og 60.31.
forhøjelse af fradrag for naturalydelse til -,
60.44.
genindtrædelse efter at have været udenfor
nummer, 58.183.
indtægtgivende bibeskæftigelse udenfor stats-
tjenesten, 59.140; 60.181.
ligeløn for -, 56.140.
officerslevers ansættelse som tjenestemænd,
55.54.
posttjenestemænds rådighed over frimærkebe-
holdninger, 59.37.
prøvetid ved ansættelse af højere -, 56.40.
tidspunkt for ansættelse, 56.128.
tilbagevirkende kraft for bestillingstillæg, 62.
100.
underretning om verserende straffesag, 61.148.
ytringsfrihed, 61.56, 74.
ændringer i tjenesteforretningers omfang og
beskaffenhed, 58.195.

Told,

anmodning om drøftelse af toldsag, 61.75.
antidumpingtold, 62.39.

- tilbagebetaling af – ved fejltarifering, 62.27, 28.
tilbagebetaling af – ved fejl værdiangivelse, 60.114.
tilbagebetaling af – ved undladelse af at forevise bevilling, 61.54.
tilbagebetaling af – ved ændring af praksis, 62.72.
toldfritagelse i henh. til toldtariffens kap. 84, bestemmelse 5, 62.93.
- Toldvæsenet,*
bevaringstagelse i henhold til toldlovens § 192, 62.103.
krav om afskedigelse af tre tobaksælgere på private øresundsbaade, 60.87.
- Trossamfund,* se *Anerkendt trossamfund.*
- Tvangsindlæggelse,* domstolsprøvelse ved – af sindssyge, 56.192; 58.30, 235.
se også *Sindssyge.*
- Tøjhusmuseet,* 55.33.
- Udenrigsministeriet,*
gebyr ved bistand fra udenrigstjenesten, 62.21.
se tillige *Blechingberg-sagen.*
- Udgiftsoverskridelse* ved præstegårdsreparation, 57.221.
- Udlån af akter,* se *Sagsbehandling.*
- Udpantning,*
afregning og fjernelse af effekter ved –, 62.20.
skyldneres påvisningsret ved – for amtstueskatter, 57.150, jfr. 58.35.
- Udpantning,* skyldneres påvisningsret ved – for amtstueskatter, 57.150, jfr. 58.35.
- Udstykning,* 57.31, 231, jfr. 60.26.
- Udtalelsers form,* 55.92; 57.102, 118; 59.35; 61.74-104.
- Udtrædelsesgodtgørelse* i h. t. folkeforsikringsloven, 56.72.
se også *Pensionskasser.*
- Ufyldstgørende besvarelse,* 55.89, 92; 57.138, 234; 59.22, 24, 37, 140.
- Ugyldighedsvirkning* ved kompetencemangel, 61.51.
- Ukorrekt handle måde,*
polititjenestemand's betaling af bøde for en anden, 55.23.
ved rekvirering og flytning af videnskabeligt apparat m. v., 55.152, 156, 159.
- Ulykkesforsikring,*
årsagsforbindelse mellem et ulykkestilfælde og en senere lidelse, 60.200.
Apotekerfondens krav i medf. af ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 2, 62.47.
båndlæggelse af enke-erstatninger, 58.150.
efterladte-erstatning til militærflyvers forældre, 56.149.
forrentning af kapitaliserede invaliditetserstatninger, 58.45.
forsikringsselskabernes kompetence til at ned sætte dagpenge, 60.150.
genoptagelse af sag, 56.179.
tidspunktet for afgørelsen af erstatningsspørgsmål, 57.106.
underretning om ankemulighed ved præmieforhøjelse, 61.172, jfr. 62.18.
underretning til tilskadekomne om ankerreglerne, 56.49, jfr. 57.23; 58.40, jfr. 59.18.
se også *Forskelsbehandling, Føjetilladelse og Lægeerklæring.*
- Ulykkesforsikrings-Rådet,* formandsposten i –, 56.196, jfr. 58.31.
- Underholdsbidrag,*
aftaler om – til børn, 57.174.
for sen ophævelse af bidragspligt, 56.216.
fristbestemmelsen i § 21 i lov nr. 133 af 7. maj 1937 ved inddrivelse af –, 58.146.
fritagelse for en af flere bidragspligtige for at svare –, 56.161, jfr. 57.25 og 58.30.
indsigelser mod bidragsdokuments gyldighed, 60.91.
ratihibition af ældre bidragsdokument, 60.91.
sagsbehandling ved fastsættelse af –, 58.158, 211, 246.
sagsbehandling ved inddrivelse af –, 56.156, 197; 57.147, 219; 58.146, 156; 60.192.
statsmyndigheds tilbageholdelse af –, 57.203.
underholdsbidrag til fraskilt kvinde, der samlever med en mand, 58.145, jfr. 59.19; 62.91.
- Underhåndsbrevpapir,* ministres benyttelse af –, 60.94, jfr. 61.19.
- Underretning,*
om beskikkelse af forsvarer i prøveudskrivningssag, 61.191, jfr. 62.17.
om gebyr ved bistand fra udenrigstjenesten, 62.21.
om navnebevilling, 59.41.
om verserende straffesag, 61.148.
overordnede myndigheders afgørelser meddeles direkte den, hvem afgørelsen vedrører, 56.122.

- til anmeldere og sigtede om opgivelse af forfølgning af straffesager, 55.99, jfr. 56.17; 56.126, 212; 61.30, 39; 62.32.
- til klagere om afslutning af en iværksat undersøgelse, 55.63.
- til skatteyderes repræsentanter om skatterådsafgørelser, 58.191.
- ved dispensation fra standbyggelinie, 61.98.
- Underskrift* på sundhedscertifikater vedr. spisekartofler, 55.63.
- Underskrifters Læselighed*, 57.186; 59.201; 62.35.
- Undladelse* af at indhente erklæring, 56.48, 51, 77.
- Urigtig meddelelse*, 55.86.
- Uvedkommende hensyn*,
- ved administration af lukkeloven, 55.19.
- ved afgørelse af fredningssag, 61.77.
- ved autorisation af laboratorier, 58.237, jfr. 61.18.
- ved bedømmelsen af videnskabelige afhandlinger m. v., 55.107, 111, 117, 119, 129, 144, 161.
- ved fastsættelse af takst for begravelse af uden-sognsboende, 58.68.
- ved indstilling af fange til svendeprøve, 57.233.
- ved meddelelse af droskebevilling, 57.169, jfr. 58.36.
- ved meddelelse af biografbevilling, 58.161.
- ved undersøgelse af en politianmeldelse, 56.169.
- Wamberg-sagen m. v.*, 55.105, jfr. 56.18.
- Varetægtsfanger*, se *Fængselsforhold*.
- Varsel* ved indkaldelse til forhandling i h. t. monopollovens § 11, 57.154.
- Vej*, politiet inkompetent til at afslå andragende om afspærring af privat fællesvej, 58.76, jfr. 60.31.
- Vejfondstilskud*, besvarelsen af andragender om -, 59.41.
- Vejledning*,
- til husejere om adgangen til fritagelse for at svare grundstigningsskyld, 57.180.
- til motorførere, hvis førerbevis er inddraget administrativt på grund af manglende ædruelighed, 57.102.
- til motorførere, som er blevet nægtet førerbevis med ret til erhvervsmæssig personbefordring, 57.209.
- til tilskadekomne om ankereglerne i ulykkesforsikringsloven, 58.40, jfr. 59.18.
- »*Vejmillionerne*«, 55.57.
- Ventetid*, se *Forvaring*.
- Vidner*,
- formulering af vidneindkaldelser i straffesager, 55.78, jfr. 56.16.
- tilkaldelse af - ved ransagning, 57.243, 249, 252, 255; 58.66, 222; 60.165; 62.32.
- tilsigelse af - i domsmandssager, 61.178.
- udbetaling af vidnegodtgørelse ved møde hos politiet, 60.42.
- Vildfarelse*, faktisk - hos forvaltningsorgan, 58.197.
- Vilkårsforhandling ved separation og skilsmisse*, enkepensionsreglerne, 56.186.
- fastsatte eller aftalte vilkår, 55.56, jfr. 57.23.
- fuldstændigt protokollat, 57.118.
- manglende erklæring fra fremmed statsborger om anerkendelse af dansk bevilling, 56.125.
- underholdsbidrag til børn, 57.174.
- vejledning m. h. t. aftaler om samkvemsret, 57.118.
- se også *Separations- og skilsmissesager*.
- Vurdering af fast ejendom*,
- generel forhøjelse af et vurderingsråds ansættelser, 57.128, jfr. 58.35.
- ved årsvurderingerne, 59.127.
- Vurderingsnavn for motorkøretøjer*, 59.135.
- Værnepligtige*,
- behandling af tilskadekomne garder, 56.184.
- hjælp til -, 57.65.
- psykiatrisk undersøgelse af - varetægtsarrestanter, 58.172.
- udbetaling af invaliditetserstatning til tilskadekomne -, 59.116, jfr. 60.32.
- Værnepligtsnævnet*,
- forretningsorden for -, 61.174, jfr. 62.18.
- medlemmernes tavshedspligt, 61.174, jfr. 62.18.
- Værneting* ved tiltale i politisag, 57.29.
- Ytringsfrihed*,
- folkeskolelæreres - m. h. t. religiøs særopfattelse, 59.177.
- udtalelser til pressen vedr. videnskabelige spørgsmål, 55.113, 123, 125, 144.
- tjenestemænds udtalelser til pressen om verserende sager, 57.102.
- tjenestemænds -, 61.56, 74.
- Ægtepagt*, godkendelse (samt tinglysning) af - efter ægtefælles død, 56.127.
- Ægteskabssager*, se *Separations- og skilsmissesager*, *Vilkårsforhandling ved separation og skilsmisse* samt *Underholdsbidrag*.